1720, 1772, 1809

"Nous ne voulons pas tuer la presse opposante. Nous lui abandonnons nos personnes, nos actes, nos pensées; que la presse cunstitutionnelle soit juste ou non dans ses attaques, nous nous pré sentons à ses coups; c'est là son droit, c'est une condition de notre position."

PERSIL,

Garde de Sceaux de France.

STOCKHOLM

1836.

STOCKHOLM. Tryckt hos Georg Scheutz, 1836.

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk har hämtats från Universitetsbiblioteket i Umeå. Det anpassades för Projekt Runeberg i april 2013 av Bert H.

Rättelser:

sidan

raden

står:

läs:

21

13

omständighetens

anständighetens

58

4

knotet

knottet

61

24

inga

ingen

87

8

slottet

stallet

101

15

a

à

l27

18

nu

en

246

25

aveux

voeux

266

5

ntt

att

305

33

contiibue

contribué

Exemplaret, häftadt, kostar 2 *Rdr* 40 *Sch B:co.*

En man, utmärkt för sitt snille och sina nycker, för sitt oefterrättliga men rena handlingssätt, för sin fanatiska frihetsifver i ungdomen och sin bäfvande frihetsskygghet i äldre åren; en man, som icke inskränkt sig, att, med Anckarsvärd, hycklande, blott *orda* om sitt förakt för födselns prerogativer, och som försmått, att sedermera, med Tamm, ångerfullt klappa på nådens dörr; denne man — en bland 1809 års politiska hjeltar — har under olika skiften af sin mångsidiga lefnad, och med ett mellanrum af vid pass tvänne årtionden, lemnat ett par bidrag till karakteristiken af sin tid, hvilka öppna ett vidsträckt fält till betraktelser. Det är dels under sakernas *gamla* och dels deras *nya* ordning, han gifvit luft åt sina känslor. Den ton af dysterhet, som genomgår begge dessa hans framställningar, liknar ennamnkunnig skriftställares i ett annat land, i hvars revolutioner denne ock deltagit och åt hvilken sorgen öfver gäckade förhoppningar bäddade en för tidig graf. Jemförelsen skall fullbordas, sedan vi anfört de åberopade uttrycken af mannen från 1800 och 1809. Vid ena tillfället sjunger han, bacchanaliskt yr:

”Fyllen edra glas och låtom oss skratta, Bröder! en stund åt verldens lopp. Tiderna blifva så besatta, Vishetens fall höjt dårskapen opp. Snille och förtjenst på nödens krycka Vandra föraktade, hand i hand, Dvgden försmäktar, lasten gör lycka: — Skål för vårt lyckliga fosterland!

Trohet och snille, stötte från thronen, Af favoriters smickrande tropp, Okände vandra bland Nationen, Utan bergning och utan hopp. Frihetens vän i bojor ligger; Träldomens vän bär blåa band, Äran svälter, dygden tigger: — Skål för vårt lyckliga fosterland!”

Vid andra tillfället heter det: ”Man skrattar mycket för litet i vår tid. Intet annat än skratt hjelper mot den moderna galenskapen i allt. Måtte några skrattare förena sig att göra narr af nutidens vise. Sjelf är jag ej så munter, som jag varit; men någon gång ser jag verlden från den roliga sidan.”

I Sverige, hvarest ett par tusen riksdalers pension utgör vederlag för hvilken politisk eller moralisk missräkning som helst, här dör man ej af en sådan missräkning: nej! man sväljer sin förtret, eller rigtar henne mot dem, som fortfarande kämpa för de grundsatser, hvilka man sjelf under andra förhållanden svärmiskt hyllat. Visserligen tillgår rätt ofta på samma sätt i andra länder, hvarom sjelfva Frankrike framter talande bevis; men så finnas der ock individer, med så djup känsla, med så ömtåliga fibrer, att deras lifskrafter försvinna samtidigt med utopien. Till dessas antal hörde Benjamin Constant, i anledning af hvars död några Fransyska blad af helt och hållet olika politisk färg yttrade sig sålunda: Figaro: ”Våra vackra dagar (Julidagarne) voro ej endast skyldiga till hans död; andra hafva följt, som fullbordat verket. Om enthusiasmens kraft öfversteg hans sinnesspänstighet, så verkade äfven det för honom så väl som för oss snart försvundna bländverket: det nya fördröjandet af hans fosterlands fullkomliga lycka: vår framtid, ännu lemnad till pris åt nya strider, åt en opposition, vid hvilken vi redan äro trötte: denna allt för hastiga öfvergång från glädje till en högst smärtsam missräkning verkadepå honom allt för våldsamt. Han såg den ena motsägelsen efterträda den andra och samveten göra skeppsbrott. Hans sorgliga ord ådagalade för få dagar sedan, att han betraktade folkets blod såsom förspildt och Julidagarnas lagrar såsom vanhelgade. Och *denna* smärta tog lifvet af honom! Det finnes i en gäckad tillfredsställelse, i ett hopp som slocknar, någonting mördande för den, som hyser en eldig själ uti en bräcklig omklädnad.” Gazette de France: ”Vi anse det vara af vigt, att undersöka orsakerna till Benjamin Constants död. Dessa voro helt och hållet moraliska; ty undersökningen af hans kropp har styrkt, att ingen bland lifvets hufvudsakliga organer varit angripen. Den bedröfvelse, hvarom denne ryktbare skriftställare talat till oss från tribunen, är den sjukdom, hvaraf han dött. Då Benjamin Constant sjelf fått se verkliggörandet af en revolution, som under femton års tid utgjort målet för hans önskningar och bemödanden, så är det af vigt, att Benjamin Constants dödsorsaker blifva

fullkomligen lagda i dagen. Voltaire dog i Paris af glädje midt uti sin triumf. Han förutsåg dock endast statshvälfningen af 1789, hvilken han beredt. Benjamin Constanthar dött af sorg deröfver. Sorg beledsagar vanligen både förlusten af ett föremål, som man älskat, och besittningen af ett annat, hvilket man föreställt sig vara af annan beskaffenhet, innan man kommit deraf i besittning. Förvillelser skingras icke, utan att medföra ånger eller afsmak. Under sådana omständigheter kan mjeltsjuka bemäktiga sig sinnet och öfverväldiga detsamma till den grad, att förtviflan inställer sig, som medför — döden. Låtom oss undersöka, huruvida Benjamin Constant befunnit sig i denna belägenhet. Låtom oss för sådant ändamål slå upp hans arbeten och tillse, om icke 1830 års revolution, i stället att tillfredsställa hans önskningar, förstört alla hans förhoppningar. Benjamin Constant trodde, att folkets val utgjorde enda basen för en konstitutionnell stat, och, medlem af Valkommittéen, fann han den godtyckliga grunden af 200 francs hafva öfverhanden, både i Ministèrens tanka, och i de inflytelserika personernas af hans eget parti. Han *önskade* en populär thron och republikanska statsinrättningar, och han *insåg*, att de republikanska statsinrättningarne skulle störta vår populära thron. Benjamin Constant egnade en af sina yppersta skrifter attbrännmärka Napoleons regering; och han såg dens namn, hvilken han målat med dragen af en tyrann, blifva målet för den allmänna beundran, och dennes minne omgifvas af den största popularitet. Han hade aldrig upphört att bekämpa centralisations- och godtycklighetsidéerna, och han fann dem *nu* hyllade *mera än tillförne*. Slutligen såg han liberalismens själsstorhet förvandlad i snålhet efter embeten och i slafviskhet under makten: despotismen rotfästa sig, i stället för friheten: monopolier, i stället för allas lika rätt. Det fanns visserligen uti allt detta någonting, som kunde taga lifvet af en liberal; ty det finnes något deruti, som tager lifvet af sjelfva liberalismen.” La Tribune: ”Utmattad genom nya strider, nedslagen genom vanmäktiga ansträngningar, sårad in uti själen att finna ännu denna gång så många förhoppningars fullbordan uppskjuten, så grymma återfall, så mycken föraktlig äregirighet, har Benjamin Constant med smärta lemnat lifvet, har han gjutit tårar att se menskligheten ännu en gång uppoffrad; och då han för sista gången öppnade ögonen, blef han varse endast en töcknig och kall himmel, mera dyster, än en af stormar fylld luftkrets och spridande isinnet en rysning, liknande förtviflan och döden.” Le Patriote: ”Fäderneslandet har sorg: Benjamin Constant är död. Den olycklige! han har några ögonblick trott på verkliggörandet af sin älsklingstanka: han har trott på friheten! Verktygen för den makt, som styr oss, halva snart tagit honom ur sin villfarelse. Denna tanka hade för honom varit endast en vacker dröm, och hans obegripliga kamraters förkastande af hans sednaste förslager har icke litet bidragit att tillintetgöra hans förhoppningar. Hans utnötta kropp skulle naturligtvis duka under för det sår, som sålunda tillfogades hans ädla själ. Han är död. Fäderneslandet har sorg.” Journal du Commerce: ”Frankrike har förlorat Benjamin Constant. Hvad hans öde var vidunderligt, och huru mycket verldens omdömen stundom äro lättsinniga och nyckfulla! Hvem mera än han syntes skapad att behaga och beherrska henne? Och likväl: hvartill hafva väl så mycken framgång i salongen, så mycken litterär ära, ett så stort politiskt rykte tjenat den namnkunnige döde? Hvartill hafva 40 års mödor, strider, ståndaktigt sträfvande åt ett mål, som var hans tidehvarfs, tjenat honom? ett mål, som bestod i förenandet af den individuellafriheten med enhet i samhällets rörelsekraft. Alla dessa anspråk på tacksamhet hafva i våra dagar strandat mot löjliga farhågor, inskränkta fördomar och eländig afundsamhet. Benjamin Constant är död, förkastad af makten, förskjuten af Akademien. Återkallom i vårt minne dessa så melankoliska ord, de sista, hvilka han från tribunens höjd ställt till Frankrike, såsom sitt afsked. Finner man icke i dem en man, lika mycket nedtyngd af misslyckade bemödanden och af medborgares otacksamhet, som af arbetets besvär, af åldern och af krämporna? Vi äro lycklige, om detta sorgliga afsked icke var en profetia, och om icke hemska dagar äro ämnade åt en verld, så lättsinnig, så glömsk, så litet förutseende. Restaurationen erböd honom ingen förhoppning, och han hade underkastat sig att dö uti oppositionens leder, förskjuten af makten och följaktligen äfven af Akademierna, när kanonerna i Juli månad förkunnade honom en ny tideräkning. Hvem bland oss skulle ej trott, att, belöningens timma nu mera slagit för honom? Men han ensam blef häraf icke bedragen; och tänkande folk, som gifver akt på den rigtning sakerna fått samt på den lättsinniga och förfördaverlden, kan liksom Benjamin Constant förskräckas öfver en sådan moralisk ordning och tro på någon i hemlighet beredd katastrof.”

Så långt ur de Franska bladen och om Benjamin Constant. Hos oss voro männerne af 1809 långt mera kloke och

sågo sig bättre före. De ställde i främsta rummet sina enskilda angelägenheter på den fot de önskade, för att slippa dö af sorg, om det allmännas angelägenheter skulle råka i annan ställning, än förespegladt varit. Också har man gått miste om rönet, som ur psykologisk synpunkt kunnat äga sitt värde, huruvida t. ex. Järta stadnat vid att endast ”skratta åt den moderna galenskapen i allt”; att ”göra narr af nutidens vise”, och att ”se verlden från den roliga sidan”, i händelse, efter, som före, 1809, makten fortfarande för honom hållit dörrarna stängda till sina embetsrum, sina ordenskapitel, sina akademier, sina pensionsanstalter: eller om han *i sådant fall*, tagit sig de offentliga värfvens gång så nära, att han, till trots af den nordiska flegman, förtvivlat sig till döds, liksom söderländningen Benjamin Constant... Ett annat rön återstår dock ännu i afseende på vår nyssnämde frejdade patriot, ett rön, som det beror på honom, att när som helstbringa å bane, på hvilket han allt för länge låtit sina landsmän vänta, vid hvilket han derföre ju förr desto hellre bör lägga hand och hvilket, utfördt i hans lediga, lekande, blixtrande skrifart, måste göra ett helsosamt, ett varaktigt intryck: vi mena en pragmatisk afhandling, med anförda exempel ur fosterlandets häfder, efter kronologisk ordning, från Jöran Pehrsson intill närvarande stund, om ”favoriters smickrande tropp”, om ”snillet och förtjensten på nödens krycka”, om ”dygden, försmäktande”, om ”lasten, som gör lycka”, om ”troheten och snillet, okände vandrande bland nationen, utan bergning och utan hopp”, om ”fritens vän i bojor och träldomens med blå band” samt ”om äran, som svälter, och dygden, som tigger”, m. m.

Författaren till denna skrift är långt ifrån den förmätenheten, att tilltro sig kunna fylla den lucka, som i förenämde afseende finnes uti Järtas skriftställeri; men ämnet till den föreslagna afhandlingen synes vara så allmänneligen vigtigt, så rikhaltigt, så interessant, att en hvar kan vilja vidröra det, framför allt i en period och i ett land, der ”*viljorna*” spela en så lysande roll främst på scenen, medan *förstånden* dväljas, bortskymde, i bakgrunden. Tillförekommande af all misstydning anser författaren sig dock böra en gång för alla tillkännagifva, att han med *förstånd* ingalunda åsyftar detsamma som den bekanta benämningen, ”*gubbar*”, alldenstund erfarenheten ådagalat, att förståndet är lika oafhängigt af ålderdomen, som af den vidt berömda välmeningen.

Visserligen nödgas författaren under behandlingen af sitt ämne taga i närmare skärskådande både aflidna och lefvande personligheter, derigenom blottställd för dubbel näpst: från den liberala pressen, som fridlyser grafvarna, emedan de döda ej kunna försvara sig; och från den konservativa publiciteten, som vill förvissa lekamen om ett halft sekels frist, innan försöken tillåtas att efterbilda likets anletsdrag. Då fältet blelve alltför inskränkt, derest författaren skulle ställa sig begge dessa i öfrigt af honom högt skattade myndigheters önskan till efterrättelse, och skulle, så vida man ej fick afhandla *hvarken* lefvande *eller* döda, fordra en uppfinningsgåfva, snarlik upphofsmannens till ”anstalterna, som öfverallt vidtogos, för att motverka den tilltagande skymningen”, under H. Maj:t Konungens Norrländska resa (hvarom se Statstidningen N:o 197 den 27 Augusti 1835), räddar författaren sig bakomegiden af en auktoritet, som tilläfventyrs finner nåd inför till och med Professor Geyers egna ögon. Det är nämligen en bland de theser, hvilka den 1 November 1786, i närvaro af Gustaf III och hans son, f. d. Konungen, då Kronprins, försvarades på Gustavianska lärosalen i Upsala, af Historiarum Professorn Fant, samt Skjöldebrand, som slutligen var General-Tulldirektör. Denna thes, den 4:de i ordningen, lyder så: ”Den äldre historien har det märkeliga företrädet för den nyare, att dess händelser finnas upptecknade af sådane författare, som sjelfve uti dem tagit en märkelig del.” För femtio är sedan yrkade man således ej i Upsala, att manuskripterne måste höljas af femtioårigt dam, innan de utan skandal må kunna framträda i dagsljuset. Ty *får* man skrifva sin samtids historia, så *bör* man ock, af lätt begripliga skäl, offentliggöra den. Eljest blefve häfdatecknandet en fideicommiss-författning, hvilken häfdatecknaren berättigades, att såsom sitt förseglade testamente lemna till efterverldens blinda åtlydnad. Man trodde ej förr, ej ens i Upsala, att majestätets glans förhöjdes af det mörker, som lägrar sig kring throntrappan. Tvärtom. Man anade der den tiden, ej alltid, det är sannt, men understundom,att dunklets läror illa anstå detta samma Upsala, från hvars slott en Gustaf II Adolph icke dragit i betänkande, att sjelf, på vanligt akademiskt vis, utfärda program till *den första* Teologie-Doktors-promotion, som i Sverige ägt rum, bland högtidligheterna vid hans kröning. Och man var likväl fullt ut så loyal då, som nu. Fjorton dagar efter nämnde disputationsakt, eller den 15 November 1786, under Konungens vistande i Upsala och i Kronprinsen Gustaf Adolphs öfvervaro, försvarades under Professor Neikter följande sats: ”En

Konung, som styr ett upplyst folk, kan göra sig en säkrare räkning på sina undersåtares lydnad, än den, som råder öfver halfbarbarer. Det är i skymningen och vid det matta eldsljuset, som taskspelaren med mesta framgång sätter sin konst i utöfning.” Om Gustaf Adolph, vorden Konung, lagt denna grundsats på hjertat, om han förunnat sitt folk tryckfriheten och låtit pressen oförskräckt uttala Allmänhetens missnöje mot ”favoriternas smickrande tropp”, så skulle han, så redlig, välsinnad och sanningsälskande som han alltid var, i tid lyssnat till pressens varnande ord, och hafva ”stött från thronens” granskap, *icke* troheten och snillet och förtjänsten och äran och dygden, demhan innerligen värderade hvarhelst han *trodde* sig finna dem; utan troppen af lismare, som under nämnde egenskapers lånade larf, intill sista ögonblicket qvarhöll honom i mörkret, och sedan, när ljuset inbröt, tändt vid upprorets fackla, försvann med nattens öfriga skuggor.

I stället hade man, lika fintligt och lömskt, som konseqvent för *denna* ”tropps” enskilda afsigter, inplantat uti hans öfvertygelse, — i hvilken ingenting kan rubbas af hvad en gång der blifvit rotfästadt — en monarkiskt-religiös afsky för tryckfriheten, som, förskjuten af Gustaf III, när hans regering blef godtyckets, och förföljd af FörmyndareRegenten, ej gerna kunde i Gustaf IV Adolph finna en beskyddare mot *deras* egennyttiga ränker, hvilka, till Konungens och rikets förderf, ensamt hade sin vinning af att ljuset ej trängde fram till Furstens ögon. Det är långt ifrån vår mening, att till denna kategori hänföra den ädle och bergfäste man, till hvars kall det hörde, att vaka öfver handhafvandet af stränga, af orimliga trycktvångslagar. Äfven vi veta, att Zibet i alla fall ej var den politiska pressen benägen; men om detta var en villfarelse i hans begrepp: en brist — och den enda — i hans sympatier för det sanna och sköna:så veta vi ock *bestämdt*, att han, som det höfves en statsman med öfvertygelse, heder och samvete, både oförställdt och eftertryckligt inför sin Konung talade sanningens, mera än hofmannens, språk, hetta gäller i ännu högre mått om Ehrenheim, som, med klarare blick, naturligen var mindre afvig mot nya ideers utveckling och framsteg. Ugglas och Flodin, Lagerbjelke och Edelcreutz, samt i sin mån Rosenblad, och så många andra kunde, med långt större skäl än dåvarande Hofkanslern, hafva liknats vid och kallats: ”*ljussläckare*.” Denna fiendskap mot fri yttranderätt är begriplig hos inskränkta förmågor eller begrepp, och det är således endast Lagerbjelkes skygghet i detta afseende, som väcker vår förundran. Redan i Gustaf Adolphs tid var användbarheten af hans penna känd och erkänd. Fastän Öfverste Nordforss var den synliga organ, som afhandlade med boktryckaren, var det dock Lagerbjelke, som skulle författa inledningen till en skrift mot Napoleon, till förmån för Konungen af Preussen, innefattande dennes proklamation, när slaget vid Jena på en gång gjorde ett hastigt slut på både den Preussiska Monarkiens militäriska och dess Svenska bundsförvandts intellektuellamotståndsförsök. Ehrenheim och Zibet voro ständigt en nagel i ögat på dem, som för egna ändamåls befrämjande, underhöllo Gustaf Adolphs religionssvärmerier och smickrade hans olycksaliga fördom om den enväldiga Konungamaktens ofelbarhet i allt: — begrepp, hvilka, då de ej motvägdes af en fri yttranderätts deduktioner, och då Konungen visste med sig, att *han* i hvarje omständighet *ville* endast *det rätta*, småningom urartade till den vansinniga föreställningen, att *han* ock *alltid förstod* hvad rätt var. Sina grundsatser om pressen har han, efter afklädd purpur, medfört till privatlifvet och uttalat i en skrift, kallad: ”Om oinskränkt tryckfrihet, af öfverste Gustafsson, f. d. Konung i Sverige”, tryckt i Aachen och Leipzig, 1833. Det vigtigaste uti denna afhandling är valspråket: ”*Sitten sind einem Volke nöthiger als Gesetze*.” Han har, med den oväld och redlighet, som ligga på djupet i hela hans karakter, tillämpat denna sats på England, der han medger pressens nytta, oaktadt han nitälskar för inskränkning och censur i allmänhet, och han tillägger: ”Jag är ingenting mindre än beundrare af Englands konstitution, men jag tror henne äga den stora förtjensten, att befästa den sanna nationalandan.”

Med Franska pressen åter är han särdeles missbelåten och saknar dertill ej giltiga anledningar, hvad hans egen person angår. I ett historiskt-biografiskt verk, utgifvet af Arnault, Jay, Norvins, m. f1., förekommer nämligen, under rubriken "Gustaf IV Adolph" åtskilligt, som han ej vill vidkännas, och hvaraf han funnit sig förolämpad. Det förtröt honom ännu mer, att sådant skett i åsynen af Ludvig XVIII och Carl X, hvilka f. d. Konungen så gästfritt och ädelmodigt bemötte, under deras olyckas period: ja, "Hans Aldra Christligaste Maj:t" nu mera ex-Konungen af Frankrike lemnade ej ens ringaste uppmärksamhet, åt ex-Konungens af Sverige reklamation mot besagde origtigheter, hvilken högst inkorrekt blef tryckt i ParisBeklagligen är det lika litet sällsynt alt finna

purpurn fläckad af Kunglig otacksamhet, som att träffa rostfläckar på jern. Under det Karl, såsom Regent ofver Frankrike glömde, att Gustaf Adolph också varit Regent — och hvem hade annars större anledning att med erkänsla minnas det, än just den förre! — uppkallade ett den sednare öfvergånget missöde en af Carls och hans legitima throns ifrigaste anhängare, Hyde de Neuville, att i följande Ordalag apostrofera honom uti Deputeradekammaren den 3 Mars 1827: "Au reste, les malheureux, tous ceux qui souffrent, qui gémissent en France, en Europe, dans les deux mondes, ont peu de droit de se plaindre, de murmurer, quand nous sommes témoins de vicissitudes inouies, qui devroient faire rougir les peuples et les rois; quand des mains royales gélent sur une diligence, quand l'imperiale d'une voiture publique sert de trône à la légitimité" (sensation universelle et prolongée; "et cependant ce Gustave, aujourd'hui sans couronne, sans fortune, sans patrie, sans amis, resta seul debout pour défendre les droits légitimes, quand 1'Europe entière se courboit humiliée devant la révolution el la victoire. Monarque infortuné! je ne puis te rendre ton sceptre, mais mon ame troublée par ce que j'ai lu ce matin, me fait saisir cette occasion de faire arriver jusqu' à tes royales misères la douleur d'un vieux royaliste qui honore et respecte les rois detronés autant que sur le trône" (nombreuses marques d'adhesion).. Slutet af förstnämndeskrift är i synnerhet märkligt, emedan Gustaf Adolph i en öfver andra afsagd dom, omedvetande fällt sin egen: "Jag skrifver icke — säger han — för att såra, utan för att utveckla och meddela mina idéer. Jag skriver endast för de förståndiga, icke för dårar, och stöder mig vid Doktorns från Montpellier uttryck: Man kan bota villfarelse och okunnighet; *men hallstarrigheten är incurable*."Det är stafven bruten öfver tvänne Sveriges Konungar, hvilka, med jemnt ett sekels mellanrymd, begge börjat krig mot Ryssland, utan att någondera slutat dem, men hvaraf det ena gaf Moskoviterne fast fot vid Östersjöns stränder och det andra vid Torneå elf: — tvänne Konungar, af hvilka den ene med sitt lif, den andre med sin krona, pliktat för en hallstarrighet, hvilken man hos medeltidens Furstar skulle beundrat såsom någonting sublimt, under det att upplysningen beler och statsklokheten fördömmer henne.

En fri press hindrar visserligen icke det enskilda förtalet; men den tillintetgör vid många tillfällen dess följder. Den i löndom anfallne framträder, när han kommer smädelsen på spåren, med offentlig vederläggning, och smädarne förstummas och smädelsen förlorar sitt gift. I tryckfrihetens ställe finnes åter uti detta afseende intet vederlag. Den bäste, den rättsinnigaste Regent behöfver pressens biträde, för att kontrollera de uppgifter och omdömen, som öfverallt hviskas honom i örat, någon gång af godt uppsåt, men oftast af låga, egennyttiga och afundsamma bevekelsegrunder. Gustaf Adolph begrep åtminstone, att sådana framställningar härröra från ganskaolika källor. Han yttrade t. ex. då han länge hört, huru man talt ganska illa om en embetsman, hvilken under minderårigheten blifvit från Lagman befordrad till President, genom accord med en nära anförvandt med Hertigen Förmyndarens gunstling, Reuterholm: "Det måtte vara, antingen en ganska braf karl, eller ock en högst dålig menniska, emedan alla tala illa om honom. Jag måste sjelf lära känna den mannen." Konungen kom väl under fund med, genom sin personliga undersökning, hvad som ock var en sanning, att den ifrågavarande embetsmannen var en utmärkt hederlig man; men hans veka karakter och svaga insigter i tjensten halkade förbi Monarkens forskning. Om personen i fråga varit mål för *offentligt* bedömande, så hade äfven dessa omständigheter kommit till Konungens kännedom.

Ingenting är vanligare, än att höra just dem ifrigast ropa mot pressens användande till *offentlig* granskning af personligheter och karakterer, eller, som det på de invigdes tungomål heter: "den personliga genren", hvilka uti *enskilda* kretsar och samtal minst skonsamt behandla de frånvarande. Tadlet är emedlertid då långt mera bittert, emedan det ej hejdas af den varsamhet, hvilketäfven den skarpaste kritik i tryck föreskrifver, och så mycket farligare, som den anfallne sjelf merendels är den ende, för hvilken man omsorgsfullt döljer tadlets tillvaro, och när han någon gång blir underrättad derom: huru vill han väl *i enskild väg* ens bjuda till, att låta försvaret komma till alla deras kännedom, som ur andra, tionde, ja hundrade handen o. s. v. fått del af förtalet? Det står ej alltid någon tillreds att beskydda en angripen, och låter sig utomdess, enligt omständighetens reglor för våra bildade samqväm, endast göra emellan likar, hvaremot en underordnads motsägelse till en förman, en obetitlads utan rikedom till de högstbetrodde och millionärerne, skulle anses för rentaf ett brott mot belefvenheten, äfven om motsägelsens ädla afsigt blott vore att rädda en frånvarandes rykte, hvilket någon privilegierad behagade skymfa.

Ännu lefver mången, som hört berättas huruledes, under f. d. Konungens regering, Lagerbjelke uti en stor sälskapskrets, med den talang, som är honom egen, först utbredde sig öfver nödvändigheten, att qväfva all besvärlig, eller som det hette ”vådlig” yttranderätt, i tal, så väl som i skrift och tryck, och sedermera rigtade en myckenhet sarkasmer mot någon, som väl ickenamngafs, men hvars incognito gjordes så genomskinligt, att alla närvarande igenkände Kanslipresidenten Ehrenheim. Det gick så långt, att Rosenblad, som eljest aldrig varit vän af den fria diskussionen, och som hyste mera fruktan än tillgifvenhet för EhrenheimVid ett tillfälle, då Rosenblad gick att besöka Ehrenheim i embetsärenden, yttrade den förre om den sednare: ”med honom får man lof att hålla tungan rätt i munnen, och ej säga mer, än man sedan kan svara för.”, slutligen med hetta uppsteg och frågade: ”huru många så redliga män funnos i landet, som den mot hvilken man nu rigtade sina pilar?” Häruti instämde Fabian Fersen, och yttrade: ”att tvänne så sälsynt redlige män, som Ehrenheim och Zibet, kunde uthärda hvilket förtal som helst, utan att deraf lida.”

Ännu en omständighet bör ej förgätas. Offentlig granskning af personer, deras handlingar och karakterer, är — så länge det enskilda lifvets helgedom ej oskäras — af stor och välgörande vigt för Styrelsen sjelf; ty om anslag mot Regentens och statens säkerhet derigenom icke rentaf blifva overkställbara, så varda åtminstone alla konspirationsförsök qväfda i sin linda. Vi hafva nu genomlefvat ett fjerdedels århundrade, utanandra invärtes faror, än Traktörens Lindboms blinda allarm, Färgargesällen Bryggers sannsagor och det i Majoren Baron Vegesachs namn skrifna beryktade tiggarbrefvet Före 1809 åter, då pressen låg fjettrad eller obegagnad och man endast samtalsvis kunde göra sig underrättad om personer och deras förehafvanden, vacklades mellan en kedja af livälfningar, att börja med "*la glorieuse*” af 1809, konungamordet 17 år förut, envåldsmaktens införande tre år derförinnan, åter en revolution 17 år tillbaka, hot att abdikera tre år tillförne, stämplingar och stupstockar efter 12 års mellanskof (1756) o. s. v. Der en *fri* press finnes, kan man saklöst bespara utgiften ti11 politiska spioner; ty man får i alla fall veta både mera och tillförlitligare, än hvad de kunna uppsnappa och, vanstäldt, förtälja; helst när de råka ut (hvilkct ock stundom sker) för folk, som genomskådar deras uppdrag, och för sitt nöje skull eller af beräkning, inbillar dem saker, med hvilka man åsyftar att föra vederbörande bakom ljuset, just medelst dess egna agenter.

Den polis, som tillkommer pressen att utöfva, är, då det angår personer, i visst afseende egentligen blott negatif; men positif åter, när frågan är omsakförhållanden och satser. Det är nämligen fullkomligt i sin ordning och öfverensstämmande med så väl den konstitutionella principen och Regeringens värdighet, som med det allmännas interesse, att pressen framställer sina skäl, hvarföre den eller den funktionären eller kandidaten icke passar för den eller den platsen. Det är en väns varnande röst, och har hon sanningen på sin sida, hvilket lätt urskiljes, så beklaga vi uppigtigt både Styrelsen och de styrda, om varningen lemnas utan uppmärksamhet. Men då pressen tillåter sig, att gifva förord åt bestämd person till bestämd funktion, så misstänker man ofta några enskilda förbindelser, några hemliga biafsigter hos publicisten; åtminstone anar man hos honom en åtrå efter förmynderskap öfver den erkända makten, hvars yttre sken af anseende man ej gerna ser helt och hållet skingradt. Undantag från denna allmänna sats äro visserligen tänkbara, och till regelns kategori kunna i alla fall ej räknas de uttryck af bifall, hvarmed pressen någon gång beledsagar skedda utnämningar. Dessa tillfällen hafva i sednare tider blifvit så sällsynta, att de snart sagdt inom sig bilda en särskild klass af undantag, som väcka uppseende.Bland villfarelser, hvilka det torde vara af vigt att pressen undanröjer, innan de å en sida insöfva Regenterne i en för dem och staten lika ohelsosam säkerhets-dvala, och å en annan gifva begreppen en helt och hållet skef rigtning, rörande ställningar och förhållanden samt ögonblickets behof, äro: det grundlösa pratet om en föregifven uråldrig Svensk trohet mot sina beherrskare; klagan öfver brist på politisk frihet under närvarande period; och ropet på kraft hos Regeringen, såsom utgörande den hufvuddygd, till pris för hvilken alla öfriga synder skulle varda henne förlåtne.

Låtom oss till en början undersöka sammanhanget med den urgamla Svenska undersåtliga troheten, som gör ett så ståtligt intryck i våra skalders lofqväden och i våra oratorers underdånighetstal ex officio. Begränsom vår forskning inom de trehundrade år, då Sverige varit ett arfrike: hvad finna vi? Att bland de 17 regenter, som under tiden burit dess krona, *inberäknade* Wasa-ättens stamfader och stiftaren af vår nya dynasti, hafva tre blifvit

afsatte (Eric XIV, SigismundHärvid kan författaren ej lemna obemäldt, att då han 1828 utgaf en skrift, och medan den ännu låg under pressen lemnade Friherre Anckarsvärd del af de första arken, svarade denne uti en biljet: ”Med lika mycket verkligt nöje, som stort interesse har jag genomläst närlaggde, och tackar för benägna meddelandet på det förbindligaste. Jag har sidan 38 satt ett litet märke *i anseende till möjligheten att hänföra syftningen vara att äfven utpeka sednare tids eller* 1809 *års tilldragelse.*"

Och hvad var det då sidan 38, som en bland 1809 års män befarat kunna ”*utpeka* 1809 *års tilldragelse?*" Jo, reflexionen, i anledning af Hertig Adolph Johans lystnad efter förmynderskapet för Carl XI, "att man erinrade sig Carl IX^{s} exempel, *som stötte sin brorson från thronen.*”

I sanning, denna skrupel, framställd af en bland ledarne utaf 1809 års statshvälfning, som gaf kronan åt Carl XIII, bör icke gå förlorad för historien!

Den person, som redan 1788 tecknade de begge kungliga brödernas Carl XIII^{s} och Gustaf II^{s} karakteristiker, var begåfvad med en sannskyldig siareblick, då han förutsade upplösningen på gåtan af begges förehafvanden. Dessa Furstar skildrades sålunda:

”Le duc de Sudermannie: Petit homme d’un grand esprit, populaire par politique, plutôt que par naturel. Sa familiarité n’est qu’une gaze, qui laisse fort bien entrevoir la fierté royale et une connaissance parfaite des droits de sa naissance. *Il parait mediter de grands evenements et saurait les executer un jour avec dexterité*. Pointilleux sur les parties, même au dessus de simples vivacités. Malheur å celui qui l’outrage! D'ailleurs brave lui même, il aime extrêmement les braves.”

”Le Roi (Gustave III): Homme faible et pesé, d’une imagination romanesque, qui le porte à former mille projets, sans en achever un seul. Ennemi declaré de la raison, de la droiture et de la bonne harmonie. Le premier Don Quixotte de l’armée, escamoteur dans le cabinet et declamateur sur le trône; vain et presomptueux de son rang: parfait acteur, c’est dommage qu’il n’a pas eu assez, de jugement pour choisir de bonnes pièces. Il a commencé par jouer la comedie; *il finira probablement en heros de tragedie.*"

Omdömet angående de planer, som sedan längre tider tillbaka hvälfdes i Carl XIII^{s} hufvud, är så mycket anmärkningsvärdare, som beskrifningen på Gustaf III ådagalägger, att silhuettören varit ingenting mindre än Gustavian, och det således ingalunda härrörde af nit för Gustaf, att ej otydligt anspelades på Carls trängtan efter högsta makten.,Gustaf IV Adolph); två af egen drift öfvergifvit thronen (Christina och Ulrica Eleonora); en blifvit *bevisligen* mördad

(Gustaf III); och tre andra *icke osannolikt* afdagatagne (Carl X, Carl XI, Carl XII). Af de åtta öfriga har en stupat på slagfältet (Gustaf II Adolph), utan att med fullkomlig visshet kunnat utrönas, från hvilkens hand han fått sin bane. Åtta gånger har arfföljden blifvit afbruten, och fem helt och hållet nya Regentslägter äro uppstigne på tronen.Afkomlingen af *den förste* Svenske Konung, som burit spiran i kraft af arfsrätt, förgicks i landsflykt och elände, och från sitt fosterland förvista lefva *den siste*, till tronen födde, Konungens barn och barnbarn, kringspridda på Europas kontinent.

Sådana äro facta, hvilka ingen skaldekonst, ingen vältalighet, intet smicker förmå att ändra. Det är sjelfva *konungadömet,* icke dess *personliga* representanter, som från hedenhös intill närvarande stund varit Svenskarne heligt. Det är en monarkisk religion, sammanvuxen med den Christna, och äldre än hon, i hvilken Svensken varit uppfostrad, från Odin till Carl XIV, från dagakarlen till högste embetsmannen i staten. Med konungadömets *innehafvare* har det åter just icke fallit sig så noga, från Domalder, som offrades, till Gustaf IV Adolph, som förklarades tronen förlustig. Ja, under det att revolutionen i England ännu nära 60 år derefter fuktade Cullodens slätter med blod, och Hannoverska huset först från segern der ansett sin besittning af tronen lika säker, som den i alla fall äfven förut var laglig: — så hastade till och med Gustaf Adolphs egna förtrogne embetsmän och gunstlingar i massa att tränga sig kring CarlXIII^{s} banér, innan den från väldet skiljda Regentfamiljen ens hunnit föras utom gränsorna af — den urgamla trohetens hemland. Det var tillika ett åskådligt, ett varnande exempel för

sjelfviske, i sin storhet och myndighet förälskade Furstar: ett bevis på rigtigheten af hvad Thorild framställt i ett hittills otryckt fragment af ”Tal öfver Kröningen 1800”, der det bland annat heter: ”Den fåniga orklösheten hos de orientaliska och alla barbariska folkslag, hvarigenom dödelige helga en dödelig, liksom med detta högtideliga utrop: *”Du skall vara oss en Gud,* så allvetande som allsmäktig, och derföre skall du allena för oss alla både *tänka* och *vilja:”* denna fåniga orklöshet förakte vi med afsky. Likväl äro öfver detta oförstånd alle de föga upphöjde, som endast tillbe Regentens dödeliga *person,* men icke se det odödliga majestät, dygdens, som han föreställer: och desse, af personlig fåfänga, tillbe väl regentens person, men på ett så fåfängeligt vis, att om ej regenten hugnar alla deras fåfänga önskningar, så kunna de, liksom Kamschatkas hedningar, alltför lätt blifva *rasande* mot sin egen afgud.”

Detta allt är *icke* en förespegling, men en afspegling. Hvad häraf är att läraligger i öppen dag. Ett ord i sinom tid till Furstarne sjelfve och åt deras ”favoriters *smickrande* tropp”, kan, behjertadt, undanrödja hvarje anledning att befara återfallet i de fel och misstag, som tillförne bekommit både Furstar och folk så illa. Ju varmare man är begges vän, desto mindre skyr man att visa dem sakerna i dessas sanna ljus, oansedt begges synorganer mera skulle tycka om den milda skymningen. Någon gång äro folken på visst sätt att ursäkta, om de draga i besinnande att hänföra Fursteord till sina trosartiklar. Vår egen historia visar t. ex. huruledes en Prins, som folkets val, *hoc est:* godtfinnande, kallat till tronen, till trots af de högtidligaste, ofta förnyade försäkringar om sin belåtenhet med den makt, folket honom inrymt, och sin afsky mot försöken att rubba konstitutionens råmärken, icke desto mindre sjelf och i samråd med sin gemål anstiftat försök att störta det besvurna regeringssättet, försök, hvilka,

Bland alla usla Regeringar är kjortelstyrelse den sämsta, ehvad det är en gemål eller en frilla, som förer den svage Regenten i ledband. Om det var föraktligare då Fransmännen nödgades böja knän för en Pompadour, en Dubarry, under Ludvig XV; Så var det likväl, för Sveriges rike icke nyttigare, då den fromsinte Adolph Fredrik — skuggkonung *långt mindre* genom sitt beroende af lagarna, Ständerna och Rådet, än medelst sin undergifvenhet för den herrsklystna, fastän med sällsynta själsförmögenheter begåfvade Lovisa Ulrika — begick svek på svek mot ingångna förbindelser, bekräftade med eder och försäkringar. Prinsessans enväldiga grundsatser och öfvervägande inflytande gjorde uppseende och stämde ofördelaktigt de om friheten måne Svenskarne, redan innan hon blef, i ordets *hela* mening, *regerande* Drottning. För att lugna sinnena i afseende på det unga Hofvets politiska tänkesätt, fann Regeringen sig föranlåten att utfärda följande sällsamma

”Kongl. Maj:t Kungörelse-act, i anledning af Hans Kongl. Höghets begäran: ”WI FRIEDRICH med Guds nåde, &c., Giöre vitterligit, att hos Oss har H. K. II., Sveriges, Göthes och Wendes utkorade Prints och Arf-Furste, Arfvinge til Norrige, Biskop til Lübeck, Hertig til Schlesswig, Hollsten, Stormaren och Ditmarsen, Grefve til Oldenburg och Delmenhorst, Wår Kärvänligste Frände, andragit, huru som, oaktadt the dyra och edelige Försäkringar bemelte Herre till Riksens Ständer afgifvit, at vilja behålla them och theras efterkommande, orubbade vid theras välfångne Fri- och Rättigheter, enligt then faststälte Regerings-Formen, på lika sätt, som Wi Wårt Regemente fördt hafva, och ännu föra, enär efter then Högstas skickelse bemelte Herre Thronen efter Oss tilträdandes varder, åtskillige ryckten likväl pä flere orter uprunnit, som hystes någon hemlig tanka, anläggning och afsikt uppå Enväldets åter införande; Och althenstund et slikt omdöme H. K. H. så mycket mera ömmar, som dylikt, hvarken med Thess Samvete, Löffthen och Försäkringar, eller med Thess Tankesätt instämmande är; Förthenskull förklarar H. K. H. härmed och å nyo på thet kraftigaste och heligaste, att H. K. II. hvarken Sielf eller igenom andra, directe eller indirecte, någonsin tänckt söka, hemligen eller uppenbarligen eftersträfva, ehvad thet vara månde, som vore med Thess redan gångne Ed, underskrefne Capitulation, med Regerings-Formen och Riksens Ständers Frihet stridande, anseendes H. K. H. then eller the för Sina och Rikets hädskaste Fiender, samt för otrogne och förrädare, hvilka skulle villja gjöra något försök emot Fäderneslandets Frihet och Riksens Ständers Rättigheter; Och som H. K. H. på thet heligaste bedyrar sådant vara Thess beständige upsåtdå de misslyckats, fört verktygen till stupstocken, utan att de höga anstiftarne ens bjudit till, att från död och nesa

tigare, då den fromsinte Adolph Fredrik — skuggkonung *långt mindre* genom sitt beroende af lagarna, Ständerna och Rådet, än medelst sin undergifvenhet för den herrsklystna, fastän med sällsynta själsförmögenheter

begåfvade Lovisa Ulrika — begick svek på svek mot ingångna förbindelser, bekräftade med eder och försäkringar. Prinsessans envåldiga grundsatser och öfvervägande inflytande gjorde uppseende och stämde ofördelaktigt de om friheten måne Svenskarne, redan innan hon blef, i ordets *hela* mening, *regerande* Drottning. För att lugna sinnena i afseende på det unga Hofvets politiska tänkesätt, fann Regeringen sig föranlåten att utfärda följande sällsamma

”Kongl. Maj:t Kungörelse-act, i anledning af Hans Kongl. Höghets begäran: ”WI FRIEDRICH med Guds nåde, &c., Giöre vitterligit, att hos Oss har H. K. II., Sveriges, Göthes och Wendes utkorade Prints och Arf-Furste, Arfvinge til Norrige, Biskop til Lübeck, Hertig til Schlesswig, Hollsten, Stormaren och Ditmarsen, Grefve til Oldenburg och Delmenhorst, Wår Kärvänligste Frände, andragit, huru som, oaktadt the dyra och edelige Försäkringar bemelte Herre till Riksens Ständer afgifvit, at vilja behålla them och theras efterkommande, orubbade vid theras välfångne Fri- och Rättigheter, enligt then fastställte Regerings-Formen, på lika sätt, som Wi Wårt Regemente fördt hafva, och ännu föra, enärrädda de personer, hvilka för befrämjande af deras höga nöje och planer satt välfärd och lif pä spel. Adolph Fredriks hela regering utgjorde en oafbruten kamp mellan Hofpartiet, med Drottningen i spetsen, som tränade efter en utvidgad Konungamakt, och nationens väktare, hvilka, för alt försvara hennes, nödgades ständigt begränsa Konungens

efter then Högstas skickelse bemelte Herre Thronen efter Oss tillträdandes varder, åtskillige ryckten likväl pä flere orter uprunnit, som hystes någon hemlig tanka, anläggning och afsikt uppå Envåldets åter införande; Och althenstund et slikt omdöme H. K. H. så mycket mera ömmar, som dylikt, hvarken med Thess Samvete, Löffthen och Försäkringar, eller med Thess Tankesätt instämmande är; Förthenskull förklarar H. K. H. härmed och å nyo på thet kraftigaste och heligaste, att H. K. II. hvarken Sielf eller igenom andra, directe eller indirecte, någonsin tänckt söka, hemligen eller uppenbarligen eftersträfva, ehvad thet vara månde, som vore med Thess redan gångne Ed, underskrefne Capitulation, med Regerings-Formen och Riksens Ständers Frihet stridande, anseendes H. K. H. then eller the för Sina och Rikets hädskaste Fiender, samt för otrogne och förrädare, hvilka skulle villja gjöra något försök emot Fäderneslandets Frihet och Riksens Ständers Rättigheter; Och som H. K. H. på thet heligaste bedyrar sådant vara Thess beständige upsåtinom allt trängre och trängre skrankor. Lovisa Ulrica uppoffrade för sina herrsklystna planer stora penningesummor; ja, hennes nit gick så långt, att hon för sådant ändamål till och med afyttrade, pantsatte och belänte nipper, juveler och pretiosa, hvaraf en del tillhörde staten, och hvilket föranledde de ryktbara striderna om inventering af rikets klenodier: en åtgärd, hvilken sättet för penningarnes användande gjorde fullkomligt lika angelägeu i politiskt, som i financielt afseende. Sedan revolutionsplanen 1756

och tanka; Så liar bemelte Herre n<af Oss åstundat, tliet igenom en allmän Act Oss täcktes fi nyo, å Thess vägnar försäkra här-oni alla Riksens Inbyggare, »S att tlie mågc thervid sig aldcles tryggja, begärandes B. K. II. ingen ting mera oiiiskränckt af them, än tlieras kärlek, uti livilken en Öfverhets största oeh fastaste myndighet består och sig grundar.

Och ehuruväl Wi af the mångfaldige prof Wi äga om H. K. Höghets Ädelmodiga Sinnelag och Tänckesätt, ackta thenna Thess nya afgifne Försäkring aldeles öfverflödig vara; Hafva Wi dock Thess enträgna anhållan härutinnan villfara velat, och förthenskull thenne Acten af Oss undertecknad, til allmän efterrättelse utfärda låtit. Gifvit Stockholm uti Råd-Cammaren then 12 Julii 1740.

FRIEDRICH."blifvit tillintetgjord samt endast tjenat att bereda Hofvet förödmjukelser*) och

De interessanta utdrag ur Presteståndets handlingar, hvilka Herrar Bexell, Ahlqvist ocli Lignell utgifvit, under titel: ”Bidrag till Svenska Kyrkans och Riksdagarnes historia, ur Presteståndets archiv”, innehålla, bland andra, ett dokument, som, ehuru derjemte till större delen återgifvet i Argus, dock aldrig nog ofta kan läsas, aldrig nog allvarligt begrundas. Det visar, hvilken vördnadsbjudande ställning Sveriges Rikes Presterskap innehaft och kan innehafva i Svenska samhällsskicket. Denna samhällsklass — vår statsbyggnads egentligt konservativa element, sedan Adeln förlorat sin fordna moraliska öfvervigt — skydde ej att allvarligt, men hofsamt, sjelfsländigt men värdigt, nalkas den stolta, ”*regerande*” Drottningen med följande märkvärdiga adress:

”Stormägtigste Allernådigste Drottning.

Svea Rikes Prästerskap har, näst den sanna Religions öma vård, allid vinnlagt sig, at hafva en på lag grundad vördnad mot sin öfverhet bland sina förnämsta ögnamärken. Det har vid alla tilfällen inskärpt hos sina åhörare de därtill hörande pligter, och sjelf i deras utöfning föregåt dem med efterdöme.

För en del af sådan rättskaffens vördnad mot sin öfverhet, och en thy i synnerhet åliggande skyldighet anser Prästerskapet, at oförskräckt träda fram, när omständigheterna så fordra, samt inför sjelfta Thronen föreställa de sanningar, som väl kunna förekomma obehageliga, men, närmareschavotten åt dess anhängare, uppstodo likväl hos sjelfva det segrande partiet

eftersinnade, leda til timmelig och evig sällhet. Vördnaden mot Gud, af hvilken Prästerskapet har sit ämbete, tillåter här intet anseende til personen. De veta sig eljes förestå den domen, at Gud varder kräfvandes syndarens blod, han vare sig hög eller låg, ur deras händer. Af sådan grund flyta de underdåniga föreställningar med hvilka Rikets här vid Riksdagen församlade Prästerskap, med blödande hjerta och högst bedröfvadt sinne, samt uppriktigaste välmening, finner sig tvungit, at hos Eder Kongl. Maijt nu inkomma.

Eder Kongl. Maijt täktes höra Prästerskapet med tolamod och nådigt förtroende, icke nu som et af Riksens Stånd, utan som Guds tjenare och sandningebud i Christi stad, som hafva at på den högstes vägnar förkunna Eder Kongl. Maijt, hvad i närvarande belägenhet Dess timmeliga och eviga frid tilhörer.

Prästerskapet skrider strax til det, som denna tiden aldramäst hos dem och hvar rättsint undersåtare förordsakar smärtefulla tankar, samt gifvit hufvudanledningen til denna dess underdåniga föreställning.

Af Riksens Ständers Commission är vid handen gifvit, huruledes de, för stämplat förräderi och upror, nyligen afstraffade personer, i synnerhet *Horn* och *Brahe*, hafva bekändt åtskilliga sammanstämmande omständigheter, som nära röra Eder Kongl. Maijt. De hafva, kort för sin död, aflagt en berättelse härom, den de med sitt blod, som detfarhågor, att det försök, man nu lyckat» qväfva, dock innan kort torde ånyo brin-

starkaste insegel, bekräftat; och hvars trovärdighet altså ingen kan draga i tvifrels-mål. , •

Iiurigcnom har man med största grämelse förnummit, hvad man aldrig förmodat, och gjerna önskade aldeles kunna förtiga, samt i evig glömska bcgrafva: at nämligen tankarna om uprors anställande under dcnua Riksdagen haft sin första upprinnelse ifrån Eder Kongl. Maijt, samt derifråu utbredt sig, icke allenast til ofvanuämde olycklige personer, utan at ock de vederstyggeliga försök dertil, som i de längre aflägsne Provincer sig redau yppat, torde hafva flutit af samma källa.

Innehållet af deras berättelse är korteli-gen detta, at Eder Kongl. Rlaijt ständigt visat sig missnöjd med det hos oss antagna regeringssättet, samt dcu magt, som Hanv Kongl. Rlaijt, efter Dess försäkran och grundlasarne, blifvit tillagd; och derföre» genom livarjehanda sätt, sökt, at hos Rjk-sens Ständer vinna ändring derutinnan. I-bland de flera vägar til detta ändamål har en delning i Rådet alt seden sidsta Riksdag blifvit ansedd, som thet säkraste medel, hvarpå man altså arbetat, genom försök tit skiljagtigheter, i synnerhet emellan vissa af Ilerrar Kiksens Råd. Men som, genom desse Herrars oryggeliga trohet för Itikets välfärd, sådant Icke ståt at ärhållas, och Rik-seus Ständer deremot tagit de kraftigaste författningar, at stärka sina och sina meri-bröders fri- och rättigheter; har hof.pet, at snart kunna rinna sitt ändamål, förgåt Edergas å bane och vinna framgång, helst man nu mera ej kunde betvifla, att Ko-

Kongl. Maijt, tillika med tålamodet, at afbi-da t ii fu 11 tv ocli mognad nf slika anläggningar. Dock har lusten ocli åhogan, at snart komma i besittning af de förmåner, som blifvit så högt skattade, hos Eder Kongl. Maijt fiirökt sig, då ltikseus Ständer afgjordt de vigtiga ärender, om grundlagarnes värkställighet, och de Kongl. Printsarnes upfostran. Missnöje 5fver Ständernas beslat i det förra målet har förordsakat Eder Kongl. Maijts utresa til Ulricsdahl, förleden vinter, hvar-est Eder Kongl. Maijt föresat sig, medan Ständerna voro tilsamman, at qvarblifva; livilket beslut nästa» inga föreställningar förmåt afvända: Utan har Eder Kongl. 31 aij onåd gåt så långt, at, ehuru för detta Håf-marskalkcn llarnu llorn, samt Håifrökcn Dii-ben, (kola på knä bönfallit, at Eder

Maijt ville lemna Herrar Riksens Råd och Herr Landtmarskalken nådigt bemötande, har likväl lådant icke det ringaste kunnat uträtta; utan Eder Maijt i det stället svarat, at sådant vore at begå en bassesse. Men det sednare målets afgjörande, har hos Eder Maijt förordsakat bitterhet och lust til häind. Alla aenfärdiga medel til ändamålets ärnå-ende liafta dä blifvit förkastade, och dere-mot taukarne stälte på våldsamma utvägar. Åtskilliga förslag hafva dertiil blifvit gjorda. Ibland har Eder Maijt rådgjordt med (Jref Brahe och Baron Horn, samt de afvekne Grefve Ilaid och Baron IVrungel, om icke landet vore med Ständerna missnögdt, och om det icke kunde förmås till rörelse. 1-nungen, obekymrad om sina eder, löften och försäkringar, gynnade stämplingar, i

bland åler velat förraå Hans Maijt Konungen, at sätta *i^ för (jfardiesvagten vid Ul-ricsdabl, och med den en natt marchera in-til staden, intaga artillcricgarden, samt sedan utföra hvad Kder Maijt åstundade; nied flere sådana förslnger, soin ined möda, och. i anseende til omöjligheten, vid deras utförande, kunnat förekommas.

Sedan saken angående Riksens jonveler-blifvit af Ständerna afgjord, liar Eder Maijts böjelser för våldsamheter, ännu mera ökat sig. Ifrån den tiden. hafva d'cm, som varit omkring Eder Maijt, i synnerhet Brahe,, IJorn och Härd häftiga föreställningar blifvit gjorda, om man. icke kunde upväcka en emeute, hvarvid den, som anstältcs i Holland 1747, ofta och med nöje blifvit anförd.. De afrådande hafva icke blifvit hörde, utanA fåt onåd, hvilken icke kunnat stillas, utan. genom löften, at dervid gjorn livad de för-måtte. Så ofta något tiliiille tycks hafva. förekommit, som gifvit minsta anledning, at-sådant kunnat i verket ställas, så hafva försök dertill icke uteblifvit. Brahes utsago, innehåller, at Eder Kongl. Maijt en gång i-bland annat yttrat sin. åstundan, at vid' nigot högtidligt tilfälle,. då mycket folk vore-samlat, upväcka gemene hopen til uplopp, hvartill Puken skulleu brukas, förklädd ii båtsmanskläder. Sådant har nian-äfven tänkt värkställa sidsta Serapbimer dag, men Oapi-tel kom då icke at hållas. När Mimina dag en olycklig, men snart förekommen vadeld på Slottet uppkom, har Eder Maijt låtit, ge-livilka Drottningen var själen. Vid ett samtal Iiärom biand Hofvcts motståndare,

110m cn löpare med en Billet, kalla Brahe til Sig ocli föreställt honom detta, som et ganska godt tilfälle, att utföra livad soin låg Eder I\laijt sä högt oin hjertat. lians Maijt Konungen skulle, efter Eder Maijts tanka, stiga neder och visa sig för det då till myckenhet församlade folket, och gjöra föreställningar, det Ilans Maijt vore genotn Ständerna uti lidande. Men när Brahe vägrat, at, på Eders Maijts öfvertalan, förmå Ilans Maijt lnirtil, Ilans Maijt äfven sjelf, som under det samma kommit in, aldeles o-gillat denna Eder Maijts tanka, har Eder Maijt varit i fult begrep, at sjelf, med Ilans Kongl. Ilöghet Kronprintsen, gå ned ocli ful-följa sil upsåt; livilkct äfven skolat blifvit i verket stält, oui icke Brahe hållit Eder Kougl. Maijt tilbaka.

VVid et annat samtal med Brahe 0111 emcu-te, har Eder Kongl. Maijt yttrat sig, huru som vid slikt tilfälle vore hederligt, att bruka sådan lösen, som glorvördigst i åminnelse Konung Gustaf Adolph, haft: med Guds hjclp; då han likväl förde krig för Guds ära, religionen och Sveriges urgamla frihet; hvilken lösen således icke, utan Guds namns svåra försmädelse, til närvaraude vederstyggeliga ämne kuunat lämpas.

Utom alt detta hafva flera andra förslager varit på banan, såsom, at Eder Kongl. Maijt ville resa till Upsala, hvarest Eder Maijt t roat sig kunna lita pd Studenternas trohet och til-gifveuhbt, och hvar i genom sdlcdcs unga menlösa sinnens aflcdande, frän den trohet deyttrade en af dem med lika mycken »karpsinnighet som förutseende: ”Vi kuu-

Gud och Fäderne ilande t skyldige äro, be dr of-veligen kunnat förorsakas. Derifrån skulle alt Eder Maijts silfver til Afvestad försän-ilas at förmyntas, hvarmed sedan folk skulle til Eder Maijts säkerhet förskaffas; med mera dylikt, som val icke kunnat 'iirkstäl-las, men likväl warit bedröfligti bevis af E-der Jlaijtä med sådana oroliga tankar up-fylta sinne.

För öfrigit innefatta dessa berättelser, at Eder Kongl. Maijt varit så långt ifrån, at med enighet vilja bilägga de opkomua oroligheter, at då Brahe dagen efter, sedan anläggningen til oplopp vart optäckt, gjort föreställning, det lians Kongl. Maijt då borde sammankalla Riksens lläd, Laadtmarskalken och Talemanncu, samt förena si" med dem, liar Eder Kongl. Maijt sådant nldeles afsla-git, med utlåtande, at rätla tiden dertill di ännu icke varit. II varje inte Eder Kongl. Maijt äfven förebrådt honom, at han gjordt oförsvarligt, som dagen förut hindrat löparen Ernst ifråu dess föresats at gjöra uplopp.

Slutcligcu har ofta nämnde B/ahe berättat, som en sak på hvilkeo nn verkeligeu skal arbetas, och deu lian förment kunna vara för Riket äfventyrlig, ih ml. at min, genom utrikes magter, skulle gjöra sig hopp,. Lt ännu någon ting til Regeringssättets rubbning kunde stå at ärhållas.

Sådan är den bedröfiiga nfbild på Eder-Kongl. Maijts sinnelag emot Riksens Ständer och imåuare, som dessa mun hvilka låtit tig-"na gifva oss till freds, sa länge den som "sitter pä tronen säger på bruten tyska

brukas til vederstyggeliga redskap vid sä landsförderfveliga anläggningar, leinnat efter sig, just då de, genom Guds nåd väl beredde, ståt vid porten af evigheten och varit färdige, at träda fram för en allvetaude domare.

Prästerskapet bör förmoda, at ju Eder Maijt sjelf, nu redan vid närmare eftertan-ka och stillare sinne, lärer hysa afsky för sådant företagande; hvilket' likväl, under rörelsernas häftighet, som öuskligt och billigt blifvit ansedt och antagit.

Sjukdomens kännedom maste gå förut, innan tjenliga läkemedel deremot kunna användas. Eder Kongl. Maijt täcktes altså tillåta, at nian med den frimodighet och up-rlktighet, som Herrens tjenare af Gud ocli för Cud ägnar, upter de källor, af hvilka det liärilutit, at Eder Kongl. Maijts hog blifvit så aldeles från Ing afvänd och mot Sit folk afvogt. Den mänskliga naturen är fallen för sjelfrådighet, at efter egit behag trjöra ocli låta. I synnerhet är detta en last, hvaraf Konungar och höga personer framför andra frestas, nvilken frestelse styrkes genom upfostran och efterdömeu i envålds riken. Härtill har hos Eder Kongl. Maijt kommit obetänkt lemnat förtroende til lösa och onda rådgift are, hvilka til det värsta uttydt och med svart färg anstrukit tlikseni Ständers menlösaste, oeh så väl til deras Majestäters som undersåtarenas sanskylt* och förenade bästa tjenande gjöromål.

Men Prästerskapet nödgas med grämelse"Acer och s?noer; men när der kommer "någon, som kan säga på ren svenska

gå längre. I den ofvnnanfiirclc berättelsen förekommer omständigheter, som visa, at E-der Maijt, dl sädana förslag til ändring i Rikets heligt besvurna Regeringssätt varit på banen, åsidosatt och förgätit den p 1 i g t, som Eder Kongl. Maijt Gud, Sin Herre och Gemål Ilans Maijt Konungen, Sig sjelf och Sina efterkommande, samt Sveriges Rike skyldig är. Gud fordrar sina buds obråtts-liga efterlefuad, och at livar och en i sina rättigheters besittning mä blifva bibehållen; Konungen vid dc förmåner, som folket honom frivilligt lemna; samt folket vid de friheter, som de sig förbehålla. I)å häremot handlas, bry tes Guds och folkalag, samt alla de heligaste förbindelser af ed och samvete; hvilket Gud flerestädes i sit ord hotat på det svåraste sätt hämnas. Då andre dertil upretas, kommer jämväl deras svud på anstiftarens liufvud; äfvensom de nyligen af-lidues blod ropar öfver dem, som varit anledning och orsak til deras brått.

Gud har beskärt Svea Rike frid för utvär-les fiender. Men desse skadelige anläggningar inom oss, livilka iiro så mycket bedröf-lignre, då de leda sit ursprung från den ort, där friden och enigheten borde finna sit mägtigaste beskydd, hafva skakat Rikets grundvalar. De haf\a gjort Riksbördan för Hans Maijt tung, tilskyndat Eder Maijt många oroliga stunder, opviikt sinnens förbistring i landet, förvållat i lliksens Ständers sammankomster bekymmerfolla öfverläggningar, öch försatt deui i ovisshet, huruvida med9,hÖr ocli smör, da är det hög tid för "patrioterne att vara på sin vakt."

Guda fruktan och llegeringslagarne culiga tänkesätt blifvit i de Kongl. Printsarncs späda sinnen til ala delar inplantade; samt begynt draga öfver landet den högstes straff och plågor, Ii vil ka redan genom otjenlig väderlek, liungcr och dyr tid, samt ilera nogsamt bekanta, men aldrig tilfyllest beklagade, händelser inbryta.

Prästerskapets af innersta sorg och be-dröfvelse opfylta sinnen förmå icke uttrycka alt, livad härvid anföras kunde. Eder Kongl. Maijt täcktes sjelf taga de omförmalte omständigheter under ömsint öfvervägande; och så nlfvarligen, inför lefvande Guds nnsigte, fråga sit eget hjerta och samvete. Det varder säjande mer, än någon annan kan förklara.

Hvad botemedlen emot dessa riket öfver-liängandc olyckor angår, så är det hufvud-sakligast, at vi samteligen, höga och låga, falla Gud til fota, och under en san bättring och omvändelse anrope honom >om nåd och

förbarmande. Hrartil, och om någon nåd af Gud skal vinnas, Eder Kongl. Maijt måste ior sin del härutinnan förelysa under-såtarne med sit höga efterdöme, samt afpla-na den i ofvansagde måtto åstadkomna oroH och gifna förargelsen, genom sina synders opriktiga och ångerfulla ärkäusla, hvaruppå deras försoning genom Medlarens blod och förtjenst kan ärhållas; til hvars rätta sökande och anammande Gud genom sin Ande styre Eder Maijts hjerta! Sit sinnelag låte Eder Kongl. Maijt genom uåden således än-Gustaf 111 fullbordade profetian, och lade en ny vigt i vägskälen af Fur-

dras, at det mi söka den sanskvl*li#ja höghe-ten i förödmjukande under Guds hand och slit t a Konungsliga sällheten i obråttsligit la-garnes hållande, samt kärlek och huldhet mot et troget och lydigt folk, utan anseende til personer.

Den högste har förlänt Eder Kongl. Maijt många höga Konungsliga ägenskaper. llun late sin sanna fruktan och karlek mot un-dersåtarena altid vnra deribland de yppersta! Herren, sora försedt Eder Kongl. Maijt mod högt förstånd och vitter kunskap, han inplanta i Eder Kongl. Maijls lijerta, at Herrans fruktan Hr don enda sanna visheteu, och at 11 y det onda, det är förståndighet!

Eder Kongl. Maijt värdes, för Ghristi skull, för Sin Herres och Kouuugs, 'Sin egen och Sin höga fnmillcs snnskylliga välfärds skull samt för rikets och efterkonimandemas skull, lemna dessa af trogna uudersåtliga hjertan, u Guds vägnar, härflntna föreställningar rum och verkan, p& det riket mätte åter snart försittas i ro och stillhet, samt de åstad-komnc ref»or kunna botas; och sålunda Svea inbyggare i en säll och laglikmätig förening med sit Konungahus, få med så stor glädje, som deras bedröfvelse denna tiden varit, hembära den högste pris och ära.

Under trognaste förböner framhärdar med djupaste vördnad,

Stormägtigsta Allernådiffsta Drottning, Eder Kongl. Maijts allerunderilånigste och tioplikligste tjenare Stockholm d. S Aug. 1750, llenric licnzcliits.starnes och Folkens ömsesidiga inbördes trollet.

Eng. L. Halenius. Sam. Troilius. Olof Osande/-. --------— Jo/i. Nyländer. Magnus Be-

ronius. Nils Lagerlöf. C. Kiörni/ig. Jör. Sehröder. E. Benzchtierna. Justus C. Haus-vof Joh. Forss/tåL Olof 0. Celsius. Jacob Manquer. Lars B,elt er. Joh. Helleday. Joh. Stenbeck. Petrus Filenius. J. Schiörling. Ti-bu>'tz Tibcrtius. Niels Palrnn rits. Pet. Schen-berg. Laur. Noriitg. Joh. T/i. Ilelstadius. Sven Elgh. Carl Fr. Ljungberg. Eric Lidius. Laur. Stierner. Johan Dalcnins. Magnus Troilius. Dan. Gode/tills. Sam. Rogberg. Isr. Bogberg. Carl Fredric Mennander. Jacob Giulolin. Petrus Nieolans Mathesius. Eras/nits Trägård. Sven Fundahn. Alexander Ziebeth. Sven Jacobsson. Jonas J. Wahlberg. P. Au-relius. And. D. Brauncr. Jonas Ullholrn. Johan Laurent. Huss. Petrus Åkerman. 01. J. Forssen. Olof G. Gråberg."

Den maktlystna Furstinnan nödgades ödmjuka sitt stolta sinne f«r Religionens vördnadsvärda tolkars allvarliga språk. IIou svarade nämligen egenhändigt och skriftligen:

"Jag kan iutc annat äii med särdeles nöje upptage herr ArkicBiskoppens Samt det Wyr-diga 1’resterslondcts uijt för Gods ährn ock mogna foreställuingar ländande til mitt ock Rikots väl. Jag skal uti Samma ämne hafva all möda ospart ock hoppas med guds liielp ock genom hans bistånt vinna detta milt Suftemahl War jemte jag nu ock framdeles betygar et Särdeles uiishag for alle Sådanaa anlagde, ork nu Sista jenora gnds nåd up-tiikte Skadeliga Stämplingar; Louise Uhique.”Ingen period af Sveriges framfarna dagar har i afseende på verklig politisk frihet varit bättre lottad, än den närvarande. Iläfderna skola med bifall minnas, att denna frihet mognat under en regering, hvars högste Ledare sjelf utgått ur frihetens sköte. De. skola minnas, att de för hennes tillvext och utbildning hafva • att tacka tryckpressen, som emanciperat sig, efter af Tidningen Argus, för tren-ne lustrer tillbaka, taget initiatif, och att hvarje af den offentliga myndigheten och hennes utskickade vidtagen åtgärd att hindra publicitetens utveckling, medelst påbud, åtal eller indragningar, endast gifvit pressen nytt lif, dristigare fart och ledsagat den ett stort steg närmare den sjelfständighet, det inflytande, som, i en mer eller mindre aflägsen framtid, komma att, till trots af hvilka tillbaka>attande anstalter som helst — anstalter, liknande dem, att genom fördämningar hindra flodernas utlopp i hafvet — öfver hela verhlen upphöja pressen till statsmakt. Var

det ej aningen derom, som framlyste ur Fredriks af Sverige manifest, ur Cari X* af Frankrike ordonnancer, ur Ludvig Philips lagförslag? da, om det än vore tänkbart, att tryckfrihetens alla materiella verktyg kunde på en gång förstöras öf-ver hela jordens yta, så fortlefde doek i alla fall den andliga kraften och skulle, förr eller sednare, eröfra nya utvägar att verka och utbreda sig. Derhän hafva sakerna redan kommit, och denna nya statsmakt kan lika litet genom hvilka inskränkande, förbjudande, bestraffande eller våldsamma åtgärder som helst hindras att intaga sin plats vid sidan af dem, hvilka samhällsfördragen organiserat, och att utöfva ett med dessa åtminstone jemngodt inflytande, som Reformationens framgång kunnat tillintetgöras medelst vidskeppelsens bål och förföljer-sernas marter. Den rättmätigaste, djupaste och allmännaste afsky för helfve-tesmachiner och mordanslag öfver huf-vud skulle, dock ej förmå skaffa evig lydnad åt ett deraf föranledt förbud mot nyttjandet af eldgewär och åt befallningen, att i stället återvända till bruket af bågar och stridsyxor.

Vi nämnde Fredrik 1* manifest, och det förtjenar att tagas i betraktande. Det var af följande innehåll:

”Kongl. Maj:ts Förordning huru förfaras skall med trenne utkomne förföriske smädeskrifter: ”Wi FRIEDRICH med

Guds Nåde, Sveriges, Göthes och Wen-des Konung &c. kc. &e. Landt-Grefre til Hessen, écc. &c. Giöre uitterligit, at Wimed ganska stort missnöje förnummit, Iiuru som Trenne Sinade-Skrifter utkommit: Then ena på Fransyska Språket tryckt, och Utrikes kringspridd, under namn af ’Vn Adelsmans M. B. Rref til sin goda wan.” Then andra pä Svenska skrefven, som begynnes med the orden: ”Ordspråket lyder, at Spåmän hafva tren-ne vilkor”; Then tredje -äfven på Svenska författad, med öfverskrift: ”Redeligc Landsmän, Ärlige Svenske”: Hvilka grundlösa och förföriska skrifter innebära thc skadeliga och högstförgripelige afsikter, at hos Oss upväcka misstankar emot Wå-re trogne undersåtar?., och sättia en del af t hem i nesligit omdöme; at reta och uphitsa then ena delen af Rikets Inbyggare emot then andra; at stifta misshal-ligliet emellan Oss och U. K. H., Rikets utkorade ' "och hyllade Arf-Fur>te; och änteligen så medelst bereda sinnen til olust, misstankar, twedrägt och åträ til vänningar uti Regeringen,, then taststälte Successionen til obestånd, samt Riket til oundwikeligit fördärf och undergång. Och allthenstund thesse ogudaktige Smäde-skrifter äro til undersåtarnes förledande i Riket förmodeligen utspridde; Förthen-skul bafve YV i nödigt funnit härmed påbjuda och befalla, at then, söm någon-thera af them om händer fådt, och vilundvika thet straff, som, i annor händelse, therå följer, hör straxt och aldra-sist, inom en Månad, ifrån thenne För-* ordnings kungiorande, them ingifwa til Lands höfdingén i orten, eller Magistraten i flieu Stad, hwarest han bor, hvilka skola them til Wår Justitiae Cancellir o-fördrojeligen insända, på thet med theui sedan må på lika sätt förfaras, som med the redan öfverkomne Exemplaren sker, at the, Författarne til allmän skymff och nesa, blifva af Bödelen vitl Kåken up-hrärnle. Och skal tlien, hvilken, inom tlien här utsatte tiden, them ifrån sig gifver, för alt åtal och answar warda befriad. Thet allom, som vederbör, til underdånig och hörsam efterrättelse länder. Til yttermera Avisso hafwe Wi thetta med Egen Hand underskrifwit, och mod Wår t Kongl. Sigill bekräfta låtit. Stockholm i Råd-Cammaren tlien 9 Decemb. 174T.

FRIEDRICH.

(L. S.V

Lika anmärkningsvärdt, som sjelfva manifestet angående flygskrifterna, är den omständigheten, att ingenting finnes nämndt i Förordningen om skriftstäl-l(irnes upptäckande, ej heller deras be-straffande annorlunda, än att ”de öfver-komne exemplaren skulle, författarnetill allmän skymf och ncsa, blifva af bödeln vid kåken uppbrände.” Och delta oaktadt skrifterna förklarades vara af den eftertänkliga beskaffenhet, att de kunde lända ingenting mindre, än ”den ”fastställde Successionen till obestånd, ”samt riket till oundvikligt förderf och ”undergång.” Det fanns likväl redan den tiden en l:sta § i 5 Kap. Missger-ningsBalkeh, som stadgar lifvets förlust för ”lasteligt tal emot den, som till efterträdare i Regementet förklarad är”; men det förhöll sig med detta på samma sätt, som med den urgamU, redan be-skrifna, Svenska troheten: att det nämligen var den Monarkiska grundsatsen Lagstiftaren var trogen: den, soin han af-såg, mindre kanske till och med att skydda — ty värnet af en strafflag är otillräckligt och, tillämpadt, retar till hat och hämd — än att bereda en gärd af hyllning, genom straff bestämningen af lifvets förlust, när denna grundsats förnärmades, i dess lefvaude Representanter. Med detta

och intet annat straff hade han belagt 5adana öfverträdelser, just för att icke inleda de höga individerna i frestelse, att — af sårad egenkärlek, fåfänga, inbilskhet, förhastande, eller allt hvad de menskliga svagheterna kallas, frän Fursten lika oskiljaktiga, som från undersåten— På sig lämpa lagstiftarens bud om grundsatsen, samt låta fylla fängelserna med föremal för allerhögstdesammes in-jurieprocesser. Gustaf III sjelf, så ömtålig och så hÖgsint, i frågor som an-gingo majestätets helgd, var långt ifrån att åsyfta någon rubbning i berörde förhållanden, oaktadt han i öfrigt ej alltid var särdeles nogräknad i afseemle på det formella af en del bland sina lagstiftningsåtgärder, och fastän han varit utsatt just for sådant lasteligt tal om sin egen person, som ofvannämnde § bestraffar. Dagligt Allehanda innehåller härom den 17 November 1773 en uppsats, livilken ur flera synpunkter förtjenar att öfvervägas, äfven af vår tids läsare. Artikeln lyder ordgrannt sålunda:

”Sedan Kongl. Maj:ts och Rikseiis Svea Hof-Rätt, dönult öfverskäraren Anders Hallström för det han om Kongl. Maj:t och »less Företrädare i Regeringen, Högst-sal. Hans Kongl. Maj:t Konung ADOLPH FRIEDRICH lasteligen talt, at mista Lif sit och halshuggas. Så har uppå Hallströms och lians Fäste-qvinnas Anna Spor-rongs underdåniga Ansökningar, Kongl. Maj:t d en 4 i denna månad, genom ut-färdadt Utslag, af Gunst och Nåde til-gifvit Hallström dess genom de om Kongl. Maj:t af honom fälte förgripelige utlä-telser, begångne brott, men tillika i Når tler förklarat, at Hallström, för det lian om Kongl. Majits Herr Fader llögstsalig Konung ADOLPH FREDRICH lasteligen talt, skal med 3:ne Veckors Fängelse vid vatten och bröd a fs traffas.

Detta Kongl. Maj:ts Nådiga Utslag up-lastes for Hallström i Kongl. Slotts-Can-celliet inför öppua dörrar nästledne M å ii-dag eller den 15 i denna månad; hvarvid H err Öfver-Ståthällaren och Commeudeu-rcn Friherre Carl Sparre uti en ganska rörande föreställning, påminte Hallström huru svårligen han sig; försyndat, då han förolämpat det Majestät, som Försynen satt at Styra och Regera Sit Folk, en Konung, »å god och sä mild, at främmande missunna Hans Undersåtare den Lycksalighet, at styras under hans Spira, och at därföre Lagarncs Rätt och det Svenska Folkets urgamla ärlighet och trohet för sin Konung och Konunga hus fordrar, at Hallström susom en skamfläck borde utur Samfundet lör ovigt utrotas och förvisas, men at Kongl. Majt, eliuiu Han härutinnan synes nästan öfverträffa Mänskligheten, långt ifrån at vredgas, med medönkan anser hvad Hallström sig mot llunom förgripit, såsom en därskap, den där förtjenat Konungens medlidande, och därföre af Guust och Nåde tilgifveret brott, som i Guds och mensklig Lag med dods-straff är belagt.

En välgerning, som allena kunde öf-vertyga Hallström, at han förolämpat den bästa, den största Konung och tillika lära honom, at hädanefter tala förnuftigt, at tacka Försynen för en Konung, som blifvit oss gifven, icke i vrede, utan i näde, at välsigna och prisa denna Konungs Visa och Kloka Regering, och dymedelst söka återfå den aktning Hallström hos livar redelig Medborgare hittils förlorat, och som icke utan mycken möda kan å-tervinnas.

Alåtte (lettn Konung G USTAF deu 7'redjes ädelmod tjäna til el öfverty-geli"if bevis därpa, a t cn Ma "li" Konung uträttar mycket mera med Näd än med stränghet, och at Store Konungar mäst fruktas, dä de minst nödgas straffa. ’

Sista strofen gör heder ät publicisten, som nedskrifvit den och åt Monarken, hvars organ han dervid varit; ty Dagligt Allehanda den tiden gjorde visserligen ej anspråk på namn, heder och värdighet af oppositionsblad. Deremot kan ingenting vara orimligare, än att se strafflagen anlitad, för att gömma en redan afliden re-gent undan kritiken. Stiftarne af Tryckfrihetslagen efter 1809 hafva visligeninsett vådan ocli vettlösheten af ett dylikt förfarande, och endast i vissa fall fridlyst lejvunde personligheter frän klander. Ty 0111 denna fridlysning hade sträckt sig äfven till de hänsofne, sä vore all historia i och med detsamma tillintetgjord, och det återstod för hiifdatecknaren ej annat, än att smickra, ljuga, förtiga, eller att, utan omdöme, hopstappla ett skelett af kärfva facta. I kraft af 1809 års lagstiftares ouitanka ocli våra nu gällande former, är åter den Svenske Monarkeu hemfallen under historiens sjelfständiga domsrätt i samma sekund, som hans själ skall, i en högre verld, skörda vedergällningen för livad han väl eller illa handlat, för livad han gjort eller underlåtit. Vid katafalken, Konunga - stoftets sista tron, upphör Regentens oantastlighet och hafdalecknarens vidtager. Det är här den sednare får, med Abraham i E-vangeliuin, säga till den förre: ”Du hade godi medan du lejde ”

Det är icke mera frihet, utan mera förstånd, insigter, sakkännedom och o-väld, hvaraf de fleste pressens organer

göres behof hos oss, för att hinna det omnämnda målet. Det är dessa egenskaper, som, i förening med modet att säga sanningen ät alla opinioner och sanihälls-belägeuheler, bereder pressen på en gånginflytande ocli anseende, Frihet åter njuta vi i rågadt mått, och det är vårt eget fel, en produkt af vår fegliet, 0111 vi ej komma att äfven fortfarande deraf äga tillräckligt. Vi hafva i det afseen-det ej skäl att afundas ens våra grannar på andra sidan Sundet, .som nu söka garautier, dem vi besitta, och 0111 hvilka det heter, redan i ett bref från Mander-felt i Januari 1792: ”Kom hit (till Köpenhamn), ”käraste Tiiorild! här är den ”rätta fristad för alla snillen. Ingen stat ”i verlden styres efter mera republikanska principer in cjjecln, än Dannmark. ”Man gör sig ett alldeles falskt begrepp, ”om man tror, att här är någon konsti-”t ner ad despotism; sjelfva ordet anses ”med afsky. Väl har Kungen makt att ”stifta lagar, men han är så alldeles för-”bunden att sjelf följa dessa lagar, alt ”0111 minsta ingrepp sker deremot, liar ”en livar förorättad borgare rätt till att ”fora proce»s emot Kungen; och till Hög-*’sta Rättens eller Domstolens ära är an-”märkt, att Kungen för det mesta tappar "alla saker, hvarest quucstio var om mitt ?och ditt, emellan honom och underså-”tare. All upplänlig borgerlig frihet ”skvddas här, med makt och kraft.

v *

”Tryckfriheten är befästad vid en oryg-”gelig lag, utan gränsor för boktryckare;”responsabiliteten hvilar på auktor i det ”enda fall, o in han förgriper sig- mot ”lagarna. Här, icke i Nnrrige, är deu ”rätta verkstad för en Thörilds snille; ”och vill min vän komma hit, så skall ”verkstaden uppresas i mitt hus ocli då ”skall Ni få pröfva den vänskap, jag ”uppригtigt tillbjudit Er. Allt hvad jag ”fordrar för Er sejour här i landet, är ”ett exemplar af allt hvad \i skrifvit ”och tänker att skrifva,” m. m.

Det var således ej utan skäl, som var vördnadsvärde fosterlandsvän Itutger IVlacklean skattade Danskarne främst bland nationer i bildning och trefnadT under det han befarade, att hans egna landsmän, Svenskarne, som, genom snålhet och afuiid inot sina tänkare, vårdslöshet om deras tankefoster, och tanklöshet att icke på ett ställe och tillgängligt för både landets egna söner och ut-ländningen, samla smulorna af sin förgångna storhet, stå långt nedom sina upplystare och klokare grannar, småningom kunde återsjunka till sina förfäders, vikingarnas, ursprungliga råhet, öfver vår härkomst från hvilka röfvande, mordbrännande och allt förödande barbarer vi ännu i nittonde århundradet hafva deu dumdristigheten att fånigt yfvas.

Fredrik VI* storsinnade beslut, att afegen drift, egen vishet, inbjuda sitt folk till delaktighet i statens värf, medan andre Furstar gifva sig en fruktlös möda att qväfva och utrota den öfver allt vaknade, ilen lik asbesten oförstörbara medborgerlighetskänslan: — detta utgör ännu eu juvel i Danska Monarkiens äre-krona. Dä det skett frivilligt, under helt andra omständigheter och i helt annan afsigt, än när Ludvig XVI lät förmå sig att sammankalla ”les Äolobles’ i sitt rike, göra vi oss det glada hopp, att de Europeiska Regenternas Aestor må skörda mera tillfredsställelse af sin ädla, hölja plan, än ilen förre, huru vanskliga inenskliga beräkningar eljest äro, och huru svart det än kan vara att förutse de yttersta följderna jjf rubbningar i re-geringssätten.

Vi nämnde Thorild. Stadnom några ögonblick vid detta namn, medelpunkten i ett systeiu af ljus, och glädjom oss ät sanningens och snillets välde öfver sjelf-va envåldet, at ileras allmakt öfver maktens alla maktspråk. Det är mellan honom och hans läsare ej detta ofruktsamma förhållande af sökt ocli vunnet bifall: »let är sanningens äska, som väcker den slumrande eftertankan; det är snillets blixt, som antänder äfven försloade sinneu. Han svänger »in korade ätt-failers, Thors, hammare, ej till det oädla bruket att krossa insekter, men att tukta jettar, och dä lian med ena handen mot Kellgren försvarar det menlösa knotet, som ntan annat anspråk än glädjens, leker i solskenet vid Parnassens fot, vinkar han med den andra Leopold till ärlig strid, med och om ära*). Också har

*) ”Stockholm den ? Julii 1785.

Til Leopold t.

Jag denna gången verkeligen bön faller ora förlåtelse. Min ringa kärlek för dessa cu-rialiska ödmiukheter, bör gifva någon vigt åt denna. Et litet öfverseende har giort at några postdagars bref kommit at ligga qvar. Jag har derföre så sent som 1111 fått IIr Bi-bliothccaricns. Detta fel eller denna olycka, som likväl kostat niig någon oro i

anseende til Ilr Bibliothecariens tänkesätt för mig, har åter å min sida ej den minsta gemenskap med min vördnad eller med denna känsla af lefvande beundran, hvars skäl ej mera kunna uphöra.

llvarföre fortfara at göra sig litterära o-läuner? Derföre al jag vil hafva uonlitterära vänner. Det som förtjusar mig och det jag söker, är >änner tagna ur den rena mensk-liglieten; dyrkan, laf af själen, af naturens folk. Är ej detta den enda rena orli eviga ära? livad giorde de dum- eller <jvick-lärdas förbannelse eller pris? annat än dagens brokiga comedi. Den verkan en själ af ljus och eld gör på andra själar, pä det ädlasteingen Svensk författare si gripit in uti sin tid, så ryckt sina landsmän med sig,

och genom dem på det masta af menuisko-hopen, odödligen, — denna verkan är dess gudomlighet. De lärde och de qvicke, o Gud! i stället för de uplyste och snillen, livad ii ro de i den stora menskligheten. i den sanna verlden? 10000 lärde och 10000 qvicke dö årligen på jordens rund. Förgängelsens dödsuck öfver denna dag-grödan! som aldrig kände annat än bokens fördom och stundens lilla infall, som aldrig1 älskade det stora, derföre at de kände sig små!

Jag gör nr Dibliothekarien en proposition af styrka, efter min princip at älska: Jörst rätt, dcrnäst människan. Tillåter Ilr Ifiblio-thekarien mig skrifva emot sig? denna Ln~ vcitcro nuistigicn är äfvenså orättfärdig soin qvick. Jag ponerar at vi bägge interessera det allmännas vett, och dcltage i den stora uplysningen. Lider den ej af en vänskap, som ger mera åt personen, än åt själens sjelfständighet; som anstår mera Ilerodes med Pilatus, än et Snille och en Vis? Större själars vänskap bör ej vara det minsta öfver eller under det rena förträffeliffa, de känna hos hvarannan; bör svara lika jämt emot den merit, med hvilken de bestrida hvarannan, som den med hvilken de befordra, tjena, uplyfta hvarannan.

Lät oss gifva et exempel som sällan blifvit gifvet. Lät oss säga gayement: vi sldss. Slåss, le ock hedre hvarannan.

Först rätt, dcrnäst människan. Det förra angår alla, det sednare en viss. Det är deu heliga första af mina maximer. 1 deu liggersom Thorild. Dt* talade om ocli till honom med en enthusiastisk heundran så,

/

ock hvad dc qvicke eller dumme kalla min yarghct . . . Strunt! jag såg aldrig en qvick eller dum i synen, som ej skämdes. Det är ej dessa kroppar eller skuggor som döma oss; it t tt 11 vcrlden.

Jag hatar ej qvickheten; sä litet som jag hatar barndomens liflfghet. Jag älskar ej det som varierar; utan det som brinpsr til enhet. Ingen Gud är qvick. Och dit, til Gudomligheten. skal ju människosjälen? Gerna unnadt jordens fjolliga nöjen; qvickhetens ras och lek; det som badinernr, varierar, attraperar

— gerna dem, som ej högre förmå. Da av ar ej kalfven, hoppar ej kiden, missgör ej apan?

. . . Och ser och ler da ej den vise glad? — Amen! jag älskar lif, mycket et qvickt iif: men något mer et sublimt.

Jag tänker också skrifva en afhandling öfver qvickheten. Nu glädje och mod! Det skal liIi roligt at se och contrastera — lluru mycket ondt kunde jag väl mena med f''oltairis-mcr? — Vår politik differerar hvad den kan

— en liten oändlighet. Men också, begära at formen af våra själar skulle vara lika, vore en Gudlöshet niot naturen, som utmärkt både siu plan och sin vilja. Det väsendteliga, kärleken för det bästa vi kanne, det är nog. Lät oss deri vara lika och ränner: mot eller med hvarannan.

Nu sedan K—n bliftit kastad in i ambitionen och förmaken — är Svenska scenen ren: men, som mnn ser, b&de fran pack och kämpar. Följ det biista af sit snilles och sin ä-r*»s kallelse. Jag är hur en C/tcvalier crrantisom lärjungar om sin mästare. Dessa intryck spritide sig till andra sidan liaf-vet och beredde Svenska namnet en Ökad glans. ”A Monsieur, Monsieur Tho-rild (Sucdois), Homme de lettres å hiibeck", sådan var utanskriften pä b ref, hvilka Professor Cramer i Kiel började med Thorilds namn i öfversättning : ”Feuer des ThorV’ Det var denne sam-• me Cramer, om hvilken Rutström skref, att han (Cramer) var ?’ordentlig lärare i ”Österländska spräken vid Universitetet ”i Kiel; men som icke dess mindre läser ”öfver Klopstocks Hcrmann nnd die ” Fiirslen, hvars (Cramers) titlar som ”menniska, vis, lärd, författare, skald och ”tonkunnig äro stora. Att han är Klop-”stocks

beundrade är litet, ty det äro ”många tusen; men att han är hans in-”tima umgängesvän betyder något mera. ”Hans varma menniskokärlek tillåter ho-”nom icke att vara likgiltig vid »ie stora ”uppträden vårt tidehvarf framvisar, eller

oeli liar inga Princessa i landet. Jag är född, om ej i, dock för England. Dit reser jag, sedan jag varit i Upsala. Svenska parnassen, som ej duger at vara republik, vil en Konung, kallar den ende och liögste. Njut denna utsigt. Jag, utan afund af för mycket högmod, flyr och välsignar dess regering. " Thorild.””att, vid de försök som i våra dagar gö-”ras till folkslagens regeneration, icke öu-“aka med ifver dessas framsteg. Jag har ”rådt honom att skrilva Er (Thorild) ”till, en sak hvartill han syntes vara “böjd, utau mitt råd. Hans bok: Mcn-”schliches Jjcbcn, Gcrcc/iligkcit nnd GleicJiheii, är på en gång en heder för ”honom och för Danska tryckfriheten. ”Ni kan begripa, huru mycket det skall ”interessera mig, att höra hvad gång el-”ier alut Er sak tagil, och han delar ”med mig detta Miteresse.”

”M en’* — skrifver Rutström vidare i ett bref till Thorild, från Kiel deu 7 Januari 1 «93 — ”mina landsmän, hvad går åt ”dem? Halva de då glömt sin söta slum-"mer? Eller är detta Startin*-up en ver-”kan al' Ert snilles trollstaf, hvarmed Ni ”berört dem? Eller är det luftströmmen ”af en qviekaude Vestan, som drifvit till ”vår Nord och tänder på nytt det Gö-”tliiska modet? Tänk på Er själs lands-”mäii och ge dem besked härom. _ - - _ ”Ni kan ej tro” — heter det slutligen — ”ined hvad nöje jag varit vittne här i ”orten, hur Ert namn stuckit fram, som "en ny komet ur molnen i norr. Jag ”har varit astronom och förklarat folket ”denna komets bana, hans luciiia et »!-”therea coma, hans argumenter (så kalla”astronomerna clet karakteristiska i hvar ' komet), hans ofantliga excentricitet, ilet "är: hans ljungande flvgt och hans uppstigande grannskap med solen. Och hos "hvar och en redlig Noach liar hoppet "tilltagit om en ny syndaflod, som kun-"de, lik den gamla floden, (förorsakad, ”som det tros, äfven af en komet) bortskölja tyranniets och vanvettets iniqvi-”teter af jorden." - - -

Det var snillet ensamt, som tillskyndade Thorild utmärkelsen, att ensam bland Svenskar åberopas af Jean Paul i lians arbete om iUtetiken *); men det var nugot mer än snillet, det var sitt hjerta och sin värma för det sanna, det sköna, det rätta, det fria: sin sympati för sin tids sympatier, hvilka han anslog, som Thorild hade att tacka fÖr sitt stora namn, för sitt lysande öde att höjas till skyarna af tvänne politiska antipoder:

*) ”So spielt der geistrcichc, nur das Mass nicht mit IWass lehrende Thorild das Kon-»exionen - odcr Yerbiudnngspiel der Worte mit scliöoein Gewinn; Z. B. er uennt die drei Täuschungen dor Metaphysik, 1’oesie nnd Politik: Katcgoric, Allegorie, Agorie dann Scliatten, Sclu-in, Schaii, dann Schatten-bild, Scheinfbild, Schanbild, oder Idea, ldos, Idolon,” in. in. — Se Yorschulc der Aeslhe-tik von Jean Paul, Zwcite Abtheilunj: Sid. 3S»5.historiska skolans fader i Upsala, Geijer, och hennes grundsatsers afsvurne fiende, Cramer i Kiel, livar» bref, under den 8 Januari 1793 sannolikt lärer af mången läsas med nöje. Det lyder så:

”Carl Friedrich Cramer an Thomas Thorild!

Saltd ct fralernitef

Aus einem Lande, in dem Sie tvrcht waren; aber das Sie kennen, dessen gros-sen Männer Sie lieben; dessen Despoten die Grundvcsten der Freyheit sich jetzt zu erschuttern bemiihe! umsonst aber in ilner Titanenarbeit sich miihe! ruft die Stimme eincs Republicaners Ilinen Freu-de und Gliickwunsch iiber Ihre Selbstän-digkeit und Ihre Triumphe Ilinen zu. Ich liabe Sie gelesen in den Zeitungen, und mein Herz hat laut iu mir gehiipft. Mann des Volks! Ich kaunte Ihren Nah-inen vorlier nicht. Jetzt kenne ich Sie schon gauz, als hätte ich Sie Jahre lang gekannt.

Ihr Fremid Rutström hat inir viel vou Ilinen erzähit. Sie waren einen ganzeu Nachmittag lang fast unser einzige* Ge-tpräch.

Auch i oh liabe in meinem Vaterlande, wie Sie in dem Ihrigen, iiber Freyheit geschrieben. In der Fortsetzung meiuer Sclirift wiinschte ich meinen Landesleu-ten, elwas Ausfuhrliclies von dem edlen Sohwedeii: Thomas Thorild erzählen zu könn<-n. Ich verstehe zwar uicht Schwe-disch; aher ich vills IVrnen; und werdp es Ificht'; denn ich bin im Diinischen ziemlicli geiil»t. Wenn Sie können, so schicken Sie mir — ich bitte Sie dariun — alle

Ihre Schriften; die neuliche die Sie zum Paine Ihres Vaterlandes ge-macht: das Gcdicht: Passionerna; Ibren Nye Grandskcr, Ihre Satyre gegen Kellgren; Ihren Sermon of Scrmons; lhr Einzigcs Notlnvendige in den Fi-nanzen. Ich wunschte Sie gauz zu kenntn!

Audi ich werde nach efner Gelegen-heit trachten Sie das, was ich fiir Frev-heif, Gleichheit und Frankreich scluieb erhalten zu lassen. Wlr, die nur eines Sinnes, iiljer so grossc Gegenstande sind; wir, die gleicher Muth und gleiche Grundsätze vereinigen, miissen mit einan-der," wenn g le ich durch Meore und In se!n getrenul, in Verbindung sein.

Fdler Schwede! fa hr en. Sie fort; jetzi pieht nic.ht bios Stockholm, sondorn schnn dvr Freye in einem Theile Europa’s auf Sie. Bleiben Sie Ihres dopp riten Nah-men«, Thomas! (den aueh Paine hei>t so!) und <U‘s Féuers des DonjiergoUc* wertli,. der. fhncn ferner seincn iiaminerzur zerschmettrung alles Despotismus verleyhe!”

Ilvad bevisar allt livad nu blifvit an-fördt ,oni Thorild annat, än rigtigheten af den äsigt vi framställt: att det är, icke mera frihet, utan mera förstånd, hoc csl: förmåga att begagna den, som våra dagars skribenter behölva? Tv fri-lieten i Sverige var de jure ingen, eller så godt som ingen, när Thorild reste sig mot tvånget, med ett eftertryck och på ett sätt, som gaf genljud i främmande land. Den lagliga friheten i våra dagar innehar en ojemförligt högre ståndpunkt än då, och låter, i skickliga händer, faktiskt utvidga sig snart sagdt till oändlighet; men skrifternas förgängelse föregår merändels skribenternas. Dland hundra nyfikna frågor efter författare till anonyma uppsatser, fråga ej tio efter dessas innehåll dä de kringirra i abstraktionernas kaos, eller i det konkreta endast hafva till sjfte att inbördes och ömsesidigt nedsmutsa dc täfiandr, som vädja till allmänna vettets omdöme och sträfva efter dess pris. Thorild» uppmaning till Leopold ”att slåss och hedra hvarannan” tycks man lika litet förstå nu, som för femti år sedan. Det skulle likväl bereda en otrolig styrka åt tryckfriheten, som utgör en nagel i ögat påalla så kallade maktägande, i hvilken stat ocli under hvilken statsform som helst, 0111 till det interesse, allmänheten oemotsägligen hyser och måste hysa för den (i brist af tryckfrihet, omöjliga) vissheten, att ingen sak af vigt i det offentliga lifvet kan föregå, utan att framställas till hennes uppmärksamhet: — om till detta interesse lades det af förtroende, deltagande och aktning för de personers oväld, erfarenhet, kunskaper, skarpsinne ocli talanger, som gifva denna hennes uppmärksamhet sin rigtning och bereda ämnen åt hennes begrundande. Det är när pressen ad representeras, som dess inflytande hvilar på bergfast grund. Men då dessa egenskapers sammanparning, åtminstone i högre mått, sällan träftas hos en enda individ, är det föreningen af flera, begåfvade hvardera med någon för det gemensamma bästa erforderlig förmögenhet, som leder till ändamålet. Intill dess en sådan förening bildar sig och börjar sin verksamhet, kan en Styrelse af löga upphöjda egenskaper, åsigter och tänkesätt framsläpa ett trånande politiskt lif, emedan det är lätt, då man äger hela en Regerings moraliska försvarsmaterial, att möta isolerade anfall, och emedan det gifves tusen sätt för henne att föra bakom ljuset en och en af personer, hvilkassamuade omdöme snaran ej kunnat undfalla.

Det är en svag press, soui alstrat ropet på mera krnjt lios Regeringen, och det äro de falske profeter — hennes hemliga utskickade hland Representationen och i Allmänheten — som gifvit fart ät detta rop, livilkct synes på väg att vinna burskap i opinionen. Gif Styrelsen mera kraft säger man, och lat folket känna, att bon håller tyglarna med stark hand, så varder hon snart af-hjelpamle allt »let onda, hvarofver rin stundom klagas. Allt för hra! Men vår historia lider ingen hrist på monarkiska kraftyttringar: och livilka bland dem är det då, man nu egentligen saknar? Är det Carl IX* bilor? Eller Carl Xls förfoganden om äganderätten? Eller Carl X1IS härjande egensinnighet? Eller A-dolpli Fredriks och Lovisa Ulrikas "resor-"till Upsala, liva rest de trott sig kunna "lita pä studenternes trohet och tillgiP-"venliet, och hvarigenom således unga 'menlösa sinnens affedande, från den tro-- "het de Gud och fäderneslandet skyldige äro, bedröfligen, kunnat' förorsakas”? Eller samma Konungapars uppviglingar, om den ena dagen, i samråd med Kron-orinsen, hotade att göra Konuiigadöinct' akaiit, den andra, förde Brahe ocli Horn;med flere, på schavotten. Härd i landsflykt, o. s. v.? Eller Gustaf III* säkerhetsakt? Eller Gustaf IV Adolphs trots mot hela Europas fasta land? Eller Carl Xlir indragningsmakt? Eller ....

Gränslösa motsägelser! I Frankrike gråter friheten — märk: friheten! — vid Napoleons urna, der äran med rätta gjuter tårar; och det lagbundna Sverige anlägger sorg på årsdagen af Carl X1IS död. Tystad af dundret frän deras

kanoner, och knappt inrymd sä stor plats, som fordrades till ett trångt fängelse, så länge dessa begge enväldsherrar innehade diktaturen, öppnas knappt portarna till detta samma fängelse, hvarest friheten hållits innesluten, innan hennes glädjerop öfverröstas af tanklösa hurraskrän, som hennes egna tillbedjare uppstämma, för att fira hennes förtryckares apothcos.

Nej, icke mera frihet behöfver pressen: icke mera kraft Styrelsen; det är mera förstånd, hvaraf begge hafva be-hof: den sednare dock mera än den förra, dels emedan följderna af de brister som hos henne kunna förefinnas, äro mera positift och i stort landsförderfliga, och «le lä emedan bland publicisterne finnes undantag, der just förståndet är den öf-vervägande och utmärkande egenskapen, mot hvilken de maktägandes o förståndigaplaner rid fitrn tillfällen straudat, t. ex. under Riksdagen 1834—1835. Det är

förståndet, att irke vilja annat, än hvad rimligt och lagligen kan befallas; att icke befalla annat ocli annorlunda, an livad verkställas kan: det är detta förstånd, hvarom nian aldrig nog kan bedja Försynen att hon täcktes förläna de styrande. Det är slutligen förståndet, att med yttersta sorgfällighet vaka deröfver, att allt litad sälttrida befal’es ofelbart och utan dröjsmål också varder verk-itäldt, och sist — hvad kanske hellre forst bort nämnas — skyntlsamhet, sammanhang, orubblighet i beslut, så, att tidsutdrägten och vankelmodet ej må förlama verkan och frambringa kart i stället för mogen frukt: det är just detta förstånd, som utgör sjelfva kraften hos en styrelse. Dcimn kraft, välgörande och välsignad, är vida skiljd från den, soin fåkunnigheten stundeligen anropar: en blind viljas blinda maktspråk, åtlydda af blinda verktyg.

Att kraften bos en Regering ytterst hvilar på förstånd, »om för sin verksamhet behofver sakkännedom och dugliga organer, derpå har man ett ganska färskt exempel, i den kraftigaste styrelse, historien kan framte, nämligen i Napoleons. Om ingenting annat, än segrar vid Py-raniiderna, Marcugo, Austerlitz bildat hans rvkte, sa hade det utplånats > itl Beresina, Leipzig, Waterloo. Men den inre förvaltningens syftesenliga gång osii förträflligheten hos den personal, som användes vid statsbestyren, öfverlefde nederlagen och begränsade deras följder. Det var icke — livad alla länders byråkrater ger na skulle vilja inbilla allmänheten — derföre, att Napoleon var all-rådatule, som hans administration var sa utmärkt, utan derföre, att hans förstånd var öfverlägset och att han visste uppskatta öfverl ägs en heten hos sina underordnade. Det är annars så beqväiut för de maktagande, att förklara makten sjelf för alla goda verkningars källa. Det är så lätt, att biifva. en Napoleon, 0111 der-till blott erfordras lians stränga blick, hans afbrutna tal, hans stampningar med foten, utbrotten af hans vrede och några dussin godtyckliga befallningar. Men deruti låg hos honom ingalunda hemligheten af hans regeringskonst. I stället, huru minnesvärdt och lärorikt, att se den urskillniug, uppmärksamhet och drift, hvarmed Napoleons funktionärer skyndade att skaffa sig nödiga underrättelser, lör att kunna behörigt sköta sina kali! Knappt är t. ex. Svenska Pomern besatt af Franska truppar, innan Thouvenot —den nye, af Napoleon utnämnde General-Guvernoren — hit er förekalla den af ortens embetsmän, som lian tror bäst känna ställningar och förhållanden, samt for-tändigar honom (d. 27 Aug. 1807), att inom ganska kort tid skriftligen besvara följande fjorton frågor, som till honom ofverlemnas, skriftligen uppfatta:

l:o

” Populalion?

2:o

”Gouyerncmcni, ses diffcrcnies par lies?

3:o

”Administration de la ville (Strahund) et du pays? Dr oi Is du so u ver a in et des habilans ?

4:o

” Tribunaitx, teur jurisdietiön ?

5: o

”Cotnmerce, iviportation, cxporlaiion, pr odu il des douanes, nombres des bntimens cmployés?

6:o

”Finance, recelle el depense, inrj)ots, mon naivs ?

7:o

”Industrie, dia t des fabriques et des arts, les causes udministratives du gouvcrnement qui nuisent ou favori-sent; genre de proleetion qui leurconviendroit,* point comparatij avcc le reste de l'Europé?

8:0

Etablissemens publics; hopitaux civils ; lombard; prix a journée des nuvriers, prix de puin?

9:o

AgricuUure, produits des terres u rai-son de leur surface et de leurs qua-lités, genre de culture ?

10: o

Jitli"ion; quelle est la religion du gouvcrnement? Est-clle tolerante? Etat civil et palitique des juifs? Les viinisires sont ils riches ou pau-vres? Ii iens ecclesiastiques?

ll:o

”SiraIsund, ses revenus, ses cfiarges?

12:o

”Poliee: par qui et comment est-elle fai te ?

13:o

“Enlretien des routes et des pavés; par qui et comment est-il ger c?

14:o

"Vue gener a le: quels sont les moyens dameliorer le gouvernement sur tous ces rapports, d agratidir le commerce, faire Jleurir Vagriculture, daugmen-

4ter l'Industrie, dc donnor de lextén-sion aux arts?’’

Redan i uppställningen af dessa fjorton frågor ligger fröet till en hel regering. Hvilken bestämd och klar, hopträngd och dock allt omfattande åsigt af hvad man borde veta, af livad man ämnade göra! Thouvenot har knapt satt foten inom sitt nya GeneralguYernemenU område, innan han äskar dessa upplysningar. Fräga för ro skull våra Lands-liöfdingar, våra Chefer i Förvaltande Verk, våra Konselj ledamöter, sedan de åratal beklädt sina embeten, och guld-broilerade och stjerubeprydde förtärt sina qvartaler, — fråga dem för ro sknll huru det står till inom deras förvaltningsgrenar, och man kan hålla tio mot en, att icke en bland tio kan göra reda för sig. lläraf delta tillstånd, som Kardinal de Bernis skildrar under Ludvig XV och den alltför ryktbara Pompadour:

"Ln voix publique devienl de plus en plus méprisante el mcnuqantc. Le public na poinl de eonfiance. Tout est tourné en fronde et en plaintes. Poinl de ministres, poinl de conseil, poinl dc généraux: poinl de volonté dans les uns, poinl dactiviie dans les autres.”

Under en oafbruten strid rörande väl-de inom och förbund utom landet, stämde Frihetstidens allfl partier deruti <>/-verens, att det dugliga dugde att användas. Det lönade den tiden verkligen mödan, alt äga snille, att förvärfva kunskaper ocli talanger, att icke skv mödor, arbete, ansträngning; att visa nit ocli drift. Med dessa egenskaper banade hvem som ville sig väg till livilkeu plats i staten som helst. Utan väckelse af någon särskild § i Grundlagen, gafs talaren at Lillienstedt. Rudenschöld, Stockenström, Hermansson och sä mänga andra, hvilka, som man säger, utgätt r;r folket. Den tiden betydde likväl Adel-skapet ännu någonting; och det var först sedan det förlorat betydelsen, värdet, ja ända till anspråken på inflytande, som 1809 års lagstiftare, lade sig vinn 0111.

att föreviga kastskillnadsbegreppet, genom sin ryktbara fras i 4 § Regeringsformen 0111 ’’FreIse eller Ofrelse män.’? Ingenting bevisar påtagligare, att 1809 års uiiin åsyftade och voro vuxne endast en dekorationsförämlring, ingalunda en statslivälfniiig i högre mening, än dessa skygj>;a sidohugg at Adeln,' dessa slingrande omvägar att undergräfva dess sjelf-beständ, inskränka dess verkningskrets, förringa dess inflytande och släcka dess anda, under det man lät institutionenfortfarande figurera såsom cn sirat på tronmattan, en lockmat att gillra med, en pelarrad — af kritsocker, som störtar ned öfver den lättrogne, hvilken der-inom söker skydd. 1 stället att ärligt ocli klokt vilja, eller icke vilja en Adel; — i stället att, i förra fallet, bjuda till att göra den ädel och stark, och just derigenom statsnyttig, och i det sednare, att öppet, såsom Norrmännen ett lustrum ilerefter, afskaffa en politisk inrättning, som ej mera passade för den öfriga samhällsbyggnaden; — i stället; hvad gjorde inany Man beskärde Adeln samqväins-rangen, llofklimatet och Riddarhusets rxperiinentalfält; man bortryckte de stöd, Adeln förut haft i äganderättsprerogati-ver, i befordringssätt, i sjelfva regeringsmaktens afväoande. Ock*£ bchöfdes blott

O

en skymt af allvar i f. d. Aristokratiens motständslek, för att finna ett voterings-system för uniformen offentligen predi-kadt ccb tillämpadt. med perspektif af till och med förvisningar till fästning, fÖr dem som ej villo begripa gyckel. Det liig derföre i sakernas natur, att Kuiittan af ”förskräckelsens inbillnings-feber” skulle sprida sig till hela deri miuUteriellu falangen, i samma ögonblick rn ufversigt af företeelserna sedan sattes i fråga. I sin ångest slo£man sig ned pä ordet ”skälmstycken , glömmande,, att man redan hållit till godo fii !V1 ini«»ifriel talares nugot eftertänkli-gare uttryck:: att en Regeringens egtjn åtgärd ”vore en sjuk och vedervärdig ”sak, som hos honom väckt det intryck, ”att sjelfva kronan och spiran en dag ”kunde blifva fala åt Judar” *). Och när äfven försöket misslyckats att genom påräknud majoritet kufva en politisk v<.*-derdeloman, så b le t', slutlijgen Regeringens officiella blad vehiklet för det ministe-riella ettret: allt under skenhelig förevändning,. att man. ifrade för ”yttre aktning” åt ett Stånd,, hvars inre väsende man mördat genom ett långsamt tärande moraliskt gift..

Det är en kand,, en ofta upprepad sak, att Reduktionen var första orsaken till Adelns, förfall :: icke likväl,, som mången synes benägen att' tro,, derigenom, att några, mäktiga magnater nödgades åter-gifva till kronan hvad henne blifvit o-rimligt afhandt,. medelst, ett missförstädt Regenternas ädelmod: utan framförallt och egentligen' derföre,. att Reduktionen' i’ sin verkställighet obilligt’ och oklokt utsträcktes- till: den- måttliga. förmt>g<mht-

*): Se Rikadå£Btidhihgen< N:o> ISO',. Måndagen den 20' Juli. 1829..ten, till det nödtorftiga uppehället, och att behörig skilnad ej gjordes mellan förläningar, lemnadc såsom ersättning för gjorda tjenster at staten, ocli dem som endast voro vederinälen af Furstlig gunst och frikostighet. Det är interes-sant, att på närmare håll betrakta striden mellan bergningsbekymren och känslan af ståndspligter hos dem, hvilka Reduktionen bragt i elände. Mest iii-teréssant är naturligtvis, att höra berättelsen göras af föremålen sjellve; och vi hoppas således ej allt för mycket irra

oss i den föreställningen, att läsaren med nöje genomögnar nedanstående handling, för hvars äkthet vi ansvara, och hvars Intagande bär, om ock ett afsteg från

hufvudäninet, likväl ej är helt och hållet främmande för detsamma.

”1 m in a n u e 1!

Som jag nu går uppå mit Ottatio och

Ottonde ålders år, och icke kan vidare

giöra lång rakning uppå min lefnad, u-tan dageligcn afväntar den Högstes nådiga kallelse til min hädaufärd; så har jag förut velat iemna min k. Barn och efterkommande sådan underrättelse om min ätt och härkomst, som mit försvagade minne och krops hälsa nu mera meilgilva kan: på det sådant dem liluplysning i framtiden lända må. Ocli måste jag bekänna, at mina äldre slägt-leder minnes jag icke, medan jag helt ung, och då jag et barn var om tio ars ålder, kom ifrån mina föräldrars hus. Bekännes ock det, at jag sedan hvarken haft serdeles tilfälle eller hog, at om min ätt någon fulkomlig kunskap mig förverfva; utan varit nöjd med det öde, som lyckan behagat

lami a mig. Yaran-des jag, Daniel Qvist, lodder till verlden den 26 Maji är 1662, uppå Sölja gård i Stalnäs Socken och TVermeland- Min fader var llr Bengt Swinliufwud, Capital i Konung Carl den Xls tid, hvilken var med i Siöbataillen, då Skeppet Stora Kronan förgicks, och blef sedan Com-mendant på Eda Skants, så länge ofreden påstod. Och blef min fader frälst med lifvet utur förstnämnda farlighet, genom et annat Skepp, som het. Sl Maria: hvaraf lian tog sig tilfälle, at ofta säja för sina YVänner, at hans Hustru (som het Alaria Tilas) frälste lionom. Han var 2:ne resor gift: förra gången med Fru Margareta Swenske, med hvilken han hade tvänne Söner, Leonhard och Johan Swinhnfu uder, som voro nm na halfbröder, och under krigstjensten blifvit engagerade. Och kan jag icke annat minnas, än Lconhnrd Swinhuftvudvar Lieutenant, när lian vid Eda Skants slagen blef: men 0111 Johan Swinhufwuds tienst eller afgång, har jag nu ingen kunskap, fast jag i yngre aren torde hafva liördt thet.

Min faders sednare gifte var med Fru Maria Tilas, Prostens Olai Friei Tilaeei dotter ifrån Stenby Socken på Dahl, och således Syster til Assessoren i Kongl. Reductions Collegio Herr Daniel Tilas, samt Kyrkoherden i S‘ Catharina Herr Magister Eric Tilas. Denna Fru Maria Tilas var min k. Moder, och afsoinnade / redan i min späda barndom; men min fader lefde mång år therefler.' Med denna sin sednare fru hade min fader trenne söner och ellofva döttrar: Gabriel var äldst, sedan jag, och Olof yngst: Gabriel ville lärai Skräddare-handtverket i Stockholm, men- blef död:: Olof blef Herrtieuare i Stockholm, och dödde innan han kunde komma til någon annan! tienst. Utaf mina systrar mins jag icke flera, än fyra, som lefde jemte mig til mogna åren, nemligen Catharina, tomi hade en Kock i Stockholm,, eni Fransos,, vid namn Johan Bovin:. Maria, hade Konungens Trägårdsmästare vid. Kongs-öhr, som het Ciij. Brun: Elisabet hade

en Bruksarbetare på Abro Bruk: Margareta hade en L:eutenant i ANerinelaml,benämd Roman; livilkens förnamn jag nu icke kan minna?, ej eller livarest han bodt; men tliet mins jag, at han en tid logeraile i Stockholm.

Som jag någorlunda kan mihnas. sä hade min fader tvänne Bröder, Leonhard och Göstaf Swinhufwuder; men icke vet jag hvad af dem l>lef.

Min sal. fader dödde uti Sillerud och Korsbvn, som han hygde up, sedan hans faders gods Sölja blef reduceradt och kronan tilerkändt uti Konung Carl den Xls tid. Men hvad förnamn min Farfader haft, eller hvad tienst han beklädt, har jag no intet minne om, fast jag i yngre åren kan hafva det velat eller hördt talas om: utan liar denna och flera omständigheter med tiden och efter hand kommit i glömskan; imedlertid har jag nu oj längre kunnat förtiga för min barn en rättighet til kunskap om sin ätt, som mig ärfteligen varit tilfailen; fast mina och mina syskons fata och vil-kor varit sa vidriga och trängande, sedan vår sal. fader igenom mluetionen mistat sin egendom, at vi nödgades bortlägga vanliga namnet Switihulvrud. Och skedde det, besynnerligen med mig, på det sättet, at min fader sökte hos mina morbröder i Stockholm vinna uppfostran för mig, och fördenskull uppå mit 10:de ål-<!ers år satte mig hos Kyrkoherden i S(Catharina Hr Magister Eric Til»»: men efter ett års förlopp, tog min äldre morbroder Hr Assessor Daniel Tilas mig ti! sig i sit hus, och lät mig der tillika med sin barn upfostras, tils jag inemot tiugu är gammal var; och under hvilken tid han, i anseende til mit torftiga tilstånd ocli fattiga vilkor, som ej tilläto mig, at såsom frälseman föra mig up, lät mig strav i ungdomsåren förbyta mit namn til Qvist, på det jag dess lättare sknile kunna vinna mit bröd med knappare betjening, och ii vartil et adeligit namn mindre hade passat sig: utväijandes för inig namnet Qvist, efter jag icke annat skulle föreställa mig, än jemte mina syskon qvista kring i verlden efter födan och uppehället.

Enär jag sedermera lemnade min Morbroders hus, blef jag först såsom under-betjent, och sedan såsom bokhållare öfver Edsta Masugn, och' vidare iil inspec-tor på Äbro verken i Gestrickland, antagen: hvarest jag, tils åldren ej längre medgaf att lörest.i sysslan, mig uppehållit. Under den tiden giftade jag mig 1696, den 24 September med Margareta Netzelia, Comministerns i Norrby vid Sabla, Hr Erasmi Netzelii »lotter, som fiirl. «r 1749 d. 29 Januarii i herranomafled, ocli med livilken jag ägt sex barn, fem söner ocli en dotter; af hvilka nu ej flera lefva, äu Anders Qvist, Inspector vid Söderfors Bruk, och Bengt Qvist, Inspektor vid Iggasunds Jernverk i Hel-singland.

Thetta liar jag skrifteligen velat lem-na min k. Barn och Barnabarn med deras efterkommande till underrättelse,

pä det de sedan måge sjelfva hafva tilfälle, om dem sä godt synas, at för de äldre slägtlederna kunna vidare kunskap up-söka. Och mäga de icke tänka, at jag, som nu stär pä grafveus brädd, liäruti något ann ut anfördt, än det som jag, last under mycket fursvagadt minne, vet med mit samvete sant vara; och härmed til yttermera visso, med min gamla darrande hand försäkrar. Iggasund den 2 Martii är Et-tusende Sjuhundradefemtio.

D. Qcisi.

Ti] föregående Ilerr Inspck-torns Daniel Qrists Berättelse, äro åhora-vitneu

Ancl. Bnckncr.

Past. Enåug*.

(Sigill)

C. J. B crgroth. P.J. Svcdin (Sigill) (Sigill)

För den, som under livilken ställning af lifvet som helst, kan taga sitt parti,är ej allt förloradt äfven under de efter utseendet mest förtviflade omständigheter. Huru mycket lyckligare voro ej t. ex. Svinhufvuds barn, afskuddande sig bordens fåfänga, och förtjenande sitt bröd uti sitt anletes svett, än om de, såsom torftiga adelsmän, utan uppfostran och studier, blifvit inkastade i krigsständet, der dessa egenskaper länge voro umbärliga, för att slutligen falla staten eller det.enskilda medlidandet till last! Detta yrke, det mest sublima af alla, då fosterlandet, äran och friheten ropa: till vapen! kallas med skäl ett blänkande elände, när lättja och dårskaper och öfver-mod intaga farornas ställe, och man med spotsk min leker bragder pä fredliga valplatser, der hjeltemodet och fegheten med lika sinnesköld mötas och eldgevärens askor oskadligt blixtra, hotande med förödelse, endast — budgeten.

Förlusten af det välstånd, reduktionen beröfvat Adeln var mindre kännbar under Frihetstidens regim, hvilken erböd rika utvägar till förkofran. Den öfverlägsna förmågan var sjelfskrifven vid statsrodret, i Senaten, vid Chefsbefattningar eller på riksdagarna. Skicklighet och trägenhet beredde, utan särskilda förespråkare, o-felbar fortkomst på embetsbanan. Ja, sjelfva systemets lyte — de utländskasubsidierna till Representationens ledare — var ett medel till underhäll. Redan med Gustaf III* första statslivälfning försvann naturligtvis denna oregelbundna inkomstkälla. Subsidierna, tillförne fördelade pä en mängd enskilde, riktade nu i stället Monarkens privatkassa. Sluten vann således egentligen ingenting pä bytet. Lyckligtvis förstod Gustaf III sig ej pä att hushälla för sig cnskildt, uuder det han misshushållade för det allmänna. Det var icke af Israelitisk lystnad efter mynt, som ätkomsten deraf läg honom oiu hjertat; utan det var för att rastlöst skapa glädje och glans, i livilka han frikostigt inbjöd hela landet att deltaga. De som förut lifnärt sig af riksdagsledarnes håfvor, blefvo nu allmosesökande hos enskilde. l'ä det förhållandet må bli å-skådligt skola vi framställa ett exempel, hvartill vi af grannlagenhet välja en längesedan utdöd familj, livars siste, samtidigt med Gustaf III aflidne, ättling klagade sin nöd uti följande bref:

”S. T.

Högvälborna, Nådigsta Fru Grefvinna!

Eders Höga Nädes högstbeprisliga väl-gerningar, som pä flere betryckte blifvit utöfvade, lemnar mig hopp att uti mitt utfattiga tilständ med nägon nädehjelp varda hugnad.Sedan den 19 Oktober forledit år har jag varit här, bevistat riksdagen såsom Caput eller den enda af familjen lefvan-de; liar bos Hans Kongl. Maj:t gjort underd. ansökning 0111 liten reselijelp till mitt heinvist, 52 mil härifrån, som äfven ett nödtorftigt uppehälles betalande, men i Nåder afslagit; Bönfaller hos Eders Höga Nåde nu i underdånighet om liten nådelijelp uti mitt utblottade tilstånd hvaremot till dödsstunden framhärdar Eders Höga Nådes

underdånige tjenarc,

J. A. B r o v a 1 d h,

ahkcdatl Lieutcnant.”

Om det förändrade systemet endast af-skurit tillgången på utländska subsidie-niedel för enskilde, så hade blott

den råaste delen af Representationen inistat sitt stöd, och skickligheten i alla fall haft medel i händerna att slå sig ut; men beklagligen sträckte reaktionen sig till allt. Det rika arf af duglighet hos statens fnnktionärer, som Gustaf 111 mottagit efter den regim, han störtat, vållade, att han kunde, utan synnerligt mehii för ärendemas gång, i högen taga subjekter till sina befordringar- Hans älsklingssats, "(juc les ajfaires Jont l'hom me" led således intet afbräck, sålänge han höll sig inom deras kategori, hvilka blifvit uppfostrade och anställde under Frihetstiden. Det var först när hans nyckfulla val träffade niänner af hans eget utsäde, som skilnaden började nugot starkt att både skönjas och erfaras: — när Munck förflyttades från det Kongl. Slottet i en Presidentstol, för att sedermera äfven deltaga i Regeringen: när Armfelt*), den ypperste vid hofvet, bekläddes med höga värdigheter och uppdrag inom arméen, o. s. v. Under Frihetstiden hade väl en Ilöpken blifvit flyttad frun en ganska obetydlig plats i samhället direkte in uti Senaten; men det var icke den lumpna gunsten, han liude att tacka för en så ärorik lott: det var det hos honom upptäckta och värderade statsmannasnillet, hvilket beredde honom kandidaturen hos Ständerna och Regeringens utnämning.

*) Det var först i sednare tider, efter lång vana vid offentliga värf, Armfelt visade, att hos honom fanns nägot tyg att göra af. Om icke missunsarahet kommit med i spelet mellan honom och Essen, fanns ett tillfiille, då dun lilla Svenska Maktens deltagande i förbunden mot Napoleon, äfven före ilet, som slutligen gjorde slag i saken, kunnat sätta rätt många myror i hufvudet på Europas då varaude diktator.För skönheten och behagen, för snillet och smaken, för det lysande ech älskvärda stod nu mera vägen egentligen öppen att göra lycka. Det var i detta e-lement Gustaf trifdes och hade sin varelse. Frän detta håll ledde Scliröder-lieims framgång sitt ursprung säkert mera, än frän hans skicklighet; och om denna sistnämnda egenskap uteslutande ådrog Liljencrantz Konungens bevågna uppmärksamhet, så stodo bondesonen Håkansson och Axel Fersen — af Fransmännen kallad: le beau — derföre i förbindelse tillika hos hågkomsten deraf, att de inbördes vännerna, deras begge fäder, varit Hattarnas chefer, genom hvil-ket partis bistånd Gustaf lyckats att blif-va de ”maktägande” Ständernas beherr-skare. 1 händelse Furstar någon gång skulle komma i erfarenhet af hvad simpla medborgare kalla samvete, så uppmanades Gustaf tÖrhända af en inrje röst, att genom förtroenden mot sönerne Öfverskyia sin brist på politisk trohet till de löften om regeringssystem, hvilka han gifvit deras fäder. General Sprengtportens svar till Riksrådet Reuterholm, vid den sed-nares före 1772 års revolution skedda arrestering i Finland — en arrestering, som, i parentes sagdt, beredde Löjtnant Cosswa, under namn af Anckarsvärd in-träde på Riddarhuset, der hatts son, Friherren, öfverträffat alla i vältalighet och af ingen öfverträffats i konsten alt uträtta .... ingenting —: Sprengtportens 'svar innehöll, att man med det nya regeringssättet endast afsåg, att göra ett försök på sex år, hvarefter den nya konstitutionen skulle omarbetas. Sprengt-porten, ej blott själen i dwt tidens 1'öre-hafvanden, utan äfven deras arm, kände dem och deras syftning bättre än någon aunan, och den sex år derefter sammankallade Riksdagen besannade ytterligare hans utsago. Gustaf fann sig likväl allt för belåten med dåvarande status quo, att deri medgifva någon rubbning, när Ständerna sammanträdde 1778. Den allmänna, enthusiastiska glädjen öfver Kronprinsen Gustaf Adolphs födelse hade alstrat en alltför gynnsam sinnesstämning lör liofvet, att Ständerna å sin sida skulle kunnat med kraft och framgång aftvinga Konungen några begifvanden, -om man än var i stånd att till slöd för dem åberopa de mest bestämda utfästelser. Också behöfdes blott en skymt af allvar inom Representationen, för att göra Konungen varskodd om sin makt.. Hummelhjelms memorial, ehuru a H at t ad t i de underdånigaste ordalag, blef i ögonblicket signal till Ständernas hemförlofvande. Han an-märkte nämligen, att 1617 års Riksdagsordning, äberopad i Landtmarskalks- och Talinäns-eden, ej stod tillsammans med 1772 firs Regeringssätt. ”Det som i mitt ”sinne” — säger han bland annat — J?är '7af ännu större vigt, är, att Konungen '?uti 1617 års Ordning tillägges den rättighet, att da Riksens Ständer ej kunna ”förenas, välja af deras meningar den» ”Kongl. Maj:t bäst finner. Härigenom ”vore lagstiftningen lagd uti Konungens ”händer; men det» makt, som, jemte iag-”skipningen, ensam kan göra och ändra ”lagen, den är ej likmätig Regeringsfor-”men. Riksens Ständer, ehuru de inom '\.ig sjelfve liafva fyra stämmor, utgöra ”likväl i lagstifningen ej mer än en röst. ”riuraliteten af deras stämmor utgör den-''na röst. Oin denna ej vore enhällig» ”kunde den, oaktadt pluraliteten, upp-”höra att blifva gällande, dymedelst att ”Konungen kunde välja af Ständernas ”olika meningar, hvilken honom bäst syn-”tes; och således enär ett af Ståndens ”sarskildta yttrande blefve antaget emot ”pluralitetens, då kunde ju ej Riksens ”Ständer sägas vara i lagstiftningen medverkande? Skulle åter Riksens Ständer ”finnas,

antingen uti sinn röster så skilj-*\aktige, att de icke till ett beslut, ge-”nom pluralitets beräknande förenas kun-”na, eller tviinne Stånd stadna emot tvän-”ne, 8a kunde öfver det ifrågasatta ämne ”Riksens Ständer icke anses hafva fattat ”något beslut, utan kommo i sådant fall, ”att förhållas som 57 § i Regeringsfor-”men förmår, då något i lagen funnes o-”tydligt; men om i sådane händelser Konungen ägde att decidera, så vore det ”han allena, men icke Konungen med ”Ständers samtycke, som gjort lagen el-”ler beslutet, och då vore Regeringsfor-”men till sin grund rubbad.”

Sedan Hummelhjelm på förenämnde sätt tämligen osminkadt behandlat ”den förste medborgarens bland ett fritt folk regeringsmakt”, hastade han att stryka öfver med harfoten uti det stereotypberöm, som med förmån användes till och om alla Regenter och regeringssätt. ”Det är icke för det närvarande” —- till-lade Hummelhjelm — ”som jag anser ”Riksens Ständer kunna befara denna ”våda. De kanna för väl af det frain-”farna sin store Konungs högst upplysta ”tänkesätt och faderliga hjerta för sina ”trogne unders&tare. Men det är under ”den bäste Konungs regering, som goda ”lagar kunna göras, och Riksens Ständer ”kunna ej ett ögonblick sätta i tvifvels-”mäl Kongl. Maj:ts nådiga afsigt att med ,?dem instämma uli allt det, som leder”till befästande af de förra lagar, Kongl-”Maj:t skänkt sitt ärfda rike, och hvar-”igenom K. Maj:t gjort sitt land äfven ”så lyckligt, som sitt eget äreminne för ”efterverlden odödligt.”

”Den bäste Konungen” dröjde ej, att omisskänneligt gifva ”sin nådiga afsigt” tillkänna, i ty att riksdagen afblästes ättonde dagen efter uppläsandet af detta memorial, och i riksdagsbeslutet infördes just de klandrade Edsforniulären till framtida efterrättelse.

Man kan ej nog beklaga, att deu ut-låfvade revisionen af grundlagen vid 1778 års riksdag ej gick i fullbordan. Deri-genom liade ej osannolikt de omstöpningar deraf uteblifvit, hvilka Konungen elfva är sednare företog pä egen hand och i en till den grad ensidigt enväldig anda, att hans verk ej fann nåd ens för hans egna ögon. Gustaf III, oaktadt alla sina stora fel, hade likväl en klar blick och, sig sjelf lemnad, en högsini själ. Det sanna och rätta undföll ej hans uppmärksamhet, änsköat ett missförstädt statsinteresse och ännu mera missförstådda begrepp om monarkismen förledde honom att ofta handla i rak motsats med sitt bättre vetande. Måste ej mängden tro, att han för ett ticc plus ultra af vishet och lycka skulle betrakta Före-.tiings- och Säkerhetsakten, på litars ge-nomdrifvande han anvämlt alla, bfule lofliga och icke lofliga medel, som stodo honom till buds, och hvartill personer af den mest olikartade moraliska beskaffenhet länat sitt biträde? Och emedler-tid var han lika långt ifrån tillfredsställelse med denna sin egen politiska da-nelse, som från aningen derom, att just denna maktutvidgning skulle förorsaka hans egen, hans sons, hans ätts, hans rikes undergång. Samma dag Ankarström fullbordade sitt brott, gjorde Gustaf, åtföljd af »in Hofstalhmwtare, förmiddagen en spatserfart i släda på Brunnsviken. Till honom yttrade då Konungen, att han för ingen del sjelf vore nöjd med det nya regeringssättet; men att det för ögonblicket vore nödvändigt såsom ett medel att underlätta införandet af en Representation, i likhet med Englands. "Nästa gäng, tilläde Konungen, jag ’’sammankallar Ständerna, blir det pä ”J&ngclska maneret ”

Rådets myndighet och anseende hade väl genom 1772 års statshvälfning lidit betydligt afbräck; dock hade äfven denna regim lagt möjligheten till en betydlig motvigt i Senatens hand. Det vackraste man kan säga om Gustaf III är, att han, just då han var i besittning afoinskränkt makt, lät inflyta i 6 § af Regeringsformen den 21 Augusti 1772 denna märkvärdiga, minnesvärda strof: - - -”skulle i sådana vigtiga mål Riksens Råd 'enhälligt öfverensstämma i en mening, ”som stridde mot den, Kongl. Maj:t ä-”ger, dä lätcr Kongl. Maj:t förblifva ”vid Riksens Jlåds tanka; men skulle ”meningarna vara åtskiljde, då pröfvar ”Kongl. Maj:t och antager den mening, ”sotn lian sjelf bäst och nyttigast finner.” Ingen lärer vara så orimlig att vilja påstå, det nämnde gruiuliagsbud alltför trångt begränsade Konungens regeringsrätt. En sådan irring, om den verkligen förefunnes, skulle till öfverflöd vederläggas deraf, dels att det var diktatorn Gustaf III, som föreslog stadgandet, och dels af alla tiders erfarenhet, — Gustafs egen inberäknad — att en Regent må bete sig nästan huru orättvist, oädelt, oklokt som helst, sä finner han alltid medhåll af åtminstone någon bugande jakare bland alla sina Rädgif-vare. l)e i Tidningen Fäderneslandet för några år sedan offentliggjorda handlingarna, rörande det ryktbara åtalet mot Götha Hofrätt på 1770-talet, vina t. ex. att, oaktadt det värdigaste motstånd frän åtta Riksens Råd (Reckfriis, Posse, Schwe-rin, Horn, Lieven, Wrangel,Stockenström,Hermansson), förmådde dock Gustaf de ö fr i ge att fråuträda

sin redan uttalade mening, i enlighet med livilken dom var uppsatt, och att i stället emot lag och rimlighet luta Konungen svalka sitt härnd-begär mot General Pechlins förtrognaste vän och ledare*), medelst dennes skiljande fr ;i n sitt em bete— en hämd, — som ohyggligt återstudsade! . . .

Den ägde ännu gällande kraft denna 0le § i 1772 års Regeringsform, då, för att trösta Rådet öfver minskad t inflytande, Gustaf III under en utrikes re>a lät underrätta sina Senatorer, att Ludvig XV, så nogräknad i etikett, af aktning för det sedau hedenhös vördnadsbjudande Svenska Senatorskallet, beviljat Hessen-stein i hans egenskap af Svensk Riksråd företräden, hvilka blifvit honom vägrade såsom Tysk Riksfurste. Vid tidningen härom utbrast RiksRådet Hermansson: ”Det är då väl, att åtminstone ett ställe ”finnes på jordklotet, der det ännu be-

*) Frietzcky, Pechlins politiska fiende, yttrar om dcunc, i några efterlemnade anteckningar, bland annat: "Som han (Pechlin) ”ej var van vid Svenska språket, så kunde ”han cj rätt utföra sina tankar; men förstod "att välja skickliga pennor, som pd satyriskt "sätt utförde hans tankar.””tyder någonting;, att vara Kongl. Maj:ts ”ocli Rikets Råd!”

Och likväl gingo 1809 års lagstiftare.' så långt i ultrarojalism, att folkets ombud med makten i händerna ej vågade före-skrifva Konungaväldet samma begränsning, hvilken en lagstiftande Konung med envåldsmakten i sin hand tillförne ansett billigt och försigtigt att sjelf förordna. I stället uppsatte de 4:de § af sin nya Regeringsform i så ovarsamma ordalag, att man sedermera hört en bland 1S09 års egna sig så kallande män, Grefve Mörner, vorden StatsRåd, äfvensom i hans fotspår en annan Regeringens ledamot, Friherre Nordin, med en ifver och en fernissa af öfvertygeise, ungefär som vi föreställa oss att Sultan Mahmuds eller framlidne Hussein Paschas Ministrar skulle gjort under lika omständigheter, offentligen förfäkta Konungens rätt ”att allena styra riket.” Bemälte begge herrar tillhöra livardera sin af de tvänne under namn af "Gubbar” och ”Viljor" i Tidningarna ofta berörde fraktioner af Ministeren, emellan hvilkas åsigter i en så väsen dtlig punkt af det konstitntionnella systemet, den eljest med bedröfvelse saknade harmonien således förefinnes, till o-heskriflig tröst och hugnad för dem, som på den ena fraktionens fall och den an-dras uppkomst bygga sina, och isynnerhet Sveriges, forhoppningar.

Vid sidan af de myndigheter, statsför-draget omförmäler, har i Sverige, alla tider och sannolikt mer än i något annat land, funnits ett välde af största vigt, till sin natur lika outrotligt, som oåtkomligt af lagen. Det består i det täcka könets, hustrurs och döttrars, inflytande på sina män och fäder. För att icke gå längre tillbaka, än till just den här i fråga varande epoken, finner man i Gustafs och fruntimrens ömsesidiga uppförande mot hvarandra en barometer på tryggheten af hans regering, eller tvärtom på de faror, af hvilka den hotades. Så läuge kriget ej var förklaradt mellan Oppositionens qvinliga anförvandter och Konungen, kunde han ännu räkna på segrar öfver sina motståndare; men dessas antal, hätskhet och styrka växte honom Öfver hufvudet, när omsider äfven fruntimren öppet togo parti emot honom. Några anekdoter från dessa tider göra förhållandet åskådligt.

Den allmänt kända disharmonien mellan Gustaf III och General Peclilin hindrade ej dennes fru, att inställa sig på en cour vid början af 1778 års riksdag, då hennes man uppehöll sig på sin e-gendom i landsorten. Konungen, så snarthan blef henne varse i stora galleriet, gick genast till henne, med utrop: ??Ali! Friherrinnan Pechlin! Kommer Generalen upp till Riksdagen?” — Nej, Ers Maj:t, om icke Ers Maj:t önskar och befaller det; i sådan händelse skall jag skrifva efter honom, och är Ers Maj:t ansvarig, att han då skall infinna sig. — ”Alltid är Ni söt och aimable, min-Friherrinna! men jag ber Er för Guds skull, gör Er i den saken intet besvär för min skull.” Ilos Carl De Geers Friherrinna tog Konungen stundom sitt té, under det hennes man var en bland Oppositionens hufvudmän. Gustaf sjelf var ej den ende, som genom anonym underrättelse varnades, att ej besöka maskeraden d<;n 10 M ars. De Geers syster, Grefvinnan Doli-na erhöll santma morgon nedanstående biljett, hvilkeu hon läste i närvaro af Friherrinnan Adlermark och en ännu lefvan-de person: •

Pour touL au rnonde, ma bonne tinne, iiallez pas au bal masqué ce soir. 'Tit c/i sauras les raisons apres.”

1 e.tt bref till Thorild från en bland hans ungdomsvänner heter det y

... 'Uertiginnan (Hedvig Elisabeth Charlotta), känd af allmänheten endast för yster, barnslig, är dcremot upplyst,

”öm, välgörande. När miäshäliighet upp-”kommer, når någon af hoflolket fallit i ”onåd, är Hertiginnan ifrig att återställa ”frid och nåd. Dessa karakterer har jag bort lemna Er; de sätta Er i stånd att ”dömma rigtigt, och jag har dem af sänker hand.” - - -

Gustaf hade lika litet heder som nytta af hämden pä Fru Schröderheim, sedan »le blifvit fiender. Hans befallning till sin gunstling, hennes man, att offentligen sätta i fråga sin nyfödda dotters härkomst, visar på samma gång, huru lågande Gustafs vrede var öfver frnntimrens satt att förlöjliga och motverka lians förehafvan-den, hurn vådligt för dessa han ansäg deras motstånd, och till hvilka smutsiga och våldsamma utvägar han kunde sänka sig, nar han fann sig motverkad. Ännu mera faller detta i ögonen i följande berättelse, gjord i ett bref från ltikskans-leren Sparre, den 3 Februari 1790.

- - - ”L’Evenement d'hier, comme le plus rccent est pourtant de nature å ne pouvoir pas élrc passé sous silence, quel-que pressé que je sois, puisque proba-blement il frra epoqne dans-Ies annales de nos femmes. La Duchesse avoit ar-langé un bal chez Elle pour liier au soir a sa Societé. ÄIadrae de Lantings-hausen etoit du nombre des invitées com-me bien vous pensés; Mais le Roy luy en-voye le Maitre (le Police, pour luy sig-niiier, que S. M. luy defend 1'approche de la Cour et d’aucun lieu, ou les Per-sonnes Royales peuvent se trouver, et sont censées de se rendre, et ne veut borner qu'å cela son juste ressentiment des pro-pos indecens que le Roy sait qu’elle s’est pennis sur son compte, et cela par é-gard pour son vieux digne pere*); mais pour ce qui etoit du bannissement de la Cour, il en devoit la justice ti son au-guste Epouse, a laquelle el le avoit ap-partenu å titre de dame d’honncur, mais a laquelle en manquant au Roi, Elle a manqué tout depuis le retour de S. M. non moins grossierement. Le Roy avoit inis par ecrit et de sa propre main les mots ä la bouclie de M1 de Liljesparre. II execute sa commission verbalement. La Dame deinande plusieurs explications pour se bien mettre au fait des intentions de S. M. au sujet de restrictions plus ou moins fortes, renfermées dans son ordre. 11 s'entortille dans ses reponses vient faire rapport au Roy et S. M. le renvoye une seconde fois a la Dame luy faire lecture en ilein de tout 1’ordre

) ltiksrädet Stockenstrom. Han dosr tre veckor efter denna händelse, den 23 Febr. 1790, nära 87 år gammal..ecrit de la inain propre de S. M. qu’il iuy avoit donne en poche dej a a la pre-miere mission. Quand il revient il trouve le vieux Comte de Fersen,le General Horn et le B" Friesendorff ch?s la Dame. II tire 1’orilre du Roy de sa pocIiey ecrit en termes bien clairs. II en fait leclure å haute voix. en presence de ces Mess“ et se retire. Le Roy avoit fait dire en m^ine temps qu’il se servoit en cette oc-casion du Ministere du Maitre de police, conrnie il le feroit dorernavant en toutes de natnre pareille pour n’etre pas dans le eas de compromettre les Capitaines de ses Gardes de Corps, a etre decbirés dans les societés des dames,. quand ils ne font qu’e\ecuter les ordres de leur maitre, en faisant leurs services. Le Roi sn’a raconte luy méme ce matin tout ce que cy dessus,, fort etonné de voir que je n’en savois encore rien. Je mimagine quelle consternation a du en resulter hier au bal ches la Duchesse- Je sou-pois chés le Riksdrots en compagnie assés nombreuse öu lon n’avoit idée de rien,. de ce qui fera aujourd’huy la nou-▼ellfr du jour." - —

Vi- hafva så mycket liellre har infört Rikskansleren Sparre på scenen, sjelf berättande om den mot Grefvinnan Lan-tingshau&en utöfvadesällsamma despotism,som läsaren derigenom gör bekantskap just med den person under Förmyndareregeringen, hvilken med Carl XIII och Reuterholm delat äran af förfarandet mot ett annat fruntimmer, Fröken Ruden-schöld.

Det nya statsskick Gustaf III genom säkerhetsakten upprättade och sjelf betraktade såsom blott provisoriskt: framför allt Rådets upphäfvamlc, stämde, mer än mången nu torde föreställa >»ig, fruntimrens linnen ofördelaktigt emot honom. Svenskarno hafva alla tider farit gerna till hofvet, der Rädsfruarna naturligen Jiade sin plats närmast Prinsessorna af blodet. Det var en rättighet, som icke blott hade urminnes häfd, utan som tillika låg i sjelfva tingens beskaffenhet; iy så länge Senatorn delade makten med Regenten, måste begge* närmaste dela anseendet. Den enes mantel, den andres talår skiljdes blott genom olika snitt af samma tyg: begge hade *ig hermelins-brämen ensamt förbehållna. HolVet kunde i sjelfva verket mindre för siu glans umbära Riksrådinnorna, än desia kunde umbära hofvet för att lysa. Ty om dessa inanngrant undandragit sig hofcirkcln, så liade den antingen blifvit tom eller nödgats sänka sig en grad lägre ned, äu till Rådsvärdigheten; hvaremot

SenatorernesFruar alltid förde denna värdighet med sig, hvart helst de togo vägen. Och detta förhållande senterades ej endast af Rådsfruarna på taburetten, utan äfven af dem, som hade denna i sigte. Med upplösningen af Senaten inträdde andra förhållanden. Väl liafva från den stunden allt framgent, intill detta ögonblick Kungliga patepter utfärdats på Riksrådinnor-nas rang iifvensom på de för Riksrådens vederlikar förklarade Rikets Herrar; men dels ligger i begreppet om namn, heder och värdighet utan inflytande, någonting oändligen mindre vördnadsbjudande, än då rangen ocli makten äro förenade; och dels är den faktiska skillnaden mellan omförmälda prerogativer, förunnade genom Monarkens nåd, eller säsom en rät* tighet åtföljande sjelfva platsen, deruti väseudtlig, att om hela personalen af Rikets Herrar och deras fruar samt dessas vederlikar, alla tillkomna medelst Regentens diplomer, på en gäng upphörde att bevista Hofvet, så skulle Monarken intet ögonblick behöfva stadna i förlägenhet att se sig omgifven af en alldeles lika förnäm omgängeskrets. Han utfärdade nämligen blott erforderligt antal nya lika beskaffade patenter, och bristen vore afhulpen, hvilket åter icke lät sig göra, så länge rangen var oskilj-aktig frän embetet- Denna förändrade ställning, denna umbärlighet nu och o-umbärlighct förr, hade ej undfallit våra fruntimmers skarpsynthet.. Af interesse, af harm öfver sin sjunkna vigt, slogo de sig nu allvarsamt på att hata Konungen, och att skada honom i allt hvad på dem ankom. Det var en justus dolor deröf-ver, att Förenings- och Säkerhetsakten på dem medfört samma förändring, som \Vienerkongressens förhandlingar i af»e-ende på de Furstehus, hvilka ifrån regerande nedflyttades till mediatiserade.

Så djupt ingriper ofta en lumpen eti-kettsfräga. Så starka rötter liar sjelfva omgängestonen i statslifvet.. Så mycket eftersinnande, beräkning, varsamhet ocli mängkunnighet erfordras hos den, som skall, utan att störta sig sjelf, sin danelse eller den hon är ämnad att ersätta, tiil-vägabringa rubbningar i förhållanden r hvilka sammanvuxit med minnen, pläg-seder och interesseiu

, Adeln, med hvars blod Christierns och Carl IX* bödlar slösat, och hvars ofantliga rikedomar skoflats, i kraft af Carl Xi‘ starka hushållsanda, — Adeln förlorade, genom Rådkammarens förstöring, sista stödet för 6itt inflytande och sitt anseende. Det hade å dess sida varit ett politiskt sjelfmord att samtycka ~illSäkerhetsakten. Då 1789 års Landtmar-skalk icke desto mindre undertecknade denna sitt Stånds dödsdom, då han, döf för dettas protester, endast hade öra för den Kungliga viljan, upphörde i och med detsamma Svenska Aristokratiens tideräkning och —- Iiofadelns började. I fladdrande skaror hade hon redan länge af instinkt trängts på den äre- och glädje-lystne Gustafs courer och i hans gunstlingars förmak. Nu fanns för henne ingen annan plats än der, sedan talåren blifvit förvisad till husgerådskammarens curiosa och Riket, i stället för Råd, fått Herrar, med den maktpåliggande bestämmelsen, att figurera främst — bland Hef-betjeningen. I sina yttersta följder kunde liäraf i en framtid lätt hända, att begreppen t. ex. om Grefve- och Kammar-tjenare-rollerna förvexlades så, att förste Adelsmannen funne sin fåfänga laskad af cn position, som den siste af »letta Stånd skulle förkasta, OJll, välförståendes, Aristokratien nu mera begrep och betydde något.

Det var ett herrligt arf, Gustaf III vid sill allt for tidiga död, efterlemnade åt sin trettonårige son: förmyndare- och regerings-vården anförtrodd åt en sedan längre tider tillbaka efter makten träng-taiule farbror; söndrade sinnen; ett näranog; obegränsadt Konungadöme i en tidpunkt, då frihetskänslan öfvergått från begär till behnf, blifvit passion, och försöken att qväfra den öfverallt alstrat kon-vulsioner; vidare: rådgifvare af gunst och nåd, och statens einheten befolkade enligt enahanda åsigter; samt, till råga på allt detta, grundsatser, inplantade genom uppfostran, så envåldigt mouarkiska, att det fordrats ett annat land, an Sverige, för att bereda dem insteg hos nutjonen, och att det fordrades Gustaf Adolphs medfödda rättrådighet, för att de ej i till-lämpningen skulle bereda tusendctals enskildes ofärd.

1 en punkt hafva hos oss alla regimer kommit öfverens: i ett oklokt hat mot oflentlig yttranderätt. Så förnekades det på 1750-talet Forsskål alt utgifva sin af-handling "om Horder lig Fri/tel”. Så ställdes på 1770-talet Uöppener under å-tal inför Svea Hofratt, för det han i en ansökning om afskrift af de till Kongl. Maj:t inkomne handlingar rörande tryckfriheten, ”nyttjat åtskilliga eftertänkliga utlåtelser”, äfvensom han samma dag nam-de ansökning ingafs i Kansliet skall haf-va ”utlåtit sig på ett besynnerligt .‘•ätt”, enligt Öfverståthållareus anmälan. Så — att icke tala om Thorilds ryktbara tryckfriketsprocess — varnades pä 1790-talet muinié - stadens Tidningsutgifvare

Almqvist, Silfverstolpe och Edman, att icke öfverträda författningen om skrif- och tryckfriheten, samt att icke sprida villomeningar i teologi och politik. Så invecklades under nittonde geklets första årtionde Adlersparre i rättegång, i anledning af ett rBiha,ng till Läsning i Blandade ämnen”, och utgifvare af dagblad fingo af Hofkansleren bannor, ungefär som skolpiltar .*f informatorn. Så hafva efter 1609 intill närvarande stund indratinniirsinaktens anlitande hört till

I O O

ordningen för dagen, och åtal i tryckfrihetsmål vuxit som svampar ur det kon-stitutionnella samhällsskickets jord. Några af dessa handlingar äro dels icke, dels mindre allmänt kända. Di de för historien om utvecklingen af våra dagars lifsprincip — den offentliga diskussionen — äro af högt interesse, torde läsaren med nöje finna dem sammanförde här, och denna episod ej ligga allt för långt utom gränsen af vårt egentliga ämne. Vi börja med frågan om den åberopade dispntationen och följande inlaga från Forsskål till KausliCollegium, öfverlemnad d. 7 Juni 1759 åt då varande Kanslirådet (sedermera Riksrådet) Hermansson *).

*) AU förtjeust kände sig sympatutiskt dra-”Till Filosofiska Fakulteten vid Kongl. ”Akademien i Upsala liar jag nyligen in-”lemnat en liten disputation på Latin och ”Svenska ”Om JJorgeriig Frihet”, att ”der censureras; men som Fakulteten för ”ämnets grannlagenhets skull ej velat be-”fatta sig med dess censurerande, underkastar jag härmedelst i djupaste öd-”mjukhet samma skrift Deras Excellen-”cers samt Kongl. Maj:ts och Riksens ”KansliCollegii ompröfvande. Jag lefver ”i det fasta hopp, det mig i ett fritt ”Rike aldrig kan illa uttydas, att jag vill ”skrifva om ea ärlig mans frihet, den ”jag älskar näst mitt lif, ocli förklarar ”denna oskattbara förmån så godt jag ”det forstår, i anledning af samhällens ”ändamål och säkra exempel. Detta är *,allt det livad jag i anförde disputation ”mig företagit. Derföre vågar jag nu ”med desto större tillförsigt i djupaste ”ödmjukhet utbedja mig D. E:s samt ”Kongl. Maj:t och Riksens KansliCollegii

gen till Hermansson och räknade, tillbaka-satt ock förföljd, på stödet af lians förord. Brefvexlingen, införd i Tidningen Fäderneslandet, mellan honom och Assessor Crnsen-stolpe, sedan denne blifiit af Gustaf III af-satt, innefattar ett icke ovigtigt bidrag till både Riksrådet Hermanssons och Konungens karakteristiker.”tillstånd, alt i Upsala få trycka berörde ”disputation på Lalin och Svenska 'om ” Borgemga Friheten’, och alt offent- , ”ligen få försvara densamma.”

kansliCollegii beslut synes af nedanstående

”Utdrag af Filosofiska Fakultetens i Upsala protokoll den 20 Juni 1759.

”S. D. Förelästes Kongl. KansliCollegii ”af den 11 Juni nästvekne till Consisto-”rium Academicum inkomne och med Fa-”kulteten kommunicerade remiss, angåen-‘ ”de Maffistri Docentis Ooconomi*, Pelri ”Forsskals disputation De Libertotc ci~

”vili, hvilken i Höglofl. Kongl. Kausli-”Collegio till censur och utgifvande af ”trvcket blifvit anmäld, sedan Filosofiska ”Fakulteten för ämnets grannlagenhet ej J?velat sig dermed befatta; hafvande i ”anledning deraf Högbemälte Collegium, ”innan ansökningen tages under en när-”mare öfverläggning, funnit sig föranläten, att begära underrättelse om de betänkligheter, som Fakulteten egentligen ”haft vid detta qrbetets utgifvande. Fa-”kulteten, som denna saken förut väl i ”granskning och öfvervägande tagit, stad. ”nade i samma beslut som dess förra Re. ”solution i protokollet af den 17 Maj ”sistiidne härom förmäler; nämligen, att”Fakulteten vid bemälte disputations upp-”läsande funnit friheten i densamma icke ”som lagbunden föreställas, samt auktors ”tankar mera vågade, än beviste, i hvil-”krt afseende dess deraf dragne slutsatser ej annorledes kunnat anses, än störtande emot flera här i Riket antagne ”och stadgade Kongl. Författningar. 1 ”följe häraf det ock alldeles icke stått ”hos Fakulteten, att lemna Magister Fors-,Jskål annat utslag i dess gjorda ansökning, än som berörde protokoll innehål-”ler, att med censuren af bemälte disputation borde hafvas anstånd.”

Forsskål insåg alltför väl, att ett så beskaffadt testiinonium academicum ej var egnadt att bereda hans disputation Regeringens hägn. Ilan vände sig derföre •len 21) Juni med ett så lydande bref till Hermansson:

”llerr Kanslirådet täcktes liöggunsti-”gast upptaga, att jag ytterligare i öd-”mjukhet beder om censuret på min

dis-”putation, då ilen i dag återskickas till ”Kongl. KansliCollegium. Jag kan ej ”och bör ej föreställa mig, att vara le-”damot i ett så olyckligt rike, der man ”ej en gång skulle få säga livad frihet ”är, ej fa önska att hvar och en måtte ”äga tillstånd, efter samvete och Öfver-”t varelse, att lemna sina bästa råd till

« O • *”det gemensamma samhällets upplijelpan-”de. Ingalunda tviflar jag derpå, att här ”som i alla riken finnas oförståndiga, som ”skulle äfven i välmening gifva skadliga ”förslager. Törhända att ock jag kunde ”hafva den olyckan, oaktadt min renaste ’ kärlek till mitt fädernesland, att vara 'uti dessas antal; men jag kan ännu min-”dre tvifla, att det ock iinnes visare folk, ’’som snart upptäcker de andras villfarelse; och publikens utslag, hvilket s;i ”sällan felar, måtte ock, då det ledes af ”gemensam nytta, desto lättare skilja den ”rena och rätta sanningen från alla fal-”ska och bemantlade satser. Jajr lemnar ”till andras omdöme, om ej politiska viII-"farelser redan hos oss visat sig mycket 'farligare, då de måst söka sig hemlig ”framgång och flera gånger börjat de äf-”ventyrligaste rebellioner, i det stället de, ”om de fritt fått blottställa sig för sanningens försvarare, snart hade måst förefalla af sig sjelfve. Vår goda Regering kan ej behöfva samma värn, som de al-”dra eländigaste Regeringar i de Italienska staterna, der de missnöjde tystna förr af fruktan än af öfvertygelse. Vår ”frihet har än ej räckt så länge, att den kunnat degenerera till en skadlig aristokrati; men det kan dock hända, som mig tyckes, att i framtiden egennytta"hos de mäktigaste finner lågenhet nog "att störta vårt land deri, då alla de Re-”gerandes göromål 1'å försvaras med de-”ras egen högsta makt. Så ofta jag der-”fÖrc tanker på Dannmarks Regerings "ändring, måste jag som frihetens vän ''och en redlig medhorgare frukta, att ”samma öde framdeles kan stå vårt land ”före*): att en gång de Svenske töra ”blifva hugade att bytu herravälde i en-”välde, en odräglig träldom i en obotlig. ”Kanske att jag felar, men jag vet ingen “annan väg till säkerhet emot en sädan ”olycka, un alt hela samhället får mer "fria omdömen. Skriffriheten och en-"välde kunna omöjligen tåla livarandra. ”Det är ock nog klart, att de ringa tankar jag härom yttrat i min disputation ’göra ingen ändring i de delar som nu ”gälla- Såsoin ledamot i riket tillegnar ”jag mig allenast den förmån och rättig-”het, som tusende härtills njutit, att ock ”gifva förslager efter mitt begrepp. Har ”jag i något mål träffat sanningen, så ”lära de iner upplysta och mer mäktiga ”vidare eftertänka och verkställa sådant. ”Har jag irrat mig, lär ock i detta mål ”tjeua till sakens bättre utredande, att

*) Spädomen sloj; in till punkt och pricka först 1772 och slutligen 1789.’ ileri skrifves mot ocli med. Jag utbeder mig derföre ödmjukast Herr Kanslirådets höggunstiga befordran för min ”'oskyldiga skrifts tryckande."

k C V

Ett fördröjdt svar föranlät Forsskål, att d. 31 Juli ytterligare uppvakta Hermansson med detta bref:

”Af en vän i Stockholm, som jag bett ”i ödmjukhet påminna om min disputa-"tions censurerande, har jag fått ett svar, "som skulle betaga mig hopp om skrittens approbatiou; men jag litar för mycket på min rättfärdiga sak, att kuuna ”sätta tro till denna berättelse. Icke dess ”mindre föranlåter det mig, att ännu ödmjukast bedja Hr Kanslirådet, som gjort mig den gunst att emottaga miij disputation, och som jag med Allmänheten vördar för dess kända ädelmod och dess "ömma lijerta för riket och rikets frihet, "det täcktes Herr Kanslirådet bevisa mig den ynnest och min ringa skrift deu rättvisa, att nar det låter sig göra befordra den till gunstigt gillande. • Jag "beder om förlåtelse, om denna min böu anses lör prof på någon misströstan om rättvis dom i den rättvisaste sak. Men den grundar sig allenast på andras berättelser, och jag' blifver än fast i det iiopp, att Ständernas Fullmäktige Em>”betsman i KansliCollegium *) omöjligen "vilja göra annat, än det som är enligt

*) Man vet, att Rådet sjelft den tiden ej betraktades annorlunda, än såsom Ständernas ombud, och ombuden tilläto sig ej ens i småsaker den ringaste aftikelse från sina liufvudmäns vilja, uttryckt genom riksdagarnas mnjoriteter i Stånden ocli de styraude Utskotten. Sjelfva den nainnkuunige Kanslipresidenten Riksrådet Gyllenborg, nog mäktig att uttränga sin lika ryktbare företrädare, medtäflare och motståndare, Riksrådet llorn, ansåg sig ej tillräckligt mäktig alt å-sidosätta Sekreta Utskottets förord till eu Miktmästare-kaudidat, hvaroin följande ein-betsskrifvelse vittnar:

"Hög- och Välborne IIrr Riddarhusdireklörer!

Vid slutet af sistlidne riksdag hnfta sarut-ligc ledamöterne af Rikgens Högloll. Ständers mindre Sekreta

Deputation mig vid bauden gifvit, att de önskade, det eu person tid namn Anders Svanberg, i anseende till en viss Riket gjord nyttig tjenst, måtte vid någon honom anständig öppning hlifva ihog-komnicn och befordrad, och tillika anmodat mig, att vid tillfälle då han dcrom ansökning gör, sådaut vederbörligen i behörigt ställe andraga.

Nu som beinälta Svanberg sig anmäler till den vid Riddarhuset ledigblefne vaktmästar-tjensten: så har jag ej underlåta bort eu slik mig uppdragcu kommission att fullgöra, och Ilcrrar Direktörerue härigenom lillkän-nagifva, varandes försäkrad derom, att me-rauämde Svanbergs riket gjorda tjenst, ht liken R. H< S.'. mindre SekrclaDeputation så-”med Rikets frihet och hästa, med livar ”enskild mans rättigheter, saint det de ”för Riksens HÖgloil. Ständer sjellve må ”kunna försvara.”

Nu svarade Hermansson under den 6tc Augusti:

”Brunnsdrickning har varit orsaken, ”att jag icke förr besvarat Hr Magisterns ”tvänne skrifvelser. Jag har cmedlertid ”icke försummat att föredraga Kongl. ”M;>j:ts och Riksens KansliColiegium llr ”Magisterns akademiska arbete. Kongl. ”Collegium finner llr Magisterns uppsåt ”ganska berömligt och uti sjelfva dispu-”tationen många ställen, som visa dess

som nyttig ocli vedergällning vard ansett, jemte välbemälte Deputations förord, lärer förmå IIerrar Dircktörerue till alt nu, vid elt godt tillfälle, hafta på hans person ett benäget afseende; kuunandes jag försäkra, det jag härvid intet annat afseende hafver, än att fullgöra livad mig blifvit af välbe-mältc lliksens Ständers Deputation på det högsta rekommenderadt. Jag har den äran att vara med största högaktning &c. Stockholm den 16 Februari 1742.

Carl Gyllen bor g.” En sädati ordhållighet skulle ej vanpryda till och med en Furste, och Representationer finnas, hvilkas beslut ej blifvit så punkt* ligen eftcrlefde af deras egna Fullmäktige och Revisorer, som vid detta tillfälle af den saunskyldige Konseljpresidenten."lyckliga snille ocli dess kunskap i vetenskaperna; men som deremot också "åtskilligt förekommer, som dels afviker ”från allmänt vedertagna notioner, dels "rörer privilegifer, så har Collegimn fun-”nit sig höra bifalla Filosofiska Fakultetens yttrande*). Det å'r hvad jag kort-

*) Visserligen hade den politiska myndig-heteu en ursäkt för sitt alslag, i dun filo-soliska myndighetens skygghet för sanningens spritlauile. Sveriges första Lärosäte befann sig i detta afseendc på samma liöjd då , som nu. Det var derföre fullkomligt, i siu ordning, att Ucgentliuset (Adolph Fredriks Familj) skulle uied synnerligt nådigt välbehag omlatta deui, som satte Regeringens personal i främsta rummet och ltege-ringssättets anda i det sista. Priset för denna akademiska trälaktighet och obskurau-tism är, att offentligen smekas och hemligt föraktas, till och med af dem, för livilkas räkning nian förnedrar sig. 1 detta afseen-de är någou upplysning att hemta af följande fragment ur ett brel' fråu framlidne Statsministern Engeström:

— - *'Det var ingalunda med förundran, "jag läste Upsala Consistoiii förklaring. Deu *’är detsamma värdig; ty Upsala Akademi dr "ett skrd. 11»ad är religion och orduing e-”inot llcrrar Academicorum interesse? Ue-”synnerligt är att se Presteprivilcgierna ai> ”föraa emot själavården. I liera fail. är för-”klariugcu falskt raisonnerad.. 1 andra iuue-"liållcr den osanningar. Jag förbehåller mig "att få göra mina anmärluingar, utau aU' ligen liar att Herr Magistern tillkänna-”gifva. Om jag vid nägot annat tillTälie ”kan vara Herr Magistern till tjenst, lä-”rer jag deraf göra mig ett besynnerligt ”nöje, framhärdande” &c.

Dagen efter inhäudigandet af förestående svar, skref Forsskål ånyo till Hermansson :

"Med djupaste vördnad emottager jag "Kongl. KansliCollegii och Herr Kansli-Sadels omdömen om min disputation, att ”åtskilligt deruti ej kunnat vinna bifall; ”men så fraint sådana ställen ej få såsom ”problematiska satser försökas, huruvida ”de, rätt förklarade, kunna försvaras, ut-”bedcr jag 111ig allenast i ödmjukhet, att ”Kongl. Collegium täcktes rätta eller ute-”sluta det felaktiga och gilla det öfriga ”såsom oskyldigt, så vida sjelfva hufvud-”saken: Riksens sälla frihet, omöjligen i ”Kongl. Collegii höga och rättvisa om-

ovilja drifva min sats igenom; nöjd att haf-*’va yrkat det goda. Prestestaiulet må döma »oss emellan. Lifmcdicus Engelhart och Adjunkten Wctterberg äro exempel, som upp-”lysa Upsala Cqusistorii rättvisa yttrande. *'Du sade sist, att Consistoriura skrifvit höf-”ligt. Det skulle försökt att skrifva annor-”lunda! Uti en annan fråga hafva de gjort ”det, och det kommer att bringa dem till ”näpst.*’ - - ,”döme kan för mycket påyrkas. Allt ”hvad Kongl.

Collrgium behagar utinär-”ka såsom otydligt eller orätt, skall jag ”söka ändra till Kongl. Collegii nöje, och ”for vissar mig då i ödmjukhet om, atf, ”i Frihetens land, icke heller mellan ”riksdagarna, sakna den ömmaste de-**len af friheten: att fä tala och skrif-”vci om landets brister och förmåner*)! De lios oss helgade Ståndsprivilegierna Jiar jag med all flit sökt, att i min skrift ”ej vidröra, och vore en eller annan ut-låtelse ej noga vald, beder jag ödmjukast, att det mätte få bjelpac, utan att ”det goda fördöiume.s med det onda.”

Då ingen verkan förspordes af denna framställning, ingaf Forsskål till Kansli-Collfgium den 14 September följande i-teratum:

”Till Kongl. Maj:t och Riksens Kanslikollegium har jag för flera veckor se-”dan i djupaste ödmjukhet inlemhat till ”censur en liten disputation i’Otn Uor-" ger liga Friheten’, som af l-ilusofi>ka

*) (jnstligt vore, att Frihetstiden blef den enda epok, hvaroni med skäl kunde sägas, att de maktägande i Ständernas närvaro med ängslan se genoin fingern med företeelser, luilkn de med käckt öfverinod anfalla, så snart de anse sig xara ensamme herrar på tuppan.Fakulteten i Upsala ej blef emottagen, ’och då jag med all visshet i mitt sinne väntat pä dess gillande, liar jag fått enklast muntligt afslag, genom en min bekant i Stockholm, soin jag bad i min 'frånvaro emottaga Kongl. Collegii resolution. Men som Kongl. Maj:ts och Rikens KansliCollegium utan tvifvel an-’ser för själen i vår fria Regering, att allting afslutas och dömmes, ej eTter godtycko, utan efter lag, och derföre rättvisligen unnar livar och en sökaiule den rätt och förmän, som man i ett fritt rike ej kan mista, att om lagens verkställighet i anseende till sig sjelf kunna blifva öfvertygad, så fördristar jag mig i djupaste ödmjukhet anhålla, att på 'min skriftliga ansökning om censuren få skriftligt utslag, tillika med de skäl 'af vår lag, som styra Kongl. Collegii domar. Jag utbeder mig emedlertid, att i ödmjukhet få underkasta Kongl. Collegii höga omdöme de grunder, som för-'anlåtit mitt förra hopp och min närvarande ansökning. Mina välmenta tankar, mitt redUga lijerta och min skyldiga ömhet om ett älskadt fädernesland 'äro i den låga krets, der en blid lycka satt mig, mitt enda kapital. Nödgas jag lefva, utan att få lagligen bruka denna min hela och för mig ovärderli-é

”ga egendom, måste det blifva mig lika ”ömt ocli känbart, som om en ägare af millioner blir nödgad att lefva, som lian ingenting ägde. Jag kan derföre ej i mitt sinne blifva en säll ocli nöjd un-”dersåte, om jag ej både till gerning och namn fär vara en ärlig Svensk, om ej min frihet så väl som min lydnad får följa rättvisa och rikets lagar. I min första skrift liar jag ej vågat säga något om vårt rike ocli dess inrättningar, "som jag ej sett andra för mig oqvaldt säga. Konung CaH XI1S lijeltemod har jag nämndt, såsom nog; hederligt för ”honom och nog skadligt för riket; ”men på sjelfva titelbladet af dess General Leijonliufvuds lefvernesbeskrifning är ”nn äfven sådan utlåtelse gillad. Enskildes fara af domare finnes långt hårdare ”föreställd i Hr Commerceriulet Norden-”cranlz* tryckta skrifter 0111 domare och frihet, än i min disputation. Angående ”skrilfrihet har en onämnd i traktaten ””om rätt bruk af förnuft, pennor och iryck” fått obeliindradt yttra sina tankar. Om Skråprivilegiernas skadlighet eller nvtta har en hel mängd af skrif-

•/ .O

"ter utkommi*. mot och med. Likaså i "öfriga stycken. Då jag nn derjemte, ”enligt vår Regeringsform och min egen ”öfvertygelse visat en tillbörlig afsky för”allt envälde och all träldom; då jag in-”tet angripit någon sats i vår Lutherska ”lära, ej heller de i Konungaförsäkran "särskildt undantagne Riksstånds-privile-'gierna; så har jag mig ingalunda bekant, ’’emot hvilken jag mig skolat felat och ’’kan ej begripa, huru rikets allmänna "stadgar skulle göra skriffriheten så olika, så inskränkt för mig och ej for an-'dra. Jag måste derföre hos Kongl. Col-'legium ödmjukast anhålla om åtnjutan-'de af min rättighet, i fall lagen i detta mål tillägger mig nägon, som jag hoppas, eller om upplysning i fali någon ’mig obekant lag i min disputation emot-brvtes. Har det sista skett, så erkänner jag strax för min skyldighet, att ändra ’i skriften, hvad jag af laglydnad bör ”ändra, och sedan lägga den ånyo för Kongl. Collegii ögon. Deremot, så län-"ge jag ej vet min disputation i något ”mål vara brottslig, så måste jag vara så ”ölvcklig, att i mitt sinne anse mig för ”ganska mycket lidande, om den dock ”undertryckes, och så länge kan jag ej ”veta, antingen jag bör vara nöjd med "Kongl. Collegii utslag, eller om jag har ”rätt och fog, att i underdånighet söka ”deruti ändring hos Kougl. Collegii och ”mina gemensamma

domare.”KansliCollegii beslut meddelades d. 17 September 1759, genom följande Protokollsutdrag-:

' S. D. tog Kongl. :Slaj:ts och Riksens ’’KapsliCollegium uti öfvervägande Ma- gistri Docentis Forsskåls ansökning om *’en dispuiations utgifvande genom tryc-”ket: J)e libertale civili", hvaraf manu-

”skript uti Kongl. Collegio blifvit upp-”vist, samt tiilika, efter inhemtad förkla-”ring utaf Facultate Philojgophisc vid ”Kou^l. Akademien i Upsala, de skäl ”som föranlåtit bemälte Fakultet att vä-"gra sitt tillstånd till samma arbetes ”tryckande. Kongl. Collegium fann dessa ”skål >sil grundade, och vill derföre Fakultetens utslag uti detta mål liafva fast -”ställt; hvilket Magister Docens Forsskål "till dess efterrättelse härmed förständi-gadt varder. Ut supra. På befallning,

F. v. Stenhage n.” Uti en från Palmbladska tryckeriet i Upsala utgifven Biografisk Tidskrift” heter det, att ”Konungen i Dannmark, till "följe af det varma nit för vetenskaper-"nas befordran, som alltid lifvat det Dan-Ska Regenthuset, på Grefve Bernstorflfs Vinrådan beslutat att utrusta ett lärdt "resande sälskap åi Orienten”; att Forsskål, pä Linnés vitsord, erbjöds att deri deltaga, såsom Xaturalhistoricus; och att”denna utmärkta heder äfven i sin mohn ”retade lians inhemska motståndares harm, ”kan man sluta af de svårigheter, som ”ladcs honom i vägen att verkligen mottaga den, så att till och med det åt ho-”110111 den 23 December 1759 af Konun-”gen undertecknade pass qvarhÖlls i Statssekreteraren Hermanssons händer ända ”till längt inpå sommaren 1760. Först ”sedan han häröfver hos Konungen sär-”skildt beklagat sig, utlemnades till ho-”110m detta pass, och nu aftågade- han i ”Juli manad från fäderneslandet, för att ”aldrig mera beträda dess heliga, af lio-”110111 så högt älskade jord-”

Vi tillåta oss att betvifla giltigheten at" den slutsats, biografen dragit från det anförde factum. Det fanns en bevekelse-grund till den ”retade harmen”, för livil-ken livarken Frihetstidens män i allmänhet, eller Hermansson i synnerhet beliöf-de rodna. Det förtröt dem nämligen, att Sverige skulle gå miste om en bland sina utmärktare söner, att hans ära skulle införlifvas med utländningens, och framför allt: att hans förtrytelse, medförd från och öfver hemlandet, skulle till dettas förfång släpas kring främmande länder ocli i andra nationers ögon nedsätta värdet af vår egen. Denna tanka utta-1 lade Hermansson öppet vid ett annat till-fälle. När Crusenstolpe, såsom förut är nämndt, blifvit afsatt från Assessorsein-betet i Götlia Hofrätt, tillstyrkte Riksrådet Scbwerin honom, att söka utrikes tjenst, säsom diplomat. ’’Gör det’’ — sade Schwerin — ”på mina ord! öfver-”gif ett fädernesland, der man nu mera ”försmår en man, sådan som Ni är. Jag ”skall skrifva rekommendatiousbref och ”skaffa flera sådana af andra till våra ”vänner på ett och annat ställe.” Riksrådet Hermansson åter yttrade: ”Bär Er ”olycka som en man. Detta tillstånd kan ”ej räcka evigt. Räkna då på oss och ”emedlertid på Er egen arbetskraft. Vi "äro redan tillräckligt nedsatte i vt-”landningens tanka, vt un att våra ”egna landsmän stryka ver Iden om-”kring och tigga hans medlidande.'' FörmyndareRegeringens tryck tvångsåt-gärder gaf anledning till det löjliga uppträde, hvarom förmäles i följande

* ”Utdrag af protokollet, hållet i Upsala hos Kongl. Akademiens Rector Magnificus den 15 Oktober 1795.

S. D. Hade Herr Rector*), i anledning af Konungens Herr Befallningshafvandes

) Christicriiin, Philos. Theoret. Professor.i Lånet), uti bref af den 14 i denn* månad, gjorda anmodan, låtit uppkalla Vi ce Notarien vid Högvördigste Erke-Domkapitlet härstädes,. Magister Eric A-braham Almqvist, såsom den, hvilken någon tid haft befattning med utgifvandet af ”Upsala Erkestifts Tidning”,. Filosofie Magi stern Välborne Gustaf Adolph Silf-vérstolpe,. såsom Utgifvare af Litteratur-Tidningen;: samt Akademi-Boktryckaren Johan Edman-, hvilken- tillika utgifver Upsala Tidning, för att, till följe af Hl Presidentens, Justitiekanslerens och Kommendörens af Kongl. Nortlstjerneorden, Välborne Johan Vilhelm Lodes, den 12 Kjrutgående aflåtne skrifvelse,. hvaraf af-skrift blifvit Herr Rektor, tillhanda sänd, att varna och förstäudiga dem, att till ofelbar efterlefnad iakttaga hvad Kongl. Maj:t, uti nådig skrifvelse under den 8 nästlidne September till Hr Presidenten, Justitiekansleren och Kommendören i nåder förordnat,, nämligen att Boktryckare och alla de,, som inom Riket utgifver D-agblad och Veckoskrifter,, icke skola tillständiga sig minsta afvikelse ifrån- K. Maj:ts utfärdade Förordnings rätta inne-

') af Wctterstdt, Landsliöfdiiig i' Upsala, slhtligen Öfverdircktör vid Laudtmäterikon-toret samt tltulcrad President..håll angående en allmän skrif- och tryckfrihet, vid förlust af deras Privilegier, u-tnm laga hot. Och sedan Almqvist, Siif-verstolpe och Edman nu förcträdt, hvar- -vid Hr AkademiOinbudsmannen Välborne Sam. Christ. Duse äfven var närvarande, uppläste Hr Rektor förenämnde H Presidentens, Justitiekanslerens och Kommendörens skrifvelse, samt öfverlemnade till dem ett tryckt exemplar af högstberörde Hans Kongl. 3VIai:ts nådiga skrifvelse till , H err Presidenten, Justitiekansleren och Kommendören, hvilket Roktryckaren Edman emottog, för att, jemte Almqvist och Silfverstolpe, deraf göra sig om Hans Kongl. Maj:ts nådiga förordnande här-utinnan närmare underrättade: hvårefter Hr Rektor älven munteligen förstiindiga-de dem, att, vid tryckningen af Teologiska ämnen, icke utgifva sådant som vore förargeligt, försmädligt eller eljest stridande emot vår trosbekännelse om rättu salighetsvägen, samt uti det, som rörde politik, noga akta sig för det, som kunde störa allmänt lugn och det i Riket antagna Regeringssält, samt aldraminst trycka och utgifva sådana villomeningar, hvilka kunde reta Stånd emot Stånd, och iunehöllo försvar och utbredande af me-nighets-regerings-välde och grundsatser* hvilka, enligt alla tiders förlarenhet, löriland och folk i det olideligaste förtryck och odrägeligaste tyranni, som kan upp-tänkas, och af hvilkas ohyggliga följder Frankrike och Holland lemnat i allas sinnen de hiskligaste exempel och olyckligaste vedermälen.

Notarien Almqvist frågade härefter Hr Rektor, om det enligt dessa uppnämnde höga författningar vore tillåtet att i andra ämnen skrifva och trycka osanningar? hvartill Hl Rektor svarade nej; livarpå Notarien Almqvist yttrade sig, att han ville bevisa, det eu bok, innehållande granskning af Kantiska Filosofien, vore af trycket utgifven, hvaruti linnes flera osanningar, och livars Auktor skall vara en Professor, som heter Christierniu.

Herr Rektor svarade härtill: Ni är nu lok och borde hafvu försyn att angripa Rektor uti sitt embete; livaremot Notarien Almqvist utlät sig: Jag hyser all vördnad för Rektor; men jag skiljer Rektor från Auktorn till granskningen, såsom numera 2:ne särskilda personer; och jag åtager mig inför protokollet att bevisa, det denna granskning innehåller o-sanningar.

Hr Rektor forständigade Notarien Almqvist, det han ej ville vidare tala med eu vanvetting: hvilken utlåtelse Notalien Almqvist begärde måtte i Prolo-r

koilet varda intagen. Ut supra.

Ex Protocollo

Carl Bergström.”*)

Yi sluta med ett par sammanställningar af åtgärder före och efter 1809 års regimer, åtgärder, som, derest årtalen och underskrifterna utcslötos, skulle gif-va läsaren nog att gissa, från hvilken period livardera foreskrifver sig. Se här exemplen i

”Utgifvaren af Dagbladet Dagligt Allehanda, Hr Majoren och Riddaren C.. Sioström, älvarnas, att vid införandet af annoncer i berörde Blad,, nyttja den för-sigtighct, att inga obehöriga och af lag-stridigt innehåll der få inflyta, såsom rörande otillätIiga ackorder af sysslor, och lån till högre ränta än. lag förmår, eller andra dylika, som jag stundom i denna. Tidning varse blifvit.. Stockholm den 8> Februari 1808.

C.. B. Z i b e t..

A. C. Kullberg

) Detta protokollsutdrag företedde af Erkebiskop Troil, då han ville från Notarie-sysslan vid Domkapitlet efter Wijkman, som blifvit Professor och som slutligen blef Biskop i Vcsterås, utestänga vice Notarien Almqvist, hvilken< dock utnämndes af plura» liteten, och dog som Biskop i Heriiösand.”Stockholm den 14 December 1818. S. T. Herr Kammarjunkare!

Jag anhåller och begår att Herr Kam-marjunkaren ville, på det mest bestämda sätt, i deu nummer af Scaudinaven, som bör utkomma i morgon, återtaga och som ogrundad förklara den meddelade underrättelsen om rofrarne vid Örebro; emedan denna händelse, äfven om den vore sann, ej förtjenar ett rum i ett dagblad, •ch såsom falsk, ger

anledning till farhågor, dem intet dagblad får eller bör vilja sprida. - - -

G. a f We 11 ers t ed t.”

”Under denna dag har Kongl. Maj:t behagat i nåder underrätta mig, att den här utkommande Franska upplaga af Statssekreteraren P. Cevallos Exposé om un-derhandlingarne i Bayonne, må utan utsatt tryckningsort eller Boktryckarens namn utgifvas, hvilket Boktryckaren C. Delén till efterrättelse länder. Stockholm den 7 November 1808.

C. B. Z i b e t.

A. C. Kullberg."

”Boktrvckaren Herr Carl Delén tillå-*

tes härmed, att från sitt Boktryckeri ut-gifva, under påtryckt tryckningsort Ham-bourg, en Fransk skrift, med rubrik:Sur le systeme Continental, et sur ses rapports avee la Suéde. Stockholm d. 2 Mars 1813.

G. af Wetterstedt.”

Under det anti-konstitutionnella systemet äro myndighetens förfoganden kon-trasignerade; under det konstitutionela, icke. Under det anti-konstitutionnella systemet ätnöjde man sig att tilläta ut-gifvamlet af en skrift, utan åsatt tryck-ningsort eller Boktryckarens namn; under det konstitutionnella berättigas man till och med att utsätta origtig tryck-ningsort. ”När jag dricker, är det rätt”, sjunger Polycarpus i Kronfogdarnr. Tämligen fördomsfritt är det i alla fall; ty i 1 § 10 mom. af Tryckfrihetslagen heter det: ”utsätter någon å tryckt skrift falskt ”Boktryckare-namn eller orätt trycknings-”ort, skall han derutöfver anses efter 8 ”Cap. 3 § MissgerningsBalken.” lluru denna § åter "anser” de der omfÖrmäl-de förbrytelser är bekant. §:n slutas nämligen med dessa ord: ”miste äran, ”och höte fyratio daler, gähle ock ska-”dan åter. Gjör han det i embetes ä-”render; ligge i tveböte.”

Ingen sansad, vältänkande och oväldig medborgare lärer neka, att den regim, som går så samvetsgrannt till väga, ärskyldig sig sjelf den billiga upprättelsen, att utvotera eller skrapa och till fästningar försända den eller dem, som haf-va den fräckheten att högt tala om ”nefas” och ”skälmstycken”.

På frihetstidens sarkofag äro ristade namnen: Horn, Cronhjelm, Lilljenstedt, Gyllenborg, Akerhjelm, Tessin, Ceder-creutz, Höpken, Palnistierna, Lövvenhjelm, Scheffer, RudenschÖld, Stockenström, Hermansson, Beckfriis och så många andra statsmän, mera än till namnet. Denna regim uppammade Ehrensvärdar, bestraffade Lewenhaupts och Buddenbrocks o-du"lighet, Braluis och Horns förräderi. Det problem, hvilket man i slatcn hittills förjäfves bemödat sig att lösa, problemet: att uppresa en tron, omgifven af republikanska institutioner, — detta har i vetenskapen redan länge utan svårighet skett, och tronen innehades då af Linné, liksom nu af Berzelius, ntan att deras universalmonarkiska rykten hotat lärdomens republik med förlust af sin sjelf-ständigliet. På samma sätt har Kyrkan alla tider — tackad vare befordringssät-tets oberoende af Regeringarnes nyckfulla godtycke — haft utmärkte män i främsta lederna af sin hierarki. Ej ens våra dagar äro således i detta hänseende vanlottade. Vi påstå icke, att man för när-varande liar orsak beklaga sig öfver Styrelsens skarpsynthet i alla andra afse-enden. Tvärtom reservera vi oss emot tillvitelsen, att vilja blunda för de fördelaktigt utmärkande dragen hos närvarande regim. Vi erkänna således underdånigst och undersätligast de välgernin-gar, för hvilka man stär i tacksamhetsförbindelse uteslutande hos II. M. Konungens höga Personlighet. Hit hörer i främsta rummet den anda, som, under Hjeltens auspicier, blifvit spridd i vår krigshär, från Generalen till Soldaten: en anda, den vi, med banden på hjertat, till ett tecken af vår framställnings uppriktighet, skatta högre, än mången öfver-modets eller förtvillans bragd på slagfältet: en anda, som förvandlat officeraren, från en rå och inbilsk spratt, af fördomar och okunnighet söndrad frän öfriga samhällsklasserna, sådan, som han någon gång framstod i fordna dagar, till en bildad medborgare o«h omgängesmeniu-ska, sådan, som han nu är och med livarjc dag mera blir; och soldaten (i synnerhet den värfvade) från en hungrande och plundrande landsplåga, till en med lif-vets nödtorfter försedd, laglydig, ordentlig och pålitlig väktare öfver allmänna säkerheten.

I öfrigt minnas vi blott, alt der ordetförts af Rosir, föres det af Evelins; der Thomas Feliman efterlemnat ett

frejdadt namn, har äfven Bergenschöld frejdat sitt; att Riddarhuset fått tillegna sig en Eh-renstråhle (Nehrman) och en Edelcrona (Askegren), en af Botin och en af Lundblad; att den som 1808 tog Sveaborg och den som 1809 blef slagen vid Ra-than begge burit SerafunerOrden; att tväune StatsSekreterare : Schröderlieini och af Georgii varit Rikshärolder; att om Öfverlntendenten Hårleman gjort sin hågkomst kär, genom skapandet af Stockholms Astronomiska Observatorium, så skall efterverlden ej heller glömma, att under Öfverlntendenten Silverstolpes embetstid fick Maria Kyrktorn i Stockholm sin retande fulländning; att Riks-Rådet Höpken och Presidenten Wester-strand begge, liksom medelst trollkraft, på en gång förflyttades från samhällets lägsta till dess högsta punkter, der den enes snille genast nöjaktigt löste förtrollningen, och den andre vunnit en kolossal popularitet, hvarom Martino, i komedien, yttrar: ”att han ej sjelf begriper huru den kommit”, hvartill Strozzi saktmodigt svarar: ”Det är just så den alltid kommer och — som den går”; att om den trädgård ej mera finnes, i hvars

6*aftonsvalka Christina ofta skämtat med sin lysande omgifning, så finnes i stället ett torg, der Carl XUls bildstod, en modern sfinx, skall gifva kommande slägten åtskilligt att fundera på; alt väl intet nytt tempel åt Thalia och Melpomene blifvit upprest på ruinerna af Magnus Gabriel De la Gardics störtade palats, men ätt Skeppsholmens fula, nedbrända träkyrka är vorden ersatt med en ny, al' sten, ganska prydlig och kostsam, hvars församling under byggnadstiden blifvit. förlagd i Carlskrona; att Stockholms garnison fått sina kaserner längst bort på Ladugårdslandet ocli sitt präktiga sjukhus längst upp på Kungsholmen; att Ulriksdals Lustslott, långliga tider ett Kungligt sommarnöje och, under Gustaf I1IS. glädtiga period, skådeplats äfven för hans vintercirklar, i stället är vordet residens åt krigare, stundom grånade under fredens ädla mödor; att, till ett värn mot grannen i öster, fordom vid Finska skären anlades en borg, som innesluter den odödlige grundläggarens stoft; och att en annan är vorden anlagd vid Vettern, till försvar mot den fiendes omiittliga roflystnad, som, från ett hall, icke belåten med eröfringen af Norrland, Upland, Södermanland, Vest-manlattd, Nerike, Vermland, Östcrgöth-land, Småland, skulle vilja framtränga, ända till de så uttrycksfullt henämda ”svcillorna” i Vestergöthland; eller från ett annat, i besittning af Skåne, Halland, Blekinge, Bohus län, Småland, Elfsborgs län, sträckte sina rofgiriga blickar ännu längre mot norr: en borg, så lämplig att innesluta den blinda lydnadens vedersakare, om inan misslyckas i försöken att tillsluta deras alltför frispråkiga mun vid stormiga Riksmöten; att, då Axel Fersen förde Landtmarskalksstafven under ett samhällsskick, ”kränkt af utländskt ”inflytande, utan allmän ära i kriget*: ”tider och utan varaktigt lugn under ”fredens”*), då uppvaktade det ”utländska inflytandets” organer, främmande Makters sändebud, vördnadsfullt och un-dergifvet,‘i förmaken hos dem ”som den tiden voro kallade att handla och verka''; men att, när denna staf, i lyckligare, dygdigare och ärorikare dagar, fördes af Jacob De la Gardie, då visade Landt-•marskalkcil sig, åkande baklänges i Franska Ali nisterns ekipage, då hastade lliks-viarskalken så hufvudstupa att beneven-tera ett Ryskt utomordentligt Sändebud

) Se StatsMinistcrn Wetterstedts patetiska yttrande lid KausliPresidcnti-u Elireu-licims grift.vid dess ankomst till vår Hufvudstad, att vår Stordignitär ej ens blef första gången emottagen; då lyckönskade en Svensk extraordinär Minister vid aftäc-kandct af ett i Rysslands Hufvudstad upprest monument åt minnet af den Monark, som med en tredjedel förminskat Sveriges ägovälde; att, vid Prinsessans af Dannmark, Sophia Magdalenas, intåg i Stockholm, såsom Svensk Kronprinsessa, restes åt henne en äreport af den varaktighet, att den ännu fyratio år derefter vittnade om tillfällets glans och förhoppningarnas mångfald; men att när Sveriges, när Europas, när seklets och menskligheten hjelte, efter ett triumftåg genom sina hänryckta Stater, och sex veckors bortovaro återvände till sin längtande Hufvudstad , så egnade honom Bor-gerskapet en efeinerisk triumfbåge’af bräder), anbragt midt emellan den bild-

*) llelraktad blott som prydnad vid cn Ilin-mination, var denua triumfbåge emedlertid både smakfull, vacker ocli af stor effekt, fullkomligt svarande mot derpå använda kostnad ocli arbete och mot det högtidligt glada tillfället. Vi äro för litet livad man kallar kännare, för att drista fälla något omdöme öfver beskaffenheten af de verser, som fun-nos anbragte i transparent pa denna äreport. Vi inskränka oss derföre, att här införa dem ordagrannt. De pästäs vara cn produkt afstod af brons, som detta samma Borger-skap tillförne låtit gjuta åt Gustaf III ocli ilen obelisk af granit, genom hvil-ken Gustaf IV7 uttryckt sin ocli faderns gemensamma tacksamhet; att Johan Gabriel Stenbock var RiksMarskalk och Christopher Gyllenstierna öfverståthål-lare, niir åskan tvänne gånger

slog neil i Riddarholmskyrkans torn, sommaren

Svenska Akademiens, Vitterhets -Ilistorie-och AntiqvitetsAkaderaiens och Par llricol-les förenade snillen, hvilka tre samfund, som bekant är, hafva sina vittra verkstäder i Hufvudstaden.

Rlan läste nämligen på triumfbågens högra sida: •

”Gjut Svea glädjens tar Vid din CAltL JOHANS spirar När du ined honom får Ditt silfverbröllopp fira.”'

Till ve rister r

”SS glad från segrens cliar Du såg ej vunna lander,

Som hjertan der du far Och der du återvänder.”'

Att Svensken, lika med Fransmannen, ä-ger någon fallenhet för ordlekar,' visade sig \id detta tillfälle, dä några ”på samhällets lagsta punkter” (för att tala med en viss insändare i Stockholms Dagblad) anmärkte, att Äreporten var placerad i ett slags cirkel med Slottsporten, Kyrkporten, Sprengtpor-tens residens och Skoporten.1(597, ulan att eii3 tornspetsens prydnad, den gyldene fågeln, dervid gick förlorad; men att sommaren 1835, då Riksmarskalken hette Magnu* Brahe och Öfverståt-hållaren Johan Wilhelm Sprengtporten, då, 3(> timmar efter åskslaget, sedan vederbörande förklarat, all fara vara förbi, bortskickat släckningsanstalter, heinför-lolvat arbetsfolk och låtit glädjetrumman gå, den eld, som dittills uppenbarat »ig blott genom en svag rök, hastigt utbrister i vild låga, hvilken, efter ännu flera timmars förlopp, småningom förtär torn och kyrktak och betäckning på kungliga så väl som på ridderliga grafvar, — och, nedramlad i gruset, är det nu först, efter sekler, man rigtigt skönjer det högt uppsatta, det stolta, det förgyllda miraklets hönsnatur; samt att slutligen

ett efterspel uppstått genom skriftvex-ling i Tidningarna om ett ämne af historiskt, af fosterländskt interesse, hvil-ken läsaren derföre tvifvelsutau icke misstycker att återfinna här.

JStja Argits den Tredje innehöll den 19 Augusti följande uppsats:

”Med förundran observerade många, att uti Statstidningens berättelse om troféernas flyttning, all mention om de under f d. Konung Gustaf Adolphs krig tagna troféer saknades. Kn Insändare hari anledning' deraf till Red. inskickat följande reflexioner:

”Vid troféernas förflyttning; frän Rid-darholinen till Rikssalen, och berättelsen derom i Statstidningen sistlidne Lördag, saknades helt och hället de, hvilka to-gos från fienden under Gustaf IV Adolfs Tyska och Finska fälttag;, f. d. Konungen, som var i hög; grad religiös, underlät aldrig' att lata nedlägga vid altaret, då Te Reum afsjöngs för vundna segrar, de troféer, hvilka den tiden vid flera tillfällen dyrt köptes för ymnigt gjutet Svenskt blod. Mängen, som deltagit i dessa Te Demn, blef derföre sä mycket mera förvånad öfver besagde troféers frånvaro under Lördagens högtidlighet, som de äro de sisla Sverige eröfrat från sin östra granne, och ändå högtidligheterna voro, enligt »Statstidningens berättelse, ordnade af Hr Riksmarskalken (Grefve Brahe), hvilken, i sin egenskap af landets förslc Grefve, och en ättling af så många Riddare sans pei/r cl sans re-proche, lifligare än mängden måste känna, att de lagrar, som pä del hullet skäras, icke äro de minst dyrbara för Svenska bjertan.”

D en 20 Augusti lästes i det ^yare AJlonbladett(lnsäodt)

”En litex reklamation.

I den förteckning', som Slatslidningcn meddelar på troféerna, då de flyttades från Frimurarelogen till Rikssalen, och hvarvid den kronologiska ordningen nog-grannt blifvit iakttagen, finner man en liten lucka i tideräkningen, som jag åtminstone icke kunnat förklara. Ifrån de troféer, som tagits under Gustaf 11Is regering, och hvilka finnas införila i räkningen under N:o 29, komma X:o 30: troféer tagna under Carl X1LP regering. Som nummerföljden går i ordning, kan intet tryckfel här äga rum, och således äro de under Gustaf IV Adolfs regering tagna troféerna öfverlioppadc. Nu är det likväl en allmänt känd sak, att i 1807 och 1808 årens krig många sådana eröf-rades både i Pommern, i Finnland och i Norrigc. Hvart hafva de då tagit vägen? Förgingos de vid Riddarholms-kyrkans hrand? eller komino de aldrig dit vid flyttningen år 1817? eller äro de qvar-glöinda i

Frimurarelogen? Att man skulle kunna med flit förbigå dem i förteckningen, för att icke nämna den Konungs namn, under hvilken de cröfrades, är alldeles icke troligt, ty han hade ingen del deri och var ej med, när de togos. Alen Nationen kan icke vara likgiltig för dessaminnen, hvilka äro en liten ersättning för <le mänga smärtsamma hågkomster, denne Konungs styrelse leinnat henne; och ännu lefva många af de tappre, som med sittt hlod köpt dessa segertecken. Det skulle vara en tröst för dem att veta, livad öde som träffat dem, och, i fall de gått förlorade, att åtminstone erfara när och genom livad händelse sådant skett.

Gammal Militär,

som stridt vid Siekajocki, Lappo och Alavo."

Dagligt Allehanda yttrade den 21 Augusti:

"Vi hafva hört ganska många fästa sia uppmärksamhet vid Statstidningens officiella berättelse om de Svenska Troféernas förflyttning till Rikssalen sistlidne Lördag. Man har nämligen dervid anmärkt, att dc Troféer, hvilka under f. d. Konungens Gustaf IV Adolfs Tyska och Fi/iska Fälttag; togos från fienden, och hvilka finnas uppräknade i liolhliebs be-skrifning öfver Riddarholmskyrktfn, helt och hällit voro uteslutna från den officiella förteckningen. En Insändare i en annan Tidning- har funnit besagde troféers frånvaro destomer förvånande, som de äro de sista Sverige eröfrat från sin östra granne, och han har förmenat, att att Riksmarskalken Herr Grefve JJraheicke bordt vara okunnig om, "att de lagrar, som |);i det hållet skördas, icke äro de minst dyrbara för Svenska hjertan".

För var del kunna vi ej annat än anse denna förvåning ganska naturlig. Måhända hafva f. d. Konungens troféer blifvit borttagne från ltiddarholmskyr-kan, sedan Hr Ilothliebs beskrifning utkom, likasom man lärcr anse nödigt, att från den Svenskt Kongl. Porträttsamlin-gen pu Gripsholm borttaga samme Konungs contrefey. Statstidningen är då utan skuld, men eu stor oskicklighet var det likväl af dess Direktion att, genom införandet af den föga interessanta förteckningen pi troféerna, lemna allmänheten anledning till betraktelser, hvilka, ehuru oskyldiga de än äro, likväl hos en och annan torde verka eu "»ur mine", om ej ett "»urt minne"."

Samma dag (den 21 Augusti) svarades i Svenska Minervu:

"Till lledaktsn af Svenska Miner va.

En Insändare har, uti N:o 60 af A ija Argas den Tredje, gjort anmärkning dervid, att uti den i Statstidningen influtna berättelsen, om de vid Riddar-holmskyrkans brand berga de Troféernas flyttning, ifrån FrimurareOrdens hus på Riddarholmen, till Rikssalen, "saknadeshelt och hållet ile, livilka togos ifrån fienden under Guslctf IV Adolfs Tyska och Finska fälttåg"; och i anledning af denna saknad gör Insändaren några anmärkningar, hvilka det icke är meningen att här hvarken upptaga, eller besvara. Men hvad angår sjelfva factum, torde det vara en annan Insändare medgifvet, att meddela några upplysningar, för hvilka han önsk:w en plats i Sv. Minerva.

Vid nedtagandet, under branden i Rid-darholmskvrkan, af de derstädés förvarade Troféerna, blefvo de uti Rothliebs Beskrifning öfver samma Kyrka, sid. 306, omförinälta, under kriget 1808 eröfrade 4 st. fanor och 18 st. flaggor och vimplar, hvilka voro uppsatta på 16:de pelaren, till vcnster i Kyrkan, samt ä hvilka. vid uppsättningen derstädes, samtliga stäiigerne, jemte derå beiiutligc, till deras urskiljande oumbärliga påskrifter, blifvit afsågade, sammanblandade med det större antalet under Konung Gustaf tII eröf-rade troféer, hvilka, tillika med förberörde fanor, flaggor och vimplar, undan branden räddades, och uppburos uti Fri-murareOrdens hus. Af detta förhållande härrörde sedermera, att dessa fanor, flaggor och vimplar — ehuru visserligen, lika med de öfriga, tillstädesvarande och väl behållna — icke blefvo upptagna, el-ler kunde upptagas, under någon särskilt rubrik, samt, då de ej kunde frånskiljas, vid de öfriga troféernas uppförande till Rik ssalen, ej heller erhölln någon egen nummer uti »len för flyttningen faststälda Ordning. Gerna medgifves, att uti denna Ordning:, på det ställe der de under Konung Gustaf III:s regering tagne troféer omnämnas, det rätteligen hade bordt heta: J'I)e under Konungarne Gustaf J/I:s och Gustaf IV Adolfs regeringar eröfrade troféer"; ihen, efter hvad här ofvan blifvit anfördt och upplyst, torde svårligen någon billigt tänkande ledamot af den läsande Allmänheten kunna ifrågasätta, att det härrört af någon, »len ena eller andra afsigten, att Ordningen icke blifvit så stiliserad."

Slutligen kommenterade Det A yarc Aftonbladet den 2."> Augusti Minervas artikel på detta sätt:

”Vi viije ingenting yttra oss öfver giltigheten af denna förklaring; vi anmärke endast, att ett sällsamt missöde hvilar öfver dessa troféer, enär de, och just de allena, blefvo vid branden sönderságade, förlorade sina igenkänningstecken, och, likt Trojas siste Konung, blefvo en si/le nom i ne corpus, under det att sjelfva den fredlige Adolph Fredriks troféer kunde bibehållas. Vi förmode emedlertid attStatstidningen icke underlåter, att göra den rättelse i sin uppgift, som Mincrvus Insändare föreslår. Då idéen kommer i-från en så godkänd autoritet, af hvilken både Statstidningen och dess principaler tåligt fördraga en och annan upptuktelse i vida strängare termer, bör saken väl anses approbat.”

Ilvem ansåg dessa omtvistade förhållanden så litet vigtiga, eller så omöjligt att nöjaktigt utreda, det man i stället fann sig förpligtad att spela en döf-stums roll? Jo .... Sveriges Statstidning, Regeringens officiella blad, och Journalen, vederbörande» innersta tanka, och Stockholms Dagblad, Polisens organ: alla tre ryktbara för sina beryktade insända artiklar.

Frihetstidens grundliga, stundom sträf-va, alltid stränga allvar efterträddes af Gustaf 1IIS lysande, muntra, retande, qvicka, skämtande, flygtiga, spelande, ytliga, sprittande, njutningslvstna, förförande, tygellösa, förtjusande, förderf-liga tidelivarf. Bland skuggor i Gustafs karakter, som skulle gjort en vanlig raeuniskas svart som natten under det mulnaste vinternedan, funnos i denna Samma karakter ljuspunkter, hvilkas bländande sken gjort hopen solblind ochefterverlden försonad. Han var alltid ocli öfverallt Kung, alltid och öfverallt Svensk —: Kung i faror och nöjen, Kung i kabinettet, på teatern, på parnassen: Kung på tronen och på torgen, Kung i den linaste sällskapskrets, i de oerhördaste utsväfningar, bland den råaste folkmassa: Kung, då han ville belöna, uppmuntra, smeka, Kung ännu i sin vrede.

En dag (Maj 1773) beser han några nyodlingar vid Carlberg. Bland arbe-tame igenkänner han en dalkarl, som förut till Konungen öfverlemnat en böneskrift. Gustaf ropar honom till sig, ocli med okonstlad godhet och höflighet underrättar bonden att hans ärende är af-^.jordt, att expeditionen kan när som helst afhemtas. Betta minne förvånar, denna tillgänglighet hanrycker. Det är Sii man blir menighetens afgud. Också träffade lion honom ofta midt ibland sig, vid tillfällen och i funktioner, som i allmänhet synas vara henne ensamt förbehållna. När den af Ridderskapet och Adeln föranstaltade och bekostade bildstod af Gustaf Wasa uppreses i Decemb. 1773, är Tredje Gustaf sjelf närvarande på ställningen, snafvar, men utan att skada sig, stadnar der tills stoden kommit på sitt >tälle, och vid ett af Konungen sjelf med sin aflyftade hatt gifvettecken, utbrister folkmassan i högljudda långvariga hurrarop.

Denna rörlighet Iifvar, ocli hon hejdades icke hos Gustaf af spända uniformers stelhet, med tillbehör af sidogevär och sporrar. Det var först Gustaf IV Adolf, som ålade sig detta tvång, äfven då a militärförrättningar ej voro å bane.

Astundar man ett ytterligare prof på denna samma rörlighet, utvisande tillika dennas nära förening med en annan, ännu dyrbarare egenskap, tillräqkligheten: så se här en dag ur Gustafs lefnad, under vistandet på Ulriksdal 1773. Han åker in till staden, beger sig upp i Stats-expeditionen, gör sig der underrättad om några mål och framställer åtskilliga påminnelser. Sedermera är han i Vetenskapsakademien tillstädes vid Riksrådet Stockenströms parentation öfver Riksrådet Ekeblad. Derefter besöker han de Fria Konsternas Akademi, der han uppmärksamt genomser elevernas ritningar ocli tecknar med egen hand skuggan på en bild, som en clef glömt på sitt utkast. Slutligen visar han sig en korrt stund på operan ocli reser derifrån åter till Ulriksdal.

Carl XII hade släpat Svenska äran till Rosforens stränder: Gustaf III visade vid stränderna af Xeva, Seinen och Tibernhvad Svensk älskvärdhet vill säga. I Versailles, i Vatikanen, vid Tsarsko Zelo, öfver allt är det kring det Svenska namnet, han vill gjuta ryktets glaus. Och när han dragit i härnad mot ”det sväl-lande riket”, som han i sitt tal på rikssalen vid riksdagens öppnande 1789 kallar grannstaten i öster: hvilken utsökt förening af det yppersta galanteri åt könet och åt svenskheten, i Gustafs bref till sin gemål, på hennes namnsdag, Sophu-dagen! Rensadt från håns stafningssätts ökända öregelbundenheter, lyder det sålunda:

nfrOus savcz, ma cJicre amic, (jiic j’ai toujours ctc dans iusage dc celc-brcr J otrc jour par quclque fete ou divcrtisscrncut, quc la profondc Irun-qu il lite ou nous passions notre vic pcndanl les premiers 17 années de rnon regne autorisoit. Aujourd? hui, qué-loigné de Vous, je suis au milieu des frimats, ' ' \ celebrer plus dig-

taille ä la jlollille russe, ct en ven-gcant Vaffaire dc Svensksund ct tant dautres. Dieu a béni mes armes cl m’a fail remporter la victoire la plus vniquc, dont on se souvient de memoire d!homme. 30 vaisscaux pris, le reste brule ou coulc ä fond, tous les vais-.

nemcni

quen livrant ba-seaux de transport brulés sous les ca-nons de la forteresse: voilä le fru it tle ma vicloire! Le JLieutenant Frese bcaufrere et cousin- du colonel Frese tjui est inon capitqine de pavillon, peut Fous donner plus de de t a illes de cette journée, et elle viest d’autant plus a-gréable quétant arrivee le jour de Vo-tre fete, ces deux époques reunies rup-pellcront toujours v/i souvenir bien a-grcable. Je Vous embrasse de fout mon coeur. Amphion u la rade de Fredricshavm ce 15 Ma i 1790.

Yotre teiulre ami,.

GUSTAVE.

Le Te J)eum ne scra chanté <jue' torsque fenverrai les pavillons pris, quon portera dxivant 7)10/1 Fils ä la vathedrale."

1 sin förtroliga krets var Gustaf 111 oj allenast sjelf fri,, utan tillät äfven sin omgifning den största frihet i upptåg och yttranden, blott under vilkor. att de voro roliga och q.vicka; men så snart det LLef fråya om representation:: ve den, som öfverträdde reglorna för den strängaste etikett,, mot hvilken han sjelf, lika litet försyndade sig, som Frankrikes* Bourboner,. dem han i detta afseende tagit till mönster. På en af Bållhusets maske-nader igenkändes Konungen af GeneralHorn — densamme, som, härmande Helli-chius, hvilken kallat s\g ”Gustafsschuld”, ville i sin Gustavianska hänryckninir

v r*

1772 utbyta sitt historiska namn mot ” Gustaf svän \ och soin 1781) var en bland Gustafs hätskaste fiender — "Jt f ous co n na is, beatt masquc, — utbrister Horn — Fotis ctcs medecin.” — Moi medecin! Vous vous trompea. — ”Oh, que non! Vous avez Jai t unecure des plits gr andes et des plus meroeil-lettses le 19 d'Aout.” — Ak, beau masquc! Jc men souviens ä present. Vous etiez apoticaire alors Samme Konung;, soin fann sig road af ett .så fritt skämt* var sa nogräknad om rangens företräden, att, uti Instruktionen för den Regering, han förordnade vid resan till Aachen och Spaa 1791, tilläde hau egenhändigt: ”hvilka ofvannäiiL-de Herrar och män (under Kronprinsen Gustaf Adolfs ordförandskap: Riksdrotset AYachtmeister, Riksmarskalken Bonde., Riksrådet Oxenstierna* ÖfvernteK-ammar. junkaren Armfelt, Presidenten. Ruutli och Statssekreteraren Frank) ”må sam-”fält med H. K. H. Kronprinsen underteckna besluten, och liU deras biträde,, ’'vien med rätt att lika med dem rö-”sta, Lagmannen Håkansson.” Yidare uti Instruktionens 2:a §. ”Ordningen af”sätena blifver sådan, att under himine-”len sättes för 11. K. 11. en karmstol; ”till höger och venster om H. K. H. ”sättas taburetter för Herrar llikséus em-”beten och öfriga ledamöter af Regerin-”gen och nederst vid bordet ett säte ”för Lagman Håkansson.” Ja, Konungen utstakade i 8 § hvar hvarje af Regeringens ledamöter skulle pä expeditionerna underteckna sina namn, dem liau till och med egenhändigt utskref, och genom 18 § lororduades om ceremonier som skulle äga rum, i den händelse någon medlem af Kongl. Huset afied, under Konungens frånvaro.

I)e dagar, då Kungliga Familjen gaf, som det kallades, offentlig spisning, ägde vanligen förut en större cirkel rum. Drottningen spelade då vid ett bord qua-drille med embetsmän af minst Generals rang. De gåfvo, stående, korten till sina medspelare, och under en djup bugning hvarje gång för Drottningen. När hennes ordning kom att gifva, skedde det af vakthafvaiule Kammarherren, som för sådant ändamål under hela spelet stod bakom hennes stol, och äfven be-sörjde liqviden vid spelets slut, ä Drottningens vägnar. Konungen spelte trente cl qitaratite vid ett långt bord, Öfver-täckt med grönt kläde. 1 samma ögonblickhan sköt sin stol från spelbordet, slöt äfven Drottningen sitt parti och steg upp, om det också inträ Rade midt under en gifning. Spelet räckte ungefär en

timma eller fem qvart. När sedermera den publika spisningen skedde, sutto dc kungliga personerna vid långsidan af bordet, och på den motsvarande stod hofjunkaren och serverade. Hofcirkeln hull sig på något afstånd i en halfcir-kel, iakttagande en underdånig tystnad. Konungen nickade, än åt en, än åt en annan, och vinkade stundom en eller annan till sig. Denne blef, under samtalet, stående i bugande ställning bakom Konungens stol, drog sig sedermera tillbaka i den öfriga kretsen, en ny fram-vinkades, o. s. v. Någon supé vankades cj för någon annan, än de Kungliga Per- » sönerna. Men nyårsafton gaf Konungen alltid stor supé åt alla, som hade tillträde på Hofvet. När klockan slog tolf, blef en allmän nyårsönskan, hvarefter de kungliga personerna drogo sig- undan i sina smårum, och cirkeln upplöstes. Nyårsdagen om aftonen,, pa börsen, hade-Kongl. Familjen uteslutande bestämt åt Stockholms Borgerskap. Det var i större sällskaper, Konungeu spelte, och han brukade i detta af»et*nde yttra,, att hvarje. samqväm af mera. än tolf persom*r. vor.eell dåligt sällskap utan kortspol. Reversi utgjorde i början af hans regering vid sådana tillfällen hans tidsfördrif. I Rom, der han vistades under benämning ”Grefve af Haga”, spelte han en gång ined en Furstinna, som talade illa Fransyska och som, när hon till honom tappat tvänne fischer eller marker, hvilka pä Italienska heta: "testoni”, vände sig till honom och sade med ljuf stämma: ”Monsieur le Comic, prenez ?ncs deux tetons” *). Ingenstädes blef dock hans

) Kortspel utgjorde äfven en bland lians sonsons barndomsförströclser ; hvilket kan inbemtas at’ följande strof ur ett bref fr&n sedermera Öfverpostdirektören Carpelan, da tcradt Karsliolm den 18 Oktober 180C, under Hofvets vistande i Skåne:

- - -”Expeditionssekreteraren Hederstjer-”na och jag bo på Karsholm, och fara till ”lieckaslog, så ofta vår närvaro der är nö-*’dig, som för mig ej just ofta inträffar. ”Prinsen äter alltid der middag, och om ”qvullarne, hvilka han tiljbringar hemma på ”Karsliolm, spisa vi alltid, enär ti vilja, hos ”honom, efter att förut ha spelt litet du-"raeli, två Iierrar och en narr, ni. m. med *’Hans Kongl. Höghet, som Ur en lilen söt

"Herre.”-------

Karsholm tillhörde Presidenten ttunth, hvilken. Gustaf Adolf lnt betyga sin erkänsla, genom Fältmarskalken Toll, för det att Itiiuth erbjöd och upplät denna sin egendom till re-etikettskänsla så våldförd, som i Neapel, livars Monark, som skröt af sin kroppsstyrka och gerna brottades med de starkaste bland sina trogne undersutcr, hviU ka naturligtvis pligtskyldigast afstodo segerns palm åt deras beherrskare, sä snart han fick höra, att Armfelt ansågs äga någon kroppskraft, steg upp frän middagsbordet, der de begge Konungar-ne och tillfällets största notabiliteter frossade söderns läckerheter, och utmanade den Svenske Friherrn til! en kamp — på knytnäfvar. Efter en djup bugning, fattade Armfelt sin kunglige ve-derpart om lifvet, och sedan några rätt eftertryckliga knuffar blifvit vcxlade, slog vår Svenske ädling Hans Sicilianska Majestät i golfvet, der Högstdensannne snart sagdt begrofs under kristaller och tillbe-hör, som nedstörtade från bordet. Gustaf rynkade pannan och bet sig i läppen. Det var hos honom en strid mellan löje och harm öfver majestätet' vanhelgd. Ferdinand åter skänkte sin besegrare hela

sideiir åt Kronprinsen, under det Konungen ocli Drottningen bebodde Ilecknskog.

1 Franska Tidningen Le Temps orh , refererande dess bcriiltelse, Tyska bladet slll-gemeine Zeitimg, lalas för korrt tid sedan om Prinsens ’’angcnehma Sillen" ocli han kallas eu *’ausgezcichnetcr Kavnlicrsi» kungliga beundran och bevågenhet.

Allt i Gustaf III* lefnadssätt var be-räknailt och indeladt: allt hade sin ordning, sin tid och sina särskilda lillhörig-heter, från den publika spisningen, der han visade och lät betjena sig som kunj.’, ända ned till de förtroliga supeerna, då han åt med några fä gunstlingar. Vid stora tillfällen och i allmänhet i cirklarna på slottet, Konungens så väl som Drottningens, utgjordes sällskapskretsen af Hofvet och Rikets högre embetsmän. Dit ledde rangen, börden och tjenstegraden. Till de lysande operasupeerna, det sista tiotalet af Gustafs lefnad, öppnades dörrarna åter genom snille, behag, utseende och omgångeston. Der funnos visserligen ock både rang och börd; men blott sä vidu de voro förenade med förenämnde egenskaper. Det var der, som ilen mest otvungna, den älskvärdaste glädtighet rådde, som infall blivtrade och vexlades och det omgängessiitt uppstod, som blef sin tids skola och sednare tiders ideal. Det var alltid ett särdeles ynnest-prof, en stor utmärkelse, att blifva befalld till Gustafs

operasupeer. Man var städse förvissad, att den som der fått tillträde, hade någon älskvärd egenskap, och en befallning dit var en vedertagen fullmakt pi ”unc femmc” eller ”un homme,commc il fautKonungens förtroliga supéer deremot bestod» blott af 5 till 6 personer, qvick a ocli älskvärda, förstas; ingen betjening lick vara tillstädes, och Konungen förtärde ymnigt af sin älsklingsdryck champagne, den lian ock annars vanligen drack,' uppspädd med sel-zervatten. Vid dessa små förtroliga su-peer hände ej sällan, att Gustaf förflyttades direkte från bordet till sängen. Under dessa måltider öppnade han hela sitt hjerta. Det var då, kanske endast då, lian visade sig utan all förställning; och dessa förtrogne lingo förtroenden, som icke ens den bäst anskrifne Minister kunnat erhålla. Litteratörerne tillhörde ännu eu annan krets, ehuru några bland dem voro införlifvade med nästan alla de öfriga. Ett exempel torde gifva å-skådlighet åt olikheterna mellan omför-mäidte omgängeskretsar. Riksdrotset, som var »jelfskrifven uti den första, var åter helt och hållet främmande för de begge öfriga; Oxenstierna tillhörde dc tvänne första och Armfelt alla tre.

Under Hofvets vistande på Drottningholm, hölls der snart sagdt öppen taflel. En mängd personer från liufvudstaden voro, dels för tillfället, dels en gång för alla, befallda dit, ocli jemväl de som inställde sig ohjudne. kunde, om dc haderelation med någon, som var hemmastadd i, eller stod väl vid Hofvet, påräkna att finna rum vid något af de många borden, såsom Hofmarskalkstaffeln, Kavaljerstaf-felu, ända ned till Hofmästarens, hvilken också hade 6 till 8 platser för sin räkning, och der man ej åt minst läckert.

Det hände naturligtvis ofta, att Konungen ej under dagens lopp hann genomläsa de böneskrifter, man lemnat honom. Det blef då en sysselsättning oni aftnarna, sedan han var afklädd. Der-efter läste han autingen sjelf i någon Fransysk bok, eller lät den föreläsas af lifpagen, som alltid lag inne hos honom. Sjelf låg Konungen på en hårdt uppstoppad madrass, med en pöl till huf-vudgärd, derpå breddes lakanen och sä ett sideutygstäcke. Gustaf sof ganska starkt och tungt. Han gaf om aftonen sjelf befallning, när han löljaude morgonen skulle väckas, hvarmed Förste Kaiumartjenaren hade nog att göra, särdeles efter de beskrifna champagnesupe-erna. Kammartjenaren ropade, stötte på Kungen, drog honom i armen ocli hade hundratals påfund: ja, en gång ropade Griberg, att elden vore lös, då Konungen i ett språng var ur sängen och tillreds att låta kläda sig. Det såg nästan

7S 8ut, som hade denna tungsofrihet varit ett möderne-arf från Gustafs Store Morbroder, Fredrik den Ende i Preussen, som på samma siitt var ganska svär att väcka.

Gråtande satt Gustaf III hos Atis och Camillas sångare, hos Creutz, vid dennes dödsbädd; ocli utsträckt pä sin egen, lät han sin bigtfader, Biskop Vallqvist, föreläsa Voltaires Zaire *). Gustaf var

) Upprlgtigt tnlndt, innefattade detta tids-fordrif på sotsängen mindre något bevis att Konungen med stoiskt sinneslugn såg döden i ansigtet, än att han irrade sig rörande faran af sin belägenhet. Några dagar innan han dog, yttrade han till sin omgifning: "7ous les grcinds rois ont etc assasincf Henri // le fut aussis mais il en mourut.’’ Det var först Bergsrådet Dalberg, som i detta nfseende öppnade Gustafs ögon, några få timmar, innan lian tillslöt dem för evigt. Dalberg, kvilken i egenskap af läkare tillförne hade åtföljt Konungen på en utrikes resa, hade sedermera fallit i onåd och nu flera ur upphört att uppvakta i hans Ilof. Dc sista dagarna af sin lefnad frågade Konungen efter Dalberg och befallde att han skulle anmodas inställa *ig. Det skedde naturligtvis; men, af en eller annan orsak, var det först den 29 Mars, tidigt på morgonen, soin han infann sig vid Konungens sjuksäng. Dalberg började med, att uttrycka sin djupa bcdröfvelse öfver Monarkens tillstånd och förklarade, att han långt för detta och utan särskild befallning skulle hafva gjort sin'såledea skaldernas Kung;, det skapande snillets. Det var i allmänhet icke stora

uppvaktning, om lian ej, i anseende till de förhållanden, som för längre tid tillbaka beröfvat honom Konungens nåd ocli liållit honom aflägsnad från dess person, befarat, att hans närvaro kunnat med misshag anses. ”Låtoin oss cj mera tala derom” — föll Gustaf, lifligt men med matt och bruten stämma, honom i talet — ”låtom oss å ömse si-”dor glömma det framfarna. Det är mig ’’kärt att återse Er. 1 Dambrechten, der Ni f,mins jag mådde mycket illa, gaf Ni mig ”ett vomitif, som lindrade plågorna och å-”terstiillde min helsa: kanske vi nu skulle ”försöka detsamma? — Nu, Ers Maj:t, skulle ”detta så väl som andra läkemedel uträtta ”intet. — Iluru?... Ilvad säger Ni?... Är ”skadan obotlig?... Finnes ingen hjelp?... ”— Ers Maj:t .... nej! Och med blödande "hjerta

uppfyller jag den smärtsamma p 1 i g— **ten att oförstäldt derom underrätla Ers ”Maj:t. — Ni tror då, att jag skall dö!... ”— Ja, Ers Maj:t. — Men några månader ”återstå väl för mig att Icfva, åtminstone ”några veckor?... — Ers Maj:t synes ej ”kunna räkna ens på dagar, och det är just ”derföre jag vågar underdånigst besvärja ”Ers Maj:t, att använda de timmar, som å-’*terstå till att beställa om Sitt hus. Må ”Ers Maj:t gå ur verldeu, utan hat mot si-”na fiender, och i främsta rummet försonad ”med Sin egen broder, II. K. II. Hertigen af ”Södermanland”... ”Non/ Non/’’ — afbröt lionom Gustaf, med ansträngda krafter och vredens ilamma i det slocknande ögat — statsmän och Iiärförarc, icke utmärkta cmbetsmun, som af eller under honom danades *); men Sergel; men Kellgren,

*]e ne me reconcilicrai jamais avec mon mcu • • • •

Vid flera tillfallen under Konungens sista sjukdom hade kan med häftighet v and t bort ansigtet och låtsat slumra då Ilerligen inkommit i rummet och Gustaf blifvit varse sin höera broders biid i trumeaun.

Det är annars anmärkningsvärdt och sällsamt, att denne Skaldernes Konung skulle, liksom deras forntida beskyddare Mecenas, vara så fästad vid lifvet, att hau önskade dess fortsättning, äfven under plågornas marter. ”Älå jag vara halt, enhänd, puckel-ryggig, tandlös: blott jag fur behålla lifvet, så är det bra. Låt mig lefva fastspikad på ett kors, endast jag kan lefva der.”

Det är detta yttrande Lafontaine så lyckligt uppfattat och återgifvit i dessa rader:

Mecénas fur un galant hommc:

11 a dit quelque part: qu'on me rend impotent, Cul-de-jatte, goutteux, man c hot, pourvu qu'en

som me

Je vive, e'est atsez; jc sit is plus que content.

*) Lilljencrantz var en man från Frihetstiden, som genom realisationen återställdde reda i myntväsendet, och som lemnade finansportfölj imi , när det botades med ny villervalla geuoui det krig, snin omsider utbröt 1788. Xfven Schröderheim hade uppnått mogen ålder, innan Frihetens epok upphörde. Axel Ferseu d. y., Håkansson, Zibct,Lidner, Leopold; men Bellman; men Tho-rild; men Oxenstierna, Adlerbeth, Rosen-stein, Lehnberg; men Armfeit och Schrö-derheim; men Fru Lenngren, Fru Schrö-derheim och Gracerna Fersen; men Karsten, Sten borg, Viderberg, De Broen; men Schylander och Hjortsberg; men

hvem skulle hinna uppräkna alla

ryktbarheter från denna glädjeyrande e-pok? Gustaf, som så väl förstod att uppskatta den adel af gudahögt ursprung, som naturen ensam och ingen monark förlänar, i snille och skönhet: hvarföre hade han ej äfven sinne för den högsta af all adel: dygdens! Hvarföre värderade han ej förtjensten af djupa insigter, af långa mödor, af denna fasthet i lynne, tanke- och handlingssätt, som gör medborgaren till en man för sig! Det var icke hans skull, att dessa egenskaper stundom tillika fÖrefuunos hos dem, han gynnade; ty genom de förra hvarken ö-kades eller minskades hans ynnest.

På denna mellan godt och ondt skiftande styrelse följde FörmyndareRege-ringen. Den hade sina ljusa och sina

Toll, Lagerbriug, Rosenblad, Edelcrantz, Låstbom och — Ugglas tillhörde mera Gustaf Adolphs än hans faders period, och Ghapman meddelade glansen af sitt rykte åt begge.mörka sidor. Lättsinnig; Tar den emed-lertid icke. Hufvuddragen i dess skap-lynne voro förföljelse och mysticism. I denna nya skepnad blef despotismen hvar-ken älskvärdare eller mera älskad, llet fanns ett sken af rimlighet för Hästeskos stupstock ; men intet för Gustaf Mauritz* hundratals skauip&lar. Carls gunstling;, Reuterholm, som i allt ville vara en motsats till Gustafs gunstling, Armfelt, höll sig afstängd, sä mycket som möjfigt, frän all personlig beröring med funktionärer och sökande, lemnade dem sällan eller aldrig företräde, och delade sin tid mellan arbetsrummet och embetsrummen, mellan Hertigens kabinett och Frimureriets sanc-iuarium. Nu som förut fortgick tjenst-handcln, kallad ackorder, till föga fromma för tjenstcrna. l*å fyra års tid, hvartill denna regim inskränktes, hinner man dock ej så omsätta

embetspersonalen, att deraf något liclt och nytt kan uppstå, som berättigar och gör möjligt att be-dömma'befordringarnas inflytande på det allmänna. Vi vända således uppmärksamheten till det system, som uppstod med Gustaf IV Adolfs inträffade myndighetsålder *).

ltikskanslcren Sparre, som vid nfdom-maudet i FörmyndarcKegeringens konselj afDenne Prins var i allt den fullständigaste motsats till sin farr för livars minne han icke desto mindre hyste den djupaste och innerligaste vördnad. Fadren, den förkroppsligade llården, lysande, förbindlig, hänryckamle: sonen, allvaret i menniskohamn, pålitlig, kärf, redlig, frånstötande,-välvillig. Af politik, af egenkär-lefc, fåfänga och praktbegär satte fadren så högt värde på föreningen af höghet ocli makt hos konungadömet: hos sonen

Armfeltska saken, voterat pa ris for Fröken ltudenschöld och yttrat, att han vore belåten, om hon också finge sinaka blott etf enda par , kallades sedermera allmänt "Jtis-kanslern". lleuterliolm var den sannskyldige Preraierministern, och bland sina förtrogne kallade han aldrig Sparre, hvilken figiere-rade såsom den förnämste i Styrelsen, annat, än ”gubben med peruken”; ty denne företedde sig såsom det märkvärdigaste af hans dessutom ganska stora' hufvud på en dvergattig Kropp.

Reuterholm hade i början af FörmyniTare-Kcgeringen låtsat gynna tryckfriheten; men då Thorild uppträdde att i sjelfva verket göra den gällande, hastade man att visa livad man fördu i skölden, och trycktvånget vidtog. ”Det är skatla”', yttrade någon i anledning häraf till Schröderheim r ”att Ucu-terholms barn skulle dö så snart.” — ”Ja”, svarade Schröderheim, ”ocli det just när det höll på att få; tänder,"var högsta maktens ofelbarhet religion, och man vet, oin han förblef sina religiösa begrepp trogen! Fadren hade kallat sig ”den förste medborgaren bland ett fritt folk”*), och skulle kanske ef-

*) IN?ed denna klingande fras — den tidens ’’Charte vérité", ej olik löftet 180!), att ingen alns bredd skulle gå förlorad af deu Svenska jorden ocli 1812 om indragnings-maktens alerlemnande, när den då för handen varande politiaka konjunktur upphört — hade han fångat mångas sinnen, som vändes emot honom, i samma mån han sjelf vände sig från ett fritt, till ett enväldigt regeringssystem. Tio år efter det han begagnat ifrågavarande uttryck, blef Ceremonimästarn Plomcnfeit varse ristadt å en fönsterruta på Beckers värdshus vid Norrtullsgatan dessa ord: "Gustave III le premier citoyenPlo-mcnfelt ritade dcrunder: "11 a éte; mais ä present le premier fourbe”. Under alla för-derfvade regeringar anser lycksökeriet an-gifvelser för en stege till uppkomst. Kapten Lundstedt vid Drottuingens Lifregeinente, vittne till Plomenfclts oförsigtiga och opassande handling, skar ut fönsterrutan och öf-vcrandtvardade henne i Konungens händer. Med mera belastadt politiskt samvete nu, än då han nio år förut skänkt Ofrerskärareu Hallströms lasteliga tal sitt förakt och sin förlåtelse, anlitade Gustaf vid detta tillfälle lagens 5 Kap. och 1 § i Missgerningsbalken, och lät anställa åtal mot Plomcnfeit inför Svea Ilofrätt, hvilken redan den 22 Mars 1782, eller fem dagar efter förgripclsen,tcrsträfvat alt äfven vara det, om purpurn och enväldet ej högre smickrat

dömde förgriparcn att halshugga*; men som honom under tiden, snnnofikt med Konungens goda minne, lämnats tillfälle att komma på flykten, förklarades han bil tog och fridlös inom Sverige och dess gränsor. Sedan detta Utslag den 12 Aprill vunnit Konungens faststiillelse, blef Riddarhusdirektionen underrättad, att Plomenféltska ätt o u utgått med don sakfällde, som var ogift, liviJket kungjordes i Tidningarna och livar-oin anteckning skedde pii v apenplfiteii. I’lo-menfelt dog slutligen i Amerika. Ilans nior, i sitt andra gifte förenad med Borgniiista-ren Kierrman, linde s-åledes det dubbla missödet, att vara hustru 5t en person, soui slöt sina dagar såsom liTstidsfångc på fästning, och moder åt cn biltog dömd och landsflyktig.

Konungen belönade Lundstedts avgifvel<e med adelskap och gaf Iionoin namnet Linde-stam ; men någon introduktion på Riddarhuset följde ej härpå; och sedan lians kanna-ter med houoin uppsagt tjenstgöring, in&ste han taga nfsked och slöt siua da;-ar såsom aktieägare uti en biribibanK.

Till deras tjenst, som cj ann, hvartill 5 Kap. 1 § Missgerningsbalkon dnger, 1 en skick-llg angifvares hand, tillägga vi, ytterligare, berättelsen om en i v åra dagar timad händelse. 1 Östergötliland fanns lHS^ cn förmögen possessionat vid namn B*, som i flera personers närvaro, med ifver oclt i ovarsamma ordalag, yttrade sig om Ilögn Persouers .hastiga sätt alt färdas genom landet Krono-CogdenjK**'(scdei mera Landskamrcrarc i etthans

ärelystnad: en sådan fras flöt aldrig öfver sonens läppar; för honom funnos ej annat, än ”Herrans smorda” och unrier-säter. Han skulle ansett såsom en synd mot den förres himmelska härkomst 0111 han till de sednare talat ett annat språk, än renlärig, obemängd och obesmittad

annat Län och omkommen genom olyckshändelse för ett par är sedan) hotade genast med officiell angifvelse för högiiuilsbroU. il * rådgjorde med sina \äuner, huru han horde bete sig. Mau fann honom sä komprometterad, det ingen annan utväg \ar, att frelsa honom frän chikan, då en angifvare ville göra sig »igtig, än att förklara 11* rubbad till sina sinnen. Ingen tid var att för*-lora, om ändamålet skulle vinnas. JJ‘‘ närmaste anhöriga anraältc genast hos behörig domstol, att li* i anseende till iräkad sinnessvaghet vore ur sthnd, att sjelf vårda sina angelägenheter, hvadau dc auhöllo, att han matte ställas under förmyuderskap. Det skedde. Denna försänkning mot följderna al' ett högmälsätal stäfjade K**‘ tjenstenit. Angifveisen uteblef således.. B* skall dock ej haft a spunnit silke på sitt omyudighets-tillstäud ; ty när han flera år derefter sökte att åter blifva sui j 11 rit, förmäles hans förmögenhet hafva befunnits ansenligt hopsmält.

Det tycks ligga i Försynens rättvisa plan, att ingen välsignelse skall åtfölja det låga augifvarekallet. Föreståendе tväune exempel bekräfta denna sats, genom deu enea föraktade lefnadsyrke, deu andres LvSddöd.KOyalism. Fadren föreskref sina utkora-de, att viil högtidliga tillfällen bevara skenet af anständighet, hinnande åt deras fria val, tdler fast hellre uppmuntrande dem att helt och hället af kläda den tillika med ceremonidrägten, och han föregick dem sjelf med exemplet af sitt eget höga uppförande: sonen fordrade

icke blott anständighet, men oförvitlighet, ej endast till offentlig sirat, utan äfven i det enskilda lifvots minsta och hemligaste förehafvanden, och sjelf fram-tedde han mönstret till den stränga sedlighet, som han gjorde till lag för andra. Fadren skulle ansett majestätets helgd blottställd, om han svikit ett kungsord, gifvet åt enskild man: sonen fann en ännu starkare bevekelsegrund att hålla fast vid sina ord, i samvetets röst och Gudalärans befallningar. Fadren lät sitt rikes kyrkor genljuda af Te l)euin,. och lät vid högaltaret i Christi Ståthållares förnämsta tempel tilldela sig det Heliga Sakramentet, af en för. sådant ändamal från Sverige eflerskrifv-en Luthersk prest, —* allt detta, icke af kärlek och tacksamhet för den himmelska allmakten, utan för att göra dfen jordiska mera åskådlig? icke för alt tillfredsställa sitt hjertas be-hof, utan för att i de verldsliga skadespelen, hans älsklingsnöje, bereda någonomvexling, genom andliga*): de lofsån-ger till det Högsta Väsendet, sonen lät uppstämma, voro den Christliga ödmjukhetens, och i alla hans stater nalkades ingen enda bland hans folk altarfoten med mera rördt, förkrossadt ocb under-gifvet sinne, än han sjelf, Konungen. Fadren hade af Frihetstidens Svenskar gjort Fransyska fjärilar. Från stolte pa-» lrioter vordne jollrande hofmän, antogo de nu skenhelighetens larf, för att behaga — och bedraga sonen. Fadren skulle, född i hvilken samhällsklass, under hvilken samhällsförfattning som helst, alltid gjort uppseende och blifvit ansedd, om icke för en redbar och god, åtminstone lor en ovanlig och älskvärd men-niska. Sonen behöfde alltid någon yttre kraft, att kunna förflyttar ur den sam-hallfbolägenhet, uti hvilken han en gång af ödet blifvit försatt, till en annan, och skulle, om han från början af sin lefnad varit ställd på någon bland samhället*

*) 1 ett liref från Armfelt till en hans

nära anhörig, dateradt Koin den 20 Mars 1784, heter det bland aunat:

- - - ”Vår tffverhofpredikaut är ej ännu "anländ. Kyrkan står och väntar honoui; ”men efter de nuveller vi fått med kuri-”ren, konuner han ej ännn på fjorton dagar. "Ju kortare komedien blir, ju bättre.” - - -lägsta punkter, sannolikt förblifvit obemärkt: ingenting sällsynt skulle man då hos honom hafva upptäckt, men ingen skulle nekat honom vitsordet att vara rättskaffens, trofast och ädelsinnad. På det ingenting skulle fela i motsatsen »uc!-lan far och son, hade Försynen beskärt åt Tredje Gustaf, papiljoniskt rörlig, en gemål, majestätiskt skön men majestätiskt stel, och åt Gustaf IV, som naturen be- . gåfvat med en tämlig dosis nordisk flegm, en Drottning, hvars lediga behag i minnet öfverlelvat förlusten af den krona, som hennes geinåls kärlek gaf och hans politiska felsteg berofvade henne. Dessa behag voro hos henne återskenet från den skönaste själ, från det finaste förstånd, på hvilket hon gaf ett nytt prof, då efter f. d. Kongl. Familjens ankomst till Hamburg i Januari 1810, Gustaf A-dolf, föreställande sig att man förde honom i fångenskap, ville fördröja sin resa, tills han hunnit få svar pä en till

sin farbror Carl XIII afsänd kurir. Denna föresats åstadkom myckvt bryderi, och att f. d. Konungen derifrån afstod, derföre hade man, un ligt nidm<rircs' de Air dc Bourrienne, tom. 8, chap. 17, att tacka ’su/ioul les sa ges cotiscils de La ”comtesse de Gollorp, qui supporlait ”so/i chan^emenl dc situation avec une”resignation si angelique qifon aurait ”dit qu’elle en jouissail au lieu d’en ”étre afjUg/ée”

1 Gustaf 1IIS glädjedruckna cirklar utdelades statens emheten såsom pris åt omgängestonen. 1 Gustaf Adolfs glädje-torna hof spelade denna en alltför underordnad roll, att inverka på statsangelägenheter. Religronssvärmeri och den ty värr icke sälsynta Konungsliga inbilskheten om en outransaklig vexelverkan mellan makten och visheten, mellan viljan och förmågan, beröfvade Gustaf A-dolf mer och mer bruket af sitt förstånd,, hvilket ”favoriters smickrande tropp” i allmänhet ej finna sin räkning vid att upplysa, och hvilket, om det — horri-bilc dictu! — varit motvägdt af en råd-plägande Senats Veto i ärenden af genomgripande vigt, såsom frågor om krig och fred, m ni., ej förmått bringa honom sjelf och landet i det djup af olyckor, af hvilka man redan haft en försmak under den ollrådande Carl XII, men som voro helt ocli hållet okända, så länge Spiran och Namnstämpeln dvälj-des på samma hycmle.

Det var i statsmannavärf Gustaf IV betedde sig oefterrättligt. Öfverallt, der ingen annan beräkning var af nöden, än öfvertygelse om sanning och rätt, kundeafgörandet ej anförtros ät en pålitligare domare, än åt honom. Också hade hans utnämningar i allmänhet ett afgjordt företräde mot fadrens. Adlercreutz, Helwig, Ti be 11, Cardell, som redan voro kände och använde under denna regim, skulle kanske kunnat mäta sig med en eller annan bland sednare tiders Generalspcrso-ner, utstyrda med gula, ja till och med blå band. Ehrenheim ocli Zibet förenade den största duglighet och grundlighet ined llomersk dygd. De voro besmittade blott med den Svenska statsmanna- och gunstlings-arfaynden: inbördes oenighet, hvilken under Gustaf III skiljde Armfelt och Toll, under Gustaf IV Ehrenheim och Zibet, under Carl XIII Adlercrcutz och Adlersparre, samt under Carl XIV Cederström och Wirsén, Lagerbjelke och Akerhjehn. Det var denna arfsynd, soni beröfvade oss Ilelwig, sedan Cardell blef allsinäktig. Toll, utmärkt diplomat, administratör och polisminister, fyllde med heder sin plats, i spetsen för ett af de vigtigaste och vidsträcktaste landskapers förvaltning efter att vid början af sin bana, såsom jurist, hafva blifvit förklarad oduglig att bekläda domareembete, och vid slutet, smyckad ined den högsta militäriska rang, utan annan egentlig krigsära, än den, visserligtn hvarkenrings eller alldagliga, alt under hela siir långa tjenstetid hafva hindrat löjliga och kostsamma uniformsförändringar vid det regemente, som hade den lyckan att i honom äga en chef af gamla stammen r det vill säga: en far och en beskyddare. Det är annars icke minst sällsamt, att uti ”Historisk Tafla af f. d. Konung; Gustaf IV Adolfs sednaste regeringsår”, he-räknari pä att mot honom reta allmänna tänkesättet, finna, i första afdelningen v sidan 70,. fördt honom till last ”hans ”barnsliga nöje alt uppfinna nya ”uniformer”, medan ganska säkert ingen regim varit så fruktsam på dylika ”uppfinningar”, som just den efter 1809. Konstnärerne Grefve Wctterstedt och Ilr Granberg lära ej rigtigt förstått si" på perspektivet" då de målade sin hislo-riska ”Tafla”. Lagerheim i Statskontoret har icke hlilvit fördunklad, hvar-ken af Adelsvärd eller Westerstrand. Af politiska grundsatser oförhindrad, har Rosenblad lånat sin arbetsdrift och .sin erfarenhet åt alla de Rf gen ter och re-geringssätt, under hvilka han lofvat, ocli hans mest verksamma, följaktligen mest lysande period, inträffade just under Gustaf Adolfs regering, hvars högra hand Rosenblad var och kallades. Äfven La,* gerbring utgjorde en bland denna »ty-relses pelare. Pukes namn var redan då frejdadt och hvarken Platen eller planen till hans kanal voro den tiden okända, ehuru man kanske då, mera än sednare, belijertade General Ehrensvärds sats i hans underdåniga, hittills otryckta berättelse till Kongl. Maj:t om strömrensning och durchfarter i Finland vid 1765 års riksdag. ”Det är” — sade han nämligen — ”solklart och liehöfver ej bevis, ”att durchfarter uppodla ett land, öka ”och upplifva dess rörelse; men der in-*’gen rörelse är, der bygger man kost-”samma monument åt sitt goda uppsåt ”och uträttar mycket litet.” Till 1809 års regim öfverflyttade Essen och Ste-dingk sina redan förnt stadgade rykten och sin höga samhällsrang; och om Adler-beths varsamhet och samvetsgran nhet kommo väl tiljl pass i en konselj, hvars öfrige ledamöter voro sitt kall vuxne, så måste man flock medgifva, att litteraturen, icke politiken, egentligen var hans fält, af honom med stor framgång od-ladt, långt före statshvälfningen. I rang vann ej ens brorsonens informator, Ro-senstein *), då förvaltningen af ett Stals-

) När Gardeslöjtimnten Palmans opposition vid 1809 års ltiksdag misshagade de högmögcudc, viiude sig Kosensteia till hanssekreterareembete anförtroddes honom af den eftei trädande farbrodern. Ja, Wet-terstedt, Lagerbjelke, Blom, Poppius, Sy Ivan der, Nibelius-Palmsvärd, Noreus, Torén, till och med Wirsén, vid hvars lyckas fotställning hela svärmen af nutidens medelmattor afgudande knäböjt, hade redan under Gustaf Adolfs regering lagt en säker grundval till framdeles upp-hÖjelse. Och redan da stodo A uras och Sveas och Zions skalder högt på Piu-den. Och den namnkunnige man, som rättmätigt ”eftersträfvar äran att blifva ”sitt lands liäfdatecknare” och som der-ined billigt förknippar ”förhoppningen,, ”att Konung och fädernesland icke skola ”lata hans (häfdatccknarens) familj i en ”framtid umgälla, att han nu blifver trogen ett kall, ät hvilkct han sedan yngre ”åren offrat sin förmåga”)? denne liäf-datecknare, hvilken, geuoin cn sålunda inför sjelfva tronen ullryckt 4Jförhopp-

clief, OfVerste PaliTdn, med Ungan ofver Palmans så kallade ofog. Pahlcn atlardade Rosenstein med det bekanta svaret: ”jag ”liar aldrig varit hans informator.”

*) Se Professor Geijers underdåniga liand-bref tilt H.]M. Konungen, infordt i Po«t-orh Inrikes Tidningar N:o-110 den 15 Maj 1834.ning”, lemnat både en fintlig avis au lectcur och en helsosam borgen för rigt-ningen af sina forskningar, för sina omdömens ovåld — han hade redan lemnat mer än ”förhoppningar”, lemnat visshet 0111 sitt snilles kraft, innan den regim vidtog, som blifvit hans mödors och hans äras hufvudsakliga skådeplats. Mest an-markningsvärdt är dock, att ej ens Ad-lersparre, som störtade regeringssätt och regenthus kan sägas hafva varit utesluten från de offentliga värfven i si.-ta perioden af Gustaf Adolfs regering. Det vanpryder ingalunda denne Furstes historia, att han besegrade sin enskilda antipati mot en af 1800 års män, då lian trodde dennes anställande lända fosterlandet till båtnad. Hertig Carl, som af helt andra skäl åstundade bringa Ad-lersparre i verksamhet, rönte i början en afgjord obenägenhet hos Konungen för denna sin plan. Slutligen, när intet annat lijelpte, öfyertajades Kanslipresidenten att lägga sig ut för densamma. Konungen samtyckte då omsider, likväl under yttrande till Zibet: ”Jag förstår icke, hvarföre Baron Ehrenheim vill rekommendera den här Adlersparre.” Trovärdigt folk förmenar ock, att Ehrenheim, efter händelsernas utveckling, skall ångrat sin rekommendation.I Sverige blef det Frihetstiden en*am förbehållet, att till verksamhet framkalla (illa utmärkta anlag. Andra styrelser hos oss hafva haft, tillika med sina gunstlingar, också sina förkastade, tillbakasatte och hopar af obemärkte, begrafne i glömska, 0111 icke någon hvälfning i Regeringen beredt dem tillfälle att framträda och göra sig gällande. Talangerna af första ordningen: Mannerheim och Järta, och lika med dem i öde, ehuru visserligen icke i hufvud: Engeström,

Mörner, Sköldebrand, Rosenstein *), Ce-derström hade ingenting att hoppas, så länge 1800 års välde florerade. Sveriges rike hade kanske slagit sig ut, äfven i händelse de uppräknade af sednare ordningen ej fått med de offentliga värfven att skafla. Man hade bort gifva åt Man-nerheim en portfölj, i stället 1'ör en sine-cur, och ät Järta kouseljtaburetten i stäl-

*) Under Gustaf Adolfs lid kunde Presten ltosenstein , om h\ilken nu är frSga, ej erhålla n&got Stift. Till pastoratet åter hade lian under Förmyndareltegeringen haft ett förord, som gör honom heder. Det var nämligen Clas Frictzcky, som den 24 Maj 17S)4 skref till en i Hertig Fredriks Hof anställd person: ”Var god tala med Gref Clas Lc-”wenhaupt, om han kan uträtta nugot för "itoseustein till Kumla pastorat.”m

let för portföljen. Regge hade då varit pä sin plats. Sannolikt hade då ingendera leinnat den i förtid, och då man i företa upprättningen af det nya Statsrådet gifvit praktisk åskådlighet åt lagstiftarens mening och Regeringens föresats, att i val af embetsmäii afse endast skicklighet (h vil ket i fortsättningen kunnat ytterligare bekräftas derigenom t. ex., om Schwan blifvit inkallad uti konseljen några är torr, medan själ och kropp ännu hos honom ägde hela sin kraft; om åt en Richert anförtrotts den befattning, som man lätt kan glömma att en Turdfjaeld innehaft; som man beklagligen alltför länge torde konnna att erinra sig, att den varit beklädd af en Bergenschöld; och som det är önskligt, mera än sannolikt, att dess fordua anseende må varda återstäldt genom en Snoilsky; o. s. v.), så hade o-felbart allmänna tänkesättet deraf funnit sig mera t rygga dt och tillfredsstäldt, än genom grundlagens lilldtclse, att på de högsta samhällspuiikterna begagna äfven Ofrelse män: en tillulclse, som i tjugu

år funnits till blott på papperet, men, i tid begagnad, kunnat utan afsaknad umbäras.

1809 års första uppsättning af funktionärer förtjenar dock i allmänhet bifalk och syntes iäfva ett befordringssy-stem, som bedröfligtvis sedermera, och ju närmare våra dagar, desto mera, svikit älYcn de måttligaste anspråk. Det var då en lofvärd sammansmältning af livad den förgångna tiden haft utmärkt och dugligt med det utmärkta och dugliga hos den tid, som inträdde. Också torde man nödgas medgifva, att om i detta ögonblick de personer på en gång lemnade konseljen, som nu iinnas der af den högre förvaltningens första uppsättning, så skulle de qvarvarande blifva tämligen redlösa, sä vida ersättningen för •le afgående skulle hem tas antingen från de förmågor i embetsyrket, hvilka Regeringen i sednare tider uppammat, anställt och tillitat, eller från dc riksdagsviljor, hvilkas "habiléte" öfvergått till ordspråk. Ty lät vara, att det är en sällsam företeelse, att samme person, som redan haft Gustaf 111* förtroende och uppdrag att utgifva en Riksdagstidning; som under 1*'Örmy 11 dareReger i 11 gen undertecknade Zi-bets oniid och tjenade med honom under Gustaf Adolf; som under 1800 års regim införlifvade sitt namn med förföljelserna mot Representanterne från Norrköpings riksdag, mot amatörcrne vid krönings-festen i Upsala, som undertecknat tryck-tvångsåtgärden mot Adlersparre, krigs, gärdsförordningen, proklamationen motVestra Arméen och befallningen till Ban-kofullmåktige den 13 Mars, sedermera hand i hand med samma regimes dödsfiender, ocli bland dem just samma Ye-stra Armés befälhafvare, deltagit i öfver-andakastandet af alla dessa åtgärder och biträdt äfven sådana, vidtagna under sakernas nya ordning, hvilka, ett mål for samtidens klander, hafva föga mildring att hoppas af ett vad till efterverldens dom: — om denna redebogenhet att stå alla väldets innehafvare till tjenst, icke utgör ett monument åt karaktersstyrkan

" v

och fastheten i öfvertygelse; så förutsätter dock denna långvariga beröring med statsvärfven i deras centralpunkt en sakkännedom, en öfvcrsigt, ett medvetande af ärendernas gång, hvarförutan en Regering är tveksam, vacklande och utan anseende, och som, dä man icke bemödat si" att — eller rättare — då man bemödat si" att icke så bilda konseljen, det ofvannainnde egenskaper alltid förefinnas, åtminstone hos några bland dess öfrige ledamöter, gör den, som ensam och uteslutande är deraf i besittning, till en klenod, svår, 0111 ens möjlig, att ersätta. Låt vara, att Fördragen i Abo och Kiel, att Skeppshandeln och Beskickningen till Alexandersmonumentet, att löftet 0111 indragningsmaktens åter-ställande *), lemnat åtskilligt Öfrigt att önska, både hvad Svenska interesset,

*) I NyaArgus den Tredje N:o 73 den 10 Oktober 183ft står att lusa följande, i' afseende på indragningsmaktens tillkomst och ändamål:

"fndragningsmakten tillkom 1812 blott för «tt Djrnastiskt interesse, d. v. s. för att försäkra tli ro a följ dc n åt den nya Dynastien. Den var ett appendix till den, samma år, ungefär lika gruudlagsenligt tillkomna författningen, soin med landsförvisning bestraffade äfven de oskyldigaste relationer med f. d. Kungliga familjens medlemmar. Yi ha visat, hnruledes man alldeles förbigått, att med elt enda ord omnämna, under hi ilka förhållanden dessa båda, hvarandra explicerandu författningar tillkommo, utan att någon synlig omständighet motiverade eller rättfärdigade dum; hvilket, helst vid sidan af de af hela verlden kända förhållan* den, som föraulcdt den nya Lagen i Frankrike, ännu mera lägger deras sannskyldiga karakter och beskaffenhet i dagen.

Det är emedlertid märkvärdigt att se, huru man gick till väga 1812. Lagen mot umgänge och korrespondens med f. d. Kongl. familjens medlemmar, och som stadgade landsförv isning för dessa tillskapade nya förbrytelser, utfärdades utan Riksens Stunders medverkan och samtycke. Uti denna fråga tillvälladu sig således Regeringen hela Lagstiftande makten. Frågan om Tryckfrl-* hetens inskränkning åter, eller Tidningar-nes ställande under ett absalut beroende, blef väl Ständernc underställd, ehuru, soiuSvenska äran ocli Svenska ordhållighe-ten beträffar: — hvilken annan, hvars kandidatur till successionen i delta ögonblick vore begriplig, erbjuder samma förening af hållning och ledighet, af okonstlad värdighet, så i parlamentet, som i

hvar och en vet, den Grundlap^enlijra formen dcrvid icke iakttogs, utan Tndrngningg-ni ak ten föreslogs och etablerades vid cn och samma Kiksdag. Da detta förslag ventilerades hos Hiddersknpct och Adeln, sä var man emedlertid på förhand så säker om plurali-teten (den var också ofantlig), att man ej bchöfde inpå i särdeles

förklaringar, utan allt hvad soin utaf Talarnc pn Kegerihgens sida yttrades, bestod endast i några allmänna Jeklamationcr öfver Tryckfrihetens miss-br«k, m. m. d. Men i Borgareståndet niötte förslaget ett allvarsamt motstånd, både för formens och sjelfva sakens skull. 1 detta Stånd var man på intet vis säker om plnra-liteten.' IIär voro ej några utfall mot Tidningarna och några klago\isor öfver Tryckfrihetens missbrnk tillräckliga. Talarne på Regeringens sida, — några Minixteriella Borgmästare, som medelst sinn yttranden skulle förmå Ståndet att antaga förslaget —, funno sig här nödgade att tillgripa mera bevekande framställningar, att gå djupare in i saken och närmare explicera förslagets e-gcntliga syftning och niotivcr. Och på detta sätt kom det fram, så att ti/ven i protokollcr-nn blef synligt, livad som, enligt de Ministe-salongen, af »let förtroende, som naturlig fallenhet, parad med en längre tids vana vid ärenderna, förlänar? Man måste komma ihåg att det ej är nog, det man icke gråter öfver diplomatiens chef inom, man

rielln Talarnes försäkran, utgjorde hnfvud-sakliga syftemålet ocli motivet för förslaget, nämligen: alt försäkra tronföljden åt deu nya Dynastien, eller, såsom dc \Srda Borg-mästarne uttryckte sig, att "bereda vägen till tronen åt 11. K. II. Kronprinsen". Så yttrade sig t. ex. Borgmästaren Lagergren'.

"Nöjd . för min del, ined de i Tryckfrihetslagen föreslagna förbättringar«c(!l), såsom biide till form och sak viil utredda, anhåller jag ock desto held re 0111 proposition till Viiltofl. Ståndets antagande deraf, som sådant att snart ske, påkallas af sjelf* a nödvändigheten och af, bland mångfaldiga tindra talande skiil, äfven det märkliga, att Ståndet dcrnied går en Nådig och mild Konungs nådiga afsigter till mötes uti Dess bemödande att genom oordningars undanröd-jande och ett återstäidt Samhällsskick bereda vägen till tronen för den store och ädle Furste, som nddigt åtagit sig att en gång blifva denna Nations ledare, och hvars Höga Person och dråpliga egenskaper kräfva aj hvarje Svensk en alldeles o i 11-s k r ä u k t kärlek, vördn-ad och undergifveu-het."

På fullkomligt enahanda sätt yttrade sig också Borgmästaren i Piteå, sedermera Assessorn i CommerceCollogiuiu, örn berg, ytterligare bekant biefven genom sitt för-Tår ej heller skratta åt honom, ntom landet. Han måste anses, så till sägandes,

sia* vid 181? års Riksdag, att i mynträkningen införa benämiiingarne Oscarer och C a ro lin er. Äfven han förklarade, att ändamålet ined Regeringens förslag om Indragningsmaktens införande (nb. i en vida strängare form, än den af Ständerna medgafs) *), endast vore att försäkra tronföljden åt den nya Dynastien. Och lians uttryck äro till den grad ordagrannt desamma med Borgmä-star n Lagergrens, att man lätt skulle kunna falla på den tanken, att de begge värda Borgmästarnes dictainina blifvit uppsatta af SBiuma konccpist, och att de fått sig dem meddelade, eller som det heter, stuckna i hunderna, ifrån sanuna håll. För att förmå Ståndet att in på förslaget, hvars gmnd-lagsst ridigliet i formen Borgmästaren örnberg dock icke förnekade, använde han nämligen precist samma bevekande ordalag som Borgmästaren Lagergren, eller att "Kongl. ”Maj:ts enda cifigt vore, att, genom oord-"ningars nndanrödjande och ett återstäldt “samhällsskick, bereda vägen till tro-”11 en för H. K. H. KRONPRINSEN, för “hcilket h ö g ö n s k 1 i g a ändamål alla be• "tänklighcter borde vika."

•) Kfter Regeringens proposition skulle Rege-gerinjten icke blott fil indriij;ningsu>akten, u-tan (let skullo iifven bero på ilens skön att bevilja eller noka tillstånd till utgiTvande af Periodiska skrifterJ med ett ord, Regeringan skulle fiitt den periodiska pressen absolut i siun händer. Lyckligtvis biföllo Ständerna icke ilen sodnaro framställningen.sjelfskrifren till sin befattning. I detta förhållande stod utrikes ärendernås nuvarande ledare redan länge under sin företrädares embetstid: men finnes i denna stund jiägon, af allmänna rösten utpekad såsom efterträdare? Låt vara, att stura lyten sammanvuxit med de stora naturgåfvor, som äro den konsdjledamot beskärde, hvars verksamhet, Ömsom anlitad och förskjuten, och uppenbarad i o-lika grenar af slatsbestyrén, än här, än på utländsk botten, alltid och öfverallt gjort uppseende, änskout den icke alltid och öfverallt undgått ett tadel — af dess föremål ej sällan stämplad t säsoin förtal — hvilket han sjelf frikostigt sär omkring sig öfver vänner och motståndare, höga och laga, nära och fjerran: — sä stär dock fast, att hans intellektuella förmögenheter äro hans embets-bröders vida öfverlägsne, och att om lian, dels genom en med dem samtliga delad brist på siiinesépänstiglut, dels hänförd af en retlig inbillningskraft, hindras alt med jeinna steg vandra till ett föresatt mål, så har hans genomträngande blick det åtminstone bättre i sigte, än någondera bland de öfiige.

Också känna vi ej mer än t vän ne personer, soni neka att lian äger snille och pasta hans rykte vara usurperadt, nämligen:Hofmarskalken Beskow ocli Kapten Liti-deberg, livilkas åsigter eljest ej al-llid stämt öfverens, åtminstone ej i den tiden, när ”Flugsmällan” spelade en roll både vid Kämnersrättcns offentliga seshio-ner ocli under Svenska Akademiens enskilda sammankomster. Om Statsrådet Lagerbjelke så visst vore höjd öfver politiska ocli hof-afundsamheter, som öfver litterära! I sistnämnde afseende tal lian, med snillets egna och vanliga öfverläg-senhet, rättelser af hvem helst, då de i sjelfva verket belinnas hålla profvet, och han underställer gerna sjelf sina tankefoster den högre och klarar.e blickens pröfning. Således heter det i en biljett frau honom, rörande ett åminnehetai, »0111 han hållit: ”Konungen har Sjelf

”behagat genomläsa talet och funnit in-”genting kunna dervid anmärkas.”

Om nu döden — minister föränd ring ars u It i ma ratio —-- äfven hos o>s tillväga-bragte en sådan, och 0111, i stället för nyssnämnde tre medlemmar af konseljen, luckan der skulle fyllas ur vår tids plantskola för store män, RyttmäslaEegraden * j,

Nya Arg tis den Tredje N:o 70, den 30 September 1835 innehöll, bland annat, följande korta uppsats: ”Dagligt Allehanda

”meddelade i dag på morgonen ett Kongl.

31ajt:s Ktscripl till Svea llofrätt, augåeudeeller kanske ännu värre, om det blef fråga att rekrytera från våra civila och militära chefsposter, med få undantag: huru tror läsaren dä, att Senatens fysionomi skulle komma att se ut? Hvilkeu ledamot af Högste Domstolen skulle nu kunna försvara sin kandidatur till Justi-tieministersplatsen, såsom Gyllenborg, eller såsom Poppius till Statsrådsembetet? Månne rådplägningarna skulle vinna be-

”Presidenten Evelii qiartaler under lians ”konkurstillstånd. Märkvärdigheterna i detta ”Nådiga Bref sträcka sig jemväl till titula-”turcn. Ilerr Evelius kallas nämligen ej ”blolt ”President”, utan på köpet "f. d. Ju-"stitiiRrid”. Är meningen således / att ntau ”hädanefter till en högre post kommer att "medföra titeln från någon som mau förut ”innehaft, så lär man hädanefter böra skrif-”*a: Statsrådet, f. d. Ity 11 niastaren Friherre »'ÅLerhjel m; Presidenten, f. d. Ryttmästareu ”Friherre Nordin; Jostitierådet, f. d. Orgel-”uititen Itosén; Öfverståtliållaren, f. d. Rytt-”mästaren Friherre Sprengtporten; Lauds-”höfdiitgen, f. d. Hyttmästaren Friherre Itft-”lamb; Underståthållaren, f. d. Hofsekrete-”raren Kuylenstierna, o. s. v. — Napoleon ”gjorde sig visserligen cii ära af att hafva ”varit Artillerilöjtnant; men högst sällsamt ”hade det säkert förekommit, derest någon ”fått det infallet att skrifva t. ex. på en ”transparang vid någon illnmination: Hans ”Maj:t, f. d. Underlöjtnanten, vår Store ”Alonark.”tydligt i visdom, rättrådighet och kraft, om Brahe intoge ett rum vid konselj-bordet, såsom Adlercreutz då lian hade GeneralAdjutantskäppen; så vida man ej får antaga, att han, såsom tillika den förnämste inom Konungens borg och hof, medförde uppfinningen, att låta afvisa besvärliga rättsökande på samma sätt, som mau sett tillgå med ett Riksstånds ledamot, Herr Petré, från den Kungliga talleln? Ja, må läsaren, med Svenska Statskalendern i hand, försöka att ur hopen af civila och militära chefskategorier uppsöka det, för att fylla konseljen, erforderliga antal, som ej ”med sin närvaro skalle förnärma anseendet” af en Senat, utaf Frihetstidens skrot och korn.

Den önskan, hvilken lifligt och allmänt yttras under samhällsskickets 6te lustrum för omsättning af en väsendtlig del i rådgifvarepersonalen, verkliggjordes under det första, när varaktighet just var det som borde sökas, ej mindre hos saker än personer, och när de sednare toro i besittning af egenskaper, beledsagade af ett förtroende, en aktning, hvarigenom denna varaktighet kunnat och bort äga rum. Signal till uppbrott gafs af La-gerbring-, Statssekreterare för Krigsåren-den, hvilken undertecknade revolutions-proklamationen den 13 Mars, och den12 Juni samma år återlcmnadc portföljen. 11 ans efterträdare, Iserhjelm, var sitt kall foga vuxen. Också gick knappt $ år förbi, innan lian, i ordets hela bemärkelse, vältrade denna börda från sina skuldror. Det sketlde medelst en vägrad kontrasignation, den enda sa beskaffade tilldragelse, som hos oss ägt rum. Ödet har sä fogat, att det ej tiinat i vigtiga och klara fall, och att när det timade, ▼ar frågan mindre maktpåliggandc och den motspänstige kontrasignanten hade solklart och vidunderligt orätt i sitt uppförande. Se här nämligen förhållandet. General Döbeln, da ogift, anhöll hos Kongl. Maj:t, att fa under sin nummer på Riddarhuset adoptera sin utom äktenskap

lödde son. Vid första föredragningen i konseljen gjorde Statsråden Ad-lerbeth, Platen och Rosenblad invändningar, hvilka de dock ej läto intaga i protokollet. Linder denna öfverläggning yttrade Statssekreteraren Iserhjelm sig på ett sätt, som gaf anledning att tro, det han funne ansökningen kunna bifallas. Re--»lutet blef den dagen: ”att då K. Maj:t ansåg det kunna blifva ett för ägtenska-pels helgd ganska skadligt prejudikat,: om ett oägta barn skulle, på annat sätt, än det som Sveriges lag tillåter, fä komma i åtnjutande af dess faders adelskap,faun Kongl. Maj:t betänkligt, att till ilen af General Döbeln gjorda ansökning lem-11a nådigt bifall.” När protokollet ätta dagar dcrefter justerades, och (som orden lyda i en Konselj ledamots yttrande ”saken således till ändtligt afgörande förekom”, gjorde Iserhjelm flera anmärkningar, till stöd för ansökningen. Stats-Råden Adlerbeth, Rosenblad och Adler-sparre vttraile sig vid detta tillfälle till protokollet emot densamma. Konungen biföll likväl nu Döbelns begäran, icke allenast utan nagon motsägelse af Iser-hjelm, utan fast mera på ett sätt, soin tycktes vara Öfverensstämniande med hans åsigt. Icke'desto mindre vägrado lian nästa konseljdag sin kontrasignation, af det skäl, att beslutet vore stridande mot Regeringsformen.

Statsministern Engeström afgaf i anledning häraf ett utlåtande, deruti åtskilligt förtjenar att begrundas, och af hvilket läsaren sannolikt ej utan interesse lånar sin uppmärksamhet åt några fr;ig-menter.

”Att någon vägrar kontrasignation” — heter det bland annat — ”af ett -beslut., det han sjelf tillstyrkt, bör vara en 'o-förväntad sak. — Dä Regeringsformen ålägger Statssekreteraren att vägra sin kontrasignation, måste den haft afseendepå sådana frågor af största vigt, vid hvilka fäderneslandets välfärd kunde vara i våda, eller betydande orättvi-a ske ät någon inedborgare, och icke å frågor af så föga betydenhet, som denna; ty, att för en embetsman, som önskar tjenst-ledighet med bibehållaude af lön, bereda en lätthet att vinna sitt ändamål, genom försök att uppehålla allmänna aren-dernas gång och gifva bryderi ät Regeringen, har icke kunnat vara deu vise lagstiftarens syftemål. — Fullkomligen öfvertygad om visheten af den regel, ansvarighetslagen föreskrifver StatsRådets ledamöter, att råd gifva och icke jemte. Konungen regera*), ans«r jag ett Statsråds skyldighet vara, att genom anförande af de skäl, han efter öfvertygelse finner grundade, söka gifva den upplysning, i hans förmåga står, för att sätta Regen-ten i stånd att med sakkännedom taga

*) Det är interessant alt se, liuru genomträngd Rådgifvarepersonalen varit, redan frän I) Örjan af sakernas nu varande ordning:, af satsen om den allena styrande Konungen.

I detta afseende har man iitminslone ej vau-slägtats. Framlidne Grefve Engeströms förklarade ande kan i högre rymder njuta deu fröjden, att finna Regeringsformens 4'§‘med samma upplysta nit tolkas af både "gubbar" och ”viljor*’, af bAde en Grefve Mörner och en Friherre >ordiu.sitt beslut. Alla starkare föreställningars yttrande till protokollet böra vara de händelser förbehållna, dem jag tror äfven så oförmodade, som Regeringsformen dem anser; nämligen de: att Konungens beslut vore uppenbarligen stridande emot Regeringsform och lag*). 1 ett sådant, mig verkligen oväntadt fall, skall jag fullgöra min skyldighet**). — Under

*) När Rådgifvarne anse sin pligt vara, att först niir Konungens beslut vore ”uppenbarligen stridande mot Regeringsform och lag”, begagna starkare föreställningar till protokollet: hvilka utvägar förmena de sig

väl dii lillständigt att använda, för att af-böja beslut, som, ehuru icke uttryckligen förbjudne i grundlag- och allmän lag, likväl ej öfverenssiämroa med rikets anseende och iuteresse, med billighet och heder, med sauuing och allmnn nytta? Huru lång tid och huru inånga katastrofer skola erfordra?, för att fjöra begripligt för R&dgifvarne, att, i förra fallet, är det deras ovilkorliga moraliska pligt all lägpa ned embetet, och att de oinför mäld te "starkare föreställningar ne” just äro pä sitt rätta ställe i sednare fallet!

**) Det vill säga, enligt ifrågavarande Ministeriella äsigt, att om Regeringsformen våldfördes och allmänna lagen trampades under fotterna, då skulle Rådgifvarne protestera till protokollet, men likväl med sina namn besegla giltigheten af detta dokument, nr hvilket den grundlagsvidriga och lagstri-40 ars tjenstgöring har jag ådagalagt, att eget interesse aldrig förmått mig af-vika frän hvad jag ansett sanut och rig-tigt. Jag hoppas uti det einbete, mig nu nådigst är anförtrodt, .visa, att, i den delen, af åldern icke försvagad, jag aldrig skali styras hvarken af hopp eller af fruktan för hvem det vara må; men den mer eller mindre värma jag sätter uti sanningens för?var, skall, med Guds hjelp, bestämmas, af sakens mer eller mindre vigt för fäderneslandet! — Af sådana skäl liar jag sällan

trott mig böra anföra något till protokollet, ehuru jag ofta haft den äran yttra mina tankar och icke fruktar underställa dem en upplyst allmänhets omdöme*). — — —

dign expeditionen »kulle utsA. Folk ocli land vore i sanning väl bel&tiie med «å patriotiska ocli verkande protester, äfven om dc befupnos allattade i de "starkaste' ordalag.

*) 1 detta afscende åter tyckas nutidens

R&dgifvnrc ej benägna, nit taga Statsminister» Engeström till Föresyn. Det Sr märkligt ocli aktningsvärdt, att lian, sjelf både frimurare ocli ledamot af konseljen, liktal i-j betraktade den sednares förhandlingar i allo såsom en Ordcnshemlighct, och hvarken skydde eller anség origligt. att uuder-kasta duui allmunna omdömet. De af fram-Hvad som borde afgöras var, om Konungen äger rätt att legitimera, eller icke? Ibland fura majestatica antaga juris-publicisterne uti alla länder: att resti-tuera famam och legitimera spurios, hvilka rättigheter collective och oskiljaktigt*. anföras. Utan att i någon Regeringsform om förmälas, hafva ock dessa rättigheter uti alla tider af Svenska Konungar varit utofvade. På detta sätt äro uti Svenska Riddarhuset upptagne: Gyl-lenhjelm, Wasaborg, Carlsson och Hes-senstein, af Kungliga blodet, och utaf adeligt ursprung Rosenhane och Orne-vinge, den förre af ätten tre Rosor, »le sednare begge oägta soner af Grefvar Brahe. (Engeströin uppräknar sedermera en mängd fall, från och med en Major Uggla, under Drottning Christina, till och med Grefve Stedingks barn i våra dagar. De sällsammaste äro år 1728, således efter den Regeringsform, som mest inskränkt Svea Konungars makt, då Konung Fredrik gaf restitutionem jamen åt en viss Fröken Eva E..., som fram-

lidne Statsrådet Adlersparre utgifna "Historiska handlingarna” bekräfta ytterligare, att första uppsättningen af vår konstitutionella Uådgifvarepersonal ej var så skuggrädd för publicitet, som Konseljlcdamötcr i sednare tider blifvit.foclt barn, ocli 1779, clå Gustaf III lat för Öf verstelöjtnanten och Riddaren C. F. von Dalheiin utfärda resolution, att vara äg/a son af Öfverstelöjtnanten C. Balthasar von Dalheim, so/n redan af-lidiL 17.r»(>, och efter hvilken vapnet blifvit vid begrafningen sönderslaget*). — — — Eu så länge utan motsägelse, i jeinlikhet med utrikes Regenter, utöf-vail lattighet, utgör ett jus vonsuetudi-narium, uppståndet genom seklers tillstånd, och bör icke kunna rubbas, utan uttryckligaste stadgande af den öfverens-kommelse, Konung och Ständer afslutat; jag menar Regeringsformen. — På sådana skäl har jag grundat hvad jag in-

*) Äunu ett exempel, liörau«le till f5re-nämde katepori, hade Rngestrnm vid ett annat tillfälle anfört i elt bref friin Lund den 18 Juni 1808. ”llärhos följer” — skrifver lian t i 1 i sedermera Justitierådet Marks von Wurtemberg — ”Professor Collings Virgo "nol>ilis stuixata. Löwenhjelm *), hvars sy1' ”ster varit en sådan, förböd ventilationen. ”Will du behålla disputationen, så kann du. ”Will du ey så lät lämna den till Wallmark. ”för mitt Bibliotek. Jag har ännu ett exeui-”plar hvarvid jag pjör anmärkningar så att *'du gjör mig en tjenst om du kann skaffa ”inijr versarne och resolutionen om restitutio ”famte.” - - -

) Riksrådet Löwenlijclm var Carolinska Akademiens Kansler.för Konungen i Statsrådet anfört uti of-vannämde ämne. Då intet af de andra Herrar Statsrådens yttranden emot von Döbeln innehållit åberopande af något sådant uttryckligt stadgande, anhöll jag, för att kunna rätta min öfvertygelse, i fall den varit irrig, sista gången denna yaken omnänul.es, att blifva upplyst, huruvida ett sådant uttryckligt stadgande linnes. Jag vågar säga, att jag icke derå erhöll ett bevisande syar. Jag har sedermera, för att icke underlåta något medel att vinna upplysning, genomläst Regeringsformen och talat öfver ämnet med lagkunnige män). Mig har blifvit sagdt,

) Det gör Statsministern Engström lie-iler, både att han sökte upplysningar utom Konseljen hos sakkunnigt tolk, och att han öppet tillstod sådant. Man har litet eller intet godt att hoppas af den högre och högsta administrationen, så länge subjekten anse sin förnäma okunnighet arhulpen blott dcrmed, att dc äro satte på samhällets högre punkter, der dc bättre än någon annan låtsa förstå sakerna, emedan sjelfxa deras ställning beredt dem öfversigt af det stora hela och dess detaljer. Om man tänker sig deu händelsen, att rika giften, oförtrutna uppvaktningar, kasernbedriftcr, slägtskaps-och penningeförhållanden i någon aflägsen framtid blefve befordringsgrunder, och att dc befordrade af en falsk blygsel hindrades att söka och en.ottaga upplysningar af per-att 25 § Regeringsformen, som innehåller dessa ord: ”Konungen äger att i brottmål göra nåd”, skulle utesluta all annan nåd, än (len för brottmål). Jag bekänner, att jag i detta yttrande icke linner det uttryckliga, som fordras

för att kullkasta en vana, den seklers oklandrade

soner, som hade förmåga att dermed bispringa : så skulle ju förvaltningen komma att gå alltför bra! Ännu eu gång, nej! ännu tusen gånger: må våra embetsmän och representanter lära sig begripa, att det lika Jilet i Sverige som annorstädes i verlden är elt fel, en skam, att sätla sig i beröring med folk, som kan och vill meddela behöf-liga eller nyttiga upplysningar.

) Man tycks vilja tända alldeles bak-fram på frågan oni gränsen för de Konungsliga rättigheterna, då man lemnar dem lösa tyglar, när det gäller de vigtigaste statsangelägenheter, såsom krig och fred och förbund, o. s. v.; men tum för tom utmäter det skönaste, det herrligaste, det oskndligaste pre-rogativet, det att göra nåd, i ordets hela, ädla tidd. Samma småaktiga anda uttalar sig i Regeringsformens 34 §, der Konungens åsigt af det lämpliga rörande någonting så lumpet, som Statsrådens och Ju-sWtierådens rang, blifvit satt i beroende, icke blott af den andra Statsmakten, utau till och med af dess alla fyra Kamrars gemensamma beslut vid tvännc på hvarandra följande riksdagar.bruk gjort till en lag, och styrkes ännu mera rioruti af 83 §, som tydligen stadgat: ”Regeringsformen hor efter dess or-”dalydelse i hvarje särskildt fall tilläm-”pas”. Haile nu tankan varit, att betaga Konungen all annan benådningsrätt, så hade tydligheten fordrat, att 25 § skolat säga: Konungin äger att, e/idcisl i brottmål göra nåd. Att icke allt kunnat i Regeringsformen in Töras beviseé vlerutaf, att redan förbigångna punkter blifvit tillagde, under namn af lagfrågor. Hade dessa ansetts tillhöra konstitutionen, så hade de först vid nästa riksdag af begge kontraherande kunnat beslutas. Ensidig förklaring gällrr icke uti kontrakt. — Denna min öfvertygelse, om Konungens ovilkorliga rättighet att legitimera, kan vara felaktig, men bör af mig följas, i tit i 11 dess motsatsen blifver mig tydligen bevisad. — Om denna rättighet är af något värde för Konungamakten; om försiktigheten fordrar, att sparsamt utöfva densamma, äro frågor, dem jag icke vidrört, efter de egentligen icke hörde direkt till saken. — Öfver sedligheten af »letta legitimerande har jag icke heller yttrat inig, då jag a«>åg frågan endast vara om legitimationsrättigheten; men efter den af andra blifvit omnämd, tror jag mig böra till deras grannlagen-het om sedernas helgd, den jag högeligen vördar, öfverlemua följande betraktelser. — Det osedliga uti Baron von Döbelns förhållande är gjordt för 9 år sedan, efter barnet redan skall vara åtta år gammalt. Det är blifvet ostraffadt och nu nästan förglötndt. Deremot, om Baron von Döbeln skulle fullfölja den plan, han uppgifvit: alt gifta sig, bryta ägtenskap och skiljas, uppstår ett rent begabberi af allmänna lagen, som blifver landskunnigt, och hvilket, utan att kunna hårdt bestraffas, innehåller det mest osedliga, en menniska kan tänka. För ett sådant fall endast skulle jag önska, att legitimationsrätten blefve bibehållen uti Öfverhetens hand. — Jag känner icke General von Döbeln) mera än till utse-

*) Att, samtidig med Döbeln och medlem af Regeringen, icke liafva sökt tillfälle att göra personlig bekantskap ined den tappraste ocli redligaste blaud krigshärens bcfälhafva-re, länder Engeströin just ieke till stor heder. Nationen kände Döbeln och skulle sii-kert ej velat byta borrt hans bekantskap mot den af hela dussinet bland våra öfriga CJetieralspersoner, på hvilka med något fog kan lämpas liorginustareu Ujuggs i Lund ut» tryek till Ilögtsalig Kronprinsen Carl August (Statsministern Engeströms närmaste företrädare i Cancellariatet vid Carolinska Akademien), lnars bragder sålunda skildra-endet. Modren och barnet har jag aldrig sett, och har således uti hela denna sak intet annat interesse, än sanningens. Jag är den förste som klandrar det oanständiga uti Generalens uppgifne plan; men då den är skyddad af lagen, ehuru tvärtemot lagens tanka, då den således icke genom lagens åtgärd kan före-kommas, underställer jag om något annat medel bör sökas, att afboja en allmän skandal.” —

När Iserhjelm på förenämnde sätt resignerat, öfvertogs krigsportföljen af Car-pelan. Hans fördomsfria åsigt af lifvet och de offentliga värfven, har han sjelf framställt så originellt och okonstladt, så skämtsamt och målande, i ett bref fråw Beckaskog 1805, då han önskade ett par kamraters ditkomst, sig till biträde, att vi låna hans penna, för att åt förhållandet gifva större åskådlighet och mera behag. ”Oin äfven Roos *) kunde medfölja” — skrifver Carpelan — ”vore allt

des, att nämligen *’II. K. II. med så mycket “hjeltemod försvarat elt land (Norrige), ”hvilkut naturen gjort otillgängligt för fienden.”

) Var slutligen Expeditionssekreterare i KrigsExpeditionen, ocli förvaltade nägou tid Statssekteriatet derstätles.”godt; ty då vore kärnan af Expeditionen liär, och då skulle vi visa ilen för-”vånade verlden, alt inan kan arbeta ocli ”uppfylla sina pligter, och ändå uppoffra Ven del af sin tid Ät nöjen, ändå hjert-”ligt skratta ät dårskaper, framför allt ’’vära egna, och ändå, jag vågar säga det ”till trots för våra rangerade herrar, äta ”sig mätt, dricka sig otörstig, ha ren lials-”dulc, Hankade stÖflar, mamseller, jung-”frur, pigor, fjorton äss, med allt det ”mera kärt och godt, som vi dyrkat.” - -Att man sä tänker om sitt lif och sitt kall innefattar visserligen icke bevis, att mari äger erforderliga statsmannaegenskaper samt att man är en förträfflig ömhets man, och vi vilja också ej i nägotdera afseendet förorda Carpelan såsom ett mön-iter att följa. Men då man genoui erfarenheten af de rakt motsatta lefnadsåsig-ternas typ, Statssekreteraren Hartnians-dorfV, hvars lefnadsvanors regelmessighet kan uttänjas efter lin oal och mätas med tumstock, funnit (livad vi här nedan skola understalla läsarens omdöme) lika liten* om ej snarare mindre, båtnad för det allmänna, är det blott den omständigheten vi nu velat göra begriplig, att föga vigt ligger deruppå, huruvida funktionären uppammas med lacrymcc Christi, el Ler med ölost.Carpelan, så ledig; i sitt sätt att vara, soin hans digra gestalt medgaf, ej olik Schröderheims, med hvars liufvud och lynne han ej heller saknade frändskap, Carpelan efterträddes af Wirsén, som gaf sig all möda ospard, att göra sin lilla o-synliga figur så uppblåst och rak som möjligt, för ait få ett rätt vigtigt, stats-klokt, förnämt och vördnadsbjudande utseende. Om icke, till ett tecken af den högre natur, man synes villig att tillerkänna honom, hans andelösa lekamen förvandlats till guldsand i stället för simpelt menniskostoft, så är felet sannerligen icke hos svärmen af svärmiska loftalare. 1 ett af åminnelsetalen heter det, att i VVirséns tjenstebefattning, såsom Revisor i Kammarrätten, ”föll på hans lott gransk-”ningen af en redogörelse, aflemnad af ”Presidenten i Kongl. Statskontoret, Fri-”herre Lagerheim. Några upplysningar ”erfordrades: och detta gaf anledning ”till ett samtal emellan den unge anmär-”karen och den gamle, erfarne statsmannen, hvilken, förvånad öfver de ljusa ”och rediga åsigter ynglingen ådagalade, ”blef, från detta ögonblick, hans vän, ”och förblef det under'hela sin lefnad.” Det linnes de, som påstå sig vara väl underrättade och som förmäla, att ”de ljusa och rediga (redliga?) åsigterna”, somhäckte Lagerheims förvåning, skola bestått i ”den unge anmärkareiis” upptäckt af ett underslef, hvilket ”den gamle, er-farnc statsmannen” alldeles icke var angelägen att finna framdraget i dagsljuset, och att det först var med hänsigt till vissa ”den gamles” vänska psprof, 10111 förhållandcrna liugo deras rätia utseende i ”den unges” ögon. Skarpsin-nighet, beräkningsförmåga, ordningssinne, arbetsdrift och en fast vilja — dessa utmärkande drag i Wirséns personlighet

— fullbordade en framgång, som slumpen på nyssnämnde sätt grundlagt, och

— ”dans le royaume des a ven "les les bo/'"jies so/it rois”, säger ordspråket. Att bestrida hans förtjensler, är långt ifrån att vara vår mening. Detta ord, i dess alla bemärkelser, syntes utgöra ett sannskyldigt monopolium för honom, under hans inflytandes period. Men när man såg den fortlne Sergeanten utau studier, med studerad höglärd min intaga sin plats i vittra och vetenskapliga samfund, när man hörde ”vetenskaperna* ”vänner beklaga den förlust, de genoni ”/tailS bortgång ibland sig lidit”; då stadnar man i tvekan, hvem som l'ör-tjenar niostu löjet, största medömkan: de vittra och lärda, öfverlemnande ät lyckans son nycklarna till deras helgedom,liksom åt eröfraren af en kapitulerande fästning; eller ödfts förmätne gunstling-, som utan att rodna emottog diplomen på snille, smak, bildning och lärdom.

Vid hans grift var man särdeles angelägen att skingra den villfarelse, som tämligen allmänt inrotat sig i opinionen, ,:om hans omiiteliga rikedomar”, som det heter i ett äminneUetal, der det tillika förmales, att ”hans efterlemnade förmö-”genhet ej funnits betydligare, än hvad ”hvar och en, som närmare känt han* ”stränga grundsatser och obrottsliga rättskaffenhet, kunnat förmoda.” Allt beror, som läsaren filmer, huru man känt de anförda egenskaperna; ty i sjelf-va uttrycket ligger en tvetydighet, hvil-ken erinrar om slutet af en gammal visa:

"Mes couplets sont fort innoccns,

Si lotts les tournez de bon sens;

Les tournez vous d'un autrc —

Ek bien t Tant pis, c'est votre fautc,

Vous tnentendcz bien V’

Läsaren tyder dem, som vi hoppas, på värt förord ocli liksom vi, till det bästa. Under denna förutsättning tilläta vi oss alt berätta 0111 det samtal, som Napoleon hade under konsulatet med sin handsek-terare angående den ryktbare Ouvrard. Om detta just icke kan sägas egentligenhöra till ämnet, förlåter läsaren sannolikt afsteget, emedan tvänne så namnkunniga personer alltid utgöra ett inte-ressant föremål för uppmärksamheten.

"Jiourrienne, mon port i est pris: je fais arréter Ouvrara. — General, a-vcz vous des preuves contre lui? — Des preuves?.. C'est un faisettr daf-faires, un accapareur (laffuircs ; il faut quil regorge. Tous les fournis-seurs, tous les munitionnaires sont autant de fripons. Comment ont-ils fait leur fortune? aux depens dc l’Etat. Je ne dois pas souffrir un tel desordre.” - - -

° • rv

Åminnelsetalen återkomma till samma ämne. Det utgjorde centrum gravitatis i W irséns karakteristik. Man ”bokförde ”honom” — heter det — ”för millioner, ”sammanskrapade på hvad sätt som helst, ”ehuru han vid alla tillfällen ådägalade ”sig vara lika noggrann redovisare, som ”han var sträng redofordrare för förvaltningen af allmänna medel.” Facta tala alltid begripligare till öfvertygelsen, än allmänna satser. Se här ett exempel. Wirsén stod i spetsen för krigsförvalt-ningen under sista fälttågen. Räkenskaperna förvarades efter 1815 års Riksdags slut af Statskommissarien Frödelius. När Wirsén följande året blifvit tillförordnadchef i Statskontoret, lånade han vissa dithörande handlingar hem till sig- och återställde dem — aldrig. Vid Riksdagen 1817 — 1818 begärde Herr Anckar-sparre några upplysningar i afseende på nämnde krigsräkenskap. Nu fick Fröde-lius tillsägelse af Wirsén sjelf, att fram-hafva handlingarna, och, med förlorad hågkomst af den föregående lånoperatio-nen, visade Herr t. f. Presidenten mycken vrede deröfver, att dessa handlingar förkommit.

Med Statsministrarne Rosenblad och Welterstedt, Statsråden Platen och Mör-ner samt Erkebiskop Rosenstein delade Statsrådet Wirsén den vigliga utmärkelsen, att såsom Svenska Regeringens Kommissarie afsliita konventionen i Moss med Norrska Folket. Huruvida d å något annat bortlt eller ens kunnat göras, än hvad som gjordes, är icke här stället att undersöka. Det var nu, de begge rikenas förening tillvägabragtes, sådan den för ögonen förefinnes. Den 4 Novem-ber undertecknades konventionen, hvars årsdag vanligen firas med Ho (Test och stor militärisk honncur. I Svenska Mi-nerva har stått att läsa, det ”Föreningen är för Svenskar att gråta åt”, hvaremot öfrige ministerielle komma med vära li-

9*beraler öfverens om »less utomordentliga fördelar, bestående deruti hufvudsakligen, enligt de förres åsigt, att sedan grannen i vester förvandlats från en befarad iien-de till en beräknad vän, så hafva Sveriges trygghet och nationalförsvar derige-nom vunnit otroligt i stadga och styrka; uiuler det, jemlikt de sednares tanka, allt annat slatsi/iteresse är ett intet, i jenmlörolse med ilen naturliga och vackra sympatien bos en af gammalt sjelf-ständig nation för ett stolt och tappert folk, hvilket lösryckt sig från allt godtyckligt öfvervälde, och i sina bakom skyhöga klippväggar förskansade dalar planterat ett frihetsträd af mera högväxt art, än på något annat ställe i Europa, och efter hvars prototyp man önskade hiida andra samhällsskick, nära och fjer-ran. JJcggc dessa åsigter hafva sin storu \iL;t: vi äro de förste att deruti instämma. Då vi tillägga uttrycken af glädje öfver Brödrarikets llor och af djup aktning lör det allvarliga sätt, pä hvilket Brödrafolket hittills vetat upprätthålla sitt sjelfdanade statsskick, lärer ingen med fog kunna misstänka något trång-hröstadt partisinne ligga förborgadt under den utredning af frågan, eller rättare, den fråga, för att utreda ämnet, som vi nu skola framställa. Antagom ett ö-gonblick, att föreningen mellan Sverige ocli Norrige vore urbilden af fullkomlighet och syftesenlighet äfvcn för oss: huru skulle Sverige nu sett ut, der-est Skåne, Halland och Blekinge, i stället att införlifvas med Svenska kronan, på sätt soin skett, blifvit organiserade såsom en särskild, i allt oberoende stat, med särskild konstitution, huru fri i öf-rigt och för dem gagnelig som helst, och med särskild skattkammare, endast på papperet lydande under samma öfver-liufvud med den andra staten? Skulle icke dessa tre provinser möjligtvis deri-genom hafva blifvit alldeles lika lyckliga, som Norrige nu, kunnat hafva till och med alldeles enahanda statsförfattning, kunnat lefva under sådana ekouft-miska författningar, att fråga aldrig uppstått om våldsuppträden och väpnad styrka till deras hämmande,, såsom förhållandet uu varit, då tullbeslag skolat verkställas; möjligtvis och med lika skäl, man ansett ett

bestridande af det stnts-nyttiga för Sverige af en så beskattad förening, obetänkt, afundsamt eller illa-sinnadt; möjligtvis nationalförsvarets och de fria samhällsförfattningarnes vänner haft samma anledningar till belåtenhet ' af den ena, som af den andra föreriin-geu: men — ännu eu gång — livad hadeSverige derpå vunnit, och huru skulle, i sådant fall, Sverige nu sett ut?....

Under de årtionden, som hittills förflutit efter Konventionen i Mors, hade, äfven om ingen förening mellan Sverige och Norrige ägt rum, något nationalförsvar mot detta håll, lika litet som nu, ens kommit i fråga, emedan vi under denna period lefvat i fred med hela verlden, och både Ryssland och Danu-mark varit fullt ut lika angelägne att slippa blifva oroade af oss, som vi att undvika krig med dem. Det blir först cm och när en gång i tidernas tider Sverige och Dannmark »kulle nödgas draga i härnad mot hvarandra, som det faktiskt kommer att visa sig hvad vi, ur nationalförsvarets synpunkt, vunnit på Föreningen. Vi upprepa dock, att tärningen redan var kastad, när sista handen lades vid verket i Moss. Man be-höfver blott genomögna General Stewarts interessauta berättelser om det ryktbara befrielsekrigets, så väl militära som politiska operationer, de samtal han haft nåden hafva med och de underdåniga bref han aflåtit till då varande H. K. H. Kronprinsen (nu H. M. Konungen af Sverige*), för att inse huru invecklad

*) Ilistoirc dc la guerre dc 1813 et 1814ställningen den liden var, och huru svårt »let måste blifva att hitta ur den labyrint, hvars ledtråd förde från mötet i Abo till Kongressen i Wien, från Elba till Waterloo, från Tuilerierna till Iloly-Rood, från Pragas blodiga, rökande ruiner till lusteldarne vid Kalisch.

cn Alle mag ne ct cn Francc, par le Marqtiis de Londonderry, Lieutenant-General au-service d'Angletcrre, et Commissaire de S. M. Briranniquc prcs les artnces confédcrccs. Paris 1833..

Författaren berättar sjelf, hurnledes Hans Kongl. Höghet (billigt förtörnad öfver någon allt för djerf framställning) yttrat: ”Cotn-"ment! General Siewart, que/ droit avez-vous ”de m’ccrire? Ne vous rappelcz-vous pas, que "je suis le prince da Suéde, un des plus grands ”géncraux de ees tcmj>s? Si vous étiez ä ma "placc, que penseriez-vous, si quel<ju'un vous ' écrivait comrne vous niavez ccrit? Vous n’v'tes ‘'pas accicdité aupres de moi: c'est par mon ' arnitic que vous etes iei, ct vous m’avez causc ”beaucoup dt peine.”

Med det ädelmod, som utgör ett så skönt karakteristiskt drag hos den höga Personligheten,.'| förunnade dock II. K. II. äfven vid detta tillfälle löftet om sin nåd åt Stc-wart ,. och slöt med dessa ord:

"E/i bienf voulez-vous que nous soyons unis? "fous connaissez 1'arnitic qne je vous porte; "pourquoi ne pas eauscr ensemble des disposi-' tious militaires? dites-rnoi vos pensécs, niais, ”de grace, nc m'écrivez plus."Vi anmärkte, såsom ett bland karak-tersdragen hos AVirsén, en fast vilja, hvil-ken, när den, såsom bos honom, ledes af förståndet, är en egenskap af högt värde hos en statsman. Till hans heder hör derjemte tilläggas, att denna fasthet uppenbarade sig ej endast mot under-ordnade, utan i samma grad mot Regeringen sjelf. Således, när i den Nådiga Propositionen om penningerörelsen till 1817—1818 årens Riksdag Wirséns förslag blifvit snart sagdt massakrerad t, så var hans första omsorg vid Riksmötet,-att bortrensa alla de tillsatser och utväxter, hvarigenom Regeringen gjort hans system, hans klara idéer oigenkän-neliga.

1’å kraftansträngning följer slapphet: Wirsén efterträddes af Quiding. 4G § af 1823 års riksdagsbeslut innehåller, det KonstitutionsUtskottet ”pröfvat skäligt, ”att i och för rådgifvande åtgärderna ”till mindre kreditivets lyftning och disposition, ställa Föredraganden af Krigs-”ärenderne, Statssekreteraren och llidda-”ren af Kongl. Maj:ts Nordstjerneorden ”Bernhard Christoffer Quiding, under ”tilltal af JustitieOmbudsmannen inför ”RiksRätt.” Bland namnteckningarna under delta riksdagsbeslut träffar man .— otroligt, men sannt! — ”B. C. Qui-din g”. Visserligen träffar man äfven under Riksdagsbeslutet af är 1835 namnen ”D. v. Schulzenfieim” och !,Gabr. Poppius”, oaktadt den Riksdagens Kon-stitutionsUtskott ställt samtlige Statsrä-dets ledamöter, med undantag af en, under tilltal inför RiksRätt, i afseende på deras rådgifvande åtgärd angående upptagande af ett län; men också hafva Ständerna lätit sitt ExpeditionsLJtskott, genom 78 § i samma riksdagsbeslut i afse-ende på Konungens Rådgifvare vidtaga en rentvagningsprocess, som å deras sida förtjenat någon contra-artighet. §:n förmäler nämligen om innehållet af Riks-Rättens bekanta dom och ogillandet af JustitieOmbudsmannens ansvarspåstäende. Frågar man nu livad ett riksdagsbeslut skall innehålla? blir svaret naturligtvis: sådant som varit

föremal för Ständernas öfverläggningar. Frågar man vidare, om RiksRättens förehafvandert äro af denna beskaffenhet? så svaraä beständt: nej! ty mellan RiksRätten och Riksens Ständer samt deras fördelningar äger intet slags gemenskap rum, hvarken muntligen eller skriftligen. ExpeditionsUtskottet har så*-ledes haft alldeles samma fog, att i riksdagsbeslutet intaga RiksRättens beslut, som att der inrymma berättelser om utgången af hvilken annan rättegång soinhelst, uti hvilkcn konseljens leilaniöter händelsevis kunnat vara inveckläde, och hvilkcn slumpen velat, att <lcn blifvit med laga slut afhulpen under riksdagens lopp. Ty om man slutligen frågade Ex-peditionsUtskottet, på livilken Utskottet eller Ständerna meddelad handling, det grundat sin framställning, eller på hvad sätt det vunnit upplysning 0111 Riksrättens förhandlingar? skulle Utskottet nödgats svara, att det hemtat underrättelsen ur tidningarna eller från muntliga berättelser; och då fråga vi ytterst: huru kunna så inhemtade upplysningar inflyta i ett riksdagsbeslut?

Ordförandeplatsen i ExpeditionsUtskot-tet är eljest icke att förstmå. Statsrådet Akerhjelm innehade den 1823. Friherre Cederström, nära anförvandt till Stats-rådet af samma namn, var Ordförande i »letta Utskott 1830, då den beryktade-missskrifningen föreföll af namnen på fartygen, hvarigenom den af Ständerna begärda undersökning rörande Skepps-handeln förföll.. Friherre Cederström är nu mera President i KammarCollegium.. Grefve Snoilsky beklädde samma Ordförandeplats 1835, då innehållet' af Riks-Rättens doni refererades i Riksdagsbeslutet, och har sedermera utöfvat Justitie-kanslersbefattningen. Ordförandskapet iidetta Utskott tycks således innebära lyckosamma förebud — åtminstone för inne-hafvarne.

Hos den enskilde kan menlösheten rätt ofta vara eu dygd; icke så hos statsmannen. Det gör för honom ej tillfyllest att vilja det goda: han måste äfven förstå att hindra det onda. Det var under Quidings statssekteriat, som Rådgifvarnes i kommandomål inflytande växte till en kolossal höjd. Från den stunden och intill den närvarande är krigsärendernas Föredragande att anse nästan endast såsom en Generaladjutanternes byråchef. Så länge Cederström innehade Flottornas batong delades inflytandet kristligen mellan honom och Björnstjerna; men efter Cederströms onåd och sedan Brahe blef ställd i spetsen för Arméens angelägenheter, sväfvar dennes omtanka, huldrikt Öfver förvaltningens alla grenar.

Utan att räkna det Herr Quiding till last, mer, än någon annan, anmärke vi såsom en oformlighet i allmänhet uti våra Embetsverks expeditionssätt, att ämnen af den lumpnaste beskaffenhet handläggas med samma allvar och omständlighet, som de inest interessanta, mest maktpåliggande frågor. Nedanstående Konungabref, hvilket, namnteckningarna inberäknade, i utskrift upptagittjugotre rader, innefattar inom något mindre än fyra det i öfrigt så föga vig-tiga beslutet, att det bort kunna af vederbörande Statssekreterare expedieras på dess ansvar ocli så vida muntligt besked ej varit i detta fall tillfvllesgörande, under åberopande af nådig befallning, u-tan att falla Monarken besvärlig med underskrift af en handling, dit Konungens höga namn icke bort sänkas, och der nitton raders titulatur bryter högst löjligt af emot sjelfva sakens ringhet. Urkunden är nämligen ord för ord så lydande:

”Carl Johan med Guds n&de, Sverige», Norriges, Götlies och Wen-des Konung'.

Wdr Synnerliga Ynnest ocli Nådiga benägenhet lued Gud Allsmäktig, Tromän, Ordförande, Herr Grefve, Statsminister för Utrikes Äreiulernn, Lunds Academie Canzler, Riddare och Commeudeur af AV are Orden, Riddare af Konung Carl XIII* Orden, Stor Korss uf Kongl. Franska Heders Legionen, Riddare af Kongl. Preussiska Svarta och R5-da Örns Orden, Riddare med Stora Korgset af Kongl. Ungerska S:t Slephaus Orden, sa ock samllige Ledamöter i \Vår Canzli Styrelse! W1 hafva i Nåder funnit godt tillata extra ordinaire Cauzllsten i Wår Krigs Kx-pedition A. J. B.... att bura den för Wart Canzli fastställda mindre uniform. Hvilket WI Eder i Nåder velat meddela, befallandeEder Gntl Allmnktig Synnerligen Nådeligea. Slocklioms Slott den 26 Oktober 1820.

CARL JOHAN.

B. C. Quiding.

Till Canzli Styrelsen, om tilstånd för extra Oanxlisten A.* J. B.... att nyttja Canzliets mindre uniform.”

Tillåtelse att fortfarande bära plagg af en viss färg och snitt lägger man fram till Konungens underskrift, umler

det frågor af helt annan vigt kunna expedieras., blott under åberopande af Nådig befallning.

På Quiding följde Arnell Hans duglighet som embetsman, och hans odugliga enskilda hushållning, livarigenom en punkt blef med skandal satt för hans tjenstbarhet, äro i allt för färskt minne, att behöfva här upprepas. lian hade dessutom det missödet att befinna sig på ett trappsteg af emhetshierarkien, der en annan behöfde fotfäste, visserligen icke för att stadna, men för att vara den högsta sféren sa mycket närmare. Under sådana omständigheter fanns ingen räddning, och Arnell skyndade, att i främmande land gömma sin blygsel, sina missräkningar, sin dyrköpta erfarenhet ocli sina hittills icke ersatta talanger.Huru *1 et tillgick vid Nordins succession efter Arnell är beskrifvet i ”Skil-dringar ur det inre af dagens historia” Don förre lär ej funnit taflan sig till nöjes, ty lian har hos den sednare, nu bosatt i Finland, begärt ett offentligt förnekande af hvad Skildringarna i om-förmäldte afseenne innehålla. Öfver JLr-nells vägran att hörsamma uppmaningen skall vederbörandes harm hafva blifvit lika lifligt tänd, som öfver den ”juridiska” Riddarhusmajoritetens ohörsamhet att villfara Nordins yrkande om utvote-ring af just den ledamot, som misstänktes att hafva fört Skildriugarnas pensel, och som hotade att komplettera taflan.

På det att ingen glans skulle saknas i Friherre Nordins statsmannarvkte, är äT-ven hans namn införlifvadt med historien om Skeppshandeln. Det var den tiden, då Friherre Anckarsvärd, långt i-från att hafva smakat sötman af peti-tionsväsendet, eller ens fatt aning om nyttan att utbyta födselns prerogatif mot det valda representantkallet, tvärtom äii' nu i November månad 1825, med mycken pathos utbredde sig, liuruledes ”det ”ej bör finnas oväntadt, om den sjelf-”skrefne liiksdagsmannen finner sig ”bekymrad att se ett vigtigt ämne för ”inensklig kunskap utaf makten så om-”sorgsfullt undandragas det enskilda 0111-”döinet, livilket likväl är sä oumgänge-”ligen nödvändigt för att stadga det u 11-”männa”; ocli vidare: ”0111 det kommer ”att bestä såsom en obestridlig sanning, ”att all rättighet innefattar nägon skyldighet, så äger (len sjelfskrefne Riks-”dagsmannen ett vidsträcktare åliggan-”de än andra, att med ett vaksamt öga ”följa de allmänna ärendernas gång, att ”med en aldrig hvilande uppmärksamhet ”beifra hvarje maktens möjliga försök af ”inkräktning på den konstitutionnella fri-”hetens område.” Då Statssekreteraren Nordin icke desto mindre meddelade skriftligt afslag å yrkandet, att, likmä-tigt Tryckfrihetslagen, erhålla del af å-tergångsakten rörande Skeppshandeln, så klagade 'den sjelfskrefne” hos Iliksens Ständers JustitieOmbudsnian öfver ett så- » dant Nordins förfarande. Vid detta forum kunde ingenting vinnas, och vid den påföljde riksdagen, der rättvisa kunnat skipas, der gick nåd för rätt och samtliga Ilådgifvarne erhöllo syndernas förlåtelse.

När den som offentligen uttalat eu så bestämd Öfver tygelse om den sjelf -skrefne Riksdagsmannens” ”vidsträcktare åligganden, än audra”, om hans

10”vaksamma ögon” och ”aldrig hvilande uppmärksamhet” (som Friherre Anckar-svärd, i sitt ofvanintagna representant-programm) anser derined förenligt, att desertera i ett så vigtigt ögonblick från sin mycket omtalade ”bänk” på Riddarhuset, som det skedde 1829, och att Riksdagen derefter på läktaren, såsom å-skådare och åhörare, försumma sina ”vidsträcktare åligganden”j så vore det kanske obilligt att alltför strängt räkna med Friherre Nordin, om han, väl ”vetande hvad verlden tål”, skulle, af en sainte hor re ur för ljudet af ett ord, hafva begått deu statsmannaoskickligheten, att först bevisa syftningens oroande art och sedan blottställa sig för förödmjukelsen, att uttrycket qvarstår i protokollet såsom en inför samtid och efterverld uttalad tillvitelse mot en hel regim och, hvad värre är, att denna tillvitelses o-straffiighet är vorden, till yttermera visso, bekräftad af en ”juridisk” majoritets vittnesbörd. Svenska Minerva hade kanske éj, så alldeles orätt, då hon yttrade, att denna obetänksamma och misslyckade Riddarhusmanöver var illa började, sämre fortsatt och ännu sämre slutad. Måhända inses detta nu mera af till och med Friherrarne Nordin och Åkerhjelm sjelfve. Det är ganska vac-kert att afsky ”nefas” och ”skälmstycken”/ men det är mera ”habilt” att uthärda en muntlig berättelse rierom, än att framkalla den i rättegångshandlingar ocli ströskrifter. Sådant ”förnärmar” o-troligt ”anseendet”, till och med mera, än en profan talares ”närvaro” bland en samling politiska helgon; ty o— littera scripta manet. Friherre Akerhjelms hätskhet mot den ifrågavarande personen är så mycket anmärkningsvärdare, som Friherren Järer förut haft någon förbindelse af erkänsla till samma person. Åtminstone synes sådant troligt, då man erinrar *ig en uppgift i o m förmäl dt e af-seende af käranden, under åtalet mot Statstidningens Redaktion, och dermed jemför

följande biljett:

”Jag tar mig härmed friheten att å-”lersända de mig benäget meddelade ”handlingar, och bifogar derjemte en ”Species facti, som är grundad på autentiska källor. — Med tacksamhet för ”Herr Assessorns mig visade grann-”lagenhet, har jag äran teckna Stockholm den öilmjukligen

18 Dec. 1828. G..F. Åkerhjelm.”

Det hade väl ej stått bättre till med AVirséns underbyggnad och kunskapsförråd, än med Nordins; men genom lång öfning och vana hade den förre fått enviss färdighet att bedömma och heliandla ärenden, som ingen sqvadrons exercis och inspektörs-befattning i verlden kan bibringa. Deremot hafva de gemensamt ägt en annan högst väsendtlig administra-tif egenskap, och den uti i ganska rå-gadt matt; vi mena: sjeljfört roendet, u-tom hvilket en viss naturlig villrådighet alltid vidlåder besluten. När bröstet sväller af en ljuf oändlig trängtan att helsas för statsförbättrare, faller sig ej så noga om i sjelf va verket en föregif-ven re-form skulle upplösa sig uti. en vämjelig ref-orm på statskroppen. Dessa begge begrepp, hvaraf det eita innefattar så mycken helsa, det andra så stor sjuklighet, ligga hvarandra lika nära i verkligheten, som i stafningssätt. Stats-klokheteii förstår att urskilja samt att varsamt men allvarligt och rastlöst till-vägabringa det ena, under det att char-lataneriet och inbilskheten röra upp himmel och jord, för att bringa det andra å bane. Sverige kan i närvarande stund berömma sig af flera frejdade skriftställare, hvilkas välmening vi äro långt i-fran att bestrida, men hvilka föreställa sig, att statsman och förslagsmakare äro identiska begrepp: att man är tänkare, så snart man sätter pennan i gång, och författare, blott man låter trycka hvadman saminanskrifvit. Grefve Björnstjer-na ocli Friherre Anckarsvärd rådfråga i detta alseendc merendels endast sin goda vilja, och alstren af deras pennors flit vittna derom, att ingen pedantisk språkkunnigs profana hand någonsin kränkt lielgden af deras manuskripter *). Friherre Nordin åter har stått i allt för nära beröring ined öfvade skribenter, för att hans skrifter skulle sakna den pole-ring, som röjer ett arbete af förenade bemödanden.

Det finnes en skrift, som lemnade pressen 1830 kort efter Riksdagens slut, men hvilken dock aldrig blef synlig i bokhandeln, oaktadt upplagan lär varit rätt betydlig. Denna skrift, kallad: Tan-

kar o/ii Svcri«es Beskattning’, fanns i ganska liöga händer, och lflan gjorde i högsta sferen iugen hemlighet 'af, att Friherre Nordin vore författaren. För

*) Ujörnstjernas skrift om Representationsreform i Sverige har dock — man må vara huru skiljd i öfrigt som helst från hans å-sigler både i det hela och i dess detaljer; \i äro det ock — den ostridiga- förtjensten, att hafva förflyttat frågan "from sounds to' t'hings\ från deklamationernas och abstraktionernas fält, till det konkreta: till slittet och vilkoreu. Endast derigeuom 4au man nalkas målet-innehållet af (lenna skrift redovisa vi så mycket hellre något närmare, som man der dels gör bekantskap med en af våra mest inflytelserika statsmäns åsigter, hvilken äfven allmänt förmodas vara kärnan in petto till framtidens Ministérer, och dels uti afhandlingen iinner en bekräftelse från tillförlitlig källa på de målningar af landets tillstånd, som, ofta af oppositionen framställda och lika ofta af Styrelsen bestridda, icke längre kunna dragas i tvifvelsmål, då en Regeringens egen ledamot (Nordin var nämligen då ännu tjenstgörande Statsråd) lånat dem sin trovärdiga pensel. Det heter nämligen i förordet:

”Med oafbruten uppmärksamhet har ”författaren följt den tillväxande kraft ”och de förvånande framsteg i statseko-”nomiskt afseende, som under de sista ”15 å 18 åren i flera Europas stater ägt ’’rum, under det att i Sverige, utan nå-”gon synnerlig förändring, allt ifrån en ”aflägsen forntid, de föråldrade institu-”tioner qvarstå, hvarpå rikets allmänna ”beskattnings-system livilar. Ett sådant ”oförändradt förb ifvande vid hvad en ”gång blifvit infördt, på ett fält, der ”successiv utveckling ligger i sjelfva sakens natur, är i strid med naturens al-”drig ostrafladt öfverträdda lagar.” Vi-tlare i sjelfva skriften: ”Är statskroppen ”en gång i olag, och fortgå dess funktioner icke mera fritt ocli obehindradt tili en stigande förkofrari, så må man icke med pailiativer söka motarbeta det ”felaktiga, utan göre man för sig klart 'och åskådligt hvarest grundorsaken förefinnes till de yerkningar man erfar, och ”denna, tillförlitligt utredd, tillintetgör» ”man det felaktiga i sin grund, och verk-ningarne falla hort af sig sjelfva. Det ”må icke förefalla ovuntadt, att jordbrukets idkare äro skuldsatte, och att ined ”Jivarje år kapital-förmögenheten hos ”denna betydliga medborgare-klass ge-”nom ytterligare skuldsättning

nedsättes, samt slutligen helt och hållet försvinner, och att fastigheterna blifva de allmänna kassornas samt fromma stiftelsernas tillhörighet, då de nuvarande ägar-’ ne få skatta sig lycklige, om de kunna ”bibehålla sig såsom arrendatorer och ”landbönder på fädernejorden. Sådan är ”tallan af Svenska jordbrukarens tillstånd ”i allmänhet i de egentligen åkerbrukan-”de provinserne, och skulle mera allvar-”ligt begrundas och skarpare falla i ö-”gat på eu ocli hvar, derest icke den ”sjelfägande Bonden, genom användandet ”af egen, hustrus och barns arbetskraft, ”dymedelst förvärfvade sig den kost och”lön, som tjenstclijonet har rättighet atl ”fordra för använd arbetsförmåga; och är ”de hemmansägares antal ieke ringa, som, ”efter fullgörandet af alla utaf hemmanet ”utgående o ner a samt en tarllig åtnjuten ”spis, vid årets utgång icke kunna på-”räkna för egna personliga behofs fyllande en behållning, motsvarande den ”lön, de och deras grannar måste utgifva ”för en arbetsför drängs biträde. Att ”förhållandet på andra ställen i riket är ”vida bättre, medgifva vi gerna; men "snarare vidga än sammandraga sig "med livarje är de trailer, Uvarest "den mörka tajlan blir tillämplig, och "högt påkallar'samhällsskickets framtida ”bestånd en snar och ändamålsenlig rät-”telse.” Roten och upphofvet till det omförmälda onda ansåg författaren ligga i hemmanens grundskatter. Desses tillkomst heskrifves, bland unnat, sålunda:. ”Oin under okunnighetens och vidske-”pelsens mest mörka tid, ett nyss ur htv ”dendomen trädt folk kunde af ett ränk--fullt Katholskt Presterskap förvillas och ”förmås att förbinda sig till utgifvande ”af TV af all äring, som detta folk ge-"nom svett och möda kunde framtvinga ”af en oftast svag jordmån under ett ”kallt och hårtlt klimat, så hemställes ”till hvar» oeh ens opartiska bedömaitdtv”om, sedan erfarenheten visat, att af ”hvad som utfästs för ändamålets upp-”fyllande är tillräckligt, rättvisan icke ”kräfver, att hvad som ej för ändamålet ”erfordras eller användes, snarare bör ef-”tergifvas åt de betalande än en statens "inkomst deraf beredas, hvarigenom an-"dre medborgare-klasser erhålla en lind-”ring på bekostnad af dessa vilsefördas ”afkoinlingar.” Författaren föreslår till det ondas botande ordinarie rentornas upphörande samt att all jord i riket skulle ,bl*fva af en och samma natur, med undantag af den, som af ålder ä-ger säteri-friliet, hvilken fortfarande bi-behölle lindringen af att endast extra i stället för ordinarie Rotering utgjordes. Invändningar om ägande-rättens helgd: att skattehemmans-ägaren ärft eller köpt hemmenet med de allmänna åligganden, som deraf nu utgöras: att en uppenbar orättvisa skulle uppkomma, om på Säteri och Frälseägarne hvälfdes en del af Skattets bördor: ccli slutligen att Krono-bondcu icke äger sitt hemman, utan blott arrenderar det af Staten, kallades lok-trinära.” Författaren föreslog ersättning till ägare af Säterier, Rå- ocli Rörshemman samt Frälsehemman och Frälserentor, på det sätt, att för liVarje al dessa hemman skulle uppgöras en or-dentlig; skattläggning-, efter ortens metod samt egendomens beskaffenhet, med å-sättande af de rentor och den krono-tionde, som af skattehemmanen i häradet utgå. . Af dessa rentors och kronotion-despannmåls förvandlade värde, skulle uträknas efter 10 års med el markegång, ett års supponeradt skattebidrag, hvar-efter detsamma borde förvandlas i kapital efter 5 procents renta. Den kapitalersättning, som sålunda borde tillkomma förenämnde jordägare, afbördade staten genast och på en gång till samtlige er-sättnings-berättigade, genom statsobligationer, löpande med 4 procents årlig renta, hvilka skulle dödas genom fastställd amortissementsfond, beräknad till en procent om året af primitiva kapitalet. Ersättningssumman kalkulerades till 10 millioner Svenskt B:co, hvilka i renta och kapital-afbetalning- skulle erlordra 500 000 Riksdaler årligen. På något mera än 37 år vore hela operationen slutad. För renta och amortissement föreslogs en ny brännvinsskatt.

När å ena sidan står fast, att jordbrukets välstånd utgör en väsendtlig del af statens styrka, och att lindring i de bördor, livaraf det trvckes, följaktligen bör befrämjas; måste å den andra medgifvas, att denna lindring, för att vara billig

•roch statsnyttig, ej får ske under vilkor af andra samhällsklassers alltför stora betungande; helst desse ej njutit den ersättning' i beräknandet af fastigheternas värde, eller varit i tillfälle att se sig före vid transaktionernas afslutande om dem så, som hvarje fastighets inneliaf-vare, hvilken ock tvifvelsutan kommit i besittning af sin jord för mindre betalning just derföre, att den befanns mera onererad, då äganderätten öfverflyttades. Försöken att åstadkomma förändringar äro dessutom dyrköpta, 0111 de skola tiil-vägabringas genom statslånåt hvilka alla Regeringens önskningar och före-hafvanden äro rigtade, och uti hvilka Frilierre Nordin städse utgör själen. A ore ej hans kredit i alla afseenden sä rättvist stadgad och hans oegennytta framlör allt så allmänt känd. så skulle

dessa outö*liga låneplaner lätt kunna missleda opinionen till föga fördelaktiga begrepp om den enskilda financiella ställningen. Ty man kan taga för afgjordt — och allmänheten gör det ock i sjelf-va verket — att bland 100 som vilja bygga statens hela ekonomi på lån, äro de 9!) vinglare, endast strälvande att vinna tid och att derigenoui uppehålla sina egna vidt utseende omständigheter. Man ser i öfrigt, att Nordin beräknatför evärdeliga tider niedgörliga Stånder ocli sådana majoriteter bland dem, som under lians auspicier organiserades 1828 — 1830*); ty i annat fall lärer näppligen

) Detta Nordins inflytande lios Representationen och dess synnerliga verksamhet, sä snart frågor uppstått om lån, i hvilken skepnad »om helst, iiro ganska träffande antydde af Brukspatron Petré i en reservation mot StatsUtskottcts betänkande, angående lliksgäldskontorets vidunderliga borgen för Hypoteksföreningar. Petré anmärker först, att Statslltskottet uppgjort förslaget i rak motsats af hvad det förut tvänne gånger med Riksens Ständers bifall hemställt,' och det utan nägot slags uppdrag från Riksstånden, blott "nppd cn af Friherre af Nordin ”ens/iildt gjord, från Riddarhuset remitterad, "men med alldeles intet yttrande eller för-”ord beledsagad framställning.” Längre fram yttrar Herr Petré, att ”Statsutskottet icke ”behöft göra, livad ibland samtliga Rikets ”Ständer ursprungligen ingen annan än Fri-’herre af Nordin fordrat, och hvilket Utskottet, af aktning för besvuren grundlag, ”för sig sjelf och sina förut uttalade, af Rikets Ständer godkända grundsatser, i intet ”fall bort underkasta sig.” Slutligen heter det: ’’Sedan Utskottet, af Rikets Ständer

”helt och hållet opåkalladt, gått Friherre af "Nordin tillhanda med upprättande af ett ”förslag, som ligger utom gränsen för Stats-* 'Utskottets bestämmelse, har Herr Friher-"ren, framställande åtskilliga erinringar der-’ ciuot, anmärkt, ’ att omförmälda förslag in-en Regeringens ledamot, huru liberalt sinnad i öfrigt som helst, göra sig af

"nebSr de säkr&ste' medel att motverka Ily-”potheksföreningar med understöd af stateus ”garanti, en anmärkning, som dock icke kan ”medgifwis, utan att förutsätta, att förslaget "är mäktigare än sjelf\>a grundlagen, med ”hvars , i afseendc på Kiksgäldskontoret ”meddelade föreskrifter, ett understöd af ”denna beskaffenhet icke ar förenligt. Kan "möjligtvis fråga någonsin blifva, att verk-”stiilla I’idderskapets och Adelns, Preste-”och Bondeståndens öfver Herr afBillberghs ”reservationsvis väckta garantiprojekt fattande beslut, så skall förmodligen detsamma ”efter ordalydelsen tillämpas. I sådant tall "lär den af Friherre af Nordin' samt ätskil-”liga andra fastighetsägare stiftade IJypo-"theksförening, såsom varande den enda vid ”.beslutets fattande organiserade låneanstalt ”af deuna art, allena kunna, med uteslutan-"de af livarje annan sedermera tiiläfventyra "framsipprad dylik inrättning, komma ifra-"ga att er kalla Riksgäld skont orets garanti. ”l)et är en särdeles anomali i denna sak, ”att den utsträckning StatsUtskottet velat "åt beslutet bereda, medelst en deröfver, i "anledning af Friherre af Nordins motion, "uppställd förklaring, blifvit öfverleinnad till pröfning jeinväl af Borgareståndet, som "naturligtvis icke iir qv alificeradt att ingå i ”bedömmande af meningen med de öfri»a ”Ståndens tillgörande i en flåsa, uti hvilken ”man förut ansett »llt utlåtande från Borgareståndet öfver Hödigt."

L tan att tilltro oss bcdöiuma det mer el-med en gifven utväg att bestrida de fur riket oumgängligaste ilagliga utgifterna,

ler mindre sannolika sammanhanget mellan förmanskapet af Bergshandteringens Chef för Bergshauptmannen samt de antydda, c-liuru icke namngifna säkra händer, från hvilka deu undcrlydaude förmält sig hafva iuhemtnt vissa lika sällsamma som begrundans» ärda , upplysningar: anse vi oss göra

läsaren ett nöje och det allmänna eu tjenst med förtäljandet af följande tilldragelse. En af Bergslagerne Iiade haft eu för sig ganska vig lig fråga anhängig hos Regeringen före sista lliksdag. Ansökningen »ar grundad pä skäl. soni, derest frågan ännu vore oafgjord i liögsla iustantien, man skulle kunnat tillåta sig att anse särdeles giltiga och talande. Också hade bifall till nägou del blifvit tillstyrkt af det Collcgium, som bör förutsättas i främsta rummét nga sakkännedom i ämnet. Sedan några månader af Riksdagen förlupit blef målet föredraget af Statssekreteraren för Kaminar&reudeii och ansökningen afslagen. Vid en sammankomst af Bergslaget sistlidne sommar lät Bergs-hauptinanuen sedermera Bergslaget förstå, att saken hade tappats och målet erhållit denna för Bergslaget särdeles menliga utgång, i följd af de opinioner och det handlingssätt, som Bergslagets representant iakttagit \ i cl Riksdagen, livilkct Bergshanptman-11 e 11 med visshet sade sig känua ifrun flera säkra händer.

Bergslaget borde, såsom Bergshauptinauuen vidare lät försiå, dcrige-noiu inse verkan af att äga en representant, som tillhörde oppositionell och angelägenhu-för att i stället göra ilem helt och hållet beroende af Representationens voteringar.

ten, att för kommande Riksmöte välja eu Riksdagsman, hvars opinioner voro mera behagliga för Styrelsen.

När detta nedskrifves, är protokollet öfver Berglagets sammanträde ännu icke jn-eteradt. Det skulle ej förundra oss, om Riks. Ständers JustitieOmbudsman funne förhål-laudet så interessant, att han vitt eller efter denna justering begärde del af protokollet. Vi föreställa oss nämligen, att samma olikhet i åsigter om verkan af representantens opinioner och handlingssätt kan äga rum mellan Bergshauptmannen och Justitieombudsmannen, som mellan deu förres ”säkra händer" och den sednares liufvuil-ntän, Riksens Ständer samt deras principaler, Svenska Folket. 112 § Regeringsformen gifver någon anledning till den förmodan, att Grundlaffsstiftaren åtminstone icke varit af semma tanka, hvarken som 11' Rergshauptmanuen och hans ”säkra händer", eller som ”Den Objudne Gästen”, nu mera kallad ”Svenska Minerva" — en organ under Riksdagau 1828—1830, enligt hvad allmänt påstods, för Friherre Nordins politiska menwigar — der med så stort eftertryck läran blifvit predikad om skyldigheten, ”att votera för uniformenDe Ministericlle försvara på detta sätt sin ”inonarkiska princip”. Oppositionen, som ofta förlöper sig, talar i stället om ”nefas” och "skälmstycken.”

Innan vi för denna gäng leinna Friherre Nordin ur sigte, bör icke med tystnad förbigås lians beröinliga nit att följa uicd siaDen dag torde koinma, då man blir i tillfälle att erinra Friherre Nordin oin dessa satser, 0111 dem han sjelf framställt i sin åberopade af handling, och 0111 mycket annat. Nu är tillräckligt att anmärka den besynnerliga inkonseqvensen af en Konungens Rådgifvare, som umgås med genomgripande statsffirhättringsför-slager, att han låter en halfaunan - årig Riksdag förl öpa, utan att göra ett enda steg hos Representationen, för att bereda sinnena på sina storverk in petto; men knappt finner Ständerna hemförlofvade, förr än han låter sin statsmannavishets-källa flöda, för att bereda Tantali törst åt beundrarne af och framför allt åt för-tröstarne pä lians fosterländska omtanka Likaledes svnes den fråga ej vara ur vägen till våra dagars djupsinnige statsmän: huru det system i deras regeringskonst bör kallas, som den ena dagen anvisar bränvinsproduktionen i landet såsom den grufva, der staten hufvudsakli-gen skall hemta fina inkomster, och den andra förbannar bränvinskomsumtioneu,

tid och dess uppfinningar. Gripsholms fabrik och Ankarsrums bruk kunna vittna, att han ej försummar anskatrandet af erforderliga underrättelser, och Aby Attickfabrik samt Forssbacka masugn, att dessa underrättelser ej lemnas obegagnade.såsom roten och upphofvet till moraliskt, ekonomiskt, ja till och med till religiöst fortlerf?

Efter AYirséns förord och död blef Nordin Statsråd, och på Nordins förord, som »let troddes, öfverandtvardades krigsportföljen åt Nordenfalk. Det var en redlig, och genom sitt gifte, en rik man, utan anlag och fallenhet för statsmannakallet. vid hvilket han ock snart tröttnade, öm förmågan att fylla sin plats lärer nu så mycket mindre varit egentliga frågan, som Nordin just förmentes afse, att fortfarande gifva rigtning åt ärendernas gäng iuom krigsdeparteinentet, hvars nya chef således sjelf stod i beroende af företrädaren. När denne, genom freilsbrottet med Arméens Föredragande i kommandomål, förlorade sitt inflytande, drog Nordenfalk sig försigtigt tillbaka i privatr lifvet. Genom nåj;ot uppdrag med tillsyn öfver förvaltningeu af H. M. Konungens egendomar i norra orterna (Nor-denfalk» hembygd) lärer han haft deu lyckan att hafva varit personligen känd, redan före sin oväntade upphöjelse till Statssekreterare. Det är hos Högsta Domstolens kortsynthet, som Konnngen och Nationen gemensamt stå i förbindelse för de olägenheter af ilerfaldig art, »le. stora iuiluster och bekymmer för deu högegaren, hvilka uppkommit genom Dess inköp af fastigheter, lydande under en ”spira, vid hvilken Svea gjuter glädjens lår.” Ty innan Högstdensamme inlät sig i någon sådan transaktion, infordrade han officielt Högsta Domstolens utlåtande i ämnet, och Högsta Domstolen gaf ett tillstyrkande i embetes vägnar in amplissi-ma Jonna. Bland andra bittra erfarenheter, som på detta sätt blifvit gjorda, har man sett vinningslystnaden och e-gennyttan missbruka Furstens ädelmod, sä väl vid sjelfva köpsluten, medelst en alltför högt uppdrifven saluskilIing, soin sedermera vid förvaltningen af de dyrköpta egendomarne. Monarken, som icke velat beröfva

regeringsoinsorgerna en dyrbar tid, har sålunda nödgats anförtro särskilda detaljer af vården om dessa mera enskilda värf, tid efter annan åt Presidenten Sylvander, Justitiekansle-rerne Turdfjasld och Bergenschöld, Stats-sekteraren Nordenfalk, LamUhöfdingarne Gyllenhaal och Schmidt, Hofmarskalken Gyllenhaal, Bevisionssekreterarne Fore-lius och Martin, Kammarherrarne Chri-stiernin och Staöl von Holstein, Brukspatronen Tamm, Krigsråden Köslein och Hasenkampf samt Generalkon»ulen Dehn. En del af de olägenheter, vi nyss om-formält, framskymta ur ett officiellt do-kument, hvilket derföre här meddelas, ordagrannt så lydande:

”K u n g ö r e 1 s e.

”H. M. Konungen öfver Sverige och ”Norrige, min höge och nådige Herre, ”oafbrutet sorgfällig om allt hvad som ,?kan bidraga att bereda hans underså-”ters välfärd, har insett hela vidden af ”de fördelar, som bearbetandet af (ielli-”vari grulVor kan medföra för detta lands ”innevånare. Då H. M. fann huru föga ”nytta man liittils dragit håraf, beslöt ”Han att förvärfva sig dem, vid samma ”tid -Han blef ägare af flere Bruksanläggningar i Norrbotten, endast i afsigt ”att, genom arbete vid grufvorne och ”malmtransporter, erbjuda landets inne-”byggare säkra utvägar till att under-”hålla sig och de sina, samt för att sålunda öka folkmängden och utsprida all-”män välmåga. Ehuru stora de summor ”varit, dem II. M. i detta ändamål upp-”offrat, sedan en följd af år, och ehuru ”ringa nytta han bittils dragit af desam-”ma, har hans faderliga lijerta med nöje Ogjort denna uppoirring, i det hopp, ”hvilket han ännu fortfarande hyser, att ”hans i detta land bosatte undersåter, ”erkännande att det är endast for ileras ”väl, samt i afsigt att stadga deras väl-”stånd, som H. M. gjort sådanc omkost-”ningar, skola, genom håg för arbete, ”samt en sparsam och liushållsaktig lef-”nad, bevisa att de äro värdige sin Konungs faderliga omsorger.,

"Undertecknad, hvilken på II. M. Konungens särskildte befallning, begifvit sig ”hit upp, för att underrätta sig om inne-”byggarnes. tillstånd, har med högsta letls-"nad erfarit, att den föga verksamhet, ”som ägt rum vid malmtransporter under ”sednaste vinter, ehuru till én del en ”följd af den svåra väderleken, liärflutet ”af de missbruk, till hvilka några vid ”verken anställde tjensteinän gjort sig ”skyldige emot innebyggarne, derigenom ”att de icke lemnat dem så goda varor, ”H. M. önskat, och tjänstemännen af ho-' ”nom »mottagit, och hvilket väckt ett ”allmänt billigt missnöje. De hinder, ”dem årsti»len lagt i vägen, böra tåligt ’’fördragas, inetl un»lergifvenhet under ”Försynens vilja; men de missbruk som härleda sig från några enskildtes egennytta, förblindade till den grad att de dcrmed sårat H. M. Konungens fa«ler-

ff *

liga hjerta, då de haiullat på ett emot hans höga afsigter så fullkomlige» stridande sätt, desse missbruk sk<ila på det strängaste blilva bestraffade; »le nog-”granuuste undersökningar skola ansläi-”las, på det att ingen af de brottslige må undgå en strån”, men rättvis näpst. Oeli lör en framtid lemnar jag ortens innevånare den säkraste trygghet, att såriane missbruk ej mera skola inträffa, samt att de kunna vara förvissade, att ordentligt erhålla betalning, för både grufarbete och malmtransporter, antingen kontant, eller i varor och lifsmedel ”af den yppersta godhet och till så låga ”pris som möjligt.

"Och pä det att landets innebyggare ”kunna vara förvissade att deras både ö/iskningar och billiga klagomål, i fall de någongång fin^e anledning att beklaga sig öfver de vid verken anställde tjenstemännen, skola direkte ankomma ”till H. M. har Hr Kyrkoherden Björk-"man erhållit uppdrag, att emot taga och ”förskaffa dem till II. M* kunskap

”Denna åtgärd, livilken II. M. täcks ”uttryckligen anbefalla mig, skall lemna ”innevånarne ett nytt bevis på H. M* "faderliga omsorger, samt på det delta-”gande han värdes hysa för deras väl; ”liksom den är inför H. M. en borgen, "att hvar och en nf landets innebyggare ”»kall bereda sig att ådagalägga, det han ”är värdig de välgörande afsigter, H. M. hyser för denna ort, samt för hvar-”je innevånares lycka ocli välgång1. — ”Gellivari den 20 Juni 1828.

. ”v. D c lin.

”GeneralKonsuJ, Riildarc nf Kongl.

”NorcUtjernc- och Wasa-Orilcn.

”Uppläst efter slnlntl Gndstjenst i Nnttavarc ”den 17 Augusti 1828 — Betygar som ofvan

”Johan Björkman.

. *’Pa'»tor.

”Uppläst dcu 30 November 1828.

“Joh. Björkman."

Nordenfalks utnämning var en hyllning i befordringsväg åt rikedomen. Parad med andra erforderliga egenskaper är penningeförmögenhet hos funktionären visserligen icke att försmå; men i brist af de förra kommer man — d. v. s. komma ärenderna — ej särdeles längt, blott genom mynt. llos de rike, som utgöra tidens aristokrater, uppenbarar sig ock tidslynnet i hela sin styrka. Dettas liuf-vuddrag är egoism, och våra rike, i hvilken ställning för öfrigt af lifvet som helst, äro i sanning ej böjde till försakelse af något slag, för det allmännas skull, ej ens af sin maklighet. Så länge t. ex. man höll sig inom de rikas kategori i fråga om val till Ordförande i 1827 års Statsrevision, afsade sig den ene efter den audre det besvärande lör-troendet, ocli det var först cn nian utom denna kategori, Adlersparre, som icke undandrog hig befattningen. Oftast paradox, ofta misskänd, stod lian alltid till tjenst, då fosterlandet kallade; men återföll, ögonblicket efter öfverstånden kris, i lättjans famn +). Med eröfrad sam-

*) Viil sidan af och sasoin ett motstycke till ofördragsamheten hos den så kallade llisloriska Skolan ocli hennes koryfé G—R

i Svenska LitteraturFöreningens Tidning, livarest det, med ett åbcropadt uttryck af Doktor Johnson (se N:o 50 den 10 Deeemb. 1834), vill förklaras för ingenting mindre än ett skurkstreck, ntt tänka sig patriotism annorlunda, iin stöpt i Upsalas höglärda och vidtberömda form, torde följande utdrag af ett bref frun Statsrådet Adlersparre till författaren af "Skildringar ur det inre af dagens historia”, förtjena en plats:

"Tit. sisla bref (heter det i Adlorsparres), "för livilket jag 1111 hjcrtligen tackar, fägna-’*de mig i Ilera afseenden, förnämligast ge-"110111 den öfvertygelse det ingaf inig, att vi "iiuna äro vänner, hvarotn jag tyckte mig "hafva mina små anledningar till txifvclsmål.

"Tit. litterära arbete har ännu, oaktadt "fogade anstalter, icke i sin helhet kommit *’mig i handom. Det lär vara allt för stort "för att sändas på posten, och alla resandes "näsor äro un vända mot, icke ifrän huf-"vudstaden. iFlera omständigheter hafva e-"medlertid hos mig rotfästat öfvertygelsen "om dess sauna, stora, sällsynta värde, "hvaraf jug vill nämna en och anuaa. ---------hällsratig, hastade Ugglas och Nordenfalk från de mödosamma statsbestyren,

”JVågon alliuän köld måste det väl således "icke liafv a mött; ännu uiindre någon allmän ”ilska. - - -

”Sedan jag: fnllskrifvit andra sidan, fick ”jag besök af två vänner, en andelig, en ”verldslig, li vilka begge läst Tit. skrift eller ”bok, ocli \oro förtjuste af den. Jag blef ”glad, som jag det alltid blir, när jag ser "en låga eller 0111 det också blott vore 011 "gnista ni’ sanu kärlek för vårt fosterland', ”•let gamla, äilnu upprätt stående Svea, fast, "som mig s) nes, pä nog svaga och darrande ‘'knän.

”Man sade mig, att i Tit. arbete skall ”fiunas en kritisk . ogillande anmärkning öf-”ver någon ströskrift af mig. Som jag tar ”för afgjordt, att anmärkningen är oväldig "ocli grundad, så lackar ias uppigtigt för "den.

”Jas liar svårt, att utan någon liten känsla ”af afund lyckönska Tit. till den lärorika, ”fast ej alltid, kanske sällan glädjande belä-”genlieteu, att på nära håll ocli med klart ”seende ögon, jemföra nieiiniskonaturen i ”sin högsta höghet (det sauna, varma, icke ”förklädda, uppåt blossande, gnistrande, ”sprakande fosterlandsnitet), med samma ”natur i sin lägsta förnedring (den uthyrda "eller saldu öfvertygelscn)."

Oet är oss obekant, huruvida den 1111 mera odödlig vordne härmed tilläf» entyrs syftat på ”troheten mot hlf t orie»kri fvn r oka llet’’, under uttryckt "föt hop/niing'\ om pensioner, eller il>likt "i en fruuiiid." Men om en såoch Petré ansåg tre månaders åsidosättande af enskilda angelägenheter under eu Statsrevision, till deltagande hvaruti han kullats af enhälligt val, för mycket begärdt, att rättfärdiga en popularitet, som välförhållandet vid elt enda Riksmöte varit tillräckligt att rotfästa. Huru höllo väl Hrr Anckarsvärd ut, och hvilka uppoffringar gjorde dessa begge frejdade patriotiska broder för det allmänna, den tid, då äfven de räknades till rikedomens notabiliteter?... Ja, när i Serafiiner-Gillet förskotter någon gång erfordrats, för bestridande af nödiga utgifter till sjukhus och hospitalcr, iakttages merendels tystnad af Ordens öfversteSkattmä-stare DeGeer, och Vice Kanslern Rosenblad anlitar i stället sin kredit, för att afhjelpa ögonblickets förlägenhet. Lammets tillbedjare håna Israeliternas guldtörst och dyrka sjelfve, främst af allt —» guldkalfven.

Det är nu Statssekreteraren Grip, som står i spetsen för krigsdepartementet. Oin hans insigter och åsigter i egenskap af

beskaffad ”förhoppning” utgjorde dc historiska åsigtcrnas och den historiska kritika" stens bevekelsegrund, du kunde med allt fog

i verlden på honom lämpas Doktor Johnson» uttryck om "a scoundrcL”statsmän har ingenting; försports, som löst gåtan af hans upphöjelse. Han försvarar likväl sin plats -bättre, än någon bland hans ofvannämnde företrädare, när man undantager Lager bring, AVirsén och i vissa stycken äfven Arnell. I afseende på Grips benägenhet för konstitutionella former finnes ett och annat tvifvelsmål; men hans skicklighet som expeditions-hafvande är af ingen sakkunnig bestridd.

Vi började att kasta cn blick på krigs-förvaltningcn, emedan denna gren erbjuder de flesta omvexlingarna under det nya samhällsskicket. Ur denna synpunkt förtjenar Finansadininistrationen att der-niist tagas i betraktande. Järta, hennes förste chef, ledsnade vid denna befattning långt innan andra årets slut. I några fa ämnen, som interesserade honom, nedlade han bevisen på sin förmågas öf-verlägsenhet då hon anlitas, och i massan af efterlemnade mål, på bristen af uthållighet. Förföljelsen mot Qxelberg är förknippad med hågkomsten af denna korta administration, hvilken i en ännu kortare termin fortsattes, då Järta, vorden Landshöfding, eller som han sjelf med ett visst välbehag uttryckte sig: ”i)alarnes HÖfding", enligt särskildt förordnande föredrog finartsärenderna, de sista månaderna af året 1815 och de för-sta af 1816. Upsala, skådeplatsen för hans ungdoms frihetskärlek i «len beryktade musikprocessen, har äfven blifvit verkstaden för de litterära släckningsrön, till dämpaude af politiska eldsvådor, hvarmed han sysselsätter sina äldre dagar; och sedan han inför Götha HofRätt försvarat de 1800 års Representanter,* mot hvilka Konungen låtit «.er anställa äial, stod han sjelf till rätta inför Svea Hof-rätt, såsom den der i egenskap af Konungens Befallningshafvande brustit i skyldig hörsamhet mot en bland Representationens fördelningar. Man har bestridt honom mod; man kan dock ej, utan orättvisa, tillvita honom slafsinne. Eu hvar-dagsmenniska skulle lika litet hafva hånat makten i Gustaf Adolfs tid, som o-pinionen i Carl Johans. Vi kunna ej ana de bevekelsegrunder, soui förmatt Vederbörande att undanhalla ett Järtas utlåtande, dä han var Landshöfding i Fahlun, hvilket, från början till slut ut-skrifvet med hans egen hand och af ett omfång, tillräckligt för en bok, innehåller flera och starkare och klarare sanningar om vår tid, än man eljest plägar finna sammanförda pä ett ställe. Utlåtandet var ställdt till Kongl. Maj:t underdå-nigst, genom Dess (om minnet ej felar) FinansExpedition; men lärer der ickeblifvit inregistreradt och törhända ej heller i underdånighet föredraget. Det var värdigt en man, som afskuddat bördsaristokratiens fördomar, att allvarligt gissla de vida mera tryckande af penninge-ari-stokratien; och sådan var (om annars vi rätt minnas) tendensen hland annat af omförmälde utlåtande. Sedan det icke mer lärer iinnas i allmänt förvar (väl, om vi häruti irrade oss!) återstår blott den önskan, att handlingen måtte i någon enskild samling räddas undan en förstörelse, hvilken den i alla afseenden mindre förtjenar, än mängden af officiella dokumenter, som nu för tiden utgå lrån Svenska myndigheter. Han visar der bland annat, huruledes mången, som berömmer sig af att med spotskhet af-visa statsfunktionärens anspråk på ”yttre aktning”, vordnadsfnllt och undergifvet uppvaktar i procentarens förmak.

Beckmark-Fredenstam öfvertog, såsom tillförordnad, finansportföljen ur Järtas händer och Öfverleinnade den i

AVirséns, hvilken, förflvtta<l till Krigsdepartementet, i Finansernas efterträddes af MÖrner. Det har för denne 1809 års man (af andra ordningen) ej saknats tillfällen att utmärka sig: såsom Ordförande i 1812 års KonstitutiunsUtskott, såsom Kongl.Kommissarie i Moss*), såsom Liqvidations-Kommissarie af Sveriges utländska gäld,

*) Då vi ännu en gång kommit att nämna Konventionen i Moss, återföras våra tankar otvunget till de stora Europeiska tilldragelser, som föregingo Föreningen ocli den Store Man, ”en af våra tiders störste Härförare”, som ledde dem. Begärligt uppfattar historien ej endast de bragder, med hvilka han inskrifvit sitt dyrkade namn i hjeltarnes album, utan äfven livarje handling, livarje Uttryck, afspeglande hans höga, hans sköna själ. II ve m kan, utan innerlig rörelse, läsa de välönskningar för en evig förening mellan Nordens begge största Makter, Ryssland och Sverige, och de förhoppningar, lägrade kring det förras, då för frihetens ädla sak svajande fanor, hvilka känslor uttalas i följande, med General Skjöldebrand öfversända "Lettre du Prince Royal de Subde a 1’Empereur de Russie, datcc de Stral-sund, 10 Juin Extrémement occupé, il m‘a étc impossible d‘ccrire de ma main cette longue lettre; mais je ne puis, Sire, résister au plaisir de réitc-rer a V. M. l‘assurance que je désire vive-ment que les circoastances actudles jettent les bases d‘une union éternelle entre la Russie et la Suéde. II faut venger 1’Europe et la sauver. Voilå, Sire, notre voeation: elle sera remplie, j‘en atteste les principes de V. M. et les qualites éminentes qui ont Jixc sur "rs regards, et les yeux du

dans ce moment poussés vers le camp iuipé—

voeux. que de souptrs, sonto. s. v. Den största utmärkelsen hemtar ilock hans offentliga lif från Svenska A-kademiens stora pris i vältaligheten, för hvilket lian under Statssekreteriati‘ts lediga stunder sammanskref en tällings-skrift. Pä Riddarhuset liafva hans vältalighetsstycken gemenligen aflupit med något mindre bifall. Det är i alla fall en lycklig ocli lofvärd omtanka hos vår tids statsmän, att alltid i värsta fallet liafva skuggan af en frisk akademisk lager i beredskap, derest <len medborgerliga ekens löf skulle vissna genom hiirj-

rial rus te/ V. M. I. n‘apparticnt pas scidc-mcnt a la Russie, viais a l’anivers: cc J~ut le lan gage tjue j’ai cu 1‘honncur de lui tenir il y a dcux niois, et eertes les ajfaires sont loin d‘ctre dans l‘ctat ou elles se trouvaient alors. L‘Aulriehe et la Prusse étaient co/itre vous, Sire: aujourd’/iui la Prusse fait causc commune avee V. M. 1‘Autriche est au rnoins neutrc; et 1’Allemagne nous appelle; elle s’arme, nous attend, ct nous co/i/ure de rester unis.

Agreez, Sire, mes aveux ct mes sentimens pour tout ce qui vous interesse.

Signe: CHARLES JEAN.”

(Jliir följer en lång, särskild framställning om krigsoperationerna, ocksa undertecknad aC llögstdensamine). Se Ilistoirc de la Cutne de 181» et 1814, par le marquis de Lvndvik-denjr.ningen af opinionernas girok. Tvänne förtjenster — en positif, en negatif — liar Mörner emedlertid medfört i Statsrådet, hvilka ännu i denna stund, -eller kanske rättare: just i denna stund, göra honom företrädet der ostridigt, jeninförd med flere bland lians nuvarande erabets-bröder. Den ena af dessa förtjenster består i en vidsträckt beläsenhet, till hvars förvärfvande Grefve Adelsvärds och Fri-

n • o

herre Akerhjelms återstående dagar sannolikt ej skulle förslå, äfven 0111 dessa Deras begge Excellencer in petto nu i äldre åren skulle fä lust att allvarligeil idka studier. Den andra fördelaktigt utmärkande egenskapen hos Grefve Mörner är en öppenhet i handlingssätt, som hojer lionom vida Öfver alla små intriger. Han saknar nämligen helt och hållet ränkornas trenne hufvudvilkor: slugheten, smidigheten och sinneskölden. Just denna, på sitt sätt aktningsvärda öppenhet hos de begge 1809 ars män af första och andra ordningen, Järta och Mörner, gör att de oförenbara motsägelserna i deras politiska uppförande — deras jakobinisin vid början och ultraismen nu vid slutet af deras bana — faller desto starkare i ö-gonen. Emellan röda mössan och den plymacherade hatten linnes ingen annan öfvergångslänk, än Bartheleinys sats :”It’hom me absurde est celui qui ne change jamais”

Efter Mörner vandrade finansportföljen ånyo 1’- är mellan Järta och Fredenstam, till dess den hamnade hos

Klintberg. Denne man — mindre af gamla systeiner, än af gammal slentrian — rufvade den, såsom honan äggen, utan att deraf vardt någon lefvande allöda i handling. Han tillverkade sitt mästarprof, i Propositionen till 1817—1818 arens Riksdag om Statsverkets tillstånd och behof; till livil-ken Proposition konceptet länge fanns tillgängligt för hvem helst, som hade lust att inflicka någon stump af sina i-déer. 1 valet af denne embetsman till detta embete lemuadea ett ytterligare vedermäle af tidens skarpsinnighet att framdraga subjekter, äfven då de hemtas utom deu vanliga kategorien af kandidater. Under sitt fyra-åriga statssekte-riat åtnjöt Klintberg merendels tjenstle-dighet. Än var det Skogman, än Lands-höfding Törne (hvilken dock ej emottog förtroendet), än Kunslirådet Hegardt, som under tiden förordnades att förrätta tjeu-sten. När, efter Edelcrantzs död, Klintberg 1821 återvände till CommerceColle-gium, såsom President, derifrån han såsom CoiumerceRåd utgick 1817, erhöll Skogman portföljen, och innehar deuännu, tillika vied Presidentskapet i be-mälte Collegiuin.

Skognian har redan varit längre Stats-sekterare för Finansärenden, än alla hans företrädare, sedan 1809, sammanräknade. Denna omständighet, i förening med den andra, att en chefsplats — förut Öfver-postdirektörs-embetet, nu CommerceCol-legii Presidents - syssla — i hans hand merendels utgjort portföljens prebende, bibringar en föreställning oin öfverläg-senhet och oumbärlighet, som jäfvas af otaliga embetsåtgärders halt, af anmärk-ningsanledningar, vexeloperationer, vissa tilldragelser inom Myntverkets administration, Staslånsförslager, m. m. Ingen af de öfrige nu varande Statssekrete-rarne kunna mäta *<ig med honom i liuf-vudj kunskaper och verldserfarenhet, och ingen af dem har dock låtit komma sig så många och sa eftertänkliga misstag till last, som han. De mest impopulära och minst konstitutionsenliga framställningar, till ex. vid Riksdagen 1834—1835, äro kontrasignerade af honom: ja, sjelfva expeditionerna, utgångna från hans Expedition, vittna i allmänhet om en oakt-samhet, ett hastverk, som skulle skada till och med utmärktare embetsmäns rykte. än II1' Skoginans. Bemödanderna att härma Wirsén hafva icke lyckats honom,om icke livad det frånstötande väsendet angår; ty på försöken att stundom sammanknippa det allmännas, båtnad med sin enskilda, skall lian varit nära att sjelf duka under. Härigenom hafva räll bryd-lamnia finansiella konjunkturer någon gång uppkommit för Finansministern, och det förmäles att anspråk skola finnas på erkänsla, hvilka, om också ej förbindande för en man af heder, nvilket H' Skog-inan i vår tanka är, likväl för en man i* tjenst alltid äro besvärande. Med frågan om BankoReglementets öfverlemnan-de till Kongl. Maj:t slöts si^ta Riksdagens förhandlingar, och man kan ined uågorlttmla visshet motse, att hon blir en bland de första, hvarmed nästa Riksdags KonstitutionsUtskott kommer att sysselsätta sig. Det är under sådana för-hållandon alltid lugnt att redan hafva fast fot på ett animt ställe, i händelse det skulle möta vissa svårigheter att hålla sig qvar på den slippriga punkt, der man under menlösare tider haft ett någorlunda säkert tillhåll, öm — livad påstått blifvit i en hos seduaste KonstitutionsUtskott gjord, men dd ej godkänd anklagelse — cholerans utbrott i Sverige 1834 vållats geuom någon administratif uraktlåtenhet; om de hundratusentals riksdaler, förut använda på farsotens utestän-gande, sålunda äro vordne ändamålslöst förspillde ocli, livad värre vore, om de tusentals lif, som choleran släckte, kuu-nat räddas, derest samma försigtighet, uppmärksamhet och nit iakttagits efter som före den underdåniga Tacksägelseadressens afgifvande; sä hade Hr Skog-man drygare del i det moraliska ansva-

v “

ret, än någon annan hland den högre administrationen, enär han, i den dubhla egenskapen af Konungens Rådgifvare och af Chef för det Verk, som har att vaka öfver skyndsamt kungörande af smittans kända tillhåll, haft <ict duhlila åliggandet, att tillstyrka erforderliga mått och steg och att handhafva tillsynen öfver verkställigheten.

Hamiltons namn är det första på förteckningen af Kammarexpeditionens Stats-sekterare efter 1809 års statshvälfning. Han var ej okunnig om livad som förestod, innan revolutionen hröt ut. Med många aktningsvärda egenskaper, som tillskyndat honom ett rättvist anseende då han, i Högsta Domstolens bättre dagar, var deraf ledamot, befanns han likväl ej lämplig för ifragavarande statsmannabe-fattning, hvilken han också blott sex veckors tid utöfvade. Törhända blandade sig böjelse för beqväinlighet tillika något med i spelet: en driflfjäder, som,i förening med en stark hushållsanda, skall vållat den förlust, Svenska Areo-pagen lick vidkännas, genom Hamiltons förflyttning till en Landshöfdingeplats, der förenämde fallenheter förmälas hafva nått sin utveckling.

Afven olyckan har sina privilegier. Mot det hrö>t, der hon ristat sitt korstecken, förlorar kritikens pil sin udd. Det fordras själsstyrka, för att vara kon-stitutionnell Rådgifvare i hvilken stat som helst: för att icke svigta vid vredesmodet eller löftena ofvanifran, vid hotet, för-tydningarna, anfallen från ne<lre regionerna: för att, med ett ord, icke fastna i någon af de tusentals snaror, med hvilka gillras för hans känslor, passioner, intcressen. Börtzell, Hamiltons närmaste efterträdare, saknade denna sinnesspän-stighet. Ett godt, men vekt hjerta, mycken skicklighet som expeditionshafvande, men få statsmannaåsigter och ännu färre chefsegenskaper, gjorde honom såsom Statssekterare föga gagnclig för embetet, staten och sig sjelf, men desto mera för dem, som, snart sagdt mot hans vilja, framdragit honom till denna post, soin der sköto honom före sig och sedermera leinnade honom i sticket, när det gällde. De maktägandes öuitålighetsorganer äro sä finkänsliga, så rctliga, att de säras,cj cn«last af motstånd och motsägelser: de tåla icke ens att vidröras berättehe-och reflexionsvis. ”Jag anhåller” — skref vid något tillfälle JustitieStat'inini tern Rosenblad — ”att hädanefter icke af dig ”blifva oroad med några politiska berättelser och reflexioner, ehuru välmenta ”de kunna än vara.” Rörtzell (till hvilken detta likväl icke är skrifvet) har aldrig velat ”oroa” någon. Man ser deraf, huru litet han var skapad för en plats, der man kan säga med Tegnér i ”Flyttfåglarna”, att ”oron och stormen livar dag sig förnya.”

Nu hemtades Ehrenhorgh från Hofvet och HofRätten, för att öfvertaga Kam-marärendernas portfölj. Ett tämligen högdraget sätt att vara och mycken beslutsamhet gåfvo honom i deras ögon ett Anseende af djup, hvilka, hållna på af* stånd, sålunda hindrades från att något allvarligare undersöka förhållandet. I småsaker utvecklade han en karakters-»tyrka, hvilken aldrig underlåter att ut-öfva inflytande. Sålunda var motståndet under hans Statssekteriat orubbligt emot Hofmarskalken Kantzous haronisation och emot anbringandet af sköldhållarc på Hr af Georgii vapen , såsom varande en antagen utmärkelse lör blott Grefvar och

1I+, 12Friherrar. Det var just vid det sednare tillfället, som en hög; person skall hafva så träffande yttrat: “Si, Lon peilt Jciire d< s hevreux avec des supports, eettc bagalclle lä ne vant pas la pei/ie dun rejus.” Mellan Ehrcnbdrgh och Statsmi-nistetn Engeström uppstod en till skandal urartande tvist, i afseendc på rättigheten att förordna om härolder vid ett högtidligt tillfälle, o. s. v. Anledningen till Ehrenhorghs hastiga embetsmanna-Ivcka har utgjort en gåta, hvilken man sökt lösa på tvänne sätt. Det ena, att A-a(Jant omdöme kunde, leda tankarna pä någon annan, än tians underordnade vid Skaraborgs Jiinsstyrelse *), hvaremot

) De aro nu för evigt borta, begge dessa sällsynta rnau, Georg Adlcrsparre och Ca-sper Ehrenborg, livar för sig tillräckligt ut-märkt, att äfieu i lirist af deu andres medverkan fängsla uppmärksamheten: lnar för sig tillräckligt käniiuudc sitt värde, att icke aftuidas deu andres. 1 nännrandc tid, dl livar oeh en tror sin smula anseende förlorad!, 0111 nfigot samråd eller samverkan i förehafvanderna låter förspörja sig; — i uär\urandu tid framstår, såsom ett vackert och sullspordt fenomen, den tullan att offent ligen göra rättvisa åt hvarandras förtjenster, hvilkcn ägde rum mellan Adlersparre ochman på högre ort, der detta yttrande biel kiindt, föreställt sig, att härmed stvf-

Ehrenborg. Så till ex. yttrade den förre i »varet på ett tal af Grefve Gyllenborg, hållet viil ett högtidligt tillfälle, å Skaraborg* Läns Hush&llssälskaps väffnar, bland annat: ”Jag kan irke med coilt samvete ocli o-”blaiidml plädje tillien» inijr denna nu uttryckta välvilja, om den icke tillika och med "samma värma omfattar min förtjenstfnlla ‘'medarbetare, cmbc t skamrat ock vän llerr ”Expeditionssekteraren Ehrenborg, hvars nit ”för allmänt och enskiidt väl, hvars outtöm-Jli°a arbetsförmåga, hvars ljusa idéer gifvit 'mig stöd och väckelse. Ja<r vet med s 'i k * r-’'het, att Tlerr Grefven och de Herrar ocli "män, Inilkas känslor Herr Grefven nirmed 'Vinskap och godhet täckts uttrycka, tned "linje godkänna detta mitt rättmätiga förbe-"häU, och jag cmottagrr det före utan tvekan ”och med begärlighet den ädlaste belöning, •”en embetsman kan erhålla.”

Protokollet, som upptager detta Statsrådet Adlersparres yttrande, förmäler tillika, att Ehrenborg, 'Nom i Han* Excellenee. L3-"uets llöfdinges och Sällskapets Ordföran-’'des ledning och efterdöme erkände hnfvud-'ffruiidcn för den verksamhet, hvarmed han i sin rinpa raohn sökt att för Länet och ”Sällskapet vara nyttig, vördade ock i II. E’ "bifall sin, nist det egna medvetandet, mest ”tillfredsställande belöning; uien saknade ut-"tryck att tolka sin tacksamhet för det smick-"rande sätt, bvarpå II. E.. inför en värdig "samling af Länets invånare och Sällskapets

"ledamöter, täckts samma bifall förklara.’*tats på den person, som man dagligen tsåg uti llofcirkeln och hland hufvudsta-

Konsten alt administrera är ej fyllest sä lält, som sednare tiders utnämningar till administrativa poster synas antyda. Förmågan att bedömma administratif nmtanka är likaledes i starkt aftagande , hvarpå 'i blott vilja anföra ett exempel. Sedan Ehrenborg b 1 it*\it t. f. Landshöfding aftalade han med den bekante porterbrvggareii Lorent i Gö-tbeborg, att han skulle af det slags korn, denne föreskref och Kbrcnbors uppmanade sitt LBns invånare att odla, årligen taga ett betydligt belopp från denna provins, som derigenom riktades med en ny, tjenlig och ymnig näringsutvag, emot det, att Lorent förvissades om afsättniug för sin tillverkning i Skaraborgs Län derigenoin, att Konungens liefallningshafv ande förordnade, att sedan porter nu nu-ra blifvit en Svensk vara, likasom öl, hvarroed 1734 &rs GästgifveriOrd-ning hlägger vederbörande giislgifvore att alltid vara försedde till resandes behof, så skulle jemväl några buteljer af Lorents porter rinnas att tillgå pä alla gästgifvaregårdar i Skaraborgs län. Nå väl! Detta nyttiga förfogande var det första, på hvilket, efter Eh-renborgs död, hans efterträdare i Jnstitie-Ombiidsmans-embetet slog sig ned och anmärkte snsom obehörigt, det gästgifv arne blifvit förpligtnde att vara försedde med porter. Det nya Landshöfdinge - embetet kände och begrep icke sammanhanget, utan trodde sig behöfva en uudskyllan och anförde till sitt försvur, att det klandrade beslutet blifvit vidtaget af en annan Läuestyrelse.tlens embetscorp1». Den andra gissningen tyder just på besagde uppvaktning vid Hofvet (Ehrenborgh var nämligen Kammarherre hos Carl XIII5 gemål) samt meddelanden mellan vissa höga Personligheter. Ehvad nu någondera af dessa förutsättningar är sann, eller begge i sin mån bidragit till resultatet, eller 0111 till och med ingendera skulle äga grund T så står dock fast, att han i närvarande ögonblick är en af de få på högre punkter i samhället satte personer, som, utan att alltför mycket stöta allmänna tänke-

Den person, som kontrasignerat den klandrade kungörelsen var, iiiir Ilerr Törnebladh gjorde «iii anmärkning, förflyttad (ill annan befattning ocli annan ort. IIan blef säledes hvarken hörd eller visste ens af den djup-•inniga räfsten och försvaret, innan det var för sent att jäfva det ohemula klandret; ty (len efterträdande Konungens Befallnings-llafvande hade redan återkallat Ehrenborgs föreskrift, ödet har så fogat, att Skaraborgs Län sedermera nästan oafbrntet varit hemsökt af missväxter, så att nian derigenom midg&tt att erfara olägenheterna af brist på afsätt-uing af deu spannmål, hvilken der i Länet produceras. När man emedlertid begriper att så uppskatta adiuinistratif omtanka, som vid omförmälde tillfälle skett, sä kan man visserligen slå sig lika väl ut med närvarande periods medelmåttor, som med dugligheterna under Frihetstiden.sättet, sku 111* kunna anställas i spetsen för statsförvaltningen. Det är likväl först i sednaste »ider, lian mer ocli mer lämpat sig efter ett konstitutionnellt samhällsskicks fordringar och fohner, samt vi>at sig äga statsmannaåsigter; ty livar-ken det af honom kontrasignerade upp-häfvandet af Srhwcrinska Talaresällska-pet, eller stiftelsen af en Hofiätt, hvilken man tillskref på en gäng hans råd orli hans åtrå att der erhålla en någorlunda beqväm chefsbefattning, ej liellcr myckenheten af elterlemnade vidlyftiga mål i KauunarExpeditionen, voro, under hans första statsmannaperiod, egnade att tillskvuda honom popularitet. Nu der-emot äger han den verkligen, och i många afseenden med rätta. Ilan skulle för-tjena den i ännu högre grad, om han icke, i förening med Skogman, Agardh, Björnotjerna och <å mån^a andra moderna guldmakare, a II a des att vilja skapa nationalrikedom genom statslån.

Om redlighet och orubhlighet gjorde tillfyllest, lör atl värdigt sköta ett vig-tigt kall, så skulle Elnenborghs efterträdare, Darvckwardt, kunna räknas hland våra störste Statsmän. Dertill fordra* dock ännu en män^d andra egenskaper, hvilka Danckwardt ej besitter; och han har blott lyckats, att inom och utomkonseljen skafta sig fiender, utan alt hafva åstadkommit något positift och varaktigt godt. Visserligen är en och anaan ekonomisk Författning under hans cmbetstid vidtagen, som skulle förtjena namn af reform, derest nyttan svarade mot åtgärdens genomgripande art. Men dels vill ännu synas problematiskt, liur.u-vida t. ex. SkiftesStadgan uppfyller sitt ändamål, och dels är det en känd sak, att lika litet som denna och vissa andra Styrelsens förfoganden kommit att äga rum utan Danckwardts arbetsamhet och ihärdighet, lika litet hade dessa hans egenskaper tillvägahragt resultatet, om icke planen och uppställningen blifvit honom meddelade af sakkunnigt folk, utom konseljen. Det är redan en icke obetydlig förtjenst, att hau vid åtskilliga tillfällen förstått rådgöra npcd per-loner, sådane som en Richert, en Ze-nius, o. s. v. Poignant var dock, så länge han lefde, Herr Statssekterarens för Kammarärenden

egentliga Gelnime-Råd, och man vill veta, att Poignants död väsendtligen menligt inverkat på Danckwardts helsa, hvars återställande ej skall gynnats af cn. Presidents iråkade och en annans befarade obestånd; ty i ▼åra dagar är det ej blott kärleken, utan äfven Cnancerna, som förorsaka elektri-ska stötar. Säkert är åtminstone, att han frän den stunden, i anseende till sjuklig-het, njutit tjenstledighet, under hvilken Kammarportföljen redan år dag innehafts och ännu innehafves af Kanslirådet Ulf-gparre.

Inom Ecclesiastikförvaltningen har omsättning af personal ägt minst rum. Ro-senstein innehade denna portfölj tretton år, såsom tillförordnad Statssekreterare. Det minne, hvarmed naturen brgåfvat honom, var så utomordentligt, att man snart sagdi kunnat frestas att hetvifla möjligheten deraf, om ej verkligheten af en sådan sjäUförmögenhets tillvaro vore bekräftad, genom det ännu lefvande exemplet i hans nära frände, Justitii Statsministern Rosenblad. Såsom Statsman ägde Rosenstein i öfrigt icke just några säll>ynta egenskaper; men han förstod — livad nu for tiden visserligen icke är vanligt — att utan löjligt fje.^k och u-tan ti 1 Igjord sträfhet skaffa anseende åt både embetet och sin person. Att han de sista åren af sin lefnad hade don o-Jyckan, att, som man sägor, öfvorlefva sig sjelf, minskar så mycket mindre värdet af hela den föregående tidens för-tjenstor, som man öfverallt på embet>ba-nan har för ögonen subjekter, hvilka aldrig kunna öfverlefva sin lysande epok,emedan någon sådan i afseende på dem aldrig förefunnits. Hvardagsmenniskan lefver som djuret, ooh dör — som hon lefvat: man blir det knappt varse; ty det är enligt sakernas vanliga ordning, medan hela verlden märker och den fåniga hopen jublar vid hvarje fjäder ur snillets örnvinge, som nedfaller på jorden, frän hvars ovanskliga tyngdlagar den sjelfständige anden 1'örjäfves sträfvar alt slita sig lös.

Ställd emellan det moraliska upplösningstillståndet af Rosensteins sista år och det flinthårda embetsmanna-tyranniet af Hartmansdorffs Statssekteriat, gör dunklet af Kullbergs mindre ofördelaktigt intryck, och huru litet han än syntes skapad för denna sin befattning, påstås han likväl vara i närvarande ögonblick till och med saknad. Besvärad af någon tankspriddhet, hände det Kullberg en gång, att på en akt teckna nådig remiss till underdånigt utlåtande af Domkapitlet i — Abo. H ans Svenska sinne hade förmodligen ej velat förlika sig med föreställningen, att alla band nu mera voro slitna mellan oss och det herrliga land, hvilket blifvit ett rof för ”nos antis les enncmis”, som Beranger sjunger. Remissen blef dock inställd och förändrad, »edan en underlydande embetsman fästatKullbergs uppmärksamhet på skillnaden mellan sakerna sådane de äro, sådana de varit, bordt och kunnat vara.

Hartmansdorff åter, som, efter ett interregnum, då titulerade Statssekterarr» Prinlzeucreulz förvaltade embetet, öfver-tog portföljen, har man visserligen aldrig beträdt med den svagheten, att gifva akt på andras tvifvelsmäl rörande o-felbarlieten af hans åtgärder, omdöme och insigt. Deraf dessa ofta upprepade tillrättavisningar från Tidningarne, i af-seende på bristfälligheter i form, hvilka, om också stundom eu småsak, likväl vittna om bristande embetsvana. Deraf denna nyckfulla, småaktiga despotism, som från honom aflägsnat hela det York* tillgifvcnhet (för att icke begagna ett ännu egentligare uttryck), hvilket suckar under hans chefskap. Deraf denna ängslan hos allmänheten, att se honom förflyttad till ännu vigtigare, mera omfattande beställningar, der tyngden af liamt jernspira skulle i större scala läta erfara sig. Det är nämligen • längt ifrån icke en hemlighet, att lian tillhör det kotteri, af GöthUkt namn och Göthisk otämjelig-liet, som rustar sig till, att i cn beräk-nelig framtid inverka på det stora helas öden och följaktligen jemväl på individernas. De sakna ingalunda förtjciut:Tannstriinv *), Lefrén , Hartmansdorff,. Geijer, Lagerhjelm och ileras opinioners

*) Efter JustitieRådet Torcns död Kallade JustUicSlatsministörn Gyllenborg till sig:, genom cn biljett, en person, uti ett uppgifvet ändamål, hvilket inlerlokutören (vi \ iIja si benämna den efterskickade) dock genast inság endast vara en förevändning; ty Gyllenborg saknade alldeles förmågan, alt fint, o-beinlirkt, i förbigående ocli liksom händelsevis leda eu sak å bane. Öfverganjjen till livad soin i sjelfva verket låg honom på hjertat skedde nämligen helt tvärt på. följande sätt:

”Lålom oss ej mera tala om den saken. Jag har nu helt annat att tänka pä. Jag iir i stort bryderi, i verkligt bekymmer: Torén* död var ett dunderslag; ty livar skall nian finna en värdig efterträdare? — Ers Excel-lence har fullkomligt rätt. Förlusten, ge-110111 denne utmärkte inans bortgång, är så stor, alt det fordras den vördnad oeli

för--tröstan man hyser till E. E* omtanka vid successionen, för att icke anse denna förlust oersättlig i närvarande ögonblick.. — Ja, det är lätt sagdt; men, ser Ni i, ilet är ej nog att göra ett godt vai: det är ofta lika svart, att förmå det ulkorado subjektet emottnga embetct. Ingen skicklig landtdo* mare står att öfvertala till intrade i Domstolen. Palm har undanbedt sig en gnng för alla; äfvenså Bergström. Uichert är iukc att tänka på. Poppius pratar om Isberg; meu icke har jjig kunnat upptäcka någon t in g o-vauligt hos honom; dessutom kan lian vänta. Si. känner \iil S*7 — Ja, Ers Excelleucc.—själsfiirvandter; tvärtom, flere bland dem äga cn obestridd, en obestridlig öfver-

Jag vet nog, att han ser så bär ut (härvid började Grefve Gyllenborg, gående fram och tillbaka på golfvet, att härma en hjulbent, hvilket gaf åt hans undersätsiga kroppsbyggnad ett särdeles tokroligt utseende), och det är visserligen ej bra, då den högre em-betsmannen bar någonting löjligt i sitt väsende; men är S*‘ skicklighet så öfvenä-gande som nian sagt mig, så måste alla öfriga kousiderationcr gifva vika. Ilurn förhåller det sig dermed? — Derom lärer Baron S*, min och S*s gemensamme chef, kunna lemna E. E. tillförlitlig underrättelse. — Nej! gubben är i detla fall partisk; han håller af S* och ser saken således blott från ena sidan. Det är Ert omdönie jag'vill veta; ty Baron S* har sjelf sagt mig, att Ni känner mycket folk. Tala öppenhjertigt och u-tan fruktan att blifva komprometterad ho* Er Chef, om Ni tänker olika med honom, livad Ni än må säga, så kommer det att stadna oss emellan. — Då jag hör, att E. E. ville täckas fästa afseende vid hvad jag i detta ämne skulle våga yttra, nödgas jag ödmjukast anhålla, det E. E. icke onådigt upptager, att jag för egen riikning rj uttalar något slags omdöme. Min erfarenhet inom detta Verk är alltför kort, för att jag skulle hunnit stadga en egen öfvertvgelse. Det är blott andras yttranden jag hittills kunnat fä*ita mig vid, och jag minnes, att C** i lifstiden kallade S* ”spiritus et anima Col~ legii." Ilelt andra egenskaper lära dock vara af nödeo i högsta instauticu, framför alltlagsenhet. Men ingen god egenskap i vcrlilen uppväger felen hos en statsman

vid detta tillfälle, då den som der nu till. sättes får tre röster?... — Tre röster! Hvad vill det säga? (Gyllenborg, som föll inter-lokutören i talet, fästade skarpa blickar på lionom. Denne fortfor:) — E. E. hnr befallt mig tala öppenbjertligt, och det har tvlf-velsutan ej undfallit E. E“ uppmärksamhet, att Högsta Domstolens nu varande tvänne yngsta ledamöter ej skulle begära något bättre, än att i de flesta fall kunna förena sig med en yngre kamrats vota, särdeles om den nyc ledamoten ägde något rykte för skicklighet, sä att de begge andra ej befarade att äfventyra något derigenom, att de slöto sig till hans mening. — Ja, ja .... ty värr! .... Ni kan hafva rätt .... Men finnes då ingen menniska, som känner hvad S* duger till? — K** och L* stå i högt anseende inom Verket, och jag tillstår, att äfveu jag hyser stort förtroende till deras urskill-ning. Dc känna S* närmare än jag, och hafva längre följt hans tjenste - utöfuing. Skulle E. E. önska veta deras omdöme öfver S* och om hans mer eller mindre lämplighet i Högsta Domstolen, så skall jag, om E. E. behagar förunna mig någon tid, bjuda till att inhemta deras mening, med den varsamhet, att de ej skola ana, livarken syftemålet med frågorna, eller att de koiuma från någon annan, än mig. — Jag tackar af hjertat; Ni gör mig en stor tjenst; och jag litar på Er grannlagenhet. — Värdes emedlertid förlåta, att jag, i anledning af E. E* uppmaning om upprigtighet, kanske yttrat mig någotatt vara politisk fantast, inbilsk, otillgänglig, ofördragsam. Sverige hade tilL-

för fritt oin tissa ledamöter i Domstolea. Jaj; tädjar i i k \ ii I till öfrige Föredrag ande ocli är öfvertygad,- ntt du hedömma desse funnitn på samma sätt, sa tida E. E. befaller äfven dem, att yttra sig på samvete.”

Med tårar i ögonen räcktu JustilicStals-ninisteru handen åt interlokutören ocli försäkrade si" skolat med nöje ocli erkänsla förnummit, om någon gifvit sina tankar lika ärligt tillkänna angående till och med Grcf-vens närmaste anförvandler.

Vid pass fjorton dagar dereftcr inställde interlokutöYen sig ånyo hos JustitieStatsmi- istern ocli inedbringade de äskade upplysningarna. ”Det är godt — starade Gref»© Gyllenborg — "och jag tackar Er fur täl förrätladt uppdrag. Men ingenting hadti i alla fall för denna gängen bliftU af den saken, ty succvssiftnen efter Torén är nu i det närmaste bestämd. Professor Themptan-der i Upsala är lierad med kanslirådet Tunn. ström, och jag tror ntt det kommer att stnd-na vid hans kandidat. Mannen har ett ganska godt rykte em sig, det ur sannt; mc» för egen del hy*er jag platt ingen förkärlek till de flinthårde theoretici uti praktiska värf: ty jag koituner ihåg att det ej alltuV var så lielt med sjelfve Calonitis."

Sedermera, när Tliemptander verkligen hlift it JustiticKåd, vUrade Juslitiellådet INoréus till iiitorlokutören sin fägnad öfver denna utnämning. Det var (som det berättades, ty sjelf kände NorOus ej personen) ei» iuan af kunskaper och anseende, och. uebräckligt af en Reuterholm, under För-myndareRegeringen, ocli längtar säkert

''»ore hög tid att ånyo få in sådant folk i Domstolen".

General Lefrtin är ungefär i Svenska Representationen livad General Utigeaud är i den Franska. Vore denna politiska intolerans, dessa volkaner af vrede mot olika tänkande, denna öfvcrdrifl i läror, denna nb-noliitisin i begrepp och planer, utstyrda i konstitutioiinclt liberal högtidsskrud — vore allt detta ett oskiljaktigt bihang till lmf\ud ocli kunskaper, så skulle man i sanning tveka, om ej rent af okunuigheten och inskränktheten, men lugna, fördragsama och öppet visande livad de föra i skölden, vore åtminstone lika älskvärda. Farhågan för ch Ministore af Lefrénska kraftmänner är, åt-minstone inför ett sausadt och moget allmänt tänkesätt, den starkaste bundsförvant! ten åt en konselj, hvars fleste ledamöter redan U "fmna sig på resande fot, enligt följande uppsats, kallad "En liten revy för dagen", i Dagligt Alleliunda den 9 November 1835:

"11. E. JustitieStatsministern har, enligt Argi bulletiner öfver lians helsotillstånd, lange plågats af en högst förslappandc sjukdom, och är dessutom nära intill SO-talet."

"11. E. Herr Utrikes Statsministern är an-gripeu af ett högst farligt och plågsamt, om ej obotligt, kroppslidande."

"H. E. Hr Grefve Lagerbjelkc gör icke någon hemlighet af, att han alltsedan Riksdagens slut "burit sitt afskcdsuieniorial pä fickan.""cj efter inflytandet af ett helt dussin så dane. Saken förändras icke deraf — åt-

"Ilr StatsRådet Poppius lärer äfven ganska öppet yttra, att han vid jultiden, då han* pensionsrätt inträder, ämnar öfvergifva Taburetten."

''Hr StatsSekreteiaren Skog man har redan för 8 a 9 månader sedan begärt sitt afsked." "Hr StatsSekreteraren Danckwardt har, i anseende till försvagad helsa, under största delen af året nödgats genom vikarie bestrida sitt embete.'*

"IIr Jnsti tieKa nsleren Bergenschiöltl är redan förflyttad till ett Landshöfdingeenibete."

"Otn D. E. Grefvarne Mörners oeh Lihven-hjelms afskedstagaude har man talat redan i flera år, och du äro också nu begge snart pensionsmessige."

"Återstå således endast Ilerr Hofkansleru Friherre von Schulzcnhcim, Statsråden Gref vc Adchwärd och Friherre Akcrhjehn, samt Statssekreterarne Grip och von Hmtmans-dorff, hvilka tills vidare kunna anses såsom Konseljens konservativa ledamöter, d. v. s. sådaue, som ännu icke sjelfva tänka på det ljufva lugnet."

"Ingen lärer neka, att en Ministerkonselj, der ^--delar af personalen, ocli deribland de utom all fråga mest erfarna och dugliga, sålunda stå så till sägande på "resande fot" och blott längta efter den dag, då de skola rarda "utsläppta", icke kan med aynnerligeu varmt och lågande nit och interesse omfatta tådana landets stora angelägenheter, hvilka* blotta beredning till eu blifvande Riksdag fordrar åratal af forskning och arbete ochminstone icke till sin fördel — om e* eller annan bland dem, som utöfva inflytandet, hålla sig bakom kulisserna och låta en eller annan docka figurera på scenen; äfvensom sammansättningen sannolikt ej skulle vinna betydligt i statsnytta derigenoin, att t. ex. en Akcrhjelm, cn Norilin, en Posse slöto sin popularitet

hvilkas framgång så väsen'ligt beror af det sätt, hvaruppå dc behandlas af Regeringen."

Den vid 1828—1830 årens Riksdag ryktbara frågan om ett extra anslag till Försvarsverket af 70 000 Riksdaler årligen intill päföljde Riksdag — en fråga, hvilkcn man vid Riksmötet 1834—1835 afgjorde en gång för alla på det sUtt, att detta anslag då öfverflvttades på Riksstatens Tredje llttf-»udtitel — gaf luft åt en strid på lif och död om inflytande mellan Statsrådet Nordin och General Adjutanten för Arméen Brahe. Den förre ville visa, att ingenting kunde genoindrifvas, ntan medelst hans biträde; den sednare behöfde bevisa, att iifven i brist, ja till trots deraf, saker kunde uträttas. StatsUtskottets majoritet och de verksammaste Ministeriello inom Riksstånden hade Nordin på sina fingrar. Ilan hade till och med gjort vigtiga financiella tjenster åt betydande oppositionsmän;

och huru spiindt förhållandet eljest var mellan honom ocli Friherre Anckarsvärd, borde Nordin dock kunna påräkna dennes bistånd till vägran af statsbidrag, emedan sådant låg i deu roll,til! «le ofriges, framtidens motsedda ea-juarilla.

När 111 au besinnar det gräsliga > larm, 10111, b la ml andre, llnrtmausdorfl' samt hans vänner Lagerhjelm och Lefréu för-

Anekarsvärd »15 spelade*). Under sådntia •ms ändigheter hade ingenting varit alt vinna för Nordins rival, om icke tvänne tilldragelser inträffat, hvilka sänkte lians vägskäl till någorl u nd a j em ii vigt nied motståndarens. Den för.sta vnr fredsslutet mellan Kyssland onli Turkiet, hvilken sednare Mak's i dagen lagda nullitet, nödvändigt skullo

) Ministerens förtrogne organ, Svenska Minerva, gifver i silt blad N:r 88 den 10 Oktober 1834, luft åt principalen förtret öfver sixta Kiksdagens resulta-ter, sin saknad öfver upphörandet »f den gamla goda tiden, i följande strof: ”Su län;c oppositioneu v ur inskränkt "inom Uiddarhuset, eller åtminstone, ”för så vidt deu i de andra Stånden var ”för hand, tog sin ledning af liiddar-‘‘hus- oppositionens Chefer, mr iugcR ”farlig förändring att vänta. Måhiiuda ”hade det gamla förhållandet ffnnu kun-”nat en lid fortfara, derest på Itiddar-”h il se t allt hade fiirblifvit vid det gamla. ”Aten ibland I! E G E It INGENS största "motgangar var onekligen, att Friherr* "AncJ\iirsvcird,.mtitt aj politiskt UJ vande, "hade åjvergijvit Riddarhuset, heat igenom. ”vid denna Riksdag ullting ' fiek et C Jm~ ’*undrade skick."dc på Riddarhuset iifvcr uttrycken: ”tic-fas” och ”skälmstycken’ — underbari

nedföra en frontförändring i dc Representanters politiska åsigt af denna anslagsfråga vid detta tillfälle, soin med svenskhet förenade statsklokt förutseende. Den andra om-atändigheten var II. M. Drottningens krö-ningsfester, till livilka Standens ledamöter inbjödos, utan afseende pä politisk färg, och der det utmnrktare nf Oppositionen bemärktes och bemöttes lika nådigt och välvilligt, som Ministerens Ifrigaste anhängarei Härigenom sprängdes oeh afväpnades de delar af Oppositionen, hvilka slutit sig dit, endast af personlig missbelåtenhet. När nu »tatsbidrnget förekom till öfverläggning, bekämpades det naturligtvis med helt olika vapen nf dem, hvilka fortfarande proklamerat sig såsom Opposition, oeh af de Mini- terielle, livilka grupperat sig kring Slnts-ll&det Nordin. De förre uttalade ett öppet "nej", under det att de sednare lofvadc guld och gröna skogar, men beledsagade af \ ilkor och förutsättningar, sä problematiska, ehuru ganska skickligt förklädda, att bifallet af denna fraktion ledde till samma mål, som oppositionens afslag. llådgiftaren i komman-domål markte ej snaran; ocli då man försäkrade honom, att anslaget på det sätt Nordins vänner tillstyrkt vore bet ryggad t (ty Friherre Nordin var mycket för lin alt personligen visa si" på stridsfältet), samt att yrkandet 0111 ett ovilkorligt bifall sålunda endast vore, att i oträugdt mål och öfver liöfvau stöta opinionen för hufvudetså blef lirahe vacklande, förklarade siu erkänslaverkande såsom ett ”Il Hondocaili ” På hela den nunisteriella falangen — så

till den person, som nitälskade för statsbidragets beviljande, men sade, att då afsig-ten i. alla fall vunnes, lönade det ej mödan att tända eld i sinnena, för att tillvägabrin-ga en mindre inkrånglad form. ”A-faigten vinnes alldeles icke på detta sätt — svarade denne person — och jag ber, att Ilerr Generalen täcktes, såsom Riddarhusets förste Grefve, på hedersord förklara: om detta anslag nu är oumgängligt till ist&ndsättandc af Försvars*erkets materiel, eller huruvida, u-tan melin för denna, anstånd dermed kan hafvas till ett annat tillfälle?" ilrahe bedv-rade, både att Försvarsverket krafde detta anslag och att ett uppskof med beviljandet skulle lända Förarararerket till förfång. ”1 lådant fall — återtog interlukutören — anhåller jag, att få vädja till Herr Generalens egna ötfon, eget omdöme. Jag kan ej begii-ra, att Herr Generalen skall tro h\ad jag snskildt försäkrar, när så många administrationens ledamöter och vänner, äfven bland militären, försäkra motsatsen. Men, konfrontera mig med dem. Låt kalla till sig hvilken ledamot af StatsUtskottct, som helst, någon för hvilken Ilr Generalen hyser mest förtroende. Låt mig ställa några frågor på honom i Hr Generalens närvaro, och döm sjelf, af svarens beskaffenhet, hvilkendera har rätt.’*

Förslaget antogs, dag utsattea till konfrontationen och öfverslc Lefrén, Friherre Nordins vän, efterskickades. Han syntes öfverraskad att möta interlokutören i Geue-skulle man tro dessa herrar vara, i sträng politisk

regelbundenhet, sannskyldiga liel-

raladjutantens kabinett. Med mycken artighet sade denne, att interlokutören låfvat honom några upplysningar, öfver hvilka haa (Brahe) ville inhemta öfverstena mening, såsom den sakkunnigaste i StatsUtskottct. Interlokutören framtog sin promemoria och framställde uågrtt bostämda frägor, pä hvilka han anhöll om bestämda svar. Redau vid svaret på deu fjerde anmärkte han, att detta stod i uppenbar strid mot ett föregående, och vid den femte befann Lcfrén sig Uti sådant trångmål, att han ej kunde reda *ig, utan ined hetta utbrast: ”Jag är alldeles för gnmnial, att nu tucra undergå någon examen!” hvarefter han sköt stolen fråa bordet och allägsnade sig, sedan några tämligen sötsura komplimenter blifvit texlade mellan honom och Brahe. Nu vände sig denne till interlokutören, yttrande: ”Det

faller som fjäll från mina ögon! Nu inser jag klart som dagen, att Ni är den ende, som både vill ocli förstår att loda denna sak till tnålct. Var förvissad om miu — Brahe åberopade härvid äfven ett helt annat namu — e»'/£rt(!) tacksamhet, och njut den tillfredsställelsen, att haft a gjort det allmäuna eu vigtig tjenst. Alla de krafter, soin äro i milt våld för att genomdrifta saken, stå till Kr disposition; och jag skall ej taga ett enda steg, Utan Ert hörande och på Ert inrå* dnnde.”

Striderna på Riddarhuset, om icke de an-gcnXmaste, om också dc tröttsammaste, voro likväl ej det svåraste problem, iuterlokutö-jon. Ingenting mindre, emedlertid! Nedanstående omständigheter, jemförde ined

ren nu hade att lösa. Det iir ingen konst, ait hålla tal och genmäla inkast, ingen konst att .vinna voteringar, da jnan fornt vet'sig äga majoritetens medhåll; men dels gjorde det förra icke tillfyllest v i«l detta tillfälle, och dels dröjde det ej att visa sig, det pin-, raliteten i denna fråga liitng.de på ett hårstrå. Sedan nämligen Riddarhuset adopterat det onti • Nordinska förslaget, segrade, genom cn enda rönt, propositionen om inbjudning till de öfriga Ständen, att loreua sig med Adeln. Delta var i sjelf»a verket föga inbjudande, och ingaf föga förhoppning att dessa Stånd skulle, i anledning deraf, jeinka sina redan fattade beslut; helst när på en gång oppositionens elementer der och hela det Ministeriella Nnrdinska partiet understödde centrerna i yrkandet, ntt förhlif->a oförändradt vid, livad redan vur beramadt. Tiden ur dessutom alltför kort, ntt ens tänka pS bearbetningar inom alla Ire Stånden; ty afslutnndet af den redan 1(5 månader långa Riksdagen berodde nu endast på att i denna fråga lå slag i saken: ja. Ordföranden i ett 1'tskntt yätidu sig direkte eu afton i Grefve Brahes salong till interloku-tören med den fråcuu., hnru liinge han behagade ännu hindra riksdagstruinpeteu att låta höra sig? Niir interlokutören med varsamhet känt sig för i de tre Ståodcn, fann han, att med 1’rester och Bönder ingenting stod alt uträtta, och att hela fram »ånseu berodde, nf Borgareståndet, der Stntsrådet Nordins politiska >änuer hade ett afgjordtRultlarlmsskränet, visa, nit Herr Stali-Sekteraréu för EcclesiastikärendcH glömt

inflytande. T>ct korn endast an på, att go-nom någon fintlig och dristig manöver bringa lioiioii), att sjelf arbeta sill rival i händerna, n 11 understödja en plan, som han dittills sii kraftigt motverkat. ”Detta Hr” — enlifft interlokutören» yttrande till Grefve Brahe — ”»tt Iftt.n sista minan springa, oek Herr Generalen måste ännu i dng hafva ett samtal mellan fyra ögon med Baroti Nordin, innan vederbörande erhulia sina instruktioner för Borgareståndets nästa Plenum. II1 Generalen måste säga honom, att i det allmännas intc-resst; ligger denna fråga en hög Person ömt oin lij«*rtat: ntt framgången hvi-lar på Borgarnes beslut: alt niau vet, det dessas majoritet är nära förenad med Norr diu* vänner Lagman Noréus och Hådnian Sandblad ^dc måste nainngif» as, på det Baron P»ordiu må finna, att man genomskådat . förhållandet och alt man ej blott vill utforska och fresta honom); samt att den höga Personen således Kommer att hälla Baron Nordin personligen räkning för utgången-, e-hvad den blir gynnsam eller icke. Misslyckas äfven detta, då är saken förlorad. Jag vet åtminstone ingen annan utväg att för närvarande hjelpa den ; men jair är nästau säker på motsatsen, 0111 llerr Generalen på detta sätt går Baron Nordin löst på lifvet."

Följande dagen yttrade Brahe, leende, att interlokutören rigtigt slagit hnfvudet på spiken. Generalen hade nämligen besökt Baron Nordin, som lofiat använda all sin förmåga på framgången. Både Herr vice Talmannendet sublima stället i »in Bibel, hvilket handlar om grandet i sin broderi öga och oin bjelken i sitt eget.

Nor.éus och Rådman Sandblad hade redan på morgonen i da g inställt si" hos Generalen och försäkrat, att dc

ville göra allt lund på dem ankom, för att befrämja det önskade resultatet. Som dc inställt sig af egen drift och gifvit dessa löften, tog Brahe för af-gjordt, att det skedt på uppmaning af Nordin, som derigenom velat visa sin upprig-tichet och ordiiållighet.

Borgareståndet beviljade anslaget, i anledning af Adelns inbjudning, och denna mening segrade i Förstärkta StatsUtskottet, der Hegeringen hela den Riksdagen hade en stor pluralitet på sin sida.

Främst i snille och lärdom, icke blott bland sitt Göthiska kotteri, ulan bland sina samtida landsmän, står Geijer, och man kan ej nog beklaga, att en sådan nians kateder skall vara ställd i cn afkrok, der ingen beröring med det praktiska lifvet skingrar teoriernas fördomar, i hvilka han förhärdas, genom halfbildade ynglingars f&vitska rökoffer och ett visst partis egennyttiga afgu-dadyrkan. I en period, då det koustitution-nella Rnglaud haft i spetsen för statsbesty-ren en Brougham, det enväldiga Preussen cn Ancillon, Julidagarnas Frankrike en Gui-zot; då Frankrike under Restaurationen satte cn Royer Collard i Deputerade - Kammarens Presidentsstol och Dannmarks enväldige Monark leninnt ett likartadt förtroende åt en Oersted, borde en Geijer icke hafva saknatsDen nyligen afgjorda frågan oin tillsättande af Consistorii Notarie i Linköping vann någon ryktbarhet, hufvudsak-

blaud ilen Svenska konstitntionnr lie Konungens Rådgifvare: icke Geijcr likväl, meil sina i Upsalas mörka studerkamrar förfärdigade åsigter, utan Geijer lcfvande i lifvet, med bergfasta grundsatser, men med bortnötta villor. Den sanna dugligheten består af vetande ocli erfarenhet; ingendera ensam af dessa halfvor gör tillfyllest: utan studier är verhWtWäntiedom ett utsäde i flygsand, — utan verldskänuedom är lärdomen ett dödt kapital, sorgfälligt nndanstucket i den giri-ges kiillarhvalf. Statssekterarcn Ilartmans-dorff, sjelf utrustad med en vidsträcktare beläsenhet, än inan eljest träffar hos de fle-is ej verkställa sig. Det vore annars en reform, sådan man kan vänta sig af närvarande epok, och denna 1'ullkomligen värdig. Begge Universitetens sammanslående i hufvudstad en' »kulle åter medföra mångfaldiga helsosamma verkningar. Universitetets utmärkte lärare kunde då här, likasom anuorstädes, blifvaligen genom den ovanligt långa tidrymd, som målet var anliängigt å högsta ort. Väl underriittadt folk (det vill säga: som förment sig vara det) har trott sig kunna gissa till orsaken af denna för de o-invigde gåtlika senfärdighet — så olik det arbetsnit, som eljest tillhör de fördelaktigt utmärkande dragen hos Stats-Sekterarvn Hartinansdorff — i den omständigheten, att ett par den ena partens motståndare, at nygötiska tänkesätt och sympatier, aflåtit några bref, innehållande vissa uppgifter, till en bland pelarne i götiska förbundet, hvilken deraf gjort

praktiske miin i stnlen, och staten* prakti-ske män — cj blott då ynglingar, sträfvandi efter examinatorcrncs videtnr — kunde, genom nfhöranöet af de utmärkte lärarncs föreläsningar, rikta och sofra sina begrepp — cn vexelverkau, hvarmedelst endast begg* kategorierna närma sig fullkoiulighelen, s; nncket som möjligt.

All sin konstlade sträfhet till trots, be gripa våra götiske patrioter rätt väl de knä hofspruket. llortmansdorfl' började ei gang en föredragning, som inträffade på års dagen af slaget vid Leipzig, med eu derefte lämpad harang; och Lagerhjelm gemuälte e

• nådig fråga, om han ej brukade taga aptits supen, med yttrandet, att, ”om 11. K. II förklarade sig emot detta bruk, sa skull tvä millioner Svenskar och en million Mori män hasta att upphöra med denna plägscd.en föräring åt Herr Statssekteraren, som åter lärer fuiuiit dem så iuteressanta, att han önskat läsa dem på flera språk, och föranstaltat om hrefvens öfversättning på Fransyska: icke likväl lör att utgifva dem från trycket, ulan sannolikt blott såsom kunskapsälskande och ställd i spetsen för upplysningen. Det är alltför möjligt, att åtskilliga skrupler vid afgö-randet härigenom blifvit undanröjde; men det är också ej alldeles omöjligt, att andra i stället kunnat uppkomma, hvilka gjort en längre besinningstid af nöden.

Hartmansdorff har knappt ett lustrum innehaft eccleaiastikportföljen, och redan illustreras hans förvaltning af företeelser, så oerhörda, så betänkliga, att sidostycken näppligen kunna framletas fråu Sveriges anti-konstitutionnella epoker. I en till Kongl. Maj:t, genom vederbörande StatsExpedition, officiellt ingifven be-svärsskrift förmäles, huruledes lir Statssekteraren sökt förmå en Protokollssek-terare, som i Herr Hartmansdorff vördar sin clicf, att aifatta ett protokollsutdrag i andra ordalag, än sjelfva protokollet. Frågan angick Stamsele bys

skiljande från Ramsele pastorat i llernösands Stift och Vesternorrlamls Län samt förläggande till Ströms församling i HammardahUpastorat af samma Stift ocli Jemt lunds Län. När Föredraganden för Kamraar-ärenderna, till hvars åtgärd frågan oin byns läggande under jenrväl samma Lä-nestyrelse blifvit öfverlemnad, anmärkt olikhet mellan utdraget ur Konseljens protokoll, som kommit honom tillhanda, och Kongl. Maj:ts i ämnet utfärdade Nådiga Rref, yrkade Hartmansdorff, att ProtokolIsSekreteraren Psilander skulle, jemka det förra till likhet med det sed-nare, hvilket denne naturligtvis, sin pligt och ed likmätigt, vägrade. Vi tvekade att sätta tro till denna uppgift, ehuru gjord offentligen inför sjellVa tronen, in-tilldess vi funnit förhållandet, bekräftadt; genom Herr Hartniansdorffs egen förklaring, ur hvilken vi låna följande märkvärdiga tirad:

”Vederbörande tillstyrkte och Eders ”Maj:t biföll, att, med vilkor, det du-”varande prester i Ramsele skulle, under ”deras tj ens tetid, bibehållas vid deras af ”Stamsele hemman, efter vanligheten ut-”gående löneförmåner berörde hemmans ”åboer mätte, i eccIesiastUkt hänseende, ”för alltid förläggas till Ströms försam-”liug i Jemtlands Län; och då hvarje-”handa olägenheter skulle förekommas, ”0111 Stamsele by jemväl i öfrigt kunde ”dit förläggas, så borde handlingarna i”afseende tlerå öfverlemnas till Kammarexpeditionens underd. föredragning *). ”Då målet skulle expedieras, fann jag ”att beslutet i hänseende till den förestående kyrkobyggnadens verkställighet ”icke var nog bestämdt uttryckt, samt ”att tvekan och dröjsmål med deltagandet i berörde byggnad kunde uppstå, ”enär vederbörande linge höra att en ”förändring äfven i civilt hänseende vore ”ifrågaställd, hvilken hvarken kunde så ”snart varda afgjord, ej heller blef det, ”förr än ett år seduare På det att

*) Så långt innefattar citationen blott e.tt åberopande ur PsiLauders besviirsskrift.

**) Det bibringar sannerligen ett sliltt begrepp om ”Statssekterarens nit, skicklighet och drift i sitt förtreende-embetes ut-iifiiing” (se 1 *>T § Reg.form.), att han icke blifvit beslutets brfatfällighet varse, innan protokollet justerades. lian hade annars både under beredelsen till föredragningen och då denna skedde i Allmänna Beredningen, StatsrådsDuredningeii, hos Konungen enskildt samt inför Kongl. Rlaj:t i Statsrådet, och slutligen de åtta dagarna mellan det höga beslutets fattande i Konseljen och justeringen, ett ratt ansenligt rådrum, att utfundera både hvad som beslutades och huru det borde uttryckas. Gjordes denna upptäckt först efteråt, så hade åtminstone Konseljens öfriga ledamöter ocli Kongl. Majt”närmaste ändamålet ined den gjorda ansökningen, eller Stamseleboarnes delta-”gande i Ströms kyrkobyggnad ej skulle ”emedlertid, genom beslutets fördröjda ”verkställighet förfelas*): så tilläde jag, ”efter orden i Jcmtlnnds Län, följande: ”der dc följaktligen skola för framti-”den utgöra dc arbeten och af gifter, ’’hvilka eljest bort, i nämnde hänseen-

bort underrättas om ock- samtycka till förändringen, sa vida den var af vigt; i aunat fall lönade det väl ej mödan att våldföra formen, för alt åstadkomma eu småsak, i ett land, der Ministärens medlemmar och anhängare ständigt föra på tungan, ”att Konungen äger allena styra riket”, sticker det sällsamt af, att eu Statssekreterare på eget bevåg omstöper Konungeus beslut.

*) Enfaldig ursäkt! Herr Hartmausdorif hade ju blott behöft anmäla, att ett förtydligande, ett tillägg erfordrats, för att få eu sådan rättelse konstitutionsmessigt gjord, d. v. 8. af Kongl. Maj:t, med - Statsrådets vetskap, beslulad. Ty, ett af två: antingen hade di den Högste Vederbörande i Sin Konselj bifallit förändringen, hvilket ej behöft förorsaka mera äu ljugufyra timmars tids-utdrägt; eller ock hade Konungen förkastat rubbningen af beslutet, sådant det redan fanns uppfattadt i protokollet, och i denna händelse: huru kunde en Slatssckterare uu-derstå sig, att utfärda ett Konungens beslut i rak strid mot Konungeus uttryckta vilja?"dc, utgöras till Kyrkan och vcdcrbö-"rande i Hamscle socken *). Jag tror ”åtminstone, efter befintliga handlingars ”föranledande, att alla dessa ord äro till-”higgde med min, och ej med upp^ätta-”rens hand, men jag kan cj ådagalägga ”det, emedan originalkonceptet förkom-.”mit **). Ilade protokollet varit för dt ”med vederbörlig noggrannhet, eller hade jag förut märkt bristen***), så hade

*) Tillägget synes vara tämligen väsendt-ligt, och det förundrar oss i sanning icke, det 1’rotokollssektcrnren. fann betänkligt, att sä utstaka en menighets åligganden, sä tida de ej funnos näninda i det inför Konungen i Statsrädet förda protokoll.

**) Ett verkligt mis9Öde livilar öfver handlingar, för hvilka ledamöter af Ucpresenta-tionen interessera sig. Sä

gick det med deu förut åberopade krigsräkenskapen, som llerr Auekarsparre 1818 önskade taga i närmare ögonsigte; och 1111 delta koncept, Jnilket, "förkommet" nr sjclfva typens för ordentlighet, Hr Statssekteraren Ilartmansdorffs Expedition, lärer vid sista riksmötet liafva blifvit särskildt, fastän förjäfves efterfrägadt af någon ledamot i Konstitutionsutskottet.

Det läuder IIr Statssekteraren ej till särdeles heder, att han först post festum märker bristerna. Bekännelsen är emedler-tid oskrymtad, och man frågar billigt: huru användas dc åtta dagarna mellan beslutet och justeringen ?”berörde föreskrift icke der uteblifvit. ”När den likväl saknades: ansåg jag ftir ”inin skyldighet och rätt såsom Statssek-”terare*), att, då ingen rubbning i be-”slutet gjordes **), tillfoga det för tyd li-”gahde, som lör verkställigheten erfordrades, och någon obelåtenhet derined ”hos sakägarne har ej forsports. Lika ”obefogad. dertiH är han i egenskap af ”Protokollssekterare; ty det är ej inför ”denne, utan inför Statssektcraren, som ”Expeditionssekterären justerar alla ut-”gående expeditioner, hvilka ej äro af ”den vigt, att de, såsom Förordningar ”ocli Cirkulärer, m. m. justeras inför E. > ”K. M. Sjelf i Statsrådet.”

Om Protokollssekteraren Psifander ej varit behörig, att i sin underd. klagan

*) livad som saknades i protokollet efter justeringen faller Ilerr Statssektcraren ensam till last.

**) Var det således- blott af obotlig, oemotståndlig skrifklåda, som ordalagen i det justerade protokollet skulle förändras? Ty livarje uttryck, medförande verkan, bvilket expeditionen innehöll af annan beskairenhet. än protokollet, ålåg det Statssektcraren såsom en ”skyldighet” att undcrstiflla Kongl. Maj:t i Stalsliådet, hvars höga ”rätt” det var, att förordna om; det vill här säga: bifalla cllcr afslå förändringen.rörande löneinkomster, såsom anledning till sin hos llcrr HartmansdorfT iråkade ogunst, anf6r» sin vägran, att i ett, pro-, tokollsutdrag göra ett af Statssekterareli äskadt tillägg, hvilket ej förelanus i sjelf-va protokollet; så är det åtminstone ett blifvande KonstitutionsUtskotts ’skyldi*-, het Ovh rätt”, att taga Herr Statssekte-rarens åsigt af sina embetspligter och embetsrättighetcr i någQt närmare skärskådande.

I påminnelserna vid IIr Hartmansdorfls förklaring förtäljes vidare, att Statssek-teraren Harluiansdorfl; låtit under ett Rikets Allmänna Ärender* Berednings protokoll den 30 tluui 1834 teckna: ’ Il,l fideni” af en helt annan person, än den, som varrt i Beredningen tillstädes när besluten der fattades, så att den, hvilken ex ujficio bekräftat prutokollets tillförlitlighet, måst sakna bestämd egen visshet, huruvida samma beslut blifvit i Ber redningen fattade, om de derstädes äro justerade, och, i sådant fall, om de ens äro desamma, som verkligen justerades *).

"I * » • r* c* i ; , f) f 4 . i .*

*) liva»! synes läsaren om ett sa beskaf-Faili: ”in Jtdem protöcolli’’? om Chefen, som önskar det af en underlydande'? om den edsvurne, sora låuar sig dertill1?För att göra osäkerheten fullständig fordrades blott, att Herrar Statssekterare också läto ur justerade protokoll borttaga och oinskrifva hela ark, — det är att önska, att exempel på tilltag af denna art ej må föreiinnas — för att desse embetsmän skulle göra till intet ej mindre deu ”allena” styrande Konungens konstitutionnella regeringsåtgärder ärt Folkets, genom Statsrådsprotokollernas läsning tillerkända konstitutiommlla kontroll.

Åtskilliga lärorika omständigheter är» emedlertid att inhemta af ofvanberördo förhållanden. Det visar sig nämligen, huru vigtigt det är, för Konungen, för Folket: ja, för Konseljens öfrige ledamöter, att Protokollssekterarne äro hvad man säger karlar för sig, ej mindre i skicklighet, äu i karakter, emedan i annat 'fall, genom deras slafviska undergif-venhet for Slatssektcrarnes vilja läggas sådana medel till missbruk i de sednares hand, att man nära nog skulle kunna kasta lott om valet mellan en konstitu-tionnell regim och despotismen. Det visar sig ytterligare, att det älven under nu varande förhållanden, äfven utan Mi-liisterstyrelse, går an att bilda byråkratiska småtyranner. Det visar sig ändtli-gen, att vid sidan af satsen det Kunuii'gen allena äger styra riket, kommer ett 5 Kap. Missgerningsbalken väl till pass, ej för att liägua Konungens höga Personlighet och tlcn monarkiska principen,, utan för att skydda de Rådgifvares e-genmäktiga förfarande från räfst, hvilka städse äro tillreds att smvga sina rniss-britk och misstag under brämen af konungamanteln. Det är deraf denna kan oskäras,

och dess sålunda åkomna fläckar kunna endast aftvås genom en fri och öppen och offentlig diskussion, då Majestätet får hvad Majestätet tillhörer, men omgifningens drägg sjunker till botten.

Yi äro långt ifrän att oädelt misstänka någon oädel bevelkelsegrund hos H' Harlmansdorff till det anmärkta förfarandet, äfvensom någon skada icke, oss veterligen, deraf uppstått. Men det gö-tiska öfverspända sjelfförtroendet och begreppet om sin individuella allvishet, samt om högsta maktens, de högsta myndigheternas ocli förmanskapets preroga-tiver — dessa utmärkande drag hos hela det Gotico-l psalienska kotteriet — leda, om de lemnas ohejdad fart, mer och mer under en förestående framtid till den byråkratiska godtycklighet, från hvilken blott ett steg är att göra till spetsen af militär-despotismen. Om man en gång skulle i tidernas tider hinna dit, så blefvevisserligen, det ä'r sannt, tyngden af Hrr Statssekreterars, äfvensom af den civila förvaltningens i .allmänhet mödor betydligen lättad. Tv i stället att General-Adjutanten for Arméen nu, såsom en tillökning i sina vanliga tjensteåliggan-den, endast föredrager Ordonnance-offi-cerares rapporter 0111 missväxter, helso-yård och eldsvådor, skulle, då en något mera tilltagsen och inbilsk Rådgifvare i Koinmandomål, än den nu varande, sannolikt öfvertaga föredragningsbesväret äf-ven med tillsättandet af pastorater, domsagor, stift och län, in. in, Hen ena o-regelbundenheten räcker gerna den andra handen, och godtycket, i hvilken skepnad som helst, är allas deras gemensamma moder.

1 fordna tider, då begreppet: Konung innefattade allt, och man ej visste att skilja mellan den höga personligheten och regeringsåtgärder, hvilka erfordra biträde af embetsmän, konstitutionnellt berättigade att rådpliiga med Regenten och konstitutionnellt förpligtade att ansvara för lians offentliga förfoganden, de der t. ex. i brist af kontrasignation förfalla till ett noll, utan betydenhet, kraft och verkan — i dessa tider behöfde och förstod sig folket ej pä andra garantier, än Kungsordets helgd. Förändrade 0111-ständigheter och inträffade förhållanden hafva naturligen öfverflyttat föreställningen om dessa garantier på de protokoll, hvilka upptaga de konstitutionnella råd-gifvarnes framställda åsigter och Monar-keus, efter deras inhemtande, uttryckta höga vilja, samt till helgden, »let vill säga: så väl den ofelbara verkställigheten som orubbligheten af de beslut, hvilka, behörigen kontrasignerade, utfärdats, försedda med Konungens höga underskrift. Det blef Herr HartmansdorfT förbehållet att gifva begreppen om denna dubbla helgd sin bane, hvad protokollen angår, genom de företeelser, som finnas hemtade ur nyss åberopade till Kongl. Maj:t i underdånighet ingifna handlingar, och i afseende på sjelfva besluten — denna den vigtigaste punkten bland alla — medelst det prejudikat, han, den strängaste, den obevekligaste af alla formalister, genom en så väsendtlig uraktlåtenhet i fonn, föranledt: att Kongl. Maj:t nödgats Sjelf förklara såsom en uullitet ett af Kongl. Maj:t någon tid förut fattadt samt under Dess höga namn och insegel ulfärdadt beslut, som tillkommit, ulan alt vederbörande, hvilka frågan angick, varit i saken hörde. Den första Resolutionen (af år 1833) är

1»kontrasignerad af Statssekteraren Hart-mansdorff; den sednare, irpphäf vande den föregående, lyder ord från ord sålunda:

”Kongl. Maj:ts Nådiga Resolution uppå underdrnig ansökning af Kyrkoherdarne uti nedan-nämnde församlingar inom Lunds Stift, Prosten M. Bruzelius i Löderöb,' Johan Bruzelius i Tomarp, TheoIogia;Doktorn J. Sommar i Håslöf, Prosten Joh. Myr-man i Hammarlöf, P. M. Sjöstedt i Trelleborg, Magn. Sjöberg i W. Ahl-stad, Nils Lowén i Wemmenhög och Hofpredikanten, Prosten P. C. Psilander uti Ystads S‘ Marias, öy och Hedeskoga Pastorat, att sedan Kongl. Maj:t, med anledning af Landshöfdingens i Malmöhus Län och Biskopens öfver Lunds Stift den 7 December 1831 i underdånighet framställde förslag, under den 4 Maj 1833 i nåder förordnat, att den föreskrift Kongl. Brefvet den 23 Sept. 1812 innehåller, att Annex- och Mensal-hemman inom Bohus Län böra bortar-renderas, på öppen auktion, för 30 års •tid, så att Kyrkoherdebostället innehaf-vare finge årligen uppbara T'5 de! af städjan, Consistorium förbehållet att, efter vederbörlig pröfning, stadfästa eller af-slå arrende-anbuden, komme alt utsträc-kas till Skåne, Halland och Blekinge, dock med rättighet för redan varande arrendatorer att ^ deras kontrakt ellor lifstids städja tillgodonjuta; Kongl. Majt, alldenstund livarken Presterskapet eller Consistorium i Lunds Stift fått tillfälle alt sig i ämnet yttra, och emedan lifstids städja ansåges vara mera fördelaktig för Pi eslerskapet, äboerne och hemmanens häfd samt följaktligen äfven för det allmänna, än ut-arrendering på 30 år af dessa hemman, hvilka Presterskapet från Danska tiden innehade med frälserätt, såsom

iidei-commiss, och med förvaltningen livaraf Einbetsmyndigheter icke borde få sig befalla, samt i betraktande jem-väl af mångfaldiga vid målets afgörande ickp upplyste omständigheter och förhållanden, täcktes i nåder, antingen meddela en restitutio in integruin, sii att hela frågan försattes i det skick den hade innan ofvanberörde förslag väcktes, eller ock utfärda en sådan förklaring öfver Kongl. Maj:ts Bref den 4 Maj 1Ö33, alt åt hvarje Kyrkoherde inom Lunds Stift lemuades öppet nu och för framtiden att samtycka till sina Annex- och . Mensalliemmans ut-arrendering på 30 år, eller ock förblifva vid det hittills öfliga bortstädjandet på lifstid: vid underdånig anmälan af hvilken ansökning Kongl.Maj:t den IG November 1833 godtfunnit tillåta sam ll ige Presterskapet i Lunds Stift och i Halland samt Consistorium Ecclesiasticum i Lund, att inom den 1 Mars 1S34 till Kongl. Maj:ts och Rikets KammarCollegium ingifva yttranden öfver Landshöfdingens och Biskopens förslag för att, beledsagade af Collegii utlåtande, till Kongl. Maj:t insändas, samt tillika i nåder förklarat, att verkställigheten af Kongl. Brcfvet den 4 Maj 1S33 iinge emedlertid hvila: livarefter Presterskapet i Lunds Stift underdåniga yttranden, Samt Consistorium Ecclesiasticum i Lund, Kongl. Maj:ts Befallningsliafvande i Clirixtianstads och Blekinge Län, äf-vensom KammarCollegium, utlåtanden af-gifvit: varande af Kongl. Maj:ts Befall-ningshafvande i Halmstad anmäldt att Presterskapet i Halland icke inkommit med förklaring, oaktadt derlill förelagd tid ; och hafva Biskopen öfver Lunds Stift och LandshöfdingcEmbetet i Malmö ytterligare insändt underdåniga yttranden, samt sökanderne påminnelser inlem-nat: Gifven Stockholms Slott den 13

Augusti 1S35.

Kongl. Maj:t har i Nåder låtit Sig föredragas handlingarne i detta mål; och finner, att då Presterskapet i Halland fått sig förelagd viss tid till förklarings.293

\

afgifvande, men der ined icke inkommit, denna omständighet icke kan hindra ä-rendets företagande till pröfning.

Och som nu mera utredt och upplyst är, att vederbörande Presterskap icke blifvit hördt innan Landshöfdingen i M almö och Ii i sk o pen öfver Lunds Stift afgåfvo ofvannämnde förslag till utarren-dering på 30 år af ifrågavarande hemman; så, och då ändring deri blifvit sökt, samt med anledning af de i allmän Lag och 25 Capitlet 22 § Rättegångs-Balkcn lagde grunder, rörande fall då dönult är öfver någons rätt, som ej blifvit fulleligen hörd eller fått tillfälle sig förklara, prÖfvar Kongl. Maj:t rättvist låta Dess omförmäldte beslut den 4 Maj 1833, som gillar Landshöfdingens ocli Biskopans meranämnde förslag, till all Kraft och verkan förfalla; hvilket till underdånig efterrättelse länder. Datum ut supra.

CARL J O H A N.

TU. v. Baumgartcn."

Det är således nu mera ej tillräckligt betryggande, att bära en Kongl. Resolution på ii c k an: återstå ännu ovissheten och farhågan, att genom någon väsendt-Bg; och grof Föredragandens uraktlåten-het, vid hvilken Konseljens öfrige ledamöter blundat, verkan af hela Resolutionen kan komma att förfalla och ett rakt motsatt resultat uppkomma. Det är Hr von HartmansdorfT man är tack skyldig för uppkomsten af detta nya slags skrupler, i afseende på till och med giltigheten af Högsta Maktens beslut *).

Man ser att ej uteslutande de embets-mäu, som hylla Carpelans muntra och lättsinniga åsigt af lifvet, kompromettera sitt yrke, ärenderna och sitt rykte, genom misstag och förbastandon. Äfven de allvarsammaste, surmulnaste, småaktigaste, egenmäktigaste: de, som tillbragt hela sin lefnad enligt de måttligaste måttlighetsföreningars tarfliga diet, och som, upphöjde till chefer, ej vilja veta af annat hos sina underlydande än försakelser och fasta, samt framför allt en österländsk undergifveuhet för makten

*) StatsSckreterarcn llartmansdorff har gjort en allinun omflyttning af einbctsmän-nen inom den Expedition, för hvilken han Sr Chef. Nya qvastar sopa alltid val, säger ordspråket. Också är den uicd stämpladt papper försedda afskrift af of v anstående Kongl. Uesolution, som författaren löst i EcclesiastikExpeditionens nya Registrators koutor, utdrageu på två ark, der ingen enda sida innehåller tjugofyra rader.och dess delegerade: äfven dessa hugga stundom så eftertänkligt i sten, ntt man nästan tvekar, hvilketdera mest hör undflys: vårdslösheten eller

pedanteriet. Med ett tjehstenit och en ihärdighet i arbete, som påminna om Svenska embetsmanna-periödens vackraste dagar, är likväl således föga vån för Ilr Hartmansdorff att efterlemna ett mera frejdadt minne, än lians anspråkslösare embetsbröder kring konselj bordet. i

Vi hafva noggrannt genomgått listan på Statssekterare under närvarande samhällsskick. Det blefve lika vidlyftigt som ändamålslöst, att på samma sätt förfara med samtlige Statsråden. När tid efter annan Essen med sitt stora anseende såsom rättskaffens och pålitlig, Plåten, med sin skarpa blick och sin jern-vilja, Adlersparre, med sitt förstånd och sina kunskaper, Adlercreutz, med sin bestämdhet och sin rena karakter: när, med ett ord, männen af de föregående tidernas utsäde leinnade sina platser och dessa småningom intogos af det nya systemets uppkomlingar, började en tällan uppstå, icke 0111 duglighet, men 0111 dennas af-lägsnande så, att de högre posternas in-nehafvare ej måtte livarken fördunklas eller utträngas af personer, som voro till hunds för att efterträda vid de förresafgång. Detta förhållande har menligt uppenbarat sig- i alla grenar af förvaltningen. ”Vårt länd” — skref för några år sedan den utmärkte Professor Holm-bergson, då lian befann sig i sin helsas och sina själsförmögenlieters fulla kraft, till författaren — ”saknar ej, mer än ”andra, ämnen som kunde uppehålla oss ”vid samma juridiska anda, som utmär-”ker många Europas nationer framför ”Sverige. Men befordringsprinciperna ”hafva i sednare tider blifvit alltför a-”ritmetiska — och dä afvikelser ifrån ”aneiennetetsprincipen väl ske, men ic-” Le med af seende pä subjektens grnnd-”lighet; sä vändes all uppmärksamhet ”hos ungdomen från detta väsemltliga ”requisitum.” - - -

livad Holmbergson sålunda anfört rörande befordringssättet för dem, som egna sig åt hans vetenskap, gäller i rågadt mått äfven i afseende på statsbestyrens öfriga grenar. Vi sakna rj der nu mer än förr, ej här mer än annorstädes, skickliga ”ämnen”; men man låtsar ej blifva dem varse, man drager ej fram dem, man leinnar dem med flit i mörkret r qvarhåller dem der, eller skjuter dem tillbaka dit, sedan man begagnat dem, när någon gång administrationens figu-ranter linua sig belåtne, alt i vigtigaifrågor, som äro öfver deras höfva, få vältra bördan af arbetet från sig på starkare skuldror. Så tillgick med det makt-påliggaude, invecklade och vidlyftiga målet om Éxlra Roterings-jemkningarna i Riket. Hvarkeit Nordin, Nordenfalk eller Grip kände sig verket vuxne. Man nödgades för detta fall tillita skickligheten, arbetskraften och arbetsnitet hos en underordnad tjensteman i landsorten. Det var Landskamreraren Landegren, som i egenskap af särskild tillförordnad Föredragande utarbetade det, eller rättare, de kinkiga och mödosamma målen, der Resolutioner på 140 särskilda hesvärsmål blifvit expedierade under den 2 Novemb. 1833 och Regeringens skrifvelser, upptagande i koncept 513 sidor, utfärdats dels samma dag, dels den 18 Januari 1834. När’ Inndsortsembetsmaunen med UmlerLöjtnants rang uträttat hvad de hogtförnäine med GeneralLöjtnants värdighet bort, men ej kunnat, göra, lät man honom återvända till sin obemärkta beställning i provinsen. Visserligen omtalades, det fråga varit att fästa honom i 'hufvudstaden vid något Verk, för att hafva honom att tillgå när våra plyma-clierade vederbörande behöfde lisas från ansträngningar; men för de billiga och — tilläggom — ganska blygsamma ansprå-ken, att varda försäkrad om samma iiv komstbelopp i det dyrare Stockholm; som lian redan - innehade i den mindre dyra landsortsstaden: — för dessa anspråk, för detta ändamål lära inga statsmedel funnits att använda. Vore Räd-gifvarnes «parsamhetsanda lika stark, när det gäller att anvisa medel, ämnade att förflyga i lustlägrens krutrök, eller att bestrida GardesKapteners underhåll, da Herr General Adjutantens for Arméen öf-vade fältherre-öga inser rikets försvar kräfva, att de ryckas från tjenstgÖringen inom Regementets stånd, och i stället förläggas såsom Adjutanter på fästningarna *) som när fråga är att skaffa Sta-

*) Med eller utan föranledande af särskild anmärkningsanledning, kominer sannolikt nästa Riksdags XonstilutionsUtskott, att åt dan, hvilka njuta den oskattbara lyckan ocli förtroendet att författa de tal, anföranden och förklaringar, medelst hvilka Konungens Rädgifvare i Kommandomal lör Arméen öfverraskar den förvånade vcrlden med sin grundlighet, bereda ett vidsträckt fält till utveckling, i moraliskt, ekonomiskt, politiskt och railitiiriskt afseende utaf skälen till Fri-lierrarne Klingspors och Stedingks förvisning, den förre till Carlstén, densudnare (illWanäs. Vi äro likväl lungt ifrån att betvilla, det ju de extra arfvoden eller traktamenten, som tillkomma llerrar GardesKaptcncr i ocli förten duglige émbetsmän i den högre administrationen: då skulle åtminstone ingen kunna åberopa misshushållning, till stöd för anmärkningsanledningar mot Konseljens

ledamöter.

Om ilinen regim lagt sig — lindrigast sagdt — så litet vinn om dugliga funktionärer, som den efter 1809, så har ocksa ingen blifvit så straffad med brottsliga, odugliga eller olyckliga embetsmän. Yäl hafva alla tider, äfven på de högsta punkterna i samhället, funnits skuldsatte personer; men dels åstadkom förr deras trångmål mindre skandal än nu , dels hörde sådant i alla fall till undantagen. Sä förhöll si;; med Rikskanslern Sparre, med Riksmarskalken Oxenstierna, med Schröderheim, hvars så lysande bana under Tredje Gustaf slöts i nödens mörker under FormvndareRegenten Carl, för hvil-

duras ifråsavarande Adjutants-befattningar ingalunda falla Statsmedlen till last, utan bestridas af llcrr GeneralAdjutantens enskilda handkassa. Ty om Svenska Folket skulle pä köpet bctnla fiolerna till detta experiment att öfvcrflytta den bfinda lydnaden frän ledet, der hon är på sitt ställe, till parlamentet, der hon har sin plats vid sidan af den o/riga korruptionen; så kunde räfsten med Rädgifvaren i Kommandomål möjligtvis blifva allvarligare, än Grcfve Rrahe i närvarande ö°oublick torde föreställa sig.ken hvarken snillet eller hågkomsten af en broders ära voro heliga *). Bankrutter, hvilka nu mera höra till ordningen för dagen, gjorde ännu i Gustaf III" tid det uppseende, att Kouungen i Januari månad 1773 lät till sig på slottet uppkalla Stockholms GrosshamlelsSocietet, för att rådpläga om möjligheten och ut-

*) Ännu efter döden dref Schrödérlieiin g ii c k med sin förföljare, lian förutsåg, att denne skulle tara angelägen att bemäktiga sig haus efterlemnade papper, ech satte der-före i säkerhet deiu, hvilka hall ville undandraga Hertigens våld. Dereinot hade han den skalkaktighetcn, att i sitt schatull förvara endast sådana, som komprometterade Prins Carl och påminte honom om haus politiska vinglerier under Gustaf 111’ regering. Sä snart Förinjndareltegenten fick veta, att Schröderheim afsomuat, sändes Polismästaren till sterbhuset, för att aunanuna den aflidnes papper. IViir de öppnades, befunnos de ej hestå af annat an Hertig Carls öfverkorsa-de, af Gustaf III infriade reverser, genom Inilkas inlösande Konungen vid några tillfällen köpt fred med sin höge broder, samt vid 1789 års Rikadag förmatt honom, att, ined åsidosättande af de löften Hertigen gifxit Oppositionen, besvärja Förenings- och Säkerhetsakten, ntoni 11 vilket Hertigens steg denna akt aldrig blifvit Svensk Grundlag och det följaktligen är lika problematiskt, huruvida deuuo Furste någonsin blifwt Svensk Konung.vägarna att förekomma fallissementer här i riket, genom hvilkas förebyggande Svenska namnet skulle erhålla förökadt anseende äfven hos utländningen.

I våra dagar vore en öfverläggning för sådant ändamål en sannskyldig anakronism och lik ett försök, att hindra regndroppar falla ned ur molnen. Bankrutter äro nu mera hvad ordspråket säger: bröd i bagarboden, icke blott bland handlande och livad man kallar affärsmän, utan i alla samhällsbelägenheter: lioffolk, em-betsmän, näringsidkare, landtmän. Ilun-dradetals personers financiella ställning är dessutom så genomskinlig, att uppskofvet med cession*ansökningen väcker större förvåning, än den inträffade katastrofen, och aflidne funktionärers närmaste släg'ti\igar äro merendels lika angelägne att göra sig urarfva i boet, som en tjenstlysten skara sökande, att komma i besittning af den genom dödsfallet ledigbliftia sysslan. Liksom Leporello förevisar en katalog på de sköna, som Don Juan eröfrat, och hvars längd väcker häpnad, skulle man kunna upprätta en ej mindre lång förteckning på män i staten, hvilka blifvit ruinerade under den nya regimen. Några exempel, hemtade ur massan af likartade företeelser, torde göra förhållandet åskådligt.Undergifne all mensklig ordning, vilja vi derföre vid detta tillfälle ej ens åsidosätta rangordningen. Vi börja således räkningen med Klinkowströmska Excel-lence-konkursen, så mycket anmärkningsvärdare, som framlidne 11 err öfverste-INlarskalken var känd att vara till och med något mer, än hvad man kallar stark hushållare*). Fältmarskalken Klingspor,

’) Klinkowström hade 1795 ocli således året innan f. d. Konungen blef myndig, uppdrag ntt ä hans \ägnar afsluta giftermåls-kontrakt med Prinsessan Lovisa Charlotta af, Mechlenbnrg-Sclnverin, hvilken ägtenskaps-haudel dock sedermera, som bekant är, vardt om intet. Den tiden tinnn ansågs det höra till saken, att samhällenas så kallade Store öfvade frikostighet. Det var ej exempel på, att någon Furste, huru oansenlig och obemärkt hemma som helst, uppehöll sig i främmande land, utan att efterlemna vedermäleu, af sin erkänsla till dem, med hvilka han der

stått i beröring. Ej ens litografien, som annars erbjuder så vackra och lämpliga ämnen till föräringar, var då ännu uppfunnen, och man ville dessutom så litet begripa t i 11-gifvenhetsvärdet af småsaker, att Kung Adolf Fredrik, då han skänkte eu trädosa, som han sjelf svarfiat, till Fältmarskalken Ilamilton, fick hålla till godo svaret: '‘j'aimcrni mieux un roi orfévre, quun roi tourneur." Klinkow-strömx smäaktighet väckte derföre både ömkan, löje och förtrytelse i Mechlenburg, när han vid afresan gaf i det Hertigliga palat-Finlands Generalbefälhafvare, hvars hågkomst är förknippad med den 13 Mars och den 20 Juni, hade varit en rik man, men var ingenting mindre, när han »log. Under den sist aflidne förste Grefven gingo större inkomster och vidsträcktare fastigheter ur Brahe-ättens ägo, än som utgör mången Tysk småfurstes hela civillista och territorium. Rosenstein, Sveriges Erkebiskop, befinner sig under admi-

set, der lian kostnadsfritt bott, ocli der man till och med påstod, att hau skail samlat de halfbrända vaxljusen ur kronorna — cn louisd'or i drickspenningar. Man tilläde, sannolikt nf ironi, att han derjemte gifvit betjeningen anvisning pä det té, som han ej orkat utdricka.

Gustaf III hade stått fadder till Prinsessans bror, sora i dopet fick Kouungens namn och i faddergåfva sedermera en värja med guldfäste och ett Majorsdiplom i Konungens Garde. När förenäiude ägtcnskapsafhandling blef tillintetgjord mellan Gustaf IV och Lovisa Charlotta, återskickade Hertigen hit både diplomet och värjan, hvars fäste var uppfläckt, på det man i Sverige måtte förnimma, att man i Mechlenburg blifvit varse, huruledes värjfästet ej bestod af massift guld. Sedan de vackra porfyrfästena kommit i bruk, äfventyrar gifvaren åtminstone icke.cn skymf åt sitt minne, genom deras misstag eller undcrslef, hos hvilka gåfvan tillverkas; ty värdet ligger då från början öppet för hela verlden.nistration: likaledes Eberstein, Biskop på Gottland. Biskop Murray i IVesterås var bankrutt: äfvenså Kyrkoherden i Stora Tuna, Kanslirådet Malmström. Presidenten i Svea Hofrätt Evelius afträdde sin egendom till sina borgenärers förnöjande och efter Presidenten Tibell i KrigsCol-legium var urarfva ansökning redan in-gifven, ehuru den sedermera återkallades. General Cardells och General' Haijs arf-vingar skyndade att afträda tillgångarna samt göra sig urarfva, General Boije och General Thott hafva gjort konkurs, från hviiket öde General AminofF räddades, genom enskildes bemedling, och hviiket General Iiampus Mörner*) och General

*) ”Döm oiu min belägenhet!” — skref General Mörner Aid ett tillfälle — ”för R*5 "300 riksdaler hafva i dag trenne slotts-"kauslibctjcnter, dels hos Generaladjutanten ”för Arméen, dels hos Kommendanten be-^urt liaudriickning mot min person.” - - -Och vid ett annat tillfälle skrifver samme General: - - - "Då svarades mig af veder-

börande, att akten var inlagd uti cn port-”följ, för att på Uosersberg expedieras. l*å "detta sätt blir man dragen vid näsan ena ”gångcu efter den andra. Gud gifvc jag på ”anuat sätt af redliga och goda menniskor "kunde tjenas, medelst laglig införsel i min ”lön; ty jag är upptröt ad vid att springa ”som en uarr och, utan mitt förvållande,Robert Rosen hade i perspektif redan många år innan deras död, under det att General Yegesach dog i elände. Efter Justitierådet Mannerstam uppstod konkurs och GeneralTulldrrektören Skjölde-brand hade sitt bekanta giftermål de si

”ljuga för vänner, som äga min aktning och "tillgifvenhet.” - - -

ISär ”vederbörande”, på sätt Morner här anmärkt, ”draga folk vid näsan ena gången efter den andra” åstadkomma de i sjelfva verket långt mera förargelse och skada, än genom ett rent och ärligt och skyndsamt af-slag en gång för alla. Detta borde vederbörande Herrar Embetsmän noga komma i-liåg; ty historien håller i detta afseende ganska säkert en sträng, om också sen, räfst. Ej ens Chateanbriand, legitimitetens riddare ”quand méme’ öf\ar härutiunan skonsamhet mot sjelfve den hjelte, från hvilken IJourbo-nernas legitimitet leder sitt ursprung. Det heter nämligen uti företalet till den store författarens ryktbara "Etiulcs historia/tes” reproducerad t i Journal des Dcbats:

’’Avcc les Dom bons commencc la monarchie absolue. Henri IF était ingrat ct gascon, pro-mettant bcaucoup et tenant peu; inais ses mal-heut s, sa bravour, son esprit, ses mots hen-tcux c.t quelquefois magnanimes, son talent oratoire, ses let t res pleines d'"originalitc, de vivacité ct de fcu, ses aventures, ses amours memes» le feront

étcrnellemcnt vivre.. Sa fin tragique n'a pas pen contribuc a sa r.anom-mcci disparaitrc a propos, dc la uie# est une des cotulitioiu de la glouc.'.'sta dagarna af sin lefnad med Brukspatron Björkmans enka att tacka, för det att Debet och Credit efter honom gingo ihop. Statssektcraren för Krigsärenden Arnell och f. d. Statssektcraren för Kammar-ärenden Börtzell hafva begge cederat bonis. Justitiekansleren Turdljaild och ÖfverPostdirektören Carpelan dogo begge bankrutt. Efter Latidshöfdiug Stac-kelberg blef urarfvatvist; Landshöfding Flaclis obestånd är kändt; Landshöfding Gyllenborg befann sig ungefär i samma belägenhet, hvilken Landshöfding Axel R osen sannolikt ej undgått, utom mycken enskild välvilja; Landshöfding Wingård skulle på ett ganska eftertänkligt sätt blifvit satt i sticket, om ej nåd gått för rätt hvad honom angick, i afseende pä de af Lands-sekteraren Lagman K leman begångna försnillningar; Landshöfding Törnes borgenärer blefvo, i anledning af hans frus dÖd, sammankallade: ja, subskriptionslistor cirkulerade vid sednasteriksdagen, för att bispringa Landshöfding Nauckhoff, och det är eu känd sak, att så kallade "Icltres de rctenue", eller försäkringar om accord till visst belopp vid afgång ur tjenst eller dödsfall, af en eller annan Landshöfding begagnats såsom hypotek hos enskilda långifvare. Chefen för Jenitlauds Fält-jägareRegemeute General Adjutant en Boyoch Skånska llussarregementets förre Chef Öfverste Horn äro stadde i konkurstillstånd och Öfverste Eek högg till och med ved för sitt lifsuppehälle, med SvärdsOrdens Stora Kors kring halsen. Katastroferna med Generalauditör Fore-lius och Revisionssekteraren AVåhlin äro i färskt minne, ocli genom enskildes be-lnedling frelsades for några år sedan Ge-neralauditör Netzel ur svårt iinanciellt trångmål. Tvänne bland de rikaste personers i Sverige mågar, Öfverste IVille-brand och Kammarherren hos H. K. H. Kronprinsen Rosen, hafva, liksom Adler-creutz, son af hjelten den 13 Mars, för gäld nödgats lemna landet. Framlidne En af Rikets Herrar, Brahes, svåger, Major Eckerman, invecklade genom sitt obestånd hela provinser i konkurser. Kanslirådet Silverstolpe, en bland 1809 års män, Öfverste Silverstolpe, broder till tvänne af dessa, och Öfverste Mörner, som vid tronföljare valet 1810 spelade en så väsentlig roll, hafva samtelige befunnit sig i konkurstillstånd. På samma sätt Kammarherren Blecliert Wachtmeister, af den gamla Adeln, och Kammarherren Schin-kel, af den splitter nya: begge från början räknade bland de rikaste personer i Sverige. Föga fanns vid Hofmarskalken Barnekows död i behåll blaud hans qvar-låtenskap, af de stora fastigheter hvilka tillhört denna slägt; och Stjernsvärd och Rosenschiitz sjönko från rikedomens höjd i armodets afgrund. Stalil, ledamot af rikets allmänna ärenders beredning, E-délcrona, Krigsråd,-och Lumiblad, Lega-tionsråd: alla tre framdragna och med äretecken utmärkte under närvarande regim, hafva alla tre slutat med bankrutten. Det var med denna eller dessa, General-Konsulen Delin, af Judiska nationen, så till sågandes började; ty falissementet lär varit undangjordt innan han i Sverige fick ordnar och uppdrag*). Köhler, förut

*) Dehns Generalkonsulat påminner oss om ett litet diplomatiskt krångel, soin 1824 uppstod med en liten envis ltepublik. En Herr C. E. Schramra hitkoin, under loppet af sommaren, för att bringa Regeringen att gifva gehör åt den utnämning, han fått till Kongl. Svensk och Norsk konsul uti Brehmen. Denne person var der bosatt såsom chef för ett säkert Ilandelshus, var en förmögen och be-lefvad samt ganska Jin karl. Ilan hade völ längre tid varit handlande i lirehraen, men under kontinental-systemet slagit sig på smuggleri med Engelsmännen, Inilken rörelse bedrifvits öfver Ilelgoland, som af dem innehades. Affärerna, hvilka, i förbigående sagdt, stundom varit .af högst komisk natur, hade troligen ej galt alldeles så bra, om icke mannen tillika förstått att komma på vänskaplig fot med vederbörande liufiiLVice President i Götlia Hofriitt ocli då samt länge efter afskedstagandet en ganska rik nian, dog i gäld, som man säger, öfver öronen, hvilken hittra kiilk Ståthållaren på Stockholms slott Klingspor, uppfödd i Carls och Hedvig Elisabeth Charlottas hof, der han uppvaktade så länge de lefde, också måste tömma ända till dräggen. Lika beskaffad var Ka-binettskammarherrarne Cronhjelms och Oxenstiernas (den sednare slutligen Öf-

bland Fransoserne. Vid det så kallade Befrielsekriget gjordes eller förnyades bekantskapen mellan honom och vissa andra personer, t. ex. General Camps, ocli följden blef, att Schramm fick ordentligt löfte, soin äf-ven uppfylldes, ntt erhålla Kousulsbeställ-liingeu. Men nu inträifade, att Senaten i Brehmen, utan att uppgifva bestUinda skäl, ickc ens några, vägrade att gifva Iir Schranim sitt erkännande, eller så kallade exequatur. Först skrefs fram och tillbaka, sedan skulle Signeul bemedla saken: alla utvägar, med ett ord, användes inot den

oliöfliga Senaten. Slutligen lärer man erbjudit sig att nöjas, blott Schranim btefve erkänd, mot utfästelse, att han aldrig skulle fungera, utan i stället en vice Konsul förordnas, som skulle vara Svensk infödingт; men allt forjäfves! Schraimn rest-i slutligen hit och plågade vederbörande grufligt. Slutet blef dock, att han ledsnade vid denna ambitionssak, reste äter hem och begagnade troligen diplomet efter den höga Senatens råd.yerceremonimästare) ekonomi>ka ställning. Ägaren af Medewi helso brunn, Amiral Virgin, cederade bonis, och föga bättre gick det med ägaren af Ramlösa, Hof-marskalken Platen, som derjemte ägt en bland Skånes hufvudegendomar. Hvem har ej hört talas om Kammarherren hos H. M. Drottningen, Roxendorffg, ofantliga konkurs? Och månne ej nöden blifvit en välfÖrtjent följeslagare åt den blygd, hvarmed FÖrste Stallmästaren Stenbock hos Högtsalig H. K. H. Prinsessan höljde de sednare åren af sin lefnad, derest icke hans Grefvinnas förstånd och hennes höga Beskyddarinnas ädelmod mel-lankommit? Hofjägmästaren GreifF, utom livars lyckliga mellankomst den 13 Mars utgången af revolutionsförehafvandet kanske blifvit problematiskt, slöt sin bana såsom spelhusinventarium och bankruttör. Ekonomiskt obestånd aflägsnade Öfverste-Löjtnant Hjerta ur Bankostyrelsen och Kammarherren Bruce ur Riddarhusdirektionen. Cronstedt, Kommendör af Wasa-ordens Stora Kors, och Rappe, Kommendör af samma orden samt dessutom prydd med Norrska Kröningsmedaljen, emedan han var en bland de tre ledamöterna af Svenska adeln, som å dess vägnar lyckönskade H. M. Konungen vid Dess höga kröning i Brödrariket: — begge råkadei obestånd. Och huru många Riddarhus-ätter hafva ej slocknat i armod!

Det är ur minnet och om hvarandra, vi upprepat förestående exempel. Ville inan' försöka att göra taflan fullständig, 0111 också blott från den högre sféren, ej sänkande sin forskning lägre än till Tromansgraden; eller ville man på denna tafla upptaga dem som ej räknas till denna kategori inom Embetsverk och Regementen; eller ville man hålla sig till de så kallade närande samhällsklasserna; eller ville man röra vid hela den oräkneliga svärm, omfattande och inneslutande alla de öfriga, hvilkas obestånd är kändt och bevisligt, oaktadt konside-rationer af mångfaldig art beredt anstånd tillsvidare, åtminstone med cessionsansök-uingen, gäldstugan, eller resan öfver gränsen: det blefve en bok för sig, äfven u-tan k 001 men tar i er. Mången högt uppsatt, mången grannt utsirad, mången spotskt predikande om andras ofärd, ja mången debetsedels-flgurant för stora ä-godelar befinner sig på en så slipprig linanciell ståndpunkt, att ett vägradt eller uppsagd t län, några skillingars förändring i bränvinspriset, eller i öfrigt hvilken vingleriets missräkning som helst, helt och hållet sönderrifver den tunna slöjan eth visar bankrutten i hela dessotrefliga nakenhet. Den omständigheten är dessutom ickc minst anmärkningsvärd och bedröflig, att prester ocli bönder, hvilka äfven före 1809 väl ofta voro stadde i ganska knappa vilkor, men af hvilka en konkurs du var cn oerhörd sak, efter denna epok börjat täfla med öfriga statshorgarne i antal af cessions-ansÖkningar. Ånnu mera betänkligt, än-nu mera nedslående är det förhållande, som röjer sig, då man kastar en blick på det moraliska förderf hos statens funktionärer, hvilket väl stundom vandrat hand i hand med deras ekonomiska obestånd, men också rätt ofta varit deraf helt och hållet oberoende. Huru måste ej aktningen och förtroendet för embetscorp-seu rentaf utrotas, genom hopade tilldragelser sådane, som dessa: med Lands-höfding Koskull i Piteå; med Landshöf-ding Nieroth och Landssekteraren Wåh-liu i Linköping; med Landssekteraren Klemans tillgrepp och bristande tillsyn af Landshöfding Wingård i Carlstad; med ätalet mot Landshöfding Edelcreutz och Landssekteraren Sydow i Stockholm, rörande det beryktade Wermdömålet; med Landskamrcraren Grömvall och Länsbok-hållaren Blomberg i Göthehorg; med .Landtrentniästaren Enander i Mariestad; med Ladskamreraren CrouehorgochLandt-

\rentmåstaren Chenon i Nyköping; med Generalkonsulen Lundblad; med Konsu-Jerne Glörfelts och Lindbergs ballancer; med Öfverpostdirektör Carpelans ballance; med Öfverdirektör Bergmans ballance*); med Filialdiskonternes fall; med den sed-nare ballancen vid det nya Lånekontoret i Malmö; med Kamreraren Mattons och Bokhållaren Nyländers vid Bankodiskonten enskilda ballancer; med Krigskassö-rens i KrigsCollegio Brattströms ballance; med Postinspektorerne Donners i Umeå och Psilunders i Halmstad ballancer; med General Brändström; med Kammarrättsrådet Gedda; med Kammarherren Ruuth; med Öfverste Morman; Skeppshandeln, med sina dubbla kontrakter; mordet å Riksmarskalken Fersen; Skånska massa-krerne 1811; de ännu oupptäckte hane*

*) I andra hiiftet af ”Fragmenter rörande Lagstiftning, Statsförvaltning, Finans, Statistik, ni. m., utgifne af ett

Sällskap. Stockholm, tryckte i U. Ecksteins Boktryckeri 1820” liises följande (sidan 100):

”Se i Allmänna Journalen N:r 218 den 20 ”September 1817: Den vise Osmins och nar-”ren Abul Chameks vandringar, jemte sam-”tal rörande ett visst cmbetcs förslljning till "deu mestbjudsnde lycksökaren, med flera ”dylika oförskämda bedrägerier vid Tullver-”ket — i Turkietmännen till morden å Nisser i Stockholm 1818 och å Reinhardt i Skåne 1832; mordet ä Landsfiskalen Torén vid Götheborg, då lian var i hegrepp att göra beslag å lurendrejadt gods 1815; tnllbeslagen i Amål, i Ystad, vid Ulriksdal förliden sommar, med vissa dit-liörande omständigheter; ett och annat för dessa ämnen ej helt och hållet främmande förhållande, till hvilket Hofsekteraren Sköldberg i lifstiden hade claven, o. s. v.; för att icke tala om uppbörds-brister hos Kronofogdar och Magistrats-personcr, samt sä mycket annat; till ex.: saknad redovisning, åtminstone inför Allmänheten, af Arméens sammanskott till eci minnesvård åt Carl XII; för Ljungstedts donation till Läroanstalter, m. m. mi. m. — allt företeelser, hvilka inträffat efter 1809, och till hvilka det lärer blifva omöjligt, att med tillhjelp af hvilket förstoringsglas af hat mot de förra regimerna som helst, kunna* fratnte ett lika antal kikartade händelser inom lika kort tidrymd under 1720 och 1772 års epoker *). Vi undra i sanning ej stort

*) Kronan pä alltsammans förefinnes i följande yttrande till Borgareståndets protokoll vid sista Riksdag af Reprcscntanteu för Landskrona, Borgmästaren Ilelleday, iuga-på, hvarken Ministerens förskrå'ckelse, <Iå en Talare på Riddarhuset kallade 1809 års regim ”en kedja af skälmstycken”,

lunda misstänkt, att genom sina framställningar åsyfta Styrelsens bringande i trångmål :

”Föreställer man sig en pä ett afstånd af ^ till 3 å 4 mil från ett främmande land belägen kust, öppen och tillgänglig för landstigning nästan livar som helst, en folkmassa af flera tusende personer, genom onaturliga tullagar, demoraliserad till den grad, att. deu nästan uteslutande subsistcrar af den alofliga trafiken, och sd inöfvad i bedrägerier och spetsfundighet- att bedrifva denna trafik, att endast händelser valla deras upptäckt, sa. har nian tajlan af den Skånska kusten.”

Från Nya Argus heinta vi slutstenen till Itela denna byggnad. Det beter nämligen i N:o 83 den 14 November 18S5:

”Officiella handlingar upplysa, att år 1813 Utaf en uppglfven folknummer af 2 430 000 menniskor, fångnumerlreu uppgick till 1 774, eller att livarje 1 302:de person befann sig

1 fängelse. Under den tid, som sedan förflutit, har antalet af brottslingar ständigt varit i ett successift stigande, så att fängelser och förvaringsrum oupphörligt måst ökas och utvidgas, och 1833, på cn folkmängd af

2 034 000 menniskor, uppgick fångnumerä-ren till mer än 4 500 personer, och visade ett förhållande af En (T) fånge på Sexhundrade Femtiotvå (052) fria!.... ”Hade”, heter det i den officiella handlingen, livar-ifrån dessa uppgifter äro hemtade, ”tillvex-eller Talarens hallstarrighet, att ej begära uttryckets borttagning ur protokollet. Att, efter, företeelser af så elak art som de ofvanstående, fästa sig vid dem der endast brist på granulagenhet förefinnes, lönar väl icke stort mödan, och det är således blott i förbigående vi nämna de uraktlåtna uppgifterna till Taxe-ringskommitéen af arfvoden för uppvaktningar vid Deras Kongl. Maj: t ers Hof, hviiket gaf framlidne Löjtnanten Grefve

"ten af fan gar s antal för blifvit i samma rc • ”lativa proportion till folknummcrn, som den ”visade sig äga ISIS, sa hade fdngnumerä-"ren !®U3 endast bordt rara 2 107 personer, ”i ställd för 4 500!” — Dessa autentika uppgifter åtlagaliigga med siffran demoralisationens tijlvext, ocli denna tillrext 1 en alldeles förvånande grad. Det är således visst icke underligt, att Styrelsens beställda loftalare och alla dillcttanter i denna konst sorgfälligt uiuhika att tala om det nioraliska tillståndet inom samhället, samt noga akta sig att riira vid någon sträng, som kunde leda uppmärksamheten ditåt. Nej, det falska glillret och skimret af en blott materiell civilisation och dess uppfinningar och förfiningar, som äro så tjcnliga att fördölja och sminka den inre dcp*-avationcn och demoralisationen i ett samhälle, stadt uti upplösningsarbetet; se der de ämnen, vid Inilka panegvristerua con aiuore uppehålla sig!”Cronhjelin anledning till så'mycken verksamhet, af flera slag, år 1831. För att emedlertid icke ådraga oss misstanka för partiskhet, anmärka vi å andra sidan, att en hög; persons kamuiartjenare skattat för

handel och rörelse.

Annu en omständighet förtjenar att tagas i betraktande. Det är bekant, att tidningen ”Fäderneslandet”, paradox i å-Niinnelse, fick af sin fränka ”Svenska Mi-nerva” (den Gud, för ”den nära alliansens” skull, låte nådeligen länge florera!) binamnet: ”Cainarillatidningen”, hvilken benämning den förstnämnda ock fick behålla under hela sin korta, trånsjuka lifs-tid. Att antaga tillvaron af en Camarilla-tidning och förneka utgifvaren deraf, som befinner sig i kulisserna, en ganska nära kännedom af ställningar och förhållanden, vore en uppenbar cQjltradictio in udjeclo-Följaiule tvänne af de aforismer, som stå alt läsa i Fäderneslandet IVr 100 den 9 Juli 1832, synas således icke sakna all betydelse r

”Samhällenäs grundval och ändamål ”äro gemensam trygghet och trefnad, ”Det är derföre slagfälten höljas af tu-”sentals lik och sjukhusen äro uppfyllde ”af tusentals stympade ofler.. Det är ”derföre lagen skyddar i åtnjutandet af ”sin. vulfur välj Vilde eg(n.!oiu den,, som’ vältrar sig i ejderdun och ur dyrbara ’ kristaller tömmer den läckra drufvans "must, sedan han, genom en viss indu-”stri eller spekulation i siort, förstått “att skaffa sig utvägar jerate rättighet ”dcrtill; men deremot liudflänger den, ”som, i en annan, fast mindre, gren af ”samma industri eller spekulation, blott ”afser att skaffa sig ett stycke bröd att ”släcka sin hunger, ett plagg, att mot ”kölden skydda sina utsvultna och för-”frusna lemmar *). Sc der /lägo/i "a/l"

* ^ B O

*) 1 öfvcrensstämmelsc med aforismen gjorde f. »I. utgift aren af Fäderneslandet en motion — den enda, livarmed lian föll Representationen besvärlig vid 1834—1835 årens riksdag, af följande innehall:

”Folkets moraliska uppfostran är utan tvif-vel det vigtigaste föremål, på hvilket Statsmakterna kunna fästa sin uppmärksamhet. Denna uppfostran sker icke endast genom syftesen liga Undervisningsanstalter, utan tillika och föga mindre verksamt, genom en sådan öfvercnsMtämmelse mellan lagaruas beskaffenhet och deras underlydandes begrepp, att ej de sednare må kränkas genom de förras tillämpning. Jag hemställer likväl till deu tänkande delen af mina landsmän, inom och Utom Riksståndens fyra Kamrar, om emed-lertid icke nu ett sådant förhållande rätt ofta uppstår, i anseende till Sveriges barbariska strafflagar. Medan vi skryta öfver våra jettusteg på bildningens baua, farisciskt”ftJcihiad.cn mellan anledningen till Itals-”kedjan och till hulsjernet"

tackande Gud, att vi ej äro såsom menni-skorna \itl ISewas och Bosforens stränder, utgör spö- ocli risslitning här cn lika h»ar-daglig styggelse, som der knut och bastonad. Jcmlikhut, tidens behof och till passion stegrade åtrå, är ii Tv i* n Iios oss dagens lösen, 'under det att sjelfva lagen hiir befaller att den fattigare förbrytaren skall offentligen hudflängas, men tillstSdjer den förmögnare att slippa undan med penningeböter. Det är till massan af folket, man öfverallt i sista instanticn vädjar, och det är sä man vänjer massaa, att kallsinnigt trampa mensk-lighet ocli rätt» isa under fotterna. ’l’y mensk-lighetcn lider genom tillvaron af detta öf-verllödiga gisslande, som förhärdar både clen förbrytare, hvilken man på ett så äudamåls-vidrigt sätt velat förbättra, och lynnet hos det folk, som vänjer sig att med likgiltighet åse dc bestraffades moraliska förnedring och fysiska smärtor; — och rättvisan förnärmas, då samma brott olika bestraffas hos den bemedlade ocli hos den icke bemedlade.

På detta rum finnes sannolikt ingen, som ej fått eller gifvit uppmaningen att följa med sin tid och att akta på tidens tecken. Rlen man begriper ej de sednare och man stadnar långt efter den förra, om man inbillar sig, att allt blir väl beståldt genom liägra medborgerliga fraser och en jtlig om-skapning af former, huru illa de gamla än niå svara mot sin bestämmelse, och huru symmetriskt de nya än må danas, hvilka man vill sätta i stället. Tidens omisskänneliga— ”Absolut lätt eller orätt finnes ej ”i vår tids samhällen, de må kallas Re-

tecken är individens sjunkande vigt ocli mas-sans stigande betydenhet. Man följer si» tid, dä man sii jemkar förhållanden, som alstrades under det massan var blott ett blindt verktyg uti individens hand, att de passa till sakernas förändrade ställning. Det var fordom tillräckligt, att en nationalanda fanns bland samhällets högre kretsar, till livilkas upplysning de lugre sferernas medlemmar hyste fullkomligt förtroende, och på livilkas vink desse således stodo färdige att våga lif och egendom. Men delta förtroende finnes icke mera. ll\ar och en medborgare i staten vill se med egna ögon, pröfva med eget förstånd; och det är på national-audan hos mängden

af folket, som fosterlandets sjelfbestånd och trefnad nu mera bero. Men huru begära en nationalanda, utan belåtenhet med statsförfattningen, och huru ens väga lioppas denna belåtenhet, då en s!i synbar, en så vild och — hvarföre tveka att uttala ordet — en så afskyvärd partiskhet i sjelfva brottmålslagen finnes för den rikare* som enligt sakens natur tillhör undantagen, mot den fattige, luilken i allmänhet och framför allt i Sverige, måste utgöra sjelfva regeln?. Och huru skall val nalionaiandau i alla fall blifva beskatrad hos det folk, hvars naturligen härda sinnesart, fostrad genoiu den nordiska jordmånens karghet och- härdad under dv nordiska vintrarnes stränghet, mer och mer afiägsuas frän det mildt och ii-r delt menskliga, genom eu daglig åsyn nf of' fentliga hudstrykniugar,. ofta ej anuat än ett-"publiker eller Monarkier, med eller u-"tan republikanska institutioner; allt är

grymt frispektakel iit ilen räa, djuriska hopen 7 Lagstifta ren bör dessutom ej förbise, att yttre omständigheter ej sällan inverka på bestraffningens halt, äfven vid de tillfällen dä man velat, att straffet skulle i lika mätt drabba förbrytarne. Ty obcräknadt livad som i detta afseende uteslutande Ini-lar på verkställarnes olika sinnesstämning och olika kroppskrafter, måste man erinra sig, att spö- oeli risslitning nödvändigt medföra olika plägor, om bestraffningen verkställes under sommarluft eller vinterköld.

Det är således, icke endast till mina landsmäns, af mig ingalunda betvifinde, känsla för jncusklighet oeli rättvisa, jag talar, da jag nu tillåter mig att fästa deras uppmärksamhet pä behofvet af förändrade strafflagar: tlet ar fastmera deras klokhet, jag påkallar. Dc inse säkert, bättre än jag skulle förmå Utveckla uti eu motion, till hvilken jag, af grannlagcnhct att ej alltför länge taga i anspråk en dyrbar tid samt Höglofl. Kidder-skapets oeli Adelns undocende, ansett mig ej böra gifva en längre inledning, liela vigten och omfånget af detta ämne. Jag vågar derföre hysa den glädjande förhoppning, alt ej varda en ropandes röst i öknen, dä jag nu vördsamt föreslår:

l:o Att spö- och risstraff aldrig ml knnna användas, i stället för penniiigeböter, då brottet med sadana kunnat försonas, men tillgång hos den sakfällde brister;

2:o Att spö- och risstraff aldrig må äga rum för första resan begången förbrytelse,"der konventionellt. Gustaf Wasa, slagen och fångad, hade bestigit schavotten; Gustaf Wasa, fri och segrande, upp-"steg på tronen. Sokrates måste tömma "giftbägaren, för det han trodde på cn "enda Gud: huru många hafva ej blifvit "bålets rof, för det att de ieke trott på "honom, eller trott på flera? Gamla Testamentets urfäder gifte .-ig uti leder, "inoin hvilka ett alltför nära omgänge i "våra dagar leder till stupstocken. An-"fall pä en Furste, som regerar, försvar "af en Furste, som upphört att regera, "straffas begge med döden.

Det vill af förestående synas, som hade utgifvaren af Camarillatidningen ej varit rigtigt renlärig i sin öfvertygelse om den moraliska sidan af dagens inre historia.

Omförmälde grofva missförhållanden, uppkomna, ofta genom brist på medel, men derjemte alltid, liufvudsakligast och

chvad den är af svårare eller lindrigare natur; och

3:o Att spö- och risstraff aldrig må tillämpas, tlå brottets bevista orsak varit behofvet, att för tiilfiillct stilla förbrytarens hunger, utau alt något af (let tillgripna derutöfver från stället aflorts."

LagUtskottet afstyrktc motionen, och Uiks-ståndcu biföllo Utskottets betänkande.utan nödvändigt samband med denna omständighet, genom samhällenas kräfta: bristande redlighet, halva vållat de mest förvirrade begrepp om anspråken på kandidatur till statens embeten. "N. N. är ett "god t val" — heter det; — "ty han är "oberoende" (hvarmed icke menas karak-terens sjelfständighet och förståndets ljus, som förstår att göra den gällande; utan helt enkelt oberoendet af utmätning och bysättning), "ej ulan fn/fvud, hederlig "karl och icke okunnig." Så lyda verba formalia af vår tids högsta viJetnr öfver utnämnde funktionärer. Skulle man under närvarande regim verkligen hafva kommit derliän, att heder och ära, att ära och tro äro så sällsynta, det man skulle anse sig hafva gjort ett fynd, då en redlig man kunnat upptäckas? Skulle förvaltningens skaplynne i sjelfva verket vara sä hufvurilöst, lida en sådan brist på insigter, att en smula vett mera, än den förstockade dumhetens, att litet kännedom utöfver qualuor species och grammatikan, äro egenskaper att söka med lykta och bloss? Är meningen att bereda åt

penningen äfven ett moraliskt räkne-värde? På spillrorna af ett förstördt välstånd har åt rikedomen blifvit upprest en tron, der penningefursten delar med purpurn hopens hyllning och en pen-ningearistokrati uppstått, hvilken ej saknar ett enda bland bördsaristokratiens lyten, utan att äga en enda af de förtjenster, som mildrade olägenheterna af dennas fel.

Hvarje tid har sina egenheter. Begär efter utmärkelse var den förflutnas: begär efter njutningar är den när var andes. Dä fann man en njutning i sjelfva försakelsen, endast den ledde till ära; nu försakar man äran, blott derigenom någon njutning vinnes.

Det sålunda förändrade målet för men-niskornas sträfvanden har medfört en förändring i sjelfva begreppen om utmärkelse och anseende. De voro förr af en mera öfversinnlig natur. De hvilade ytterst, om man så behagar, på inbillningen. Det var icke kronans materiella vigt af vissa lod guld, icke hennes ädelstenars karat och vatten, som bjödo och ingåfvo vördnad, utan det var kronan: symbolen af Herrans Smorda. Det var icke finheten och alntalet af det sammet, som användes pä talaren, på hvilka man satte ett högt värde, utan det var talaren: den högsta samhällsvärdighetens sinnebild. Det var icke egentligen såsom födkrok, man uppskattade bragden, snillet, lärdomen, konsten, skickligheten, u-tan det var uppenbarelsen af mensklig-hetens ädlaste förmögenheter. Nu heter det icke mera: lycklig som en kung; u-tan: lycklig som en millionär. Densamme, som med mycken stolthet ser upp på den förres diadem, sänker ödmjukt {.in blick, då han nalkas den sednares kassakista. Man talar med ett spotskt liånlöje om den bördsaristokrati, livars enda rikedom någon gång kan bestå i minnet deraf, att förfädern, mindre sjelf-kära än sina ättlingar, uppoffrat lif, mödor och egendom för fosterlandets bä'ta; och man bugar sig i stoftet för den pen-ningearistokrati, som hellre skulle försänka sina skatter på liafsbottnen, än dela med sig af dem ät det allmänna. Mau brännmärker med benämningen ^andryghet” dem, som fröjda sig öfver en stamfaders eller förfädrens ädla handlingar; ocli man bröstar sig oklandradt öfver den rikedom, man ärft efter personer, om hvilka stillatigandet redan är ett smicker. Den förflutna tiden hade mecenater och skyddlingar; den närvarande: allmose-utdelare och allmosehjon.

Se der aristokratieu förr och nu: bördens och penningarnas aristokrati! Och om trädet bäst kännes af frukten: se der ärans och njutningarnas tidehvarf!

M en hvartill här dessa betraktelser? Kan någon styrelse i ver Iden hejda ti-

14*ilens hjul i dess ilande fart, och det å‘r ju med styrelsen vi nu hålla på att uppgöra räkenskapen?

Sannt. Men styrelsen har genom sjelfva sin overksamhet på ett ganska verksamt sått bidragit att bringa sakerna på den punkt de nu befinna sig. Hennes underlåtenhet att sofra guldet från slaggen, vid valet af sina utkorade bland den samhällsklass, hvars grundidé är utmärkelse, och hvars tillvaro upphör att äga en förnuftig förklaringsgrund i samma stund klassens egenskaper ej äro ut-inärktare än massans: — denna uraktlåtenhet, en nåd mot de på grundsatsens bekostnad gynnade individerna, blef en nådestöt åt, sjelfva institutionen. Det brådstörtade en öfvcrgång, som väl tör-hända i alla fall förr eller sednare inträffat, men hvilken, under en omtänksam och förutseende ledning, kunnat ske småningom ocli obemärkt. Ingen hade beklagat sig, om olämpliga subjekter blifvit qvarlemnade i mörkret; men fram-. släpade på skådeplatsen, hölja de sig med ett ätlöje, med en ovilja, som i opinionen återfaller på hela statsinrättningen. Styrelsens anhängare jemra sig öfver allmän brist pä aktning för det högt uppsatta i staten — och hvem nekar, att detta ju är ett ganska elakt tidens tecken? —under det man liar sig sjelf att tacka, det man i denna stora hierarki alltid träffar det mest aktningsvärda nederst. Det är förjäfves man ligger oin aktning: man utkräjver den såsom en rättighet, eller — man jdr den aldrig.

Kännande sin kraftlöshet att upphära de toma harnesk, hvarom skalden sjunger, hvilka bördsaristokratien fordom fyllde ined så mycken styrka och glans, har hon i våra dagar sjelf tagit initiativet till sin egen förnedring, till sin medtäf-larinnas upphöjelse. Öfvergifvande anspråken på öfverlägsenhet i embetsrUm-men, har hon nedstigit till snyltgäst i penningearistokratens matsalar, der de

band och broderier, Styrelsen utströr i

sitt grannskap blifvit sjelfskrifna sirater bland de bronser och vaser, som utgöra bordens brokiga ögonfägnad. Förtänke henne ingen, att hennes läppar oftare vidröra kristallen, än nå^on annans bland gästerne: att hon af drufvans blod hvarje gång dricker i botten försoningen med sin rival! Hon beliöfver, hon söker att berusa sig; på det hon icke, vid vaxljusens gulldeka skimmer, må kunna i try-mån skönja den vanställda bilden af sin egen förödmjukelse och af de öfrige gästernas triumferande hån.

De ilnanciella skandaler, som i våra da-gar inträffat äro så mycket mer anmärkningsvärda, som ekonomiskt trångmål hos de yppersta i staten äfven under föregående epoker ägt rum, utan att åstadkomma allmän förargelse. Hertigen af Södermanland (slutligen Carl XIII) kunde ej på 1770-talet lösa tvänne af Konduktör Feldt i tusch ritade porträtter, föreställande Gustaf III och Sophia Magdalena, emedan i Prinsens kassa cj fanns den erforderliga summan . . . femtio plåtar — säger 50 plåtar! Riksrådet Tessin hade i statens värf uppoffrat största delen af sin förmögenhet och var reducerad till ganska kännbara försakelser mot slutet af sin märkliga lefnad, utan att sådant, hvarken hos hans samtid eller ef-terverlden, skadat hans rykte; och långt ifrftu att hafva lidit genom minskadt välstånd, innefattade detta tvärtom för Presidenten Ruuth och Bergsrådet Hermelin anspråk på ära och erkänsla, just emedan de uppoffrat så betydligt af sin förmögenhet på allmänt nyttiga företag. Tillfälligtvis hafva vi just i detta ögonblick till hands tvänne handlingar, som, jemte det de bestyrka och närmare upplysa i-frågavarande förhållande, äfven ur andra synpunkter erbjuda det interesse; att läsaren tvifvelsutan hellre tager kännedom af dem i sin helhet, än genom ensammandragen berättelse om innehållet'.

Den första handlingen är en af Riksrådet Gyllenstjerna den 9 Februari 1731 hos Kongl. Maj:t gjord ansökning, så lydande:

”Stormäktigste, allernådigste Konung!

”Såsom den, Gudi klagat, mig åkomna ”svåra passion irödgar 111ig, med E. K. ”M:ts nådigste tillstädjelse, att gÖra en ”resa till utrikes allägsne orter, att der-”städes söka deremot en pinsam bot; så ”ser jag mig likväl nästan allt hopp be-”taget sådant att kunna verkställa, eme-”dau jag uti E. K. M:ts höga tjenst, så ’’räl under en långvaraktig fångenskap, ”som sedan min hemkomst, uppoffrat ”hela det ringa förråd af kontante medel, som vid detta tillfället blifvit mig ”högst nödige, helst och i synnerhet, soin ”den värdighet, hvilken det 111ig allernå-”digst anförtrodda embetet vidhänger, o-v ”umgangeligen fordjar en större och ansenligare kostnad, än jag annars kunde ”hafva af nöden att göra; allt derlöre llyr ”jag till E. K. M* så väl alla dess trog-”ne undersåtare i gemen, som mig i syn-”nerhet bekanta milda vård och försorg, ”med underdånig bön, det täcktes E. K. ”M. i nåder låta mig, såsom e.11 fÖrsträck-”ning, undfå några medel till* samma re>-”&as Fortsättande, hvarom jag gör 111ig så^mycket säkrare hopp, som denna nåd ,?torde kanske vara den sista, som jag, i ”anseende till kurens afventyrlighet, af ”E. K. M. mig utbedjandes varder. Jag ”förblifver med djupaste vördnad & c.

N. Giildenstierna.”

A denna skrift finnes af RiksRådet Cronlijelm egenhändigt tecknadt:

”Kongl. Maj:t remitterar denna ansökning i nåder till Riksens Ständer. Stockholm i Rådkammaren den 9 Febr. 1731.

Uti Hans Kongl. 3Taj:ts frånvaro Gustaf Cronlijelm.”

Vidare är å handlingen anmärkt:

”Uppläst på Riddarhuset den 9 Febr. 1731. Dito resolverade Ridderskapet och Adeln, att RiksRådet Gref Nils Gyllen-stierna villfares i dess underdåniga begäran, och får sin lönings-Iiqvidation utbetald.

' _ Ad mandatum

J. Wulfy ens t ier na.

Upplåst hos Presteståndet den 13 Februari 1731. Dito resolverades: att e-liuruväl Ståndet för sin del har så myc-

ket mindre betänkande att villfara Hans Excellences begäran, som det nogsamt behjertar de. beklagliga omständigheter, hvilka H. E. om sitt tilstånd anförer,vet ock att H. E. under fångenskapstiden gjort många af de medfångne hjelp och bistånd; dock såsom H. Es löningsfordran hörer till Ständernas kontor, och Ständerna ännu ej företagit sig bemälte kontors reglemente och inrättningar till skärskådande och vidare fastställande: altså finner Ståndet for sin del ingen bättre utväg till denna saks afhjelpande, än att II. E. fär med sin ansökning vända sig till Riksens Ständers Kontor, som i följd häraf har att efter Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 28 Augusti 1727 att accordera med H. E. om dess lönings-fordrans betalning, emot någon skälig cession, utan att den omständighet om de sökandes stora fattigdom må liärutiu-nan, för anförde skäls skull, ligga Ständernas kontor i vägen. Dock bör detta icke blifva något prejudikat för andra, att få någon betalning i Ständernas kontor för slika löningsfordringar, innan der-om nu vid riksdagen något i gemen fast-stäldt varder.

Ad mandatuni Ericus Klint.

Uppläst hos Borgareståndet den 13 Februari 1731. Dito resolveradt: att e-liuruväl Ståndet gerna skulle se, att Hr Riksrådet uti sin ansökning måtte kunna hjelpas; dock som dess begäran är, atttill sin förestående resas fortsättande få några medel såsom en försträckning, och Ståndet icke vet någon tillgång af medel: så kan Ståndet ej eller gifva något bifall dertill: Men vore Hr Riksrådets

mening, att få något af sin inneståcnde löningsfordran betaldt, så förhålles der-med efter »let för Ständernas kontor författade reglementet.

Ut supra E. Torp adi us. Uppläst i Bondeståndet den 22 Febr. 1731. Dito resolverades: det Bondeståndet alldeles bifaller det lofl. Borgareståndets utlåtelse-

Vt supra Jacob Tr o i 1 i us.” Frågan förföll, ej allenast genom Riksståndens olika beslut, utan i synnerhet derföre, att Riksrådet Gyilenstierna afr somnade samma dag, som ämnet förevaril hos Rondeståndet.

Det är vackert att se ett fritt folks ombud, oförhindrade af relationer och konsiderationer, utan anseende till personer, än skrapa en horrsklysten och ränkfull regerande Drottning, oaktadt det hotande uti ett 5 Cap. 1 § Missgen-ningsbalken, än prÖfva och besluta öfver Riksens Råds petita, ehuru desse Senatorer eljest voro så myndige,, att de påegen liaml förordnade, under ”Kongl. Maj:ts frånvaro.” Hvad skulle våra ein-betsmän sagt, 0111 de, i stället för till-ökningar tid efter annan i sina ljmein-komster, blifvit i mistning utaf större eller mindre del deraf, i följd af Gustaf IV Adolfs olyckliga krig, .på sätt som de blefvo genom den "graflagde lijeltens, den Tolfte Carls" hvars ”stöfvelklack’ sannolikt skulle göra bättre verkan bland ”djuren” på Långholmen, än i Svenska Minervas af Jiyssialg osande illumina-tioncr? *) Huru skulle det gått med

*) Sc Svenska TNlinerva N:o 130 den 30 Oktober 1835, qvädet, med öfverskrift: *’11-lnminationon” ocli signaturen: —n”. Teg'!

ner ytlrar, i anledning af elt annat, lika dyrbart tillfälle: ”Detta allmänna deltagande "bör så mycket iner glädja oss, som det nu ”mera i undra land torde vara tämligen .sällsynt. Det är sannt, man anställer afven ’ uer fester vid dylika tillfällen, man plun-”drar fälten på blommor och ordboken på "smickrande talesätt, för att betyga sin förtjusning. Men det ser dock stundom ut på ”förtjusningen, som om den vore föreslaf-”vad, och den nndersåtliga glädjen kan ej ”alltid dölja, Btt han visar sig på hög befallning.”

Den skalkcn Kotzebue tveks liafva varit af samma tanka, dä han låter sin Borgmästare i Kråkvinkel ”tvinga folk, att ropa liurra frivilligt." Talet i Warschau, kommenterad tvåra dagars embetsmän, om, i stället för beviljade afskrifningar, efterskänkta ba-lancer samt det sjelfskrifna undseendet ined slummeraktighet och okunnighet i tjensten, Riksens Ständer förfarit lika bokstafligen strängt med dem, som med dénne Gylleustierna *), hvilken »lock t*j begärde annat eller mera, än att såsoin nåd utbekomma en lön, hvilken det liera år förut varit hans rätt att erhålla?

Den andra handlingen, som vi nu gå att lägga under läsarens ögon är en de-chiffrerad depfcche af år 1779, från Gustaf III till S venska Ministern hos Ilof-vet i Preussen, General Zöge von Man-teuffel. Depéchen var af följande innehåll:

i de flesta Europas Tidningar, föranleder, att man ock "i andra land" vet att värdera som sig bör den officiella entusiasmen. Så mycket mera förtjenstfullt var det derföre af Ilerr n”, att rigtigt uppfatta den rå-linea Tegnér uppdragit mellan här och annorstädes. Om någon någonsin gjort sig för-tjent af en: "Il/is quotum rnerucre laborcs”, så är det visst patrioten ”—n”.

) Den siste Grefve Gyllenstiernas (lian var Kiksrud ocli Riksmarskalk) enka, född Friherrinna llibbiug, använde den pension af 800 riksdaler, bon åtnjöt af staten, nästan uteslutande till understöd åt behöfvan-de, ocli 1800 — afsade bon sig att vidare uppbära pensiouen!”Af omhet för edert sannskyldiga bä-”sta, finna Wi i Nåder för godt, att det ”tillfälle, som sig nu företer, då Preussiske Envoyén Grefve Nostitz nu tilla-”gar sig att resa från Stockholm, må af ”Eder nyttjas, för att påskynda Eder af-”resa från Berlin. Bemälte Envoyés enskilda omständigheter äro af enahanda ”beskaffenhet med Edra; och i fall Edra ”kreditorer skulle vilja hindra Eder af-”resa, så blifva Grefve Nostitz borgenärer derigeuom befogade, att på lika sätt med honom förfara. Således är Grefve Nostitz en borgen för B',der obehindra-de resa, -å vida den anträdes innan han från Stockholm afrest. Denna konside-”ration och i synnerhet Edert derunder beroende interesse föranlåta Oss att härmed anbefalla, att efter inhändigande af denna V/år Nådiga skrifvelse, J skyndsammast och, 0111 möjligt någonsin är, ”innan åtta dagars förlopp begifven E-der å hemresan. Wi hafve nyligen låtit "till Eder utremittera icke allenast resten ”af den Eder tillslagna gratifikation, u-”tan jemväl Edert fjerde qvartal för in-”nevarande år, och således hören J ej ”sakna tillgång till de nödiga respennin-”garna. J kunnen altså, utan tidsspillan, hos Preussiske Ministéren anmäla: att •1, till Edra enskilda angelägenheters’’besörjaiule, begärt och erhållit Wårt ”Nådiga tillstånd att på tre till fyra inå-”nader resa till .Stockholm; att i anseen-”de till den nog framlidna årstiden Eder ”angeläget vore, att ju förr desto hellre "anträda resan; alt J derföre önskade att "snart blifva admitterad till afskedstagan-’’de hos Konungen och den Kongl. Fa-”iniljen.. Sedan J detta hos den Preussiska Ministeren anmält, gören J Eder "färdig till resan med den skyudsamhet, "att J efter erhållen afskedsaudiens oför-”dröjligen må kunna densamma anträda. ”Innan afresan hafven J omsorg, att för "Hofvet och. Ministereu presentera Wår "Kommissionssekreterare von Carisien, så-"som hvilken under Eder frånvaro tills "vidare kommer att vårda Wåre förefallande ärenden ocli angelägenheter.’’

Före Reduktionen, då Adeln var rik och uteslutande beklädde statens högre embeten, voro utmärkelsen och inflytandet hufvudsak och lönen det, på hvilket gjordes mindre afseende. Efter sedermera förändrade omständigheter, kunde naturligtvis ingen eller högst få bestrida tjensterna, med mindre än att af dein påräkna sin bergning. Men kronans kaka ville ej förslå att spisa de tusende sinom tusende män, som trängdes om smulorna, liäraf skulle nödvändigt ekonomiskt trång-mål uppkomma. Det har hos oss före-funuits 1720 så väl som 1772; men det blef 1809 förbehållet, att gifva detta trångmål till pris åt vanäran. Riksrådet Rudenschöld förtäljer sjelf i de interes-santa, hittills ieke offentliggjorda anteckningarna om sina öden, att på 1730-talet den pension, som tillädes en rappellerad Minister, besteg sig till endast tolfhun-dradc (-1200) Daler silfvermynt, och Ru-denschölds traktamente såsom Svensk Minister i Preussen utgjorde 3000 Riksdaler. Det var denne samme Rudenschöld, som undanbad sig en, enligt Sekreta Utskottets föreskrift, honom erbjuden Beskickning till Konstantinopei, af den ädla bevekelsegrund, att sedermera Presiden-terne Ilöpken och Carleson ”hade på e-“gen bekostnad beredt Ottomaniska Porten till närmare gemenskap med Sverige, och syntes således berättigade, att 'jemväl deraf sjelfve njuta frukten.” Det Var denne samme Rudenschöld, som blef Fredrik den Endes gunstling, i den sköna bemärkelsen af vän, och som af fosterlandskänsla föredrog att lefva i bekymmer såsotn endtledigadt Riksråd, i Sverige, framför att emottaga den angenäma tillflyktsort, Preusseus Store Monark på det mest smickrande sätt lät erbjuda honom

15i bilt rike. Det var denne samme Ru« deuschöld, utom hvilken Lovisa Ulrika aldrig- blifvit Adolf Fredriks gemål, och d<?ras son, Carl XIII, som dömde Ruden-schölds dotter till schavott och tukthus, således bokstafligen aldrig funnits.

Det är ur Rudenschölds egen mun läsaren bör höra berättelsen om denna minnesvärda omständighet i hans egen och Frihetstidens karakteristik. Vi låna der-fore följande stycke ur hans anteckningar: ”Ar 17(51» ÖlVergick

mig, tillika med "flere Riksens Råd det ödet, att blifva "förklarad Riksens Ständers förtroende

"och således Råds-embetet förlustig.----------

’’Ar 1768 hunde, hvad som förmodligen lände mina förföljare till så myc-"ken harm, som det var mig en vederkvickelse och en angenäm tidpunkt af "min lefnad. Konungen i Preussen å-••stundade nu att i verket uppfylla hvad ”han både muntligen och skriftligen försäkrat: att taga en uppriktig del i hvad ”mig hända kunde. Sedan Hans Maj:t "af den i Preussisk tjänst stående Gene-"ral Hård, hade underrättat sig 0111 den "belägenhet, hvari jag råkat, anbefaldtes "han, att gifva mig tillkänna Hans Maj:ts ”åstundan, att för min öfriga lifstid se "mig hos D.ess Person, hvarvid jag hade "<•11 anständig pension att förvänta, ochdet i en tid, då Dess och Sveriges politiska system voro vida skilde, samt ett uppenbart krig dem emellan var nyligen ändadt. I den tankan, att jag den-’na invitation skulle nyttja kunna, bl ef ”emedlertid en särskild boning i grannskapet af Dess slott Sans Soitqi för mig tillredd; men många betänkligheter gjorde detta hedrande tillbud för mig ' onyttigt, och förnämligast den, att jag hade kunnat beskyllas för en art af o-’ trohet, om, med de kunskaper, jag borde äga om rikets hemligaste ocli vigti-gaste angelägenheter, jag hade gjort mig till en annan Herres och besynnerligen en grannes undersåte. Jag gaf ”dock mine domcstique omständigheter ”allena skulden, och hade det nöjet att ”sedermera förnimma, det Hans Maj:t ”flera gånger och i fleres närvaro behagat förklara, huru llonom okärt var, ”att således hafva missräknat sig på ett ”förtroligt sälskap i sin ålderdom’*).

Det är 1720 års regim, hvilken Stats-Rådet Mörner från sin Riddarhusbänk förebrår brist på samvetsgrannhet och

*) Brcfvexlingen mellan Riksrådet Ruden-schöld, General Hård och Konunp Fredrik II finnes intagen i fjerde delen af Gjörwelis StatsJournal för 1709.fosterlandskänsla: denna regim, om hvilken Statsministern för utrikes ärenderna IVetterstedt yttrar vid Ehrenheims grift, alt Frihetstiden ”väl kunde väcka och ”utbilda talangen, men ej alltid förädla ”hjertat hos dem, som då voro kallade ”att verka och handla.”

Rudenschöld var Hatt och uppdragen i civila befattningar; låtom oss nu hemta ett exempel från Mössorna.

Riksrådet Kalling, förut militär, var en bland deras chefer, prydd med Rysslands blå band; stod i personlig ogunst hos Gustaf 111, hvilken aldrig gaf det Svenska blå bandet åt Kalling, Svärdsordens Kommendörernes senior, och som cjelfva revolutionsdagen 1772 förafskeda-de honom ur Rädet; dit hau aldrig åter inkallades. När 1788 ars krig mot ss-land utbrast, var Riksrådet Knllings ende son Major vid Östgötha Infanteri och en bland dem, som af politiskt missnöje med Gustaf III och kriget, tog afsked. Detta fortröt fadren så, att sonen förbjöds visa sig för hans ögon, till dess, efter ungefär ett års tid, nådens dörr Öppnades. Se här mannens från Frihetstiden egna ord i ett brtf den 11 Augusti 1788:

”Det är i dag ej mer än åtta dagar ”sedan jag skref dig till, så att nu har ”du intet behof att söka få till honom(Majoren Grefve Kalling) ”några penningar, sedan han så sölat noder sin heder med afskedstagande, just då arméen ”skulle träda in i fiendens land, hviiket ”blifver honom en skam, som varar dess ”lifstid ut. - - - - Lät oss veta, om TVy-”slott är taget, på hvad sätt, samt huru ”stor garnison deri legat; äfven ock hvar-”est vår armé nu stär och om någon fi-”ende säges nalkas.” - - -

Ilär talar icke en Rysk pensionär, färdig att åt Sjelfherrskarinnan uppoffra sitt eget lands fördelar och dess ära, för att en dag se det ställdt vid sidan af Sultan Mahmud: nej, det är en Svensk Råds-herre, glädjande sig åt perspektivet af sin fosterbygds framgångar, begärligt forskande efter bekräftelsen på dessa sina patriotiska förhoppningar.

Slutligen måste likväl fadershjertat bevekas; i synnerhet, som den gamle mer och mer inser krigets militäriska planlöshet och fruktlösheten af tapperhet och patriotism. Det är nu han återkallar sin son; det är nu han vill förskonas från den sönderslitande tafian af fosterlandets förspillda krafter; men i sjelfva förlåtelsen till sin son framskymtar ännu den åldriges farhåga, att begges rykte kunnat blottställas, och han utvecklar en å-wgt af krigarens heder,, som. gör. hederåt hvilken regim, hvilken epok, som helst. Riksrådet Kalling skref nämligen den 5 September sannna år:

- - - - ”Den 11 Augusti har jag åter ”skrifvit dig till och bifogat, under ditt 'couvert, ett bref till A* oförségladt,

för ”att låta dig se, huru högt Pehr Adolfs ”afskedstagande grämde mig, icke allenast för hans heders skull, utan ock ”för min egen, som var exponerad, det ”man kunde tro jag med honom varit ”ense, att lian skull» lemna tj enst en, ”just då han skulle träda in på fiemltlig ”botten, hvilket för mig hade varit en 5?vanheder, så vida han likväl bör väl ”känna hvad skam det är för en office-”rare, att begära afsked i begynnelsen af ”en campagne. Då campagnen är slutad ”och regementerne äro gångne i vinter-”qvarter, då kan han göra livad lian ”vill. Så har jag förstått det man kal-tar pri/uipe (ihonneur dun militaire. _ _ _ _ ”Jag har intet velat se honom. ”Nu har jag skrifvit honom till, att när ”han vill komma hit skall han blifva väl ”emottagen. Du gör väl att intet under-”rätta oss om krigsrÖrelserna; tij vi se ”dem granni med våra förnufts ö-

99 »

gon. - - -Nå väl! Hvad svara Herrar Wetter,-stedt och Mörncr på dessa facta? Kalla»detta brist på fosterlandskärlek, på sam-vetsömhet, på ädla och Svenska hjertan? Sveko dessa Senatorer Sveriges interesse och ära, när de råkade i konflikt med deras ”nära allianser?” Det är en lycka för 1720 års män, att deras handlingar tala; ty männen af 1S09, uppklättrade på spillrorna af 1772 års ramlade regim, liafva redan gifvit aflat åt 1789, för att hand i hand med denna nya bundsför-vandt, låta allt som påminner 0111 1720 erfara hela styrkan af den lågande fosterlandskänslan efter 1809.

Afståndet mellan oss och Frihetstiden är ej längre, än att utmärkta personer ännu lefva, som under henne uppväxt och mognat, t. ex. Fältmarskalken Ste-dingk (född 1746) +) och General Anckar-svärd (född 1742): och likväl är skillnaden mellan den tidens verkande personer och vår lika stor, som mellan jettar och dvergar. Riksrådet Kalling var kanske icke ett af periodens mest lysande namn; men lians redbarhet, uppenbarad i lifvets alla både offentliga och enskilda värf, förljenar lika mycket att hågkom-mas, som att efterbildas. Det var han, som vid abdikationsfarcen 1768 yttrade till Rådsprotokollet dessa enkla, sublima

*) Årsbara med Gustaf Ul.

/ord: ”En Konung kan dö, en Konung1 "kan vara frånvarande; men Konunga-"maktcn är alltid närvarande i Rådkam-"maren, och huru sig förhållas skall i så-”dana omständigheter, det utstaka Grund-”lagarne, och så länge de intet äro af "hvar man trampade under fotterna, så "äro de min styrka och den fasta fot jag "står tippå, att ej låta genom hot tvinga "mig, att förhasta mig i livad jag har i "underdånighet att till- eller frånstyrka.”]\’är vid slutet af 1770-talet Riksrådet Kallings dotter blef förlofvad med gunstlingen Armfclts nära frände, och denne berättade, att Gustaf 111 beklagat sig, det Kalling alltid varit emot honom, men att han (Konungen) ville i alla fall gynna det tilltänkta ägtenskapet, svarade Kalling den 4 Maj 1778:

- - - ”Pour ce qvi regarde ce qieil ”a plilt av iioi de vous dire que fai ”loujours cté contre Sa Majcsté, je ”ny pnis rien rcpondre, sinon, que ”j'ai toujours rempli mes devoi?'s en ”obeissant avcc soumission et obeis-”sance å celui qui a eu le pouvoir en ”mains; et encore je nai ja mais etc ”assez hardi pour pcnscr que le lioi ”me ferait la grace de favoriser qucl-”que via r ia ge pour ma fille. Ce nest ”qu au lloi des Jiois que jattends our”que fai attendu celte benediction, si ”c est ä Su sainte volonté de Lui don-”ner un epoux.” - - -

Till Regrringens manövrer ocli före-löparne af Säkerhetsakten hörde utspridande i landet af de inest orimliga och förklenliga rykten: — en taktik hvilken tryckfriheten och periodiska pressens meddelande af dagens händelser gjort rentaf omöjlig, hvilket till någon del torde förklara älskarnes af absolutism och statskupper ursinniga hat mot hesagde den nya tidens liäfstång. Följande bref från Riksrådet Kalling af den 2 Januari 1789 skildrar ett exempel på dessa ryktens beskaffenhet.

"Gud gifvc dig, A* och oss alla” — skrifver Kalling — ”ett godt nytt år, ”som låter sanning komma fram i ljuset ”och de skamlösa osanningars utspridare ”upptäckas. Jag- begynner mitt bref med ”detta, för att berätta dig hvad som händt ”General Du Rietz i Örebro för trenne ”dagar sedan, då han kom från Göthe-”borg och reste till Stockholm: för ettN "måste du veta, att här de skamlösa låtit ”utsprida ett tal, det 56 personer af dc "förnämste i Stockholm voro förda på ”Smedjegården, och att General Du Rietz "var arresterad i Götheborg. När nu Du "Rietz kom till Örebro och gemena pac-"ket visste han skulle komma och stadna ”vid gästgifvaregården, lupo de

till vag-”nen, for att se honom liunden till hän-”der ocli fotter, som dem berättadt var, ”att han skulle komma. Du Rietz, som ”fann så mycket folk omkring sin vagn, ”steg ut hastigt, frågade folket hvarfore ”man skockade sig kring hans vagn, hvar-”på pöbeln, snopen att ej finna band och ”bojor, hastade sig skam fl a t undan i ga-”tor ocli gränder. Du Rietz deremot i ”stillhet fortsatte sin resa. Så står det ”till hos oss; men man hoppas att lögnens ande med dess verktyg skola skäm-”mas och blygas, om Gud är med oss, ”hvarom vi böra bedja med allvar*).

*) Till historien om epoken af 1772 och 1789 ocli om polistilUtällningar, förunnade namn, huder och värdighet af opinionsyttringar, hörer följande berättelse af Charles DeGecr om hvad som bände honom middagstiden deu 2 Augusti 178&.

”Jag kom farande uti en åkarechaise Nygatan uppföre, ämnande mig till Mälaren Pasch. l)å jag kommer in emot IMalmen* källare, är hela gatan uppfylld med folk, så att jag ej kom fram med chaisen, utan steg ur att gå fram, då jag frågade, livarföre folket var samladt? och fick till svar, att de ämnade göra uarr af tvänne stycken officerare, som då nyss kommit hem 1'rån Finland och tagit afsked. Jag frågade hvilka de vore? då mig sades, att cn varit Kapten vid

f”Den 18 sistlidne anlände Hans Maj:t ”till Öreliro från Götheborg; och hvilade

Kronobergs llegemente och hette Drake. Som jag kände honom, gick jag upp till ho-noin, för att underrätta mig, hurn alla mina nära anhörige i Finland må. Delta lärer tagits illa upp af der«, sotn voro samlade utanför. Uiuler det jag var uppe hos Kapten Drake,' blifver ett buller och skrik på gatan, som skall hafva härrört sig de.raf, att -en officer med fyra man af Jemtliinningarne di t kommit, hvilket misshagat dc hopsamlade, så att, de fört bort vakten. Detta allt såg jag ej, ty jag var då hos Kapten Drake; men då jag kommer ner var ännu mycket buller, då jag sade 81 den närmaste: "livad är detta för ordning?” Då stiger en Herr Westman’’ (den bekante Abraham Westman, Bryggaren och llvttmåstaren vid Borgerska-pets Kavalleri, som byggt upp Vetenskapsakademiens nu varande hus, var stark Gu-_ stavian och antänd uti Arinfeltska Kriminal* processen) ”inpå mig och sade: "Jo det dr i anledning af Dagligt Allehanda för i dag, hvaraf vi se, huru usla officerare vi hafva." Derpå svarade jas;: "Inte kan Herr Westman saga, att der star nägot om Svenska officerare,, Jag har endast Irist der ett bref frdii Wien, der det talas om Kejsarens officerare." Derpå går jag till Paschen, uträttar mitt u-rende, kommer ner på torget, står der en timma, talar vid -åtskilliga af dem som voro samlade, och ingen sade mig ett ondt ord. Men vid det jag står och talar vid Herr Direktören Arvedsson, kommer Lagman Lill-jeiisparrc till mig med mycken häftighet och «ägcr: "Huru har JVi vagat säga, att har är”der (i Örebro) ijfver natten. Morgonen ’’dcrpå uppvaktade jag, och straxt det

ingen ordning? Ni har redan förgått Eder, och Eder skall d — n taga." Jag svarade: ”det är underligt, att vi ej få vara i fred på torget; men kan det tjena till något att jag gär hort, gör jag det gerna; ty ja°r har ingenting att göra här." Derpå gick jag Stor-kyrkobrinken uppföre, då han följde mig och ltade grofva utlåtelser, soin jag ej repeterar. Bakom oss följde folkhopen, anförd af Westman. l)e skrcko, hvisslade och voro ovettiga. Lagman (Polismästaren Lilljensparre), i stället att stilla oväsendet, låter det kon-tiauura hela vägen till gamla Banken. 3ag hann iindtligen undan den stormiga massan, som hurrade för Lagman. Att folksamlingen ej hade något oudt emot mig iunati Lagmannen kom, synes tydligen deraf, att jag stod en timma på torget, och ingen sade ett ondt ord åt mig; men då Lagman gick ifrån mig och hviskadc vid en och annan, då började s bullret emot mig. -Nn skryter han af att hafva frelst mig ifrån pöbelns rage, och jag anser ingenting hafva liändt mig, om han ej tillställt det.

Detta är en sannfärdig berättelse om hvad som hundt mig och hvad jag gjort, så sann, att jag kan lägga hand på bok och besvärja densamma."

Man talar i våra dagar med mycket eftertryck om den misshandling, partierna utöf-vude mot hvarandra under Frihetstiden; men har man då ej ögon äfven för det af-skyvärda och tädliga i polismauövrerne under Gustaf 111, i Fersiska mordet och Skånska upploppet efter 1S09Y”blef sagdt jag; var kommen, blef jag inkallad i sängkammaren samt med mycken nåd och nådebetygande emottagen. ”Konungen sade, att han ej fann mig på "något sätt åldrader *), hvarpå jag sva-”rade: det kommer väl derutaf, att jag ”alltid vetat taga emot den onda som den glada dagen; ty begge böra vara, om vi skola finna oss i allt. Hans Maj:t drog litet på axlarna oeh sade: ”Xi

har rätt! — Jag nämnde sedan, att ”jag dock var för svag stå emot puffen, då mig blef berättadt, att min son tagit afsked. Svaret blef: Jag vet det. Jag ”har läst Ert^ b ref. Straxt derefter retirerade jag mig; och då en liten stund ”derefter Konungen kom ut för att fortsätta resan, gick han till mig, tog mig ”nådigt i handen och sade: Farväl nu!” - -Innan äfven vi säga farväl åt Riksrådet Kalling-, föranleder grannrikets af honom burna blå band oss, att meddela fragment ur ett bref den 20 April 1768 från Assessor Bierchén till Archiatern Rosén von Rosenstein:

- - - "Sekreta Utskottet har beslutit, att Riksrådet Kalling skall aflägga det Svenska militäriska Kommendörsbandet

*) Riksrådet Kalling, adertonde seklets årsbarn, var således nu 89 år gammal.”ocli hära det Ryska, soin ar inskickadt ”till en åminnelse af Pultava slag' och ”freden vid Pruth. Konungen lär ej vilja ”foga sig, utan draga saken, såsom rö-"rande hans rättighet, till Plena. Om ”han ej vinner der, så ämnar han att ”annihilera den Ordensgraden, såsom för-”nedrad eller förringad i Kallingens per-”son. litt förskräckligt allarm har denna ”saken gjort, och lär ännu göra mer.” - -

Yi erinra oss härvid följande uttryck i ett (tfbrulcl tal på Riddarhuset den 30 Oktober 183-1. ”Skillnaden” — heter det — ”är himmelsvid mellan förhålian-”derna af en Rysk generalsperson i den ”Svenska hufvudstaden, der intet föremål ”stöter hans nationalkänsla, och en Svensk ”generalsperson, skickad till Rysslands ”hufvudstad, att framföra Svenska Regeringens lyckönskan vid foten af ett mo-”nument, hvars grundsten är hemtad från ”Pultava, och hvartill bronsen blifvit gju-”ten af Sveaborgs kanoner, af krigsbytet ”från Rathan!”....

Både Rådgifvaren, som tillstyrkte och Generalspersonen, som frambar denna lyckönskan, buro Svenska Serafimerorden, utan att det fallit någon inenniska in att tänka, mindre att yttra, att denna Orden derigenom blifvit ”förnedrad eller förringad.” Med livad rätt förebrår man dåRiksrådet Kalling;, att han burit ett band, hvaraf han visat sig; så litet bunden, när det gällde ära ocli fosterlaud *) ?

) Bland Sveriges fem Riddareordnar liafva Serafimer-, Svärds- ocli Nordstjerncorden blifvit stiftade enligt Riksens Ständers föranstaltande af Fredrik I; Wasaorden nf Gii-staf III, då ban ensam ägde derom förordna, och Konung Carl XIII orden af Ilögstdeu-samme, våren 1811, när sjuklighet hindrade Honom att regera och hela styr c Is c omsorgen var officiellt öfvcrlåtcn åt då varande II. K. II. Kronprinsen (nn II. M. Konnngen). Carl XIII ägde således då ingen rättighet att förordna något rörande det allmänna, och hans ifrågavarande, under ledigheten från regeringsbestyret gjorda stiftelse, blef livarken officiellt godkänd och stadfäslad af den då tillförordnade Regenten, eller sedermera af Konungen sjelf, då han återtog styrelsen, ej heller af hans höge efterträdare. Som hvar man vet roades gubben yid lediga stunder med sitt frimureri, och Of-vcrståthållaren Mörner, som lärer kontra-signerat Ordensdekretet, hade sig uppdraget, att fullt upp sysslosätta Monarken. En och annan skrupel skulle följaktligen kunna förfinnas i afseende på sjelfva tillvaron af Carl X1IL* Orden, utom logen. Också skall för några år sedan inträffat, att medan en hög Person den 28 Januarii påklädde sig drägten och frågade Baron B*, dervid närvarande : ”Quc penscz vous de cct Ordre?’’ blef svaret: "l)'abord je pense qitil n'existc pas”Rudenschöhl skickades till Preussen å-ret innan Fredrik den Endes Far dog. Vi låna Svcnsko Ministerns egna ord i omförmäldte anteckningar, dä han skildrar böljan af sin beskickning hos Bran-dehburgska Huset.

"Jag afreste” — säger Rudenschöhl — "vid början af Maj månad år 1739 till ' Berlin, der bemötandet blef, såsom det ’’af dåvarande Konungens sällsamma sin-, ”ne kunde förväntas, och då jag hade ”det felet, att vara både Svensk och ej ”militär, vardt jag i det förra afseendet ”hatad och i det sednare föraktad. E-”liuru jag hade den lyckan att vinna "Ministérens förtroende och vänskap, var ”det dock föga möjligt att något kunna ”uträtta i de obehagliga ärenden, som "min instruktion ålude mig att sköta; ”men ändtligen, till att ej Öka denne "Herres vedervilja emot Sverige, helst i "en tid, då man hade krig emot Ryssland i sinnet, fann mitt Hof för godt, ”att låta mig sparsamt och med mycken ”varsamhet drifva de saker, som efter *’sin natur voro mindre angenäma. Nå-"gon tid efter min ankomst infann sig ”en Fransk Minister, Markis de Valory, "en militär, den Kardinal de Fleuri trott ”i anseende till sitt väsende vara tj en lig "att ditsändas. Såsom ovan vid Ministc-"riella göromål, hade lian befallning att "vid sina underhandlingar gå med mig i ”rådplägning, och hvaröfver jag äfven ”hade mitt Hofs vittnesbörd att sakerna ”dervid ej 1'Örlorade, hvilket än mer röntes, sedan lian trodde sig kunna flyga ”med egna

vingar. Hans instruktion in-”nehöll, att gemensamt med Sverige söka "åvägabringa med det Hofvet någon’ slags ”sammansättning, dels lör Frankrikes en-”skilila afsigter, dels att såmedelst binda ”detsamma händerna, i afsigt på vårt då ”förestående krig med Ryssland. Frankrike kände ej denne Konungs -sinnelag ”mot Sverige; ty var mitt tillstyrkande, ”att mitt Hof tills vidare ej skulle der-”utiunan synas, hvilket ock i fortgången “besannades, då Franske Ministern i otid •ocli emot mitt råd förrådde Sveriges ”deltagande. Dock var utomdess loga ”att uträtta hos en Herre, hvars egentliga karakter var irresolution och som, ’*«m han någon politik kunde sägas hysa, ”hade allenast den att till sig- locka pro-”positioner samt vilja blifva firad af alla, ”men «luta med ingen; men hvad vid ”denna underhandling i synnerhet lade ”ett oundvikligt hinder i vägen, det var "denne Herre* ogemena.*) respekt för

*), Uiksrådet Rudeusdiöld skref gauska re-"Ryssland, det han aldrig hade kunnat ”förmås att gifva någon den ringaste ' misstanka. Dock såg han denna nego-"ciatiou gerna underhållas, i hopp att ’ Frankrike skulle således kunna förledas "att gynna hans afsigter, i anseende till ”sitt så mycket yrkade anspråk på Ju-"licliska successionen. I sådant skick "var denna underhandling, dä den hlef afbruten genom Konungens död, som "timade i Junio 1740.

”Nu yppades ett nytt tidelivarf, då "jag både personligen och såsom Minister hade anledning att hoppas ett '•bättre spel, emedan den nye Konungen, "allt ifrån den tid, jag först blef af lio-"norn känd, visat mig mycken distink-”tion samt en ganska nådig böjelse, så ”att jag ock ensam af alla främmande ”hade blifvit admitterad till dess förtroligaste sällskap, af hviiket sinnelag e-"mot mig jag ock sedermera och allt "framgent hade att berömma mig, sä "mycket mer hedrande, som det ej slösa-"des och denne Herres myckna förstånd "ocli urskillning syntes göra det dyrbart.

digt; men pa detta ställe är manuskriptet sä oläsligt, att vi ej med full visshet kunnat utreda, ekvad det böfc heta ”gemen" eller "ogemen,"”Den nye Konungen uppsteg på tronen ”med alla undersåters så mycket större ”glädje, som den förra Regeringen hade ”varit hård, och de nu hoppades en ”rättvis och mildare, och jemväl så inyc-”ket mer lysande, som dess sällsynta e-”genskaper nu kunde sättas i sin rätta ”dag, sedan de under fadrens tid måst ”hållas liksom qvafde. Han fann vid ”sitt anträde en talrik armé och kassor-”na fulla, och man hade all anledning ”att förvänta det de ej, såsom hittills, ”skulle tjena till en blott ögonfägnad.

Det är anmärkningsvärd!, att finna ho* samma Furste parade tre så litet konungsliga egenskaper, som: ett hlindt förakt för alla, hvilka ej äro militärer; en karakter, egentligen bestående i irre-solution, och en ogemen respekt för en främmande makt: — för Ryssland, civilisationens påfågel, som. med högmod utbreder sin ståtliga stjert i Petersburg, och bland Siberiens drifvor gömmer fotterna af sitt barbari. Det är i Moskau Ryska hjertat klappar. Europeisk syskonkärlek brinner ej der: — der llamina blott lågor af hat och häindlust, tända vid mordbranden året 1812.

Det var helt naturligt, att Rudenschöld ingenting kunde uträtta hos Fredrik Wilhelm I. Vi önska uppriktigt, att SverigesMinistrar nujor liden under gynnsammare omständigheter må kunna uträtta mera. Dertill fordras likväl, att de beiinna sig på sin post, när vigtiga angelägenheter utrikes bedrifvas, som äro af interesse-för Sverige. Så var emedlertid ej förhållandet helt nyligen, dä vår Minister hos llofvet i Sl James befann sig på permission, af lång varaktighet, här hemma, under det att den maktpåliggande frågan oin trävaruhandeln förevar i Engelska Parlamentet. Herr Signeul i llamburg följde hufvudsakligen med sin uppmärksamhet uppsatserna i Tyska Tidningarne rörande Sverige, samt utrikes resande Svenskars brefvexling. Annars var det alldeles icke hans sak, att fästa sig vid obetydligheter. Derpå lärrr Öfverpost-direktören Carpelans bekanta skriftliga' skämt hafva syftat, angående ”fruntim-”mersskor och andra lyxartiklar,, som af ”ovarsamhet kunnat räka vilse bland ka-”binettets poslpalietter.” För en mai» med General Löwenhjelms kända talanger, vtrksamhatsifver och rörlighet skulle man tycka, att Paris vore en i synnerhetlämplig ort. Men när man besinnar, de fe oaktadt Sveriges artighet, att på förra stället hafva såsom Sändebud bofast en person af vår högsta samhällsrang, Hof-vet i TuUerierna likväl de sednare area.endast Funnit mödan värdt, att låta en Fransk Minister några veckor se sig om i Stockholm, och under loppet af samma tid vår hufvudstad varit det skjuttsom-byte, der Englands Ministrar sällan drojt längre, än

tills hästarna hunnit spännas för deras resvagnar; så är lätt att finna, det våra diplomaters roll i närvarande stund ej måtte vara särdeles lysande. General Lövvenhjelm lär också, jemte sin berömliga, af alla Svenskar med tacksamhet vitsordade vårdnad 0111 landsmän som uppehålla sig i Frankrike, mest lefva i den moderna politiska litteraturen, samt ©mgifven af publicister och författare af ' memoirer, biografier och historiska arbeten. Ingen åsigtsfärg är utestängd från hans salonger. Bordeauxdrufvans läckra must och den fräsande champagnen stär på hans bord till buds ät Armand Carrel och åt Genonde, åt Bertin de Vaux och åt Chatelain. 1 sjelfva belefvenhetens hembygd måste ett sådant bemötande bära angenäm frukt; och vi irra oss allt för mycket, om ej denna gästfrihet i Svenska Ministerhotelet helsosamt vidmakthåller den nära till skygghet gränsande grannlagenhet, hvarmed Sverige, dess angelägenheter och verkande personer vidröras, när någon gång Franska pressen bryter sin eljest oförklarliga tyst-nad öfver ett land, som länge varit samtT enligt statskonstens ‘reglor, nu, kanske mera än någonsin, bör vara Frankrikes nära bundsförvandt, ocli hvars Störste Son leder vårt lands öden. Segrens örn har väl förr en gång pä egen hand hittat vägen från Louveru till Krenilin; men lejonets ädelmod inot en nödställd rival beredde Czarens triumftåg i Europas hufvudstad och niistningen för Cesa-rernas dotter af det diadem, hon delat med tidehvarfvens man, som, sedan han lekt med Europas troner, för årtusenden byggt åt sitt stoft, åt sitt minne en herr-lig och oförgänglig af klippor, i hafvet vid Afrikas kust. Stackars Sjelfherrskare öfver så många, sig emellan ofÖrenbara millioner, af olika ursprung, trosläror, lynne, seder, anlag, sympatier, om i dessa afgörandc ögonblick Mahoniets ande sväf-vat kring Mahomets fana, och om i stället för fostbrödralaget med en försonad fiende, Ryssland nödgats dela sina stridskrafter och sammandraga troppar längs utåt sin vidsträckta nordvestra kust, från Norrbotten till Finska \ iken och Kurland, under det att civilisationens härar bivuakerade bland de brinnande ruinerna af den urgamla Moscovitiska råheten* residens! Den som vill bilda sig ett tillförlitligt begrepp 0111 vår östra grannesverkliga styrka, finner erforderliga materialer uti dels ett verk af Schnitzler samt en sakrik och begrundansvärd recension deraf i Journal des Débats den 31 Oktober 1835, och dels i det för ‘ Svenskar bedröfligt interessanta arbetet: ”Kriget emellan Sverige ocli Ryssland aren IS08 och 1809 af Paul van Such-telen, GeneralLöjtnant i Kejserlig Rysk ijenst”, försvenskadt och med upplysande anmärkningar försedt af Löjtnanten Friherre Rabbe YVrede. Vi instämma med nöje i öfversättarens omdöme, att ”för-”fattaren utmärker sig genom sin säll-”synta oväld, genom den rättvisa lian ”söker göra äfven sina fiender samt ge-”nom ett berömvärdt sträfvande efter historisk sanning”*).

*) Detta arbete borde sättas i livarje Svensk krigares hand, ocli skulle törhända i välgörande frukter kunna t3tia med sjelfva elitkorpralsexcrcicen på Drottningholm. Vi

tvrkas i denne tro genom följande reflexion af General Paul van Suehtelen: "Fjcsket’ — sliger han — ”ändå mera förderjligt i lägret ”än vid hofvet, gjorde denna öf\erraskning ’*möjlig. i afsigt alt låta öfverbefälbafvaren "åtföljas af en hedersvakt, nog öfverflödig ”på vägen mellan Kimito och Abo, hade en ”underbcfalhafvare i generalstaben, utan ge-”ncralernes vetskap, låtit indraga flere ko-"sackj)o»ter från stranden. Svenske öfver-Dock, hvartill bålar, att kunna tillståndet hos grannarna, ilerest inan svuf-

”sten Palén, som af Amiral Iljelinstjerna ”blifvit detacherad från Jungfrusund till Ki-”mi.to, der ha 11 i ryggen af Ityska batterier-”na skulle verkställa cn landstigning, kun-”de uu ulan svårighet gå i land, med om-”kring 1100 man, och obemärkt närma sig ”ända till ett obetydligt afstånd från Ve-”stankärr. Pä vägen underrättad om den o-”lvckliga utgången af slaget vid Sandö, och ’’om lättheten att taga Ryska generalititet, ”beslöt Palén, att genom en öfverrumpling ”på ett lysande sätt godtgöra den motgång, ”Svenska skärgårdsflottan fått vidkännas. ”Men ett ögonblicks villrådighet beröfvade ”honom denna ära: under det han indeltc ”sina tropper och anordnade ett regelbundet “anfall — der, hvarest det blott gällde att ”raskt gå på — fingo de Ryska tropper, som ”vadat öfver till Sandö, tid att komma de ”sina till undsättning."

Finland eröfrades nästan mera genom diplomatisk än medelst militärisk strategi, genom den inbillning, Ryska befälet lyckades att bibringa det Svenska om en öfverlägscn-het i stridskrafter hos den förra makten, gom i sjelfva verket så litet förefauus, att, enligt Suchtelens egen berättelse, när Sveaborg uppgafs den 3 Maj 1808, ”llyssarne "knappt hade det antal trupper, som crfor-•'drades för att besätta fästningen och för ”att vaka öfver upplösningen och bortsun-’'dandet af Svenska garnisonen. Suchteleu tillägger: ”denna i sanning ganska

märkvär-”diga konvention, och i synnerhet den sistavar i okunnighet om sitt eget? Icke känner man det blott derföre, att man kan

”artikeln, gaf anledning till många uttydnin-”gar.” Han protesterar väl högtidligen mot ryktet om ”auiitande af medel, hvilka he-”dern hade opillat”; men om vi a ena sidan icke — för att hegagna hans eget ultrvck — ”låna örat” åi hans ifrågavarando protest, äro vi å den andra långt ifrån att klandra eller ens misskänna dc enskilda bevekelse-grnnder, lika naturliga som ädla, den grann.-, lagenhet, för hvilken äfven vi hysa aktning, som bort förmå General Paul van Suchtelen att yttra sig på sätt han gjort om den c-mellan General Peter van Suchtelen och A-Uiiral Cronstedt afslutade öfverenskommel-sen. Denna "sista artikel” i den "ganska märkvärdiga” konventionen, lyder nämligen sä här:

”Särskild artikel.

»'Sedan Ilerr Amiral Cronstedt föreslagit, "att, i händelse fästningen öfverlemnas en-”ligt innehållet af konventionen af detta ”dato, dess krigskassas skuld, icke öfversti-"gande 100 000 lliksd:r Svenskt hanko och "bestyrkt efter alla vanliga formaliteter, må •'betalas, för Sveriges räkning, af II. M. Kejsaren af Ryssland; så förbinder sig en chef ”kommenderande generalen för Ryska nr ra c-”en, Grefve Rnxhoevden, att härtill begära ”Kejsaren sin Herres samtycke, samt göra ”allt hvad möjligt är, för att erhålla det.”

"General vau Suchtelen” — heter det i detta sakrika arbete — ”trodde sig varse-”blifva, att den moraliska kraften hos några ”af dc Svenska befälkafvarue ej svarade mot

16uppräkna våra bajonetters, våra vimplars antal samt siffrorna på Riksstatens huf-

"fästningens materiela försvarsförmåga. Den-“na upptäckt tjente honom till ledtråd för “du åtgärder, genom hvilka han påskyndade "fästningens uppgifvande."

Se här skildringen af orsakerna till Sveaborgs öfvergång, innefattande cn lärorik varning för framtiden, oin någonsin mera Sverige skulle komma i tillfälle att försvara en fästning:

”Personliga förhållanden, som uppstått ”mellan ltyska generalerna och åtskilliga af ”de högre officerarne i fästningen, satte dc ”förre i tillfälle, att allt mer och mer lära ”känna de sednare. Stabsofficerare, hvilka "sedan en l&ng följd af år endast varit idoge "jordbrukare på sina boställen, subalterner, ”som aldrig bivistat något fälttåg, ett slags "afundsjuka mellan de infödde Svenskarne "och Finnarne, det stora antalet af qvinnor, "barn och andra har onyttiga personer, det "missnöje, som hos somliga var rådande, "dea slösaktighet, med hvilken oförfarenhc-”ten förbrukade den i cn fästning alltid så ‘‘dyrbara ammunitionen, deu fasta tron på “Kyska liirens öfvcrlägscnhet i stridskrafter "— sådane voro de hufvudsakligastc elemen-"ter, hvilka hos amiralen och hans underbe-"fälliafvare åstadkommo förvirring och v i 11 -"rådighet. — Men det stadgade ryktet oin “Amiral Cronstedts tapperhet, skicklighet ”och redlighet bjöd ändock vördnad och för-“sigtighet. Det var maktpåliggande att ut-“grunda mannen. Tillfället att omedelbar-"ligen öfverlugga med hcuom iakttogs. —vudtiilar. Vore statens lijcrta angripet af moralisk kallbrand, så ginge statskrop-

”Uuder dessa sammankomster tyckte man sig ”finna, att han ogillade det poiitiska system, ”som följdes af hans regering, att han an-”säg Sveaborg soin en osäker besittning, att ”han framför allt var bekymrad om skärgårdsflottan, pä hvilkcn han för icke länge ”sedan, i drabbningarna vid Viborg och ”Svensksund, kämpat med ära, ocli hvilken ”en förderflig bomb nu lätt kunde förvandla ”i aska. Ilan kunde ej heller dölja en viss ”farhåga i hänseende till Sveriges förbund ”ined Englaud, hvars upprfgtighet mot livarje ”annan sjömakt de nyss inträffade tilldrngel-”serna i Köpenhamn gåfvo anledning att ”misstro. Som sjöman råkade han i förlä-”genliet, då han skulle försvara orörliga mu-”rar, och som menniska och husfar tycktes ’’han plägas af de lidanden, hvilka ett stort ”antal honom kära personer fingo vidkännas. ”— Att tveka, att betänka sig, äro i krig 'stora fel; sällan medför sådant annat äa ”förderfliga följder. Amiral Cronstedt hade ”anlag för denna ängslan, detta slags själssjukdom, mot hvilken ickc en gäng behjer-’’tenhet och heder kunna skydda, om de ej 'åtföljas af styrka och beslutsamhet i ka-^rakteren. öfverlemnad i cn kinkig belägen-’het åt misstroendet till sig sjelf, utau nå-’’got biträde, måste liaus modstulenhet gripa 'omkring sig. Konungen, och den allmäuna 'högaktning, som lian genom

en lång och /ärofull lefnadsvandcl tillvunnit sig, hade ,'gifvit honom ett dyrbart förtroende; men ’(len obeslutsamhet, åt hvilkcn han öfver-pen en ofelbar upplösning; till mötes, om 5in guld strömmade i alla iless ådror, om

”lémnade sig, skulle nödvändigt förlama all ”kraft, äfven hos hans underordnade. — En ”fäktning, som öfverlägger, har till hälften ”gifvit sig. — Amiral Cronstcdt församlade ”ofta sitt krigsråd. Slika rådplägningar leda ”vanligtvis till blott halfva åtgärder.”

Aid sidan af konventionen i Sveaborg i början af delta olyckliga krig före Regementsförändringen, förtjenar att ställas General Gripenbergs konvention i Kalix den 13 Mars (gamla stilen, eller den 25 i samma månad ii. s.) 1809 med Generaladjutanten Scbuvaloif, "i följe hvaraf den förres ”Finska bataljoner skulle upplösas och hela ”landsträckan från Torneå till Kalix öfver-"lemnas åt Grefve Scliuvalolf, liksom vapen, ”artilleri och magasiner af alla slag. Fiu-”narnc återvände till sina bbmorter, sedan ”dc aflagt cd att ej mera bära vapen mot ”Ryssland*. — General Wrede gjorde ifriga påståenden mot detta fördrag, hvilket öfver-sättaren, Löjtnant Wrede förmäler hufvud-sakligeu böra tillskrifvas Öfvcrste Palmfelt, såsom liafiandc varit ”den egentliga under-liandlaren.”

Svenska bcfälhafvarncs oförsigtighet att oftast söka och alltid bevilja sammanträden med fiendtliga befälet, som i diplomatisk skicklighet hade ett algjordt företräde, gjorde ej sällan till intet frukterna af på fältet vundna fördelar; helst Kvssarnc aldrig före-slogo eller medgåfvo vapenhrila, om den ic-kc ledde till deras bestämda nytta och cu lika gifveu skada för Svenskarne. Jiågouän ett enda omätligt batteri beiiicktc höjder ocli dalar, frän Areskutan till

gång tillskyndade vårt eget misstroende till >

oss sjelfve, vår tvekan om verkligheten af eu redan tillkämpad framgång, förluster,, rom fienden redan ansag sig haf\a iråkat.

Det heter nämligen sidan 1(57:

”Efter detla blodiga försök misströstade ”Grefve Kamenski., a-tt kunna fördrift a kli»£-"spor ,ur denna starka ställning; han IiesLöt ”att draga sig tillbaka, för att vidtaga andva 'Utgimler. llyska trossen och artilleriet Iia-”de redan satt sig på vägen åt Alavo, då ”»Ven varksamme Knlneif varseblef, att Sten-"skarnes vakteldar illa underhöllos ; han ”upptäckte på samma gång några rörelser, ”li\ilka förrådde ett återtåg. Ifärom under-”rättad inställde Kamenski sin retrograda ”rörelse. Ityssarne vände om, och funno ”att Svenskarne verkligen aftfigat. — Den "brådska, hvarmed anförare, efter en tre ty-”dig drabbning, lemna platsen, har man mer "än en gång sett medföra »Te förderfligaste "följder. Kulnefts omtänksamma vaksamhet »'bevarade Grefve Kamenski ifrån alt begå ”detta fel på samma gång, som Fältmarskal-”ken Klfngspor.”

General Suchtelen yttrar: att Gustaf IV Adolph var ”ntcra Riddare än Re gen t'*, och . lemnar General Döbeln »let vackra vitsord, att han var ”alltid’ verksam, alltid uärvaran^ "de, då det angick fara och krigsära”. Sncli-leleus beskrifning på Dubelns återtåg från Aland till Sveriges fasta land öfver Bottnr-ska vikens isar, närmar sig det' sublima-, genom det på samma gåug eukla och rörande;Sundet. Om, såsom Scliiller så*ger i Fiesco: ”vargar besörjde finanserna, räfsar voro deras sekreterare, dufvor förvaltade kriminal rätten, tigrar de goda ”förlikningarna, bockar afgjorde iigten-”skapsprocesser, hararna blefvo soldater, ”lejonet och elefanten stadnade vid tros-”sen, åsnan blef ambassadör och mullva-”den Öfveruppsyningsman öfver Statens ”embeten”; — då kunde, med Fiesco till Genuesarne, frågas: ”hvad är att hoppas af denna visa fördelning?”

I Nya Argus N:o 80 den 4 November 1835 heter det:

”En aktad Representant, Herr.Petré, yttrade vid sista Riksdag, då fråga var om Tullagarne: ”Det är olyckligt, dä, ”pä sätt man under cn framfaren tid ”icke så sällan erfarit, Styrelsen "låter utmärkelser vederfaras perso-”ner, hvilka på lurendrejeri eller

och nar nian besinnar, att det är en Rysk general, som talar, så fär följande strof eu alldeles egen, en stor märkvärdighet:

”31 an troddeM — säger Suchtelen — "sig ”se en Europeisk krigshär, iakttagande nö-*’dig a forsigtighetsmätt

mot Asiatiska horder.’* Vi innesluta denna skildring i deras å-tanka, som liänryckas öfver det storartade i ltysslauds, livad jrtan angår, högt uppdrifu» kultur.” 1 ul Iförs ni Ilning upphemtat sin ”förmögenhet; — dessa utmärkelser ymä nu ha beslått i cn Co mm er c e-”r å d s t i t e 1 eller i ett g r ö n t band” (orden läsas i Borgareståndets protokoll). Och en annan gång yttrade Herr Petré ytterligare till protokollet: ”Tulltjen-”sier na böra aldrig betraktas som s i-”n e c ii r e r eller som pensioner för or-”keslösa militärer. Den högsta plat-Msen till och med den lägsta bör all-”lid med urskil ning besättas, och ”fr a inför allt bör St yr elsen, enligt ”hvad jag jemnväl förut tagit mig ”friheten anmärka, icke låta luren-”drej are och tullförsnillare er-”hålla de di s t i n k t i on e r, hvilka cl-”jest förmulas vara ämnade till belö-”,ning för medborgerliga förijenster.” Herr Petré tilläde också: ”vore det ej ”till önskandes, att det förhatliga spion-”systemet, hvilket man hitintills, utan ”ringaste sken af rimlighet, sett till-”lämpadt i andra styrelsegrenar, mät* vte, om sa nödigt pröfvas, varda till ”Tullverket öfver fly ttcidt.” ”

Uttalad af en representant, upprepad af en publicist, är denna framställning, hvartill intet försök livarken till vederläggning eller beifran blifvit gjordt, sålunda vorden en beståndsdel af kännedo-men om ställningar och förhållanden. Det utgör första scenen af ett sorgespel, i livar» sista akt man nödgats anlita den beväpnade styrkan, för att skingra hopar af vilse-förda, som ej mäktat urskilja afståndet mellan den lycklige och den eftersatte lagbrytaren. Man hör hoppas, att i fängelsets mörker ett ljus må uppgå för deras förstånd 0111 den upprättelse, som den kränkta sämhällsfriden, de under fÖtter-ne trampade lagarnas lielgd kräfva: '— och man bör ännu mera lioppas, att se* dan brottens verktyg blifvit, som sig bör, bestraffade, i utmärkelsernas ymnighets-horn ej må finnas plats för retelser till nya synder. 1 Skåne äro vigtiga momenter af vår historia tecknadc: vid Helsingborg, Carl XILS sista seger, genom Sti-n-bock; i Chxistianstad, revolutionens första utbrott, under Gustaf III; vid Klåge-rup, upproriskt blod ymnigt gjutet under Carl XIII; och i Ystad helt nyligen ett tull-visilationsuppträde förefallet, af den betänkliga art, att Cheferne för Tullstyrelsen och för åklagaremakten måst hal$ öfver hufvud förfoga sig till stället; att militärisk handräckning- måst- anlitas; att* rättegångssalarna- blifvit' öfver-fyllde af tilltalade och fängelserna späckade med brottslingar. Vid. sidan af törnet gror strndoni fxöet till framdeles glädje-Hvem hade kunnat ana, livem hade vågat hoppas, att ile suckar, tårar och förbannelser, som den 3 Maj 1808 utpressat i Sverige, då det, genom Sveaborgs öfvergång, förlorade nyckeln till Finland, bkulle aderton år sednare utplånas af sinnesfriden, fröjden, jublet kring vaggan i Konungaborgen den 3 Maj 1826! Försynen, outransaklig i sina vägar, men allvetande ocli allgod, tillät, att tåtekalken förvandlades i en glädjebägare, ach att på eu dag, då kanonen, mållös ap-sorg i fältverken pa Finska skärens sju holmar, upphörde att der gifva Svensk lösen, skulle i eu framtid Svenska kanonen å-terfå bruket af sin väldiga stämma, för att högt förkunna hvälfningarna i staters öden. At Skåne förunnades vid det ela-da tillfället särskilda anspråk på förhoppningar. Trefnad, ordning och. lugn äro så visst de dyrbaraste juvelerna i den Hertigliga kronan, -aom frihet och rättvisa det skönaste, det säkraste liyende, på hvilket hon kan livila. Den dubbla årsdagen kan dessutom blifva en dubbel väckelse ....

’’I klippan växer jurn, och luänncr deruppå.”. .. .

Eu väckelse, som ödet här beskärt i afseendc på den äldsta telningen af hjeltestaminen, beredde visheten åt deu yngste. Prydd med grannrikets högeBeherrskares namn, erinrar denne Svenske Konungason om Catharina den Stora, som beseglade grannsämjan med Seraljens Sjelfherrskare, genom namnet Constantin åt sin sonson *).

Ropen på l-eforin bevisa ömsom be-hofvet af förbättringar, ömsom blott ett moraliskt lidande, hvaraf samhällets alla individer kunna frätas och hviiket, likt den febersjukes längtan att byta om bädd, uppenbarar sig i åtrå efter förändring, hvaruti man motser, om icke en lisa i sina qval, åtminstone en sinnesförströelse, som gör att man glömmer dem för några ögonblick. Det fordras likväl något mer än rop å ena sidan och begifvenhet på rön å den andra, för att icke samhället

*) 1 Tidningen Fäderneslandet N:r 130

clen 29 Augusti 1881, uppsatsen, kallad: *’'Ar/furstens namn" finnes en not af följande innehåll: ”När Catharina 11 gaf det i

”hennes stater då främmande namnet *'Con-”stantin" åt den andra i ordningen af sina "sonsöner, spådde man,

icke Itvsslaiuls, utan ”Ottomaniska Portens fall. Hvilken pauisk ”(eller rättare hädanefter, och begripligare ”i våra dagar) hvilken llelgiok förskräckelse "(terreur bclgique) har väl då nu bemäktigat ”sig sinnena i det tappra Sverige, att. då ”man nödvändigt vill spå, man hellre väljer *’den dystra, äu den hugncligare bemärkelsen?”skall råka ur askan i elden, genom re-organUationsförsökrn. Det fordras, att kuiiiia bedönuna behofvets verklighet och omfång,. sannolikheterna af fördelar och olägenheter mellan det onda, som hör afhjelpas och det båttre, man vill såtta i stället, det nyas syftesenlighet, samt slutligen lämpligheten af tiden och medlen till förändringen: det fordras med ett ord, att vara statsman och administratör. Det moraliska lidandet under närvarande omständigheter är icke blott ett factum, utan sjelfva detta factum är en så ofelbar produkt af tillvarande företeelser, bland annat i befordringsväg, att illabefinnandet skulle kunna aprioriskt bevisas, äfven om det icke lät sä'allmänt och så bittert erfara sig. Om, under det ärftliga företräden utgöra- verldens -stora tvistefråga, statens embeten befolkas med allt hvad en till undergång lutande bördsaristokrati har medelmåttigt eller rentaf uselt, så af historiska som nydanade namn, medan man, bäfvande, som fÖr beröring med cholerasmittade, undanstängev hvarje stymmelse till högre lyftning hos denna samhällsklass, och nästan med satanisk skadefröjd älskar att se rykten sudlade inför opinionen, hos hvilka man befarar något mera spänstighet än hos mängden: hvad slags vännerliar inan förvärfvat; hvilka belåtne har man gjort, och huru har inan gagnat just deu samhällsklass, som man högst oegentligt föregifver sig gynna? När, samtidigt med den smälek, Frelseklassen, så ofla, genom sina af Styrelsen gynnade medlemmar, på etnbelsbanan ådrager sig, liid-dcirhuscl framter stående ministeriella majoriteter sådana, som de begge sista riksdagarna, till hvilkas vidmakthållande i tvifvelaktiga fall man till och med sett (enligt oemotsagd uppgift i rättegången mot Statstidningens Redaktion sistlidne , sommar) uppbudningar ske till invalidhus, lustslott, kaserner och tullar; —när, till råga på alltsammans, opinionen börjar mer och mer oroligt forska, om ej liliäfventyrs, jeinväl bland oppositionens koryfeer, kunde finnas en eller annan un-derstucken ministeriell agent, med Jakobs röst, men med Esaus händer: huru ohjelp-ligen djupt skall ej på detta sätt sjelfva statsinrättningen sjunka, i gagnelighet så väl som i anseende? Och föreställer man sig, att de adelsmän, i hvilkas bröst ännu tindrar någon gnista sjeifständighet, någon aning 0111 deras bestämmelse, någon känsla af deras värde, för värdet af deras Stånd, skola med särdeles benägenhet sluta sig till detta, i dess närvarande skick, och till de Ministérer, som, utansystem i statsförvaltningen, endast i »letta Tall systematiskt utrota institutionens kärna, tiniler »let »le för skalet skrymta en ”yttre aktning?’’* När man, lemnande Frelsets kategori ur sigte, vänder sig till massan af Nationen och »ler söker stats-liestyrens kandidater, icke likväl sådane, som genom utmärkta egenskaper redan uppflyttat sig till den högsta och enda o-vanskliga aristokratien: hedrens och talangernas, utan just sådane, som äro klippte och skurne. att dela den tillitade delens af bördsaristokratien öden och ära: hviiket intryck skall häraf åstadkommas på dessa talrika kategoriers medlemmar? Är det så, som man å ena sidan inbillar sigiipp-rätthålla en statsinrättning, emot hvilken »len nya bildningen öfverallt protesterar, och hvilken man dock fortfarande påstår utgöra tronens fÖrskansning; och å den andra vill argumentera den aktning och det förtroende, som man önskar inpregla hos Allmänheten för embetsmannayrket, för embetsmannacorpsen ?

För folket är det likgiltigt, om funktionären heter Pål eller Pehr; men om Pehr och Pal ej sköta sina beställningar i det allmännas interesse, sådant måste, enligt sakens natur ligga folket ömt om hjertat; ty af embetsmänntn bero i mån-

10+ga stycken slöjdidkarens, fastighetsägarens, kapitalistens angelägenheter, ja äf-yen deras som icke äga annat, än sitt huf-vud eller sina armar. Missbelåtenheten blir på detta sätt allmän både hos de embetsmannakategorier, hvilka linna sig tillbakaträngde af underlägsna subjekter, och hos samhällets öfrige medlemmar: de administrerade.

Tvänne ganska väsendtliga omständigheter bidraga naturligtvis och eftertryckligt att stegra denna missbelåtenhet, nämligen: att ledigvordna tjenster förblifva långliga tider obesatta, ad interim förvaltade af tillförordnade; samt att funktionärer bo eller vistas annorstädes, än der de hafva sina funktioner. Den förra omständigheten verkar: osäkerhet, osam-mauhang, planlöshet; den sednare: brist på tillsyn, lam verkställighet, vanvårdande af interessen, dem funktionären är kallad att bevaka. KrigsCollegium, Com-merceCollegium, KammarRätten hafva i detta ögonblick blott tillförordnade Chefer; Svea HofRätts Presidentstol har redan ett par månader stått tom, sedan II1

Evelius gick ur tjenst *). Efter Turd-

*) Under pSg&ende tryckning af dessa anteckningar har Presidenten Evelius tagit af-' sked och Landshöfding llnniilton aflidit. Lä-fjalds tlötl förestod Bergenschöld fem års lid Justitiekanslersembetet, innan lian der-till befordrades, och han förvaltade detsamma ånyo såsom tillförordnad, sedan han blifvit utnämnd Landshöfdinge i Nerike. Det hade i sanning blifvit en rätt artig kollision, 0111 under tiden Riksens Ständers JustitieOmbudsman .funnit sig befogad att anställa åtal mot Konungens Be-fallningshafvande i Örebro, särdeles om det skett för åtgärder, som blifvit vidtagna när llr Bergenschöld stundom på kortar« tider vistats inom sitt Län: — Konungens Högste Ombudsman tilltalad , infor Domstol af Riks. Ständers! P. d. JustitieKansleren Landshöfding Bergen-schöld är nu efterträdd af t. f. Justitie-Kansleren Häradshöfdingen Törnebladh. I stället för Nerikes län har således Jön-åkers, Oppunda, Willåttinge, Rönö och Hölebo Häraders Domsaga blifvit Högsta Aklagaremaktens prebeiule. Ån om ödet så fogade, att vikarien i Häradsrätten blefve föremål för den vikarierande Justitiekanslerens embetsåtgärder? Än om

sarcu bebagadc benäget iakttaga iletta på dc ställen, der bcmiilte personer förekomma, äfvensom att protokollet ^id en åberopad Berglagssammankomst under tiden blif\it jn-steradt och ordaingen uti Herr Bergsllaupt-mannens admouition mildrade.motion vid cn blifvande riksdag väcktes angående besparing till Statsverket af sådana löner, hvilka synas vara bestämda endast till fördubblande af emolumenter-na åt redan på stat aflönade embetsman? Företeelser af denna art, hvilka före 1809, om de någon gång förefunnos, åtminstone hörde till undantagen, hafva i sednare tider hört till oordningen för dagen. Från Grefve Morners förflyttning till Riks-Ståthållare i Norrige 1816, till Friherre Sp rengtportens utnämning 1830, styrdes hufvndstaden endast af vikarierande öf-verståthållare, och sedan Hr' Wannqvist i lifstiden blef Underståthållare har här icke funnits någon ordinarie Polismästare. Presidentsembetet i BerggColleginm stod vakant från Friherre Löfvenskolds inträde i KainmarCollegium tills händelserna så fogade, att en lysande förevändning behöldes åt Friherre Nordins tillbaka-trädande ur Statsrådet. Presidentens i Götha Hofrätt, En af Rikets Herrar Grefve Posses efterträdare nämndes först tvänne år, sedan den förre tagit afsked. I Nerikes Län hafva 3:ne vikarier gjort prof efter Grefve Gyldenstolpes bekanta olall för mera än fyra år sedan, och den omsider utnämnde Landshöfdingen har ännu, i medlet af Januari 1836, icke in-trädt i utöfningen af sitt embete.Yr liafva nu blott anfört några exempel bland nära nog oräkneliga sä beskaffade företeelser, hvilka alstra ett provisoriskt tillstånd,. lika mycket stridande mot den grundsats af stadga ocli bestämdhet, hvarpå de monarkiska begreppen li vila , som gynnande just den osäkerhet och den rörelse* hvilka Ministeren fruktar, hatar och med ord bekämpar, under det ingen verksammare äu hon sjelf befordrar dem genom handling, då hon tillåter att vigtiga länkar- långa tider äro lossade i statsförvaltningens stora kedja. Ilvar man vet, att Stockholms Dagblad star under Polismaktens inflytande, och att der inflytande insända uppsatser kunna berömma sig af ett, åtminstone i visst afseende, ganska imposant ursprung.. Det är således icke utan betydelse att i denna Tidning läsa den strof,, som igenfinnes i en insänd artikel uti N:o 5 den 8 Januari 18U(i,. af följande lydelse:

”Under en svag Regent,. det vare sig ”ined en absolut eller representatif styrelseform,. söka vanligtvis hans rådgif-”vare att öfverträffa livarandra uti be-”inödandet: att tillstyrka de mest klen-”hiodiga utvägar, för att vinna tid. De ”uppskjuta till morgondagen; och mor-”gondagen medför oftast icke något an-äti; en fiendtlig ölverrumpling.”Om i stället för ”svag Regent” man satte: ”äfven. under den störste Regent”, och utbytte den ”fiendtliga öfverrumplin-gen” mot något utiryck, som lämpade sig jemväl iill den civila administrationen, så vore målningen både träffande och fullständig på ”Rådgifvarnes kleninodiga” — ajo urneringss tjstem.

Olägenheterna af den andra nyss anmärkta oregelbundenheten, att funktio-närerne ej vistas, der de hafva sina funktioner, äro åskådliga uti de tvänne exempel, som man just nu liar för ögonen: att Korrektionsanstaltens chef, General-Direktören Livijn bor på Ladugårdslandet, medan hufvudstaden hotas af och bäfvar för de oroande tilldragelserna blaml ”djuren’’ på Långholmen; — och att Chefen för Götha Kanal, Friherre Nordin bor i Stockholm, under det Kanalens hufvudsakligaste angelägenheter förefalla pä Kanaliinien. Sådant har ock föran-ledt Kanalbolagets kommiterade att vid Bolagsstämman i December månad 1835, tillstyrka det stadgande i Bolagsreglorua, ”att Ordföranden skulle vara förplig-”tad att bo på, eller i grannskapet af ”kanallinien*).

*) Kommitternilcs utlåtande, affattadt nie«I skyldig graunlagcnhct och skonsainhut motFöreställer inan sig kanske, att sinnesstämningen förbättras deraf, att man den ena dagen, då någon, med rörlig

Direktionens Ordförande, Presidenten Frih-Piordin, lyder sålunda:

”Att, ej mindre för Kanalens underhållande, Un för liolagets och den traiiquerandc allmänhetens interesse, cn bättre tillsyn, och, framför allt, en större säkerhet vore att vänta, derest Verkets Chef, Ordföranden, vore boende på, eller i grannskapet af Kanal-liuien, ocli alltså kunde lemna mera tid ät vården af det kall han sig åtagit; det måste Kominitteredc antnga, såsom en obestridlig sanning. Att orsaker dock gifvits, som bordt förmå Bwlaget att, vid förslags upprättande till Ordförande, företrädesvis lemna valet åt personer inom den högre Enibetsmannaklaäsen, hos hvilka rättigheten att förblifva boende i huft udstaden måst utgöra ett vilkor för platsens ernottagaude, det kan ej nekas; men det är dä också angeläget, alt eftersinna, hvilka dessa orsaker varit, samt om dc ännu fortfara; eller om de kunna anses liafva så upphört, att ett annat förhållande kan och bör inträda.

Då man erinrar sig, huru otillräckligt Ak-tie-ägarnes gammanlagde bidrag varit, för Kanalföretagets utförande, samt att största andelen i kostnaden dertill bliftit af llikets Ständer tillsläppt; sä inser man lätt den beroende ställning, hvari liohget befunnit sig, oeli hvaruuder ingenting kunnat vara Bolaget mera angeläget, än att äga.Chefer, hvillas högre platser i samhället lofvade fördel-förmögenhet* står i spetsen for å*re mierna, ser predikadt och tiiläaipadt fctt strypsy-

aktigare tillfälten, att, hos Regering och Ständer, verka för Bolagets gagn och bästa. Så länge Chefskapet innehades nf den store man, som gaf åt företaget upprinnelsen, och åt utförandet sin tid odulad, kunde nyssnämnde angelägenhet lätt sta tillsammans med en aldrig eftersatt lokal tillsyn; men då, efter hans bortgång, båda föremålen icke mera stodo att lika vinnas* fordrade ännu Bolagets ställuing, att det sednare stod tillbak» för det förra.. Ont man nu, i detta förhållande* igenkänner orsaken, hvarföre Bolaget måst nöja sig med den ringa personliga tillsyn,, som kan lemnas nf en, i huf-vudstaden ständigt boende* hög Erobelsnian,, till hvars verksamhet Erebetet har en gifven. företrädesrätt* och som- derfiire miste anse-sitt innehafvande Chefskap för Kanalverket såsom en. bisak; så inser man lätt, att deni förändring i' Bolagets ställning, som sedermera tillkommit* också kan hafva ingi£\it. förändrade anspråk. Vid: 1830 års Riksdag hafva Rikets Ständer efterskänkt och beslutat afskrifning a£ lula Bolagets skuld till) Staten, med förstindigande, att Bolaget icke-hade att förvänta: någon vidare hj'elj> af Staten ; och då,, vid: sista. Riksdag, Bolaget sökt understöd för- Verkstadens underhållande,, hafva Ständerne sådant afslägit.. Sålunda', försatt i oberoende ställning, men ocksåi lemnad åt egen. omtanka:, har Bolaget numera, näst uppfyliftndet af;' sin, förbindelsetill Konungen och. Staten * icke någon angelägnare omsorg att vidkännas*, än. den, att så»etern, hvarigenom penningens varde mångdubblas, ocli den andra, då en skuldsatt

fullständigt, som möjligt vara kan, befordra Kanalverket till all den förkofran, som kan stå att ernås, såsom enda utvägen att komma till en förökad inkomst. Bolagets förbindelse till Staten bestiir i Kanalens underhållande, och då Bolagets eget väl också deraf är beroende, så torde den garanti, som ligger i,tillsynen derå, anförtrodd af Konungen åt Chefen för Storamiralsembetets 3:dje Afdelning, kunna anses tillfyllestgörande; men om det ansvar, lnari Ordföranden står till Konungen, också skulle anses såsom en garanti mera. så synes den vara säkrare att påräkna, då Ordföranden personligen utöfvar det lokala bestyret, än då han måste lita på andra.

För alla dessa skäl, tillstyrka Koinmitte-rade: att Ilerrar Aktieägare nu må besluta, att, till nästa Bolagsstämmas afgörande, antaga det förslag, att uti Bolagsreglorne intages det stadgande, att, efter nuvarande Ordförandens afg&ng, Ordföranden förpligtas att bo på eller i grannskapet af Kanal-liuien. Åfvensom: att Herrar Aktieägare må, genom beslut, anmoda Direktionens närvarande Ordförande, att åt någon af DistriktDirektörer-ne uppdraga, att, under Herr Ordförandens frånvaro, lemna en fortfarande tillsyn åt hela Kanal-linien, och att derförc, så ofta han kan fmna det nödigt, beresa densamma, för att erfara, huru ordning iakttages, och de trafiquerande af tjensteinännen bemötas. Skulle Herrar Aktieägare sådant bifalla, så torde också Ilr Ordföranden berättigas att, af Bolagets medel, kostnaden godtgöra.”innehafvare af landt- ocli bruksegendom, utöfvar inflytande, ser alla kreditens damluckor på en gång; öppnade, för att genom konstlade medel för några ögonblick stegra

fastigheternas ocli deras afkast-niugs värde?

Sedan, i anseende till beskaffenheten af de efter 1809 tillsatte funktionärer, opinionen upphört att se särdeles ära. i Statens äreställen, har den i mennisko-* naturen nedlagda lusten att utmärka sig blifvit rigtad åt yppighet i lefnadssätt och materiella njutningar. Endast möjligheten att anskaffa medel till dem, innefattar deras begränsning. Man fortlöper på denna bana så långt omständigheterna medgifva, det vill oftast säga: tills man stupar. Täflan är här fullkomligt fri, och då man på samhällets lägsta punkter vill lefva, icke blott såsom, utan äfven med, dem på de högsta — när liandtverkaren påräknar att vid af honom anställda gästabud någon Excel-lence bjuder värdinnan hans hustru armen och någon President sjunger för skälen; och när, hvad fordom var exempellöst, den högre sferen ej sällan får sina samqväms glans ökad genoin närvaror, som förr ansågos öfverstiga äfven de djerfvaste förhoppningar: så måste lyxen uppdrifvas till en oerhörd och förstöran-de höjd bland alla samhällsbelägenhetcr. Dut är endast paitielt ocli i allmänhet till någon ringa del, som de drvga bidrag, dem Staten till upprätthållande af sin organism fordrar af enskilde, ökar deras trångmål. När glaset är fullt, förorsakar hvarje ny droppa, att det flytande ämnet rinner öfver. Mången, som finge sina kronoutskylder till skänks, skulle för deras belopp ej kunna köpa vinerna till en enda middagsmåltid, mattan till en enda salong, utstyrseln till en enda bal.

])en som ej närmare eftersinuar orsakerna till samhällets befintliga olielsa, inbillar sig, att den uteslutande består i statsinrättningarna och att allt vore lijelpt med deras reformerande. Men, nej! Äfven de förträffligaste institutioner skulle ingenting kunna uträtta emot öfriga anmärkta missförhållanden. Härmed vilja vi likväl ingalunda hafva bestridt behöf-ligheton, till och med nödvändigheten af reformér i flera väsendlliga stycken; men vi hemställa till våra tänkande landsmän, af hvilken politisk färgskiftning i öfrigt som helst: är det ät statsmän och — sit venia v arbo! — organisatörer sådana, som dem vi nu hafva för ögonen i den högre administrationen, som man skulle våga anförtro så genomgripande förändringar? Vi hafva redan ett varnandeexempel på deras organisationsförmåga i Korrektionsanstalten på Långholmen, der allt är upp- ocli ned- samt bak-fram vändt : från och med valet af lokal

invid Hufvudstadens stakett, hvilket en vacker dag kan hota Stockholm med mordbrand, plundring och upplopp; till och med den oinenskliga filantropien, att sluta barn och nyss blifna ynglingar inom riglar och lås, i sälskap med förhärdade skälmar; det fria omgänget mellan korrektionshjonen och den obegränsade tiden för deras inneslutning, livarigenoin sjelfva naturdriften att bereda omvexling i sin belägenhet förleder dem till brott, förvandlar förbäitringsanstalten till en missdådens läro- och öfningsanstalt och förorsakar de, oaktadt stränga, i samte-lige hjonens åsyn tillämpade bestraffningar, ofta förnyade utbrotten af vildt o-ky nne, som redan varit nära att kosta flera personer, hvilka haft med detta institut att beställa, lemmar och lif. Staten har denna re-form redan kostat omkring en million. Tiden gifver hvad reformens afhjelpande ytterligare kommer att kosta. Dyrköptare transparent har eined-lertid aldrig egnats åt någon Furste, än den, genom hvilken förbättringsanstaltens olycklige för ett par år sedan tolkade sina känslor för deras då varande högsteStyresman, Statsrådet Friherre Akerhjelin.

Är det i sådana händer, man kan öf-verlemna statsförbätlringsförsöken ; och måste icke en reform af befordringsvä-sendet föregå all annan, så vida man ej vill bota ondt med hälften värre?

Det illamående, som förefinnes i statskroppen, är ingen hemlighet för Regeringen. Hennes officiella organ, Sveriges Statstidning, antager det såsom e'n utgångspunkt, i en lång uppsats, kallad: ’ Förr och Nu”, der, med utdrag och i öfversättning af bitar ur de Romerska författarnes arbeten, man till sin ursäkt anför, att missbelåtenhet med samhället och styrelsen icke är något nytt, utan ägt rum äfven under andra samhällsskick, redan för två tusen år tillbaka: och af hvilken uppsats man i sjelfva verket ej in-hemtar annat, än att Hans Excellence f. d. Philalethes ännu icke är helt och hållet au bout de son lali/i. Om, i stället att dagtinga med sitt politiska samvete och att på hårklyfvande och ordrytteri slösa en talang, som i mer än ett afseende är (hvad man nu mera på ett visst håll ångrar att under andra förhållanden hafva kallat den) ”utomordentlig”, denna egnades odelad ät afhjelpan-det af brister, på hvilkas försvar och

17förklädnad man förjäfves spiller sitt krut; så skulle på samma gång statskroppens sjukdom småningom kunna

botas och den ”förskräckelsens inbillningsfeber” häfvas, hvilken blott är ett symptom af ”Politiska Fantasier”

Med dylika magra uppsatser behofver man blott jemnföra den intagande och storartade stil, hvaruti Statsrådet Lager-bjelke vid Svenska Akademiens högtidsdag 1832 skildrat vår Store Konungs triumftåg genom Skandinaviens förtjusta riken berörde år, — den "Carla-färd”, som Grefve Lagerbjelke benämnde denna minnesvärda resa — för att inse, det hans penna är skapad mera att åt eftervérlden bevara stora händelser, än att nöta sin udd i strjder om dagens lumpna frågor. 1 förra afseendet har endast cn Svensk författare kunnat mäta sig med Hr Lagerbjelke, näml. Ordensbiskopen Wallin, i hvars herrliga tal på Svenska Akademiens sista högtidsdag också förekommer en vörduadsbjudande beskrifning på 1835 års nya, sköna och märkliga triumftåg, der ”den Krönte Välgöraren, Patriarken ”i Norden, kring hvars hvitnande lockar ”Olivebladen och Eklöfven så väl sämjas ”med de yppiga Lagrar, af hvilka han ej ”behofver flera, trygg från den urgamla ”klipptronen, vänlig, men väpnad, frid-”helsar all vcrlden, och välsignar sitt ”folk” *).

*) ”Birmaniska rikets Konnngatitel lyder sålunda: ”Jordens ocli luftens Herre, Solens » Broder, Alånens ocli alla Stjernors friinde, ”genom livars försorg alla djur undfå sin nä-’’ring, och årstiderna delas i sina skiften, *'och hvilken alltså alla Furstar på jorden ”äro underdånige; Herre öfver alla slags ä-”delstenar, såsom Itubincr, Sapphirer, Aga-”ther och Opaier, desslikes öfver alla guld-, ”silfver-, ambra-, tenn-, jern- och koppar-”grufior; Ilerre öfver de hvita solskärmarna, ”öfver de.hvita elefanterna och i gemen öf-”ver alla elefanter på jorden; Ilerre öfver ”hästar, vagnar, eldgevär, bågar, spjut och ”sköldar; befälhafvare öfver tappra fiilther-”rar ocli segerrika krigshärar; osårbar, så-”soin klippan Makonda-Ponda; Herre öfver ”den stora och blomstrande staden, den der ”skimrar såsom Englarnes boning, och smye-”kad är med guld, silfver, perlor, sappliirer ''och agather, den der glansens och maktens ”säte är, ocli dädan Konungens bud utgå öf-”ver menniskoslägtet; Herre öfver dc tio ”pligterna, nämligen mildhet, dagliga böner, ”barmhertighet, insamlande af blotta tion-”den, tålamod likt jordens, hvilken bär alla ”varelser, tillförordnande af kloka befälhaf-”vare, åhörande af goda förslag och undvi-”kande af all stolthet.”

1 öfvcrennstämmelse med denna liögtrafvande titel, liiter Konungen da;;lif;on, efter intagen måltid, gonoin trumpetskall gifvn tillkänna, ”att det nu är tillåtet för jordens öfriga Furatnr att sätta sig- till bords”. So llandbok i Pliysiska ocli Politiska, äldre och nvare Geografien, utgifven af V. F. Palmblad, 4:de delen, sid. 40 och 41. Ui>sala. Palmblad & C. 1SS4.Huru verlden på femti år förändrat sig! Äfveli före den tiden ägde Eriks-gator rum; men ullting4 var då blott illusioner, för att smickra, blända, lugna, ocli bar icke, såsom nu, sanningens tillförlitliga, omisskänneliga pregel. När. Catharina den Stora gjorde sin ryktbara resa 1787 till Tauriden, gaf hon under vägen audiens ät Pohlens siste Konung och åt Kejsar Joseph II; den förre blott en skuggbild af Regent, men omgifveu af Majestätets hela yttre sken: — deu sednare, representant af en bland Europas hiifvudinakter, men under ett anspråkslöst incognitn, med namnet: Grefve af Falkenstein. Sjelfherrskarinnan var under hela resan uppvaktad af Österrikes, Englands och Frankrikes Sändebud, af hvilka <1 et sistnämnde, Grefve de Sé-gur, i sina ”Mémoires, ou Souvenirs et jénecdoles” anlor:

”Iiten ne ressemble moins aux ro-yages ordinaires <jue ceux d'une cour: voyageant seul, ou vo i t les kotnmes, les pays, les v sa ges, les ctablissem efts, iels quils son t; niais en accompagnant un monarquc, on voit tout apprélé, deguisé, fardé: rien nest naturel, tout est officiel; on ne rencontre guere a in si dans les paroles et dans les aetions plus de vérité que Von nen trouve dans les manifestes dietés par la po-Uliquc. Tout po ur un voyageur libre est objet d’amusement, d'hislruclion et de c ur ios il e? niais lorsqtfon suit' nnc cour, clle scule devicnl Vobjet de la curiosite gcncrale; c’’est clle et non le pays qui est le vrai spcclacle; elle ne vas pas voir les hommcs et les peu-ples, ce sont cux qui accourent en foule sur son passage, et le bruit pcrpétucl des acclamations volontaires ou com-vtandees laisse peu dc place au doux c/tar me desentretiens et des reflexions *).

Det blef Sverige förbehållet, att framte en åskådlig vederläggning- af Grefve Sé-gurs skildring. Man läse blott Statstidningens berättelser om Kongl. Familjens resor; och Professor Gravvanders vackra uttryck, då han iSköllersta hade den nåden att hålla ett underdånigt talT böra, som nian »äger, återskalla ur djupet af livarje redligt Svenskt hjerta: ”Eders INIajjt” — sade han näml. — ”har med Sin ankomst till Norden ”tillfört oss

lyckan, som genom denna omsorg här grundat och vidgat sitt välde.” (se Statstidningen Nr 242 d. 19 Okt. 1835).

•) Pohlens siste Konung, livarom liiir ofvan för-mältes, hade, då lian ännu var blott Grelve Ponia-towski, blifvit för skuld. bvsatt i Paris, Ilans tillkommande Miijrt utlöstes irån galdstugan af en rik pcgelfakrikanlH hustru, Mndnme Geoffrin. Stanii-laus August lievnrade denna tjenst i tacksamt minne, underhöll med henne en oafhruten brefvexling, böd henne till Pnhlcn och cinollof; henne der med »amma öinliet, som han kunnat visa en iuor och cn Siklrogeu vän..Man läste i förlidne Oktober månad i Stockholms Dagblad cn ”insänd”, omständlig och genom flera Ntimmer fortsatt beskrifning på Sveriges belägenhet under ett nu tilländalupet fjerdedels sekel. Att taflan ju skulle blifva leende, var att förutse af sjelfva den lokal, man utkorat till hennes exposition. Vi klandra icke, att Styrelsen låter framställa sina ”berömliga sidor” i så fördelaktig dager som möjligt; men dä det sker, och med uttaladt anspråk att göra djupt intryck på allmänheten, blir detta af en icke påräknad beskaffenhet, om i panoraman skulle till de ”berömliga sidornas” glanspunkt räknas: badinrättningar, lty-ska åkdon, kullbåtar, tvättunstalter, magasin des luncltes, fisksumpar, montag-nes russes, Carlsbader vattentillverkningar, Hotels garnis, Sclnveitzer- och grannlåtsbodar, restaurationer, m. m. Om de materiella framstegen ock vore af su-perlatif art (och vi medgifva rätt gerna, att materiell förkofran i slöjdflit, näringsföretag samt en och annan lef-nadsbeqvämlighet under närvarande epok ägt rum), men sådant skedde antingen på bekostnad af, eller utan samband med, samtidig moralisk utveckling; så vore dessa framsteg i sjelfva verket ett tillba-kaskridande: vore blott en prunkande minnesvård öfver Samhällets längesedan' flyktade lifsprincip; ty — ”menniskan lefver ej af bröd allena!”

Vi hafva starka 'anledningar till den förmodan, att oron öfver de moraliska statskrafteruas aftynande, mera äi» ålderdomen och krämporna, tärde lifskraften lios de begge frejdade mån, Mannerheim*)

•) Viil Hiksdagcn 18U8—1830 liado Konstitution** Utskottet framställt förslag 0111 den vusundtliga skillnnd mellan Lagtima ncli Urtima liiksdugar, att rid du sednare endast dc ämnen skulle kunna företagas till öfvcrläggning, pröfning ocli afgii-rande, hvilka Regeringen uppgafve såsom anledning tiII- Ständernas sammanrullande. (Kil likur* tadt förslag har äfven sistförllutna Kiksinötc* TvonslitiitionsL isl>ott framburit, livarom härnäst sam man trädan.le Stånder komma att rådpluga och besluta. Del är ock förnämligast derföre, vi nn- ett oss böra fasta Ailmänlictens uppmärksamhet jia följande tilldragelse). Under det Utskottets luemorial hviladu på Kiksståndens bord, vändo Fri-licrro Mannerhcim sig en afton |>ä Lnndlmurskalks-).lubben till interlokutören, med frågan:

"Nu, Ni ur väl mycket belåten med förslaget till de nymodiga Urtima riksdagarna? — Jag hoppas dcrhf verkligen mycket godt: i synnerhet, att icke inturesset hos Nationen må förkolna för våra Kiksmötcn, genom dessas uiiddiuälsvidriga längd och kostsamhut. — Säå; jo, jo; kan man su baru!... Hör på! livad tror Ni, att llurrame af oppositionen skulle säga, om genom något groft föriälltin-de nf Statsrådet någon riksolycku inträffade, som medförde en Urtima Riksdag; och när man dur ville undersöka orsukerna till det onda, Regeringen vägrade KonstitulionsUtskottet att läsa lvon-Beljprotokollun, och bn.l Ständerna betala fiolt-rnn. först, mun styra sin nyfikenhet, i nfseende på det ondas rot och uppliof, till nästa Lagtimit Itiksdag? — Herr Iiaron har sett längre äu jng, och jag finner. Att i förslaget måste lilläggiui, alt Statsrådsprotokollens granskning skall fortgå äfven vid dc Urtima Hiksdagnrnn. — Ja så! Så att dermed vore ror Ni att, ora detta förslag aulages, duoch Adlersparre, som 1809 stråfrade åt elt gemensamt mål, och 1835 hunno det gemensamma målet lör sina, för allas ö-den. Lyckligare (eller mindre lycklige: vi vilja «*j algöra hvilketdera) ån Benja-min Coustant, om hvilken vid början af dessa anteckningar förmäles, sågo de frukten mogna på det frihetsträd, hvartill de sjelfve nedlagt kärnan i den nyplöjda fosterjordens sköte. Kring Constants bår stod Frankrike gråtande. Gatorna i Paris

Ijagtimu lliksdagarna hädanefter skolo blifva siir-tleles i n l eros» ii ii t a '(Kegeringeu lär noga akta sig att då framställa någonting, anm ligger Iiennc oin lijortat, utan l>ära «i 11 kur» med tålamod de fyra månaderna sarat, när dc lilländalupit, skynda alt hcmförlofva Ständerna, för att några vecknr sed* nare kalla dem till ett Lrtiinu Kiksinötc, der Ku-gcringeus sannskyldiga planer fingo krypa fram, utan att hon dii bchöfde frukta att varda ansatt på sina ömtåliga sidor. Petitionsiätten, tom Hor-rarue anunrs synas vara sä umuo 0111, blefve på detta sätt

blott en skuggbild, Ilerrarnc iiro ganska käcke utt slå Uogeringcu på fingrarna i ordkrig, men det ser nt, som om J ej voren rigligc iieiumastadde att göra Iicnno motstånd, nur del går något mera på djupet.”

Interlokutnren, på eu gång upplyst, ocli slagew af bl.vgsel öfver si» förra kortsynthet, uppträddu nu i stället på Kiddurhuset mot förslaget. Do ge-unmbeakedligc, men grn<iinrnfuldigc, *ågo i detta förfarande cn impuls från vestra slottsflygcln, ine-dan man der, under lnrfvcn af ilen mest ormhala artighet, gjorde intcrtokutörcu den äran, att anse hon un farlig, såsom cn "hotttme dc parti'. Detta liude mun till och med, oaktadt all sin förmenta finhet, den ohetänksnmlieten att vid något tillfälle ett par år derefter låta honom uttryckligen förstå. 1'akettct kom med med ilbud sin ägnre tillhunda. Det var frän den stnndcn, hnn i sjelfva verket tog sitt parti — Jacta fuit alea.voro för trånga för de sorgklädda skaror af medborgare, som objudne slöto sig, i dystra men fridsamma leder, kring likvagnen, när man ur det offentliga lifvets stormar till den tysta grafvens lugn förflyttade honom, som fört frihetens, själsodlingens och mensklighetens penna. Då Paris suckar, svarar genljudet i alla Europas hörn. Sverige deremot förblef sjelft stumt som grafven, när den emottog Man-nerheims och Adlersparre* stoft. Ingen medborgares kind fuktad af erkänslans och patriotismens tär; ej ens en enda officiell suck i Svenska Regeringens officiella blad! Ilade man ej der läst dödsdagen och födelseåret, så borde man tro, att dessa begge 1809 års män ännu hägnade och fröjdade sig öfver sina sträfvan-dens framgång. I grifttalet öfver Man-nerlieiin finnes ingen 4:de Maj. Talaren har vändt ögouen bort från en dag, hvars föregående aftons årsdag randats vid Gustafssvärd. Minnes man då ej mer i Mars 1835 *) hvad som föregick i Mars 1809, och att den krona, som föll den 4 Maj, just var kronan på Mannerlieim* verksamhet? I Adlcrsparres likkista in-neslutes bilden af Carl August: en skön meteor på den Svenska statshimmeln, Upplöstes då, genom den 28 Maj, alla

') Sc Dnfctor Petterasnna tal viil Frih. Mnnnrr-litiiui» jorilliiatuing- i Jacobs tjrka d. 27 Mars 1635.hand mellan Adlersparre och det statsskick, öfver hvars vagga Vestra Arméens tappre hade "räckt hvarandra handen uppå" att Fosterlandet skulle blifva fritt, aällt och mäktigt?

Stolt öfver eget och sina politiska vänners gemensamma verk, uppträdde Gyllencreutz på Riddarhuset, då Carl XII:s envälde fått sin bane; och den åldrige frihetsvännen helsade frihetens morgonrodnad med dessa Simeons ord: "Herre, nu låter du din tjenaro fara med frid!” Ribbing lade grundstenen till den nya Statsförfattningen, och Horn, som var hennea apäda dagars ledsven, hade efter aderton års förlopp bragt sakerna derhän, att det elände envåldskonungen lemnat sitt trogna folk i arf, förbytts i trefnad och välstånd; att det vid hjeltekonungens död på alla sidor af fiender ansatta riket, med desa genom ett adertonårigt krig och nioåriga nederlag decimerade härar, var starkt, aktadt och i besittning af försvarskrafter större än någonsin, när Horn 1738 lemnade sin Rådsstol. På Riddarhuset förvaras bilden af Gyllencreutz: det är vid foten af Ribbinga gjutna byst, somm *de* hafva sin plats, hvilka efter honom föra Landtmarskalksstafven; det är i häfderna Horns namn lefver, oberoende af slocknande Dynnastier, regimer, systemer.

Dessa tre voro Frihetstidens män, — män af 1720.

I det tempel, Tredje Gustaf rest *"Potriis Musis"*, beundrar man ännu Stiftarens smak, på samma gång som man beklagar stiftelsens närvarande lägervall. Konstens förtrollande behag föda hänryckning i hvarje spår efter Sergels mejsel, och Bellmans sånger återskalla kring enskilda kretsars fyllda glas och från oräkneliga jublande skaror kring skaldens bildstod bland Djurgårdens ekar.

Detta allt är hågkomster från Gustaf III:s tidehvarf — skaplynnet af regimen 1772.

Hvadan då denna iaköld, när dc frejdade männen, hjeltarne af Mars och Maj 1809, bjödo ett evigt ”farväl åt denna gåtlika verld"? Har Sverige då på en gång blifvit förbytt till otacksnmhetens hem? Eller, — hade Sverige ingen förbindelse af erkänsla till Mannerheim och Adlersparre?

STOCKHOLM. Tryckt hos Georg Scheutz, 1836.